

**Hallituksen esitys Eduskunnalle työntekijän eläkelaki-
si ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan hallitusohjelmassa sovitun mukaisesti yksityisten alojen palkansaajien työeläkettä koskeva lainsäädäntö yhdistettäväksi. Uuteen työntekijän eläkelakiin kootaan työntekijäin eläkelaisissa, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaisissa ja taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelaisissa olevat työntekijän eläketurvaa ja sen muutoksenhaquia koskevat säännökset. Laissa täsmennetään myös eläketurvan järjestämistä ja sen valvontaa koskevia säännöksiä. Lakiuudistuksen tavoitteet on ilmaistu vuoden 2005 alusta voimaan tullessa suuressa työeläkeuudistuksessa. Nyt ehdotettavissa laeissa ei ole uusia eläkepoliittisia muutoksia.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erillinen laki Eläketurvakeskuksesta. Siihen kootaan Eläketurvakeskusta koskevat hallinnolliset säännökset sekä Eläketurvakeskuksen tehtävät. Työntekijän eläkelain voimaantulosta ehdotetaan säädettäväksi erillisellä voimaantulolailla. Siinä on työntekijän eläkelain voimaantuloa koskevien säännösten li-

säksi säännökset ennen vuotta 1947 syntyneiden työntekijöiden oikeudesta osaaikaeläkkeeseen ja ennen vuotta 1950 syntyneiden työntekijöiden oikeudesta työttömyyseläkkeeseen. Lisäksi voimaanpanolakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset jo suljetusta rekisteröidystä lisäeläketurvasta.

Esityksen tarkoituksena on yhtenäistää ja ajanmukaistaa yksityisten alojen palkansaajien työeläketurvaa koskevaa lainsäädäntöä. Lainsäädännön rakenne uudistetaan ja yksittäisten säännösten sanamuotoa selkeytetään ja täsmennetään. Esityksessä on otettu huomioon myös perustuslain asettamat vaatimukset säädöstasosta ja valtuutussäännöksistä. Uusituilla sanamuodoilla ei ole tarkoitus muuttaa työeläkejärjestelmän vakiintunutta soveltamiskäytäntöä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007. Eläkkeen perusteena olevan palkan käsitettä tulospalkkion osalta tarkistettaisiin kuitenkin 1 päivästä tammikuuta 2006 lukien.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	5
1. Johdanto	5
2. Nykytila ja sen arviointi	7
2.1. Yksityisten alojen palkansaajia koskevat työeläkelait	7
2.1.1. Lakien soveltamisala	9
2.1.2. Etuudet ja niiden määräytyminen.....	9
Työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi	9
Osa-aikaeläke.....	10
Kuntoutus.....	10
Perhe-eläke.....	11
Eläkkeiden määräytyminen.....	11
2.1.3. Eläkkeen hakeminen ja maksaminen	12
2.1.4. Muutoksenhaku	13
2.1.5. Vakuuttaminen ja vakuutusmaksu	13
Työntekijäin eläkemaksu	14
2.1.6. Valvonta.....	14
2.1.7. Rangaistussäännökset.....	14
2.1.8. Vanhentumisajat.....	15
2.1.9. Eläkkeeseen oikeuttavan työskentelyn tai ansioiden selvittäminen takau- tuvalta ajalta	16
2.2. Ruotsinkielisen tekstin termistö	16
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	16
3.1. Esityksen tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	16
3.2. Keskeiset ehdotukset	16
3.2.1. Työntekijän eläkelain rakenne	16
3.2.2. Lain soveltamisala	17
3.2.3. Etuudet ja niiden määräytyminen.....	18
Vanhuuseläke.....	18
Osa-aikaeläke.....	18
Kuntoutus.....	19
Työkyvyttömyyseläke.....	19
Perhe-eläke.....	19
Eläkkeiden määräytyminen.....	20
3.2.4. Eläkkeen hakeminen ja maksaminen	20
3.2.5. Muutoksenhaku	21
3.2.6. Eläkepalkka.....	22
3.2.7. Vakuuttaminen ja työntekijän työeläkevakuutusmaksu	22
Työntekijän työeläkevakuutusmaksu	23
LEL-vakuutuskannan suuremman työkyvyttömyyseläkemenon tasaaminen	24
3.2.8. Valvonta.....	25

3.2.9.	Rangaistussäännökset.....	26
3.2.10.	Vanhentumisajat	26
3.2.11.	Työntekijän ansiotietojen selvittäminen takautuvalta ajalta	26
4.	Esityksen vaikutukset.....	27
4.1.	Taloudelliset vaikutukset	27
4.2.	Vaikutukset työntekijöiden kannalta.....	27
4.3.	Vaikutukset työnantajien kannalta.....	27
4.4.	Vaikutukset eri sukupuolten kannalta.....	27
4.5.	Vaikutukset työeläkejärjestelmän kannalta.....	27
5.	Asian valmistelu	28
6.	Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	28
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....		29
1.	Lakiehdotusten perustelut	29
1.1.	Työntekijän eläkelaki	29
I OSA	YLEISET SÄÄNNÖKSET	29
1 luku.	Lain tarkoitus	29
2 luku	Lain soveltamisala	29
II OSA	ETUUKSIA JA NIIDEN TOIMEENPANOJA KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET 32	
3 luku	Eläke- ja kuntoutusetuudet	32
	Vanhuuseläke.....	32
	Osa-aikaeläke.....	33
	Työeläkekuntoutus	37
	Työkyvyttömyyseläke.....	40
	Perhe-eläke.....	44
4 luku	Eläkkeen määräytyminen.....	46
	Eläkkeen karttuminen.....	46
	Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot ja etuudet	49
	Tuleva aika.....	52
	Työkyvyttömyyseläkkeen määrään vaikuttavat muut seikat.....	53
	Elinaikakerroin.....	53
	Perhe-eläkkeen määräytyminen.....	54
5 luku	Ensisijaisten etuuksien vähentäminen eläkkeestä	57
6 luku	Palkka- ja hintatason muutosten huomioon ottaminen	58
7 luku	Eläkkeen hakeminen ja päätökset	59
	Eläkehakemuksen käsittelevä eläkelaitos.....	60
8 luku	Etuuden maksaminen, viivästyskorotus ja takaisinperintä.....	62
9 luku	Muutoksenhaku	65
III OSA	VAKUUTTAMISTA JA KUSTANNUSTEN JAKOA KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET.....	69
10 luku	Eläketurvan järjestäminen ja työeläkevakuutusmaksu	69
	Eläketurvan järjestäminen	69
	Työeläkevakuutusmaksu	73
11 luku	Eläkevakuutuksen ehdot ja laskuperusteet.....	77

12 luku	Kustannusten jako eläkelaitosten kesken.....	78
13 luku	Vakuuttamisen valvonta	81
IV OSA	ERINÄISET SÄÄNNÖKSET.....	83
14 luku	Tietojen antaminen, saaminen ja salassapito.....	83
15 luku	Erinäisiä määräyksiä	89
1.2.	Työntekijän eläkelain voimaanpanolaki.....	90
1.3.	Laki Eläketurvakeskuksesta.....	103
1.4.	Laki työntekijäin eläkelain 7 §:n muuttamisesta	108
1.5.	Laki rikoslain muuttamisesta	109
2.	Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	110
3.	Voimaantulo	110
4.	Säätämisyjärjestys	110
LAKIEHDOTUKSET		112
	Työntekijän eläkelaki.....	112
	Työntekijän eläkelain voimaanpanolaki	166
	Eläketurvakeskuksesta.....	174
	työntekijäin eläkelain 7 §:n muuttamisesta.....	179
	rikoslain muuttamisesta	180
LIITE		182
RINNAKKAISTEKSTIT		182
	työntekijäin eläkelain 7 §:n muuttamisesta.....	182
	rikoslain muuttamisesta	184

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Yksityisen työalojen työeläkejärjestelmää koskeva yleislaki, työntekijäin eläkelaki (395/1961; TEL) on ollut voimassa 1 päivästä heinäkuuta 1962 lukien. TEL:n periaatteita sovelletaan pitkälti muissakin ansioeläkelajeissa. Vuosien mittaan ansioeläkejärjestelmästä on säädelty eri laeilla ja myös TEL:n määrittelemää turvaa on usealla eri lainmuutoksella muutettu ja täsmennetty.

Työeläkkeen keskeinen tehtävä on turvata toimeentulon jatkuvuus, kun työansio vanhuuden, työkyvyttömyyden tai perheenhuoltajan kuoleman takia lakkaa.

Suomalainen työeläketurva on ollut koko 1990-luvun uudistusten kohteena. Vuoden 2005 alusta voimaan tullessa suuressa työeläkeuudistuksessa eduskunta on hyväksynyt lainmuutosten tavoitteiksi turvata työeläkejärjestelmän perusta. Tähän päästään lisäämällä työssä olevien osuutta työikäisestä väestöstä ja myöhentämällä pitkällä aikavälillä keskimääräistä työmarkkinoilta poistumisikää kahdella – kolmella vuodella, lähemmäs normaalia vanhuuseläkeikää ja näin vähentämällä eläkemaksujen nousupainetta.

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt ovat 12 päivänä marraskuuta 2001 sopineet yksityisten alojen työeläkkeiden kehittämisen periaatteista. Tätä sopimusta on täydennetty ja täsmennetty 5 päivänä syyskuuta 2002 tehdyllä sopimuksella, jonka tavoitteena on ollut luoda edellytykset yksityisten alojen työeläkelakien yhdistämiselle.

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman mukaan ”eläkepolitiikan kestävyysperustana ja tavoitteina ovat talouden kasvu, yleinen luottamus järjestelmän kestävyteen ja nykyistä pidempi jaksaminen työelämässä. Hallituskaudella saatetaan loppuun eduskunnan 19.2.2003 hyväksymän yksityisten alojen työeläke-etuuksia koskevan uudistuksen toimeenpano. Uudistukset ulotetaan kullekin alalle sopivalla tavalla myös muihin ansioeläkkeisiin.” Hallitus on lupautunut ohjelman mukaan jatkamaan edellisen hallituksen ja työmarkkinoiden keskusjärjestöjen sopimaa eläkeuudistusta antamalla lain yksityisten alojen ansiosidonnaisista eläkkeistä.

Hallitusohjelman mukaisesti yksityisten alojen eläkelakien yhdistäminen ja selkeyttäminen toteutetaan siten, että yksityisalojen palkansaaajien eläkelait yhdistetään merimieseläkelakia (72/1956; MEL) lukuun ottamatta yhdeksi kokonaisuudeksi. Yhdistämisen jälkeen työnantaja voi halutessaan hoitaa kaikkien työntekijöidensä eläkevakuutuksen yhdellä vakuutuksella ja tilapäinen työnantaja voi valita työeläkelaitoksen, johon vakuutusmaksut tilitetään. Yhdistämisen jälkeen vakuuttamisvelvollisuuden alaraja ja eläkkeen karttuminen vakuutetusta työstä on yhdenmukaista kaikilla aloilla ja kaikissa ammateissa. Tällöin myös palkansaaajien eläke määräytyy samojen perusteiden mukaan riippumatta siitä, millä alalla tai missä ammatissa hän työskentelee.

Yksityisten alojen eläkelakien yhdistämisessä yhdeksi työntekijän eläkelajiksi ja sitä koskevaksi voimaanpanolajiksi on otettu huomioon työeläketurvaan tehdyt tarkistukset, myös muuttuneiden etuuksien ja niitä koskevien suojaäännösten tarve jäljempänä mainituissa hallituksen esityksissä kirjattujen perustelujen mukaisesti.

Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen sopimuksen perusteella eduskunnalle annettiin keväällä 2002 ensimmäinen osa työmarkkinoiden keskusjärjestöjen sopimista muutoksista (HE 45/2002 vp). Tämä esitys koski osa-aikaeläkkeen ehtojen muuttamista sekä yksilöllisen varhaiseläkkeen lakkauttamista. Esitykseen sisältyi myös eräiden työttömyyseläkkeen väliinpuotoajaryhmien asemaa parantava muutos. Eduskunta on hyväksynyt nämä lainmuutokset (lait 630–633/2002) ja ne tulivat voimaan 1 päivänä elokuuta 2002.

Työmarkkinasopimukseen perustuen tehtiin kuntoutusta koskevan lainsäädännön muuttamista koskeva esitys (HE 116/2002 vp), jossa painotetaan ammatillisen kuntoutuksen ensisijaisuutta työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden ja edistetään ammatillisen kuntoutuksen aloittamista niin varhaisessa vaiheessa, että sillä voidaan estää työkyvyttömyys tai ainakin myöhentää sen alkamista. Eduskunta on hyväksynyt nämä lainmuutokset (186–189/2003) ja ne tulivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004.

Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen sopimuksen ja täydennys sopimuksen perusteella annettiin loppuvuodesta 2002 hallituksen esitys, (HE 242/2002 vp), jolla tehtiin työeläkejärjestelmään muutokset, joiden tavoitteena on myöhentää keskimääräistä eläkeikää kahdella tai kolmella vuodella, sopeuttaa eläkejärjestelmä keskimääräiseen elinajan kasvuun ja luoda samalla eläkkeen laskentasääntöä uudistamalla edellytykset yksityisten alojen palkansaajia koskevien työeläkelakien yhdistämiselle. Keväällä 2004 annettiin hallituksen esitys (HE 39/2004 vp), jolla täydennettiin tehtyjä muutoksia. Eduskunta on hyväksynyt nämä lainmuutokset (lait 634–636/2003 ja 885/2004, 887/2004 ja 889/2004 ja näiden lakien voimaantulosäännösten muuttamisesta annetut lait 886/2004, 888/2004 ja 890/2004). Nämä muutokset tulivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

Nyt annettavassa esityksessä toteutettaisiin yksityisten alojen työeläkelakien yhdistäminen yhdeksi laiksi. Uuden lain nimi olisi työntekijän eläkelaki (TyEL). Näin edellä mainitussa työmarkkinoiden keskusjärjestöjen sopimuksessa ja sen täydennys sopimuksessa sovitut muutokset saataisiin kokonaisuudessaan tehtyä. Työeläkelainsäädännön selkiyttämistavoite toteutuu kokonaisuudessaan kuitenkin vasta vuoden 2012 alusta lukien, jolloin aikaisempiin muutoksiin liittyvien siirtymäsäännösten soveltaminen yksityisillä aloilla päättyy.

Ehdotettavilla lainmuutoksilla yhdenmukaistetaan, ajanmukaistetaan ja selkiytetään työeläkesäännöksiä. Vaikka lain sanamuotoihin on tehty muutoksia, tarkoituksena on ollut säilyttää vakiintunut tulkinta. Siten tarkoituksena ei ole ollut tehdä olennaisia muutoksia eläkeoikeuksiin tai eläkkeen määräytymiseen. Esityksessä on otettu huomioon perustuslain säännökset siitä, että yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Myös asetuksenantovaltuuksista ehdotetaan säädettäväksi aikaisempaa tarkemmin.

Lakiehdotuksessa eläketurvan piiriin kuluminen ja eläkkeen saamisen ehdot ja niitä koskeva muutoksenhaku on tarkasti säädetty. Myös eläketurvan järjestämisen valvontaa koskevaa sääntelyä on tehostettu. Yksityisen puolen eläketurva hoidetaan edelleen yhteis-

työssä eri eläkelaitosten kesken yhtenä kokonaisuutena. Eläke määräytyy ansaintaperiaatteen mukaisesti elinaikaisten ansioiden perusteella. Lakisääteisen työeläketurvan kehittämisen keskeinen lähtökohta ja käytännön menettely on 1960-luvulta lähtien ollut myös, että eläketurvan sisällöstä ja rahoituksesta – kuten työeläkemaksujen ja rahastoinnin kehityksestä – käydään neuvottelut keskeisten työmarkkinajärjestöjen kanssa. Tätä käytäntöä ei ole tarkoitus muuttaa.

Kun yksityisten alojen palkansaajia koskevat työeläkelait yhdistetään, poistuvat nykyiset työalakohtaiset vakuuttamissäännökset. Yksityisten alojen työeläkelaitokset, lukuun ottamatta Merimieseläkekassaa, voivat lain voimaantulon jälkeen vakuuttaa työsuhteen pituudesta riippumatta kaikkien alojen työtä. Kaikilla työeläkelaitoksilla tulee myös olla valmiudet ottaa vastaan sekä vakuutus sopimukseen perustuvia vakuutuksia että tilitystekniikalla hoidettuja työeläkevakuutuksia. Tämä edellyttää työeläkelaitoksilta mittavia tietojärjestelmämuutoksia. Sen vuoksi nyt valmistellut lait ehdotetaan tulemaan voimaan vuoden 2007 alusta.

Merimiesten eläketurvaa koskevat säännökset poikkeavat monin osin muiden yksityisten alojen palkansaajien eläkelaeista. Siksi MEL:n yhdistämistä TyEL:iin ei pidetty selkiyttämistavoitteen kannalta tarkoituksen mukaisena. Merimiesten eläkevakuuttaminen säilyy vastaisuudessaakin MEL-vakuuttamista varten perustetussa Merimieseläkekassassa.

Yrittäjän ja työntekijän eläketurva on samanlainen ja tältä osin yrittäjien eläkelaki (468/1969; YEL) on nykyisin toteutettu viittaamalla TEL:n säännöksiin. Tämän vuoksi myös YEL on TyEL:n antamisen jälkeen tarkistettava. Muutoksia asiasisältöön, joitakin mahdollisia tarkennuksia YEL:iin lukuun ottamatta, ei kuitenkaan ole tarkoitus tehdä, vaan yrittäjän ja palkansaajan eläketurva säilyy vastaisuudessaakin pääosin samanlaisena. YEL:sta annetaan erillinen hallituksen esitys. TyEL:n antamisen jälkeen tarkistetaan myös maatalousyrittäjien eläkelaki (467/1969; MYEL).

2. Nykytila ja sen arviointi

Nykytilaa koskevassa osassa kuvataan yksityisen puolen työeläkelainsäädäntöä ja käytäntöä yksityiskohtaisemmin niiden säännösten osalta, joihin ehdotetaan sisällöllisiä muutoksia. Muilta osin voimassa olevan työeläkelainsäädännön sisältö esitetään yleisluontoisesti ja tuodaan esille järjestelmän keskeiset piirteet.

2.1. Yksityisten alojen palkansaajia koskevat työeläkelait

Yksityisten alojen palkansaajien eläketurvasta säädetään TEL:ssa, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaisissa (134/1962; LEL) ja taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelaisissa (662/1985; TaEL). Lisäksi yksityisten alojen palkansaajia koskee MEL, joka jää ehdotetun lainmuutoksen jälkeenkin erilliseksi laiksi.

Yksityisellä alalla tapahtuvan työskentelyn eläkevakuuttamista, eläkkeen karttumista ja eläketurvaa koskeva yleislaki on TEL, joka tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1962. TEL:a sovelletaan kaikkiin niihin työsuhteissa oleviin työntekijöihin, joiden osalta ei ole olemassa erillisiä heitä koskevia työeläkesäännöksiä. Erilliset säännökset työeläkkeestä on valtion ja kuntien palveluksessa työsuhteissa olevilla, niin sanotuilla LEL-aloilla työskentelevillä, erityyötä tekevillä, alle vuoden pituisessa työsuhteissa olevilla taiteilijoilla ja toimittajilla sekä alle kuukauden pituisissa yksityisten alojen työsuhteissa työskentelevillä.

TEL:n valmistelun yhteydessä tuli esille tarve järjestää osin TEL:sta poikkeavalla tavalla lakisääteistä eläketurvaa työntekijöille, jotka työskentelivät kausiluonteisilla työaloilla. Näille aloille olivat tyypillisiä varsinkin 1960- ja 1970-luvulla lyhyet työsuhteet, jotka kestonsa perusteella olisivat jääneet TEL:n soveltamisen ulkopuolelle. Tämän vuoksi säädettiin LEL, joka tuli voimaan samaan aikaan kuin TEL, 1 päivänä heinäkuuta 1962. LEL koskee rakennus-, metsä-, maatalous- ja satama-alan työsuhteisia työntekijöitä. Voimaantullessaan LEL:n sovelta-

misalaaan kuuluivat työt, joissa työsuhde oli luonteeltaan lyhytaikainen. Pysyvässä työsuhteessa LEL-aloilla työskentelevät vakuutettiin TEL:n mukaan. Vuoden 1969 alusta lukien LEL:ia kuitenkin muutettiin siten, että työsuhteen pituudesta riippumatta LEL-alalla työskentely vakuutettiin LEL:n mukaan.

Muilla kuin LEL-aloilla työsuhteessa tapahtuva lyhytaikainen työskentely jäi TEL:n ja LEL:n soveltamisalan ulkopuolelle. Tällaiset lyhyet työsuhteet olivat tyypillisiä taiteilijoille ja toimittajille. Lisäksi työmarkkinoiden muuttuessa ovat alle kuukauden pituiset työsuhteet yleistyneet etenkin palvelualoilla. Jotta myös näillä aloilla työskentelevien henkilöiden eläketurva olisi asianmukainen, säädettiin 1 päivänä tammikuuta 1986 voimaan tullut TaEL, jossa vakuuttamistekniikka on samanlainen kuin LEL:ssa. TaEL koski voimaantullessaan alle vuoden mittaisessa työsuhteessa työskenteleviä laissa erikseen määritellyissä ammateissa toimivia työntekijöitä, kuten muusikkoja, näyttelijöitä, tanssijoita ja muita esiintyviä taiteilijoita, toimittajia, kielenkääntäjiä ja valokuvaajia. Edellytyksenä oli, että TaEL:n mukaan vakuutetussa työsuhteessa luovan taiteellisen tai esityksellisen työn osuus on merkittävä. Vuoden 1998 alusta voimaantulleilla muutoksilla TaEL:n soveltamisalaa muutettiin merkittävästi. Tuolloin lain soveltamisalaa lisättiin myös muunlaisessa työsuhteessa tehty työ, joka ei kuulu TEL:n soveltamisalaa sen vuoksi, ettei se jatku vähintään kuukautta tai sen vuoksi, että työstä saatu ansio ei ylitä TEL:n mukaista vakuuttamisrajaa. Lisäksi TaEL:n soveltamisalaa liitettiin kotitaloustyö, jossa työnantajana on kotitalous tai kuolinpesä.

TEL:n ja LEL:n voimaan tullessa työntekijät vakuutettiin vanhuuden ja työkyvyttömyyden varalle. Vuoden 1967 alusta TEL:iin ja LEL:iin liitettiin perhe-eläke ja vuoden 1971 alusta lukien työttömyyseläke. Osatyökyvyttömyyseläke tuli mahdolliseksi vuoden 1973 alusta lukien ja vuoden 1986 alusta lukien uusina eläkeuutoina tulivat yksilöllinen varhaiseläke ja varhennettu vanhuuseläke. Vuoden 1987 alusta tuli voimaan osaaikaeläke. Vuoden 1990 alusta voimaan tulleen perhe-eläkeuudistuksen yhteydessä perhe-eläkeoikeus laajennettiin koskemaan myös miesleskiä. Kuntoutuksesta lakeihin

otettiin säännökset lokakuun alussa 1991 ja vuodesta 1993 lukien tuli käyttöön työntekijän eläkemaksu. Vuoden 2003 alussa tuli voimaan muutos, jonka mukaan yksilöllistä varhaiseläkettä ei enää myönnetä vuoden 1943 jälkeen syntyneille ja vuoden 2005 alusta voimaan tulleen lain mukaan työttömyyseläkkeeseen ole oikeutta enää vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneillä työntekijöillä. Nämä muutokset on toteutettu myös TaEL:ssa. Olennaisin poikkeus on se, ettei TaEL:n mukaan voi saada osa-aikaeläkettä.

TEL:n, LEL:n ja TaEL:n mukainen eläke on määräytynyt eri tavoin vuoden 2005 alusta voimaantulleisiin lainmuutoksiin saakka. TEL:n mukainen eläke on määräytynyt vuoden 2004 loppuun asti työsuhtekohtaisesti työsuhteen keston, sen eläkepalkan ja eläkkeen karttumisprosentin tulona. Pääsääntöisesti eläkkeen karttumisprosentti on ollut 1,5. Eläkepalkka määrättiin aluksi kunkin työsuhteen kahden viimeisen vuoden ansioiden keskiarvona. Vuonna 1966 siirryttiin tarkastelemaan neljän viimeisen vuoden ansioita, ensin valitsemalla niistä kaksi parasta ja vuosina 1979–1995 valitsemalla ansioiltaan kaksi keskimmäistä ja laskemalla niiden keskiarvo. Vuonna 1996 tulivat voimaan kokonaan uudistetut eläkepalkan määräytymistä koskevat säännöt, joiden mukaisesti eläkepalkka lasketaan normaalisti työsuhteen 10 viimeisen vuoden ansioiden keskiarvona. Tähän laskentasäännön muutokseen liittyy pitkään vaikuttavia siirtymäsääntöjä.

Työkyvyttömyyseläkkeen, perhe-eläkkeen ja työttömyyseläkkeen määrään vaikuttaa myös se, onko henkilö eläkkeeseen oikeuttavan tapahtuman sattuessa ollut aktiivisesti työelämässä. Jos tämä edellytys täyttyy, otetaan eläkettä määrättäessä huomioon laskennallisesti myös työsuhde-aika ja ansiot eläketapahtumasta vanhuuseläkeikään asti.

Vuodesta 2005 alkaen työsuhteesta karttunut eläke määräytyy todellisten vuosiansioiden perusteella eikä erillistä eläkepalkkaa enää laskennassa käytetä. Eläkettä ei myöskään lasketa enää työsuhtekohtaisesti. Eläkettä karttuu 53 ikävuoteen asti 1,5 prosenttia vuodessa ja 53–62 ikävuoden välillä 1,9 prosenttia vuodessa ja tämän jälkeen työnteon jatkuessa 4,5 prosenttia vuodessa 68 ikävuoteen asti kunakin vuonna maksettujen ansioi-

den perusteella. Myös tähän uudistukseen liittyy pitkäkestoisia siirtymäsääntöjä. Vuodesta 2005 alkaen myös erilaiset palkattomat ajat kartuttavat eläkettä.

LEL:n mukaan määräytyvä eläke on vuodesta 1962 alkaen laskettu kaikkien LEL-ansioiden perusteella. Jokaisena työssäolovuonna maksetut LEL-palkat kartuttavat LEL-eläkettä normaalisti 1,5 prosenttia vuodessa. Vuodesta 2005 alkaen ovat yli 52-vuotiaiden korotetut karttumisprosentit vastaavat kuin TEL:ssa.

Jos henkilön vuosiansiot LEL:n mukaan vakuutetusta työstä jäävät pienemmiksi kuin 723,60 euroa vuodessa vuoden 2004 indeksitasossa, ei näiden ansioiden perusteella kartu henkilölle eläkettä. Jotta LEL-eläkettä määrättäessä voitaisiin ottaa huomioon myös laskennalliset ansiot eläketapahtumasta vanhuuseläkeikään täyttämiseen asti, tulee henkilöllä olla vähintään 2894,17 euroa (vuoden 2004 indeksitasossa) LEL-ansioita 540 eläketapahtumaa edeltäneen päivän aikana.

TaEL:n mukainen eläke on vuodesta 1986 alkaen määräytynyt kuten LEL:n mukaan laskettu eläke. Myös vuosiansioille asetetut rajat ovat olleet 1998 lähtien samat TaEL:ssa ja LEL:ssa.

Vuoden 2005 alusta ovat yksityisen puolen eri eläkelakien eläkekarttumaa koskevat säännöt lähes samansisältöiset samoin kuin myös myönnettävät eläke-etuudet. Käytännössä myös kaikki sellainen työsuhteesta tapahtuva työskentely, jolla on merkitystä henkilön eläketurvan kannalta, vakuutetaan jonkin eläkelain mukaisesti. Työskentelyyn sovellettava eläkelaki, joka vaikuttaa vakuuttamistekniikan ja vakuuttamista hoitavan eläkelaitoksen valintaan, määräytyy kuitenkin edelleen toisaalta työalan ja toisaalta työsuhteen keston sekä ansioiden perusteella.

Edellä mainittujen muutosten lisäksi eri eläkelajeja, erityisesti työttömyyseläkettä ja yksilöllistä varhaiseläkettä koskevia ikärajoja ja muita saamisedellytyksiä on muutettu useita kertoja ja työeläkelakeihin on tehty lukuisia muitakin muutoksista. Vuosien mittaan tehtyjen muutosten takia työeläkelakien kokonaisuus on muodostunut monimutkaiseksi ja vaikeasti hallittavaksi. Tarve selkeyttää lainsäädäntöä on tullut esille useissa yhteyksissä. Työeläketurvajärjestelmän sisällöl-

liseen selkeyttämiseen ja läpinäkyvyyteen pyrittiin jo vuoden 2005 alusta voimaan tulleilla lainmuutoksilla, joilla TEL:n, LEL:n ja TaEL:n mukaisen eläkkeen määräytyminen yhdenmukaistettiin ja näin osaltaan luotiin edellytykset yksityisten alojen palkansaajien työeläkelakien yhdistämiselle.

2.1.1. Lakien soveltamisala

TEL:n mukainen vakuuttaminen edellyttää, että työntekijän työsuhteen perusteella saama palkka on vähintään 229,34 euroa kuukaudessa (ansioraja on vuoden 2004 tasossa). TEL:n ansiorajan takia vähäiset sivutoimet tai osapäivätyöt jäävät TEL:n ulkopuolelle. Vuoden 1998 alusta lukien työskentely, jonka ansiot jäävät alle TEL:n rajamäärän, on vakuutettava TaEL:n mukaan. TaEL:n ja LEL:n mukaisessa vakuutuksessa ei ole ansiorajaa, mutta aivan vähäisistä TaEL:n ja LEL:n mukaisista ansioista ei kuitenkaan kartu eläkettä.

Pääsääntöisesti saman työsuhteen perusteella ei voi olla kahta eri vakuutusta. TEL:n 1 a §:n perusteella kuitenkin TEL:n mukaan vakuutetaan eräistä valtion varoista suoritettavista eläkkeistä annetun lain (382/1969) mukaan vakuutettavassa työsuhteessa työskentelevät työntekijät siltä osin kuin he tekevät tuossa palvelussuhteessaan työtä, josta maksettavaa korvausta ei oteta huomioon mainitun lain mukaista eläkettä määrättäessä. Tällaisia valtionapua saavia laitoksia ovat nykyisin ainoastaan eräät arkistot. Säännöksen perusteella työntekijän työsuhte voi siten tulla vakuutettavaksi kahdessa eri paikassa, sekä valtion eläkelain (280/1966; VEL) mukaan että TEL:n mukaan. Saman työsuhteen vakuuttamista eri eläkelakien mukaan ei voida pitää tarkoituksenmukaisena.

LEL:a sovelletaan metsäalan, maatalousalan, rakennusalan ja satama-alan (LEL-alat) töihin. LEL-alojen toimihenkilöt vakuutetaan TEL:n tai TaEL:n mukaan. Kaikki LEL:n alaan kuuluvat työt on vakuutettava eikä työsuhteen kesto- tai palkkarajoja ole.

TaEL:n soveltamisalaan kuuluvat alle vuoden pituisiksi tarkoitetut työsuhteet, joissa luovan taiteellisen tai esityksellisen työn osuus on ratkaiseva. Lain soveltamisalaan kuuluvat muun muassa muusikot, näyttelijät,

tanssijat, muut esiintyvät taiteilijat, toimittajat, kielenkääntäjät, tulkit, oppaat, ja kuvaajat. Lisäksi TaEL:n soveltamisalaan kuuluvat alle kuukauden kestävät TEL-alojen työsuhteet sekä sellaiset yli kuukauden jatkuvat työsuhteet, joissa ansiot jäävät alle TEL:n palkkarajan. Vuoden 1998 alusta lukien TaEL:n soveltamisalaa laajennettiin siten, että sen soveltamisalaan otettiin kotitalouksien teettämä muu kuin LEL-työ työsuhteen pituudesta tai palkan määrästä riippumatta. Tämän uudistuksen myötä kaikki yksityisellä puolella tehty työ, palkasta tai työsuhteen pituudesta riippumatta, tuli työeläkelakien mukaan vakuutettavaksi.

Myös valtion, kunnan, kuntayhtymän tai kirkon palveluksessa olevat työntekijät vakuutetaan LEL:n ja TaEL:n mukaan, jos kyse on LEL- tai TaEL-työstä eikä työsuhdetta ole tarkoitettu pysyväksi ja ympärivuotiseksi. Jos työsuhte on pysyvä ja ympärivuotinen, julkisoikeudellisen yhteisön palveluksessa tehty LEL- tai TaEL-työ vakuutetaan asianomaisen julkisten alojen eläkejärjestelmän mukaan. Tältä osin yksityisten ja julkisten alojen työeläkelakien soveltamisraja ei ole johdonmukainen.

Pääsääntö on, että Suomessa tehty työ vakuutetaan Suomessa. Vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaan kuitenkin ulkomaisen työnantajan palveluksessa olevaa, Suomessa vain tilapäisesti työskentelevää työntekijää ei tarvitse vakuuttaa Suomen työeläkelakien mukaan, jos työntekijä ja työnantaja ovat saman vieraan valtion kansalaisia tai jos työnantajan kotipaikka on siinä maassa, jonka kansalainen työntekijä on. Tilapäisenä työskentelynä on soveltamiskäytännön mukaan pidetty pääsääntöisesti kahden, toisinaan jopa kolmen vuoden työkomennusta. Vakuuttamisvelvollisuuden määräytymisen ei miltään osin tulisi perustua soveltamiskäytäntöön, vaan vakuuttamisvelvollisuus ja sen mahdollisten poikkeuksien tulee olla laissa selkeästi säädetty.

2.1.2. Etuudet ja niiden määräytyminen

Työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi

Työkyvyttömyyseläke, myös määräaikai-

sena kuntoutustukena myönnetty, muuttuu TEL:n 4 §:n 6 momentin mukaan vanhuuseläkkeeksi, kun työntekijä täyttää 63 vuotta. Viittaussäännösten perusteella tätä säännöstä sovelletaan myös LEL:ssa ja TaEL:ssa. Jos työntekijä, jonka kuntoutustuki on muuttunut vanhuuseläkkeeksi, jatkaa työntekoaan määräaikaisen työkyvyttömyytensä päätyttyä 63 vuoden iän jälkeen, työskentelystä karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa, koska hän saa samalta ajalta vanhuuseläkettä. Sen sijaan työntekijälle, jolla ei ole määräaikaista työkyvyttömyysjaksoa 63 vuoden iässä, ei myönnetä vanhuuseläkettä ilman työntekijän hakemusta. Siten tällaiselle työntekijälle karttuu eläkettä 63 vuoden iän täyttämisen jälkeisestä työskentelystä 4,5 prosenttia vuodessa. Työeläkelainsäädännön on tarkoitus osaltaan tukea työssä jatkamista. Tämä tavoite ei toteudu, jos työntekijä määräaikaisen työkyvyttömyyden takia automaattisesti siirretään vanhuuseläkkeelle.

Osa-aikaeläke

Osa-aikaeläkkeen saamisen edellytyksenä on TEL:n 4 f §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan muun muassa, että työntekijä on osa-aikaeläkkeen alkamista välittömästi edeltäneiden 18 kuukauden aikana ollut kokoaikaisessa ansiotyössä vähintään 12 kuukautta. Tätä säännöstä noudatetaan myös LEL:ssa viittaussäännöksen perusteella. Mainitulla 12 kuukauden työssäolovaatimuksella tarkoitetaan todellista työssäoloaikaa. Siten, jos työntekijä esimerkiksi sairastuu ennen suunniteltua osa-aikaeläkkeen alkamista ja sairaus kestää viimeisen 18 kuukauden aikana yli kuusi kuukautta, osa-aikaeläkkeen 12 kuukauden työssäolovaatimus ei täyty. Käytännössä tämä 12 kuukauden työssäolovaatimus on koettu liian tiukaksi nimenomaisesti sairastumistilanteissa.

TEL:n 4 f §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan osa-aikaeläkkeen saamisen edellytyksenä on, että työntekijälle on osa-aikaeläkkeen alkamista välittömästi edeltäneiden 15 kalenterivuoden aikana karttunut yksityisten tai julkisten alojen työeläkelakien mukaista eläkettä tai muuta tähän verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä yhteensä vähintään viisi vuotta. Koska LEL:n mukai-

sesta työskentelystä ei rekisteröidä työsuhteiden alkamis- ja päättymisaikoja, LEL:n 4 §:n 6 momentin mukaan tämä viiden vuoden karttumisaika kuukausina lasketaan 15 viimeksi kuluneen kalenterivuoden LEL:n mukaisista ansioista jakamalla kalenterivuoden ansiot TEL:n 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla rahamäärällä, joka on 229,34 euroa vuoden 2004 indeksitasossa. Huomioon otetaan vain täydet kuukaudet, kuitenkin enintään niin monta kuukautta, että ne yhdesä TEL:n mukaisten karttuma-aikojen kanssa ovat 12 kuukautta kalenterivuotta kohden. Vuoden 2005 alusta on siirrytty pois työsuhtekohtaisesta eläkkeen karttumisesta. Työsuhteiden alkamis- ja päättymisaikatiedoilla ei ole merkitystä eläkkeen määrään muissa tilanteissa kuin niissä, joissa eläke lasketaan ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevien säännösten mukaan vuoden 2005 alusta voimaantulleisiin lainmuutoksiin liittyvien suojasäännösten perusteella. Koska työsuhteiden alkamis- ja päättymisaikatietoja ei enää pääsääntöisesti ole tarvetta rekisteröidä, osa-aikaeläkkeen työskentelyvaatimus olisi voitava todeta ansioiden perusteella.

Voimassa olevan TEL:n 4 g §:n 2 momentin ja siihen viittaavan LEL:n 13 a §:n mukaan osa-aikaeläke lakkautetaan, jos osa-aikaeläkkeen saaja ei täytä enää osa-aikaeläkkeen saamisen edellytyksiä. Kun osa-aikaeläke on lakkautettu, työntekijällä on oikeus saada osa-aikaeläke uudelleen, kun hän täyttää sen saamisen edellytykset. Jos osa-aikaeläke on ollut lakkautettuna enintään kuusi kuukautta, lakkautettu osa-aikaeläke määrätään entisin perustein. Osa-aikaeläke on säännöksen mukaan lakkautettava niissäkin tilanteissa, joissa ansiot ovat tilapäisesti, esimerkiksi yhden tai kahden kuukauden ajan ylittäneet tai alittaneet osa-aikatyön sallitun ansiorajan. Säännös on käytännössä osoittautunut liian tiukaksi. Satunnaisten ansion ylitysten tai alitusten perusteella osa-aikaeläke tulisi voida keskeyttää määräajaksi lakkauttamatta osa-aikaeläkettä kokonaan.

Kuntoutus

Oikeus työeläkekuntoutukseen ja kuntousrahan määrä määritellään TEL:n 4 h §:n 1 momentin 2 kohdan ja 4 i §:n 2 momentin

mukaan siten kuin määriteltäisiin työkyvyttömyyseläke, jos työntekijä tulisi työkyvyttömäksi kuntoutustapahtumapäivänä. Viittaussäännösten perusteella näitä säännöksiä sovelletaan myös LEL:ssa ja TaEL:ssa. Kuntoutustapahtumapäivällä tarkoitetaan päivää, jona kuntoutushakemus tehtiin tai jona kuntoutustarve on viimeistään selvitetävänä sairausvakuutuslain (1224/2004) 12 luvun 6 §:n mukaan taikka kuntoutustoimenpidettä edeltävä päivä, jos kuntoutusta haetaan kuntoutustoimenpiteen jo alettua. Kuntoutustapahtumapäivä on kuitenkin sairausloman ensimmäinen päivä, jos hakija on jäänyt sairauslomalle työsuhteessa olleessaan ja kuntoutustarve oli olemassa jo sairausloman alkaessa. Kuntoutustapahtumapäivän määrittely usealla eri tavalla heikentää säännöksen selkeyttä ja vaikeuttaa toimeenpanoa.

Perhe-eläke

Jos edunsaajina on täysorpoja lapsia, näiden eläkkeisiin voi tulla täysorvon lisä. Lapsi on täysorpo silloin, kun lapsen molemmat omat vanhemmat ovat kuolleet. Täysorvon lisä on enintään 2/12 edunjättäjän eläkkeestä ja se lisätään lapseneläkkeiden yhteismäärään. Edellytyksenä täysorvon lisän myöntämiselle on, ettei edunjättäjän perhe-eläkkeen perusteena olevan eläkkeen määrä ylity. Se ei ylity silloin, kun edunsaajana on vain lapsia tai leski ja yksi lapsi taikka kun edunsaajana on lesken sijasta entinen puoliso.

Oikeus leskeneläkkeeseen lakkaa, kun leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta. Leski, jonka leskeneläke on lakkautettu, voi TEL:n 4 b §:n 2 momentin mukaan saada takaisin lakkautetun leskeneläkkeensä, jos hänen uusi avioliittonsa purkautuu viiden vuoden kuluessa eikä hänelle synny uuden avioliiton perusteella uutta leskeneläkeoikeutta. Säännöstä sovelletaan viittaussäännösten perusteella myös LEL:ssa ja TaEL:ssa. Leskeneläkeoikeuden palauttamista on ollut harvoin. Vuoden 2003 lopussa tällaisia lakkautettuja leskeneläkkeitä oli palautettu maksuun 82 kappaletta. Työeläkejärjestelmän selkeyttämisen vuoksi tulisi poistaa säännökset, joita on käytännössä sovellettu harvoin.

Lesken omat eläkkeet tai hänen laskennal-

linen eläkkeensä vähentää julkisten alojen työeläkelakien mukaan myönnettävää leskeneläkettä. Kun leski työskentelee tai on työskennellyt yksityisten alojen työeläkelakien mukaisissa töissä, julkisten alojen eläkelaitokset pyytävät yksityisten alojen eläkelaitokselta tiedon lesken laskennallisen eläkkeen määrästä. Leskellä ei voimassa olevien säännösten mukaan ole mahdollisuutta saada tästä laskennallisen eläkkeensä määrästä valituskelpoista päätöstä. Muutoksenhakuasteet ovat todenneet, ettei tällainen yksityisten alojen työeläkelaitoksen antama laskelma lesken laskennallisesta eläkkeestä tule osaksi julkisten alojen eläkelaitoksen antamaa päätöstä, eikä tästä laskelmasta siten voi valittaa samassa yhteydessä kun haetaan muutosta julkisten alojen eläkelaitoksen antamaan leskeneläkettä koskevaan päätökseen. Voimassa olevien säännösten mukaan leskellä ei näin ollen ole mahdollisuutta hakea muutosta yksityisten alojen työeläkelakien mukaisen laskennallisen eläkkeensä määrään. Tämä on selkeä epäkohta, joka heikentää lesken oikeusturvaa.

Eläkkeiden määräytyminen

Työeläkkeestä vähennetään TEL:n 8 §:n 1 momentin mukaan työntekijälle maksetut tapaturma-, liikenne-, sotilasvamman- ja sotilastapaturmalain mukaiset ensisijaiset korvaukset. Ensisijaiset korvaukset vähennetään vaikiintuneen käytännön mukaan vanhuuseläkkeestä ennen eläkkeen varhennusvähennystä ja lykätystä vanhuuseläkkeestä ennen lykäyskorotusta. Kuntoutuskorotus lisätään työkyvyttömyyseläkkeeseen ensisijaisten etuuksien vähentämisen jälkeen, ja jos eläkkeessä on alennetun eläkeiän poistamisesta johtuvaa normeerauskorotusta, ensisijaiset etuudet vähennetään normeeratusta eläkkeestä. Samoja säännöksiä noudatetaan LEL:ssa ja TaEL:ssa viittaussäännösten perusteella. Ensisijaiset etuudet vähennetään edellä kuvattun mukaisesti toisinaan vasta lopullisen eläkkeen määrästä ja toisinaan ennen eläkkeen määrään vaikuttavien vähennyksiä tai korotuksia. Vähennysten tekeminen eri aikoina eri tilanteissa heikentää lakien selkeyttä.

Eläkkeestä ei vähennetä sellaisia tapaturma-, liikenne-, sotilasvamman- ja sotilastapa-

turmalain mukaisia korvauksia, joita työntekijä on saanut vähintään kolmen vuoden ajan välittömästi ennen eläketapahtumaa, ellei korvauksen määrä samalla muutu. Jos korvauksen määrä muuttuu, eläkkeestä vähennetään vain se korvauksen osuus, joka ylittää eläketapahtumaa edeltäneen tason. Tästä säädetään TEL:n 8 §:n 6 momentissa ja viittaussäännösten perusteella samaa säännöstä sovelletaan myös LEL:n ja TaEL:n mukaista eläkettä määrättäessä. Säännöstä on käytännössä sovellettu harvoin.

2.1.3. *Eläkkeen hakeminen ja maksaminen*

Yksityisten alojen työeläkelaeissa ei ole yleistä säännöstä eläkkeen keskeyttämisestä. Sen vuoksi eläkkeen maksamista ei voida keskeyttää, vaikka eläkelaitos epäilisi esimerkiksi ulkomailla asuvan eläkkeensaajan kuolleen. Selvitystä ulkomailla asuvan eläkkeensaajan tilanteesta voi olla vaikea saada ja tämän vuoksi eläkettä voidaan maksaa pitkältikin ajalta aiheuttomasti. Työeläkelaeissa ei ole myöskään säännöstä siitä, että eläkkeen maksaminen voitaisiin lakkauttaa eläkkeensaajan katoamispäivään, jos hänen kuolemaansa ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi. Eläkelaitoksilla ei ole oikeutta hakea eläkkeensaajan kuolleeksi julistamista. Kun henkilö julistetaan kuolleeksi, kuolinpäiväksi määrätään viimeistään se päivä, jona on kulunut viisi vuotta siitä, kun henkilö on ollut viimeksi elossa. Ei voida pitää tarkoituksenmukaisena, että eläkelaitoksen tulisi tällaisessa tilanteessa maksaa eläkettä viiden vuoden ajalta todennäköisesti kuolleelle henkilölle.

TEL:n 19 b §:n 5 momentin mukaan sellainen vanhuuseläke tai täysi työkyvyttömyyseläke, joka on ennen yhteensovittua pienempi kuin 12,72 euroa kuukaudessa (rahamäärä vastaa vuoden 2004 indeksilukua), voidaan maksaa kertasuorituksena. Vastavaa säännöstä sovelletaan viittaussäännösten perusteella myös LEL:n ja TaEL:n mukaisiin eläkkeisiin. Kertasuorituksena voidaan maksaa myös tätä rahamäärää pienempi perhe-eläke tai eläke, joka EY:n sosiaaliturva-

asetuksen (ETY) N:o 1408/71 perusteella maksetaan Suomesta lapselle niiden etuuksien, joihin lapsella olisi oikeus Suomesta, ja lapsen asuinmaan myöntämien etuuksien erotuksena. Kertasuoritusraja on matala. Erityisesti eläkkeen maksamisesta ulkomaille aiheutuu kustannuksia, jotka voivat toisinaan olla suurempia kuin maksettavan eläkkeen kuukausimäärä.

Eläke voidaan TEL:n 19 c §:n 1 momentin mukaan maksaa työnantajalle, jos eläkelaitos on myöntänyt työntekijälle takautuvasti työkyvyttömyyseläkkeen ja työnantaja on maksanut hänelle samalta ajalta sairausajan palkkaa. Säännöstä sovelletaan viittaussäännösten perusteella myös LEL:n ja TaEL:n mukaista eläkettä määrättäessä. Niissä tilanteissa, joissa työntekijä sairastuu irtisanomisaikana, työnantaja maksaa työntekijälle irtisanomisaajan palkkaa. Koska lain sanamuodon mukaan työnantajalle voidaan maksaa takautuvasta ajalta myönnetty työkyvyttömyyseläke ainoastaan silloin, kun työnantaja maksaa sairausajan palkkaa, takautuvasti irtisanomisajalta myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä ei voida maksaa työnantajalle. Työntekijä saa siten näissä tilanteissa sekä irtisanomisaajan palkan että eläkkeen samalta ajalta, vaikka hän ei sairauden vuoksi olisikaan kyennyt irtisanomisaikanaan työskentelemään.

TEL:n 19 c §:n 3 momentin mukaan, jos työntekijä on väliaikaisesti saanut kansaneläkelaitoksen maksamaa eläkettä kansaneläkelain (347/1956; KEL) 45 §:n 2 momentin mukaan samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään valituksen perusteella eläke takautuvasta ajalta, eläkelaitoksen on suoritettava takautuva eläke Kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa Kansaneläkelaitoksen samalta ajalta liikaa maksaman eläkkeen määrää. Samoin voidaan menetellä, jos työntekijä on saanut KEL:n mukaista eläkettä samalta ajalta, jolta eläkelaitos oikaisee tai muutoin tarkistaa myönnetyn eläkkeen määrää. Kansaneläkelaitoksen maksamista etuuksista myös eläkkeensaajien asumistukilain (591/1978) mukainen asumistuki määräytyy tulojen perusteella. Voimassa olevien säännösten mukaan työeläkettä ei kuitenkaan makseta Kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta liikaa maksettua asumistukea, vaan Kansaneläkelaitoksen on perittävä lii-

kaa maksettu asumistuki takaisin eläkkeensaajalta. Sekä eläkkeensaajan että kansaneläkejärjestelmän kannalta olisi perusteltua, että työeläke voitaisiin maksaa samalta ajalta maksetun asumistuenkin osalta Kansaneläkelaitokselle, jos työeläkettä maksetaan samalta ajalta Kansaneläkelaitokselle liikaa maksetun kansaneläkkeen takia.

Työeläkelaeissa ei ole säännöstä siitä, missä järjestyksessä eläke on maksettava silloin, kun siihen on lain mukaan oikeus usealla eri taholla samanaikaisesti. Asiasta on vakiintunut oikeuskäytäntö, muuta käytännössä epäselvyyksiä on esiintynyt erityisesti sen suhteen, mikä osa eläkkeestä voidaan ulosmitata eläkkeensaajan muiden velkojen maksamiseen.

2.1.4. Muutoksenhaku

Eläkepäätöksen antamisesta tilanteesta, jossa henkilö on työskennellyt Suomen lisäksi toisessa EU-maassa, on säännökset EY:n sosiaaliturva-asetuksen 1408/71 toimeenpanoasetuksessa 574/72. EY-säännösten mukaan lopulliset eläkepäätökset toimitetaan hakijan asuinmaan vakuutuslaitokselle, joka antaa ne tiedoksi hakijalle yhteenvetona, johon on liitetty mainitut päätökset. Määräajat muutoksenhakuun alkavat vasta päivästä, jolloin hakija on saanut yhteenvetoon päätöksistä. Hakijalle voidaan maksaa etuuksia väliaikaisella päätöksellä ennen kuin päätösten yhteenveto on tehty.

Säännös on tehty sen vuoksi, että toisesta maasta tuleva eläke tai sen perusteena olevat vakuutuskaudet voivat vaikuttaa toisesta maasta maksettavan eläkkeen määrään. Sen takia eläkkeen määrää koskeva valitus on enenaikainen, jollei päätöstä ole vielä annettu kaikista niistä maista, joissa työntekijälle on karttunut eläketurvaa. Se, että muutoksenhaku aika lasketaan tällöin vasta päätösten yhteenvetosta, on eläkkeenhakijan oikeusturvan kannalta perusteltua.

Sen sijaan muutoksenhakuajan alkaminen vasta päätösten yhteenvetosta on työkyvyttömyyseläkkeessä eläkkeenhakijan oikeusturvan kannalta kestävämpi. Työkyvyttömyyden arviointi tehdään kansallisesti. Jos työntekijä saa eläkehakemukseensa kielteisen päätöksen sillä perusteella, että eläkelaitos ei

pidä häntä työkyvyttömänä, työntekijän tulisi voida viedä asia muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi odottamatta päätösten yhteenvetoa. Päätösten yhteenveto voidaan antaa vasta kun kaikki ne maat, joista työntekijä on hakenut eläkettä, ovat ratkaisseet asian ja toimittaneet päätöksensä hakijan asuinmaan vakuutuslaitokselle. Tämä voi kestää vuosia.

TEL:n 21 §:n mukaan vakuutusosoikeus voi poistaa lainvoimaisen päätöksen, jos se perustuu väärään tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lainvastainen. Vakuutusosoikeuteen tulee vuosittain runsaat 2 000 poistohakemusta, joista suurin osa on etuuslaitosten tekemiä. Vakuutusosoikeus hyväksyy poistohakemuksista noin 80 prosenttia. Tällöin poistohakemuksen kohteena ovat väärin perustein myönnettyt etuudet. Prosessitaloudellisista syistä olisi tarkoituksenmukaista, että poistohakemukset käsiteltäisiin ensimmäisessä muutoksenhakuasteessa.

2.1.5. Vakuuttaminen ja vakuutusmaksu

Työnantajan on järjestettävä työntekijöidensä TEL-eläketurva kolmen kuukauden kuluessa ensimmäisen työsuhteen alkamisesta. TEL-eläketurva järjestetään ottamalla työeläkevakuutus työeläkeyhtiöstä tai eläkekassasta tai perustamalla eläkesäätiö. Kun työeläkevakuutus tehdään, työnantajan on ilmoitettava kaikista TEL:n soveltamisalaan kuuluvista työntekijöistään henkilö- ja ansiotiedot. Lisäksi työnantajan on ilmoitettava työsuhteiden alkamisesta ja päättymisestä sekä kalenterivuoden päättyessä jatkuvista työsuhteista. Vakuutuksen jatkuessa työnantaja ilmoittaa maksamansa TEL-vuosiansiot seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä. Työeläkevakuutusyhtiö ei voi kieltäytyä antamasta vakuutusta ja pitämästä sitä voimassa. Vakuutus päätetään konkurssi- ja selvitystilatilanteita lukuun ottamatta irtisanomisella. TEL:n mukaisesta vakuuttamisesta ja vakuuttamiseen liittyvistä tietojen ilmoittamisesta säädetään TEL:n 1, 3 ja 17 §:ssä ja työntekijäin eläkeasetuksen (183/1962; TEA) 3 §:ssä.

Koko LEL-alan eläkevakuustoitominnan hoitaa ainoana työeläkevakuutusyhtiönä Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera (Etera). LEL-alan eläkevakuutuksesta ei tehdä

vakuutus sopimusta, vaan työnantajan on toimitettava palkka- ja työntekijätiedot kunkin kuukauden aikana palveluksessaan olleista LEL-alan työntekijöistä ja maksettava näihin liittyvä LEL-vakuutusmaksu kuukausittain, viimeistään palkanmaksua seuraavan kuukauden 20 päivänä. LEL:n mukaisesta vakuuttamisesta säädetään LEL:n 2 §:ssä ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkeasetuksen (184/1962; LEA) 3 §:ssä.

TaEL-alalla työskentelevien työntekijöiden vakuuttaminen tapahtuu samalla tavalla kuin LEL-aloilla työskentelevien työntekijöiden vakuuttaminen. TaEL:n mukaista vakuuttamista hoitaa ainoana työeläkevakuutusyhtiönä Etera, johon TaEL-vakuutusta aikaisemmin hoitanut Esiintyvien taitelijoiden ja eräiden erityisryhmien eläkekassa (ETEK) fuusioitui 1 päivänä heinäkuuta 2004. TaEL:n mukaisesta vakuuttamisesta säädetään TaEL:n 2 §:ssä. Taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkeasetuksen (870/1985; TaEA) 4 §:n viittaussäännöksen mukaan vakuuttaminen tapahtuu samalla tavoin kuin LEL:n mukaan.

Nykyinen vakuuttamiskäytäntö on edellyttänyt työnantajalta tietoa eri lakien soveltamisalan eroista. Väärän työeläkelain mukaan tehtyjä vakuutuksia on jouduttu siirtämään eläkelaitoksesta toiseen, ja tästä on aiheutunut hankaluutta sekä työnantajille että eläkelaitoksille. Työeläkelakien yhdistymisen myötä poistuu tarve rajoittaa eri työalojen mukaisten töiden vakuuttaminen eri eläkelaitoksiin. Sen myötä vakuuttaminen on määriteltävä uudelleen.

Työntekijäin eläkemaksu

TEL:n 12 b §:n 2 momentin mukaan työnantaja pidättää palkanmaksun yhteydessä työntekijäin eläkemaksun palveluksessaan olevan työntekijän palkasta. Työntekijäin eläkemaksu pidätetään siltä osin kuin työnantaja on palkanmaksuhetken mukaisesti arvioituna velvollinen järjestämään työntekijälle eläketurvaa. LEL:ssa työntekijäin eläkemaksun pidättämisestä säädetään LEL:n 10 c §:n 2 momentissa ja TaEL:ssa 7 a §:n 2 momentissa.

Työntekijäin eläkemaksun pidättäminen on sidottu palkanmaksuun. Sitä ei ole voitu pi-

dättää takautuvasti silloinkaan, kun työntekijän eläkemaksu on palkanmaksuhetkellä jäänyt pidättämättä esimerkiksi palkanmaksuohjelmassa olevan virheen takia. Toisinaan työntekijäin eläkemaksua ei ole voitu pidättää palkanmaksuhetkellä palkan määräytymistavan takia. Esimerkiksi provisiopalkkauksessa rahana maksettavaa palkkaa ei aina tule maksettavaksi. Työntekijällä voi kuitenkin olla luontaisetut, jonka perusteella eläkettä karttuu. Jos rahapalkkaa ei ole maksettu, työntekijäin eläkemaksua ei ole voitu myöhemmin palkanmaksun yhteydessä pidättää luontaisedun osalta. Työntekijäin eläkemaksua koskevat säännökset ovat nykyisessä muodossaan joustamattomat ja voivat johtaa tilanteisiin, joissa työeläkettä karttuu palkasta, vaikka työntekijän työeläkevakuutusmaksua ei voida periä.

2.1.6. Valvonta

Voimassa olevissa TEL:ssa, LEL:ssa ja TaEL:ssa ei ole selkeitä säännöksiä vakuuttamisen valvonnasta. TEL:n 15 §:ssä säädetään Eläketurvakeskuksen oikeudesta ottaa työnantajan kustannuksella vakuutus eläkelaitoksesta (pakkovakuuttaminen), jos työnantaja on laiminlyönyt velvollisuutensa järjestää työntekijöilleen eläketurvan eikä ole Eläketurvakeskuksen kehotuksesta huolimatta korjannut laiminlyöntiään Eläketurvakeskuksen asettamassa määräajassa.

LEL:n mukaisesta pakkovakuuttamisesta säädetään LEL:n 10 §:n 4 momentissa. Jos työnantaja on laiminlyönyt LEL:n mukaisen vakuutusmaksun suorittamisen eikä kehotuksen saatuaan kohtuullisessa ajassa korjaa laiminlyöntiään, Etera voi hankkimansa selvityksen perusteella tai sen puuttuessa arvion perusteella määrätä työnantajalle enintään kaksinkertaiseksi korotetun kohtuullisena pidettävän vakuutusmaksun. Vastaava säännös on myös TaEL:n 8 §:n 1 momentissa.

Selkeiden valvontaa koskevien säännösten puuttuminen työeläkelaeista on käytännössä vaikeuttanut asioimista ja valvontaa varten tarvittavien tietojen saamista.

2.1.7. Rangaistussäännökset

Luottamusta vallitseviin olosuhteisiin pyri-

tään suojaamaan. Yleisen vanhentumisajan Rangaistussäännökset työntekijäin eläkelain mukaisen työnantajavelvollisuuden rikkomisesta ovat TEL:n 17 k §:ssä. Sen mukaan työnantaja tai työnantajan edustaja, joka tahallaan laiminlyö TEL:n mukaisen vakuutamisvelvollisuuden tai antaa TEL:n mukaisia tehtäviä hoitavalle vakuutusmaksuun vaikuttavan tiedon virheellisenä tai kieltäytyy antamasta näitä tietoja taikka tahallaan pidättää virheellisesti TEL:n 12 b §:n 1 momentissa tarkoitetun työntekijäin eläkemaksun, on tuomittava, jollei teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus sekä muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen tai teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, TEL-eläkelain mukaisen työnantajavelvollisuuden rikkomisesta sakkoon. Pykälän 2 momentissa säädetään TEL:n mukaisen tietojenantovelvollisuuden rikkomisesta. Jos työnantaja tai tämän edustaja muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tahallaan laiminlyö TEL:n mukaisen tiedon antamisen tai tahallaan antaa virheellisen tiedon, hänet on tuomittava, jollei teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus sekä muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen tai teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, TEL:n mukaisen tietojenantovelvollisuuden rikkomisesta sakkoon. Työnantajalla tarkoitetaan pykälän 3 momentin mukaan sitä, joka työsuhteessa tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa teettää työtä, sekä sitä, joka tosiasiallisesti käyttää työnantajalle kuuluvaa päätösvaltaa. Työnantajan edustajalla tarkoitetaan työnantajana olevan oikeushenkilön lakimääräisen tai muun päättävän elimen jäsentä sekä sitä, joka työnantajan sijasta johtaa tai valvoo työtä. Rangaistavaksi säädetystä menettelystä tuomitaan rangaistukseen 4 momentin mukaan se, jonka velvollisuuksien vastainen teko tai laiminlyönti on. Tätä arvioitaessa otetaan huomioon asianomaisen asema, hänen tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa laatu ja laajuus sekä muutenkin hänen osuutensa lainvastaisen tilan syntyyn tai jatkumiseen. Vastaavia säännöksiä sovelletaan viittaussäännösten perusteella myös LEL:ssa ja TaEL:ssa.

Työeläketurvan järjestäminen työntekijöille

on työnantajan lakisäateinen velvollisuus. Sillä varmistetaan, että työntekijä saa perustuslain 19 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla turvaa vanhuuden, työkyvyttömyyden ja perheenhuoltajan menetyksen aikana. Pelkkä sakkorangaistus ei ole riittävän ankara seuraamus tällaisen velvollisuuden laiminlyönnistä. Sakkorangaistus on lievä myös verrattuna esimerkiksi veropetoksen seuraamuksiin.

2.1.8. Vanhentumisajat

TEL:n 18 §:n 5 momentin mukaan aiheettomasti maksettu etuus on perittävä takaisin kymmenen vuoden kuluessa sen maksupäivästä lukien. TEL:n 19 §:n 1 momentin mukaan eläkelaitoksen tai Eläketurvakeskuksen on määrättävä TEL:iin perustuva vakuutusmaksu kymmenen vuoden kuluessa saatavan syntymisestä lukien ja saman pykälän 3 momentin mukaan aiheettomasti suoritettun vakuutusmaksun palautus vanhentuu kymmenen vuoden kuluttua vakuutusmaksun maksupäivästä lukien. TEL:n 19 b §:n 9 momentin mukaan TEL:n mukaisen etuuden saaminen vanhentuu kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä lukien, jona se olisi pitänyt maksaa. Viittaussäännösten perusteella näitä vanhentumisaikoja sovelletaan myös LEL:ssa ja TaEL:ssa lukuun ottamatta vakuutusmaksun määräämisaikaa. LEL:n ja TaEL:n mukaista vakuutusmaksua ei voida määrätä muulta ajalta kuin kulumassa olevalta ja viideltä sitä edeltävältä kalenterivuodelta. Asiasta säädetään LEL:n 10 §:n 4 momentissa ja TaEL:n 8 §:n 1 momentissa.

Vuoden 2004 alusta voimaan tullessa velan vanhentumisesta annetussa laissa (728/2003) säädetään yleisestä kolmen vuoden vanhentumisajasta. Velkojen yleisen vanhentumisajan lyhentämisellä aikaisemmasta kymmenestä vuodesta on pyritty siihen, että velkasuhteet selvitetään kohtuullisessa ajassa ja edistetään huolellista perintätapaalyhentymisen myötä työeläkejärjestelmässä noudatettua kymmenen vuoden vanhentumisaikaa voidaan pitää liian pitkänä.

2.1.9. *Eläkkeeseen oikeuttavan työskente-
lyn tai ansioiden selvittäminen ta-
kautuvalta ajalta*

Työntekijän oikeudesta saada eläkkeensä perusteena olevat tiedot vaatimuksestaan selvitettyiksi säädetään TEL:n 10 a §:ssä. Aikaa, jolta eläkeoikeuteen vaikuttavia seikkoja selvitetään, ei ole rajoitettu. Työntekijän on kuitenkin tarvittaessa esitettävä vaatimuksensa perusteista sellainen selvitys kuin häneltä kohtuudella voidaan edellyttää, kun otetaan huomioon myös eläkelaitoksen mahdollisuudet hankkia selitys. Jos selvittämisvaatimus koskee sellaista työsuhdetta, jonka päättymisestä on kulunut yli viisi vuotta, työntekijän tulee esittää vaatimuksensa tueksi riittävä selvitys. Säännöstä sovelletaan viittaussäännösten perusteella myös LEL:ssä ja TaEL:ssä.

Vanhoiden työsuhdetietojen selvittäminen on käytännössä ollut ongelmallista, koska vanhoista työsuhhteista on vaikea saada luotettavaa selvitystä. Usein tällaisesta työskentelestä ei ole työtodistusta eikä työnantajaa voida enää tavoittaa tai työnantaja ei ole säilyttänyt vanhoja työskentelytietoja. Asian selvittäminen on aikaa vievää eikä aina johda pitkänkään selvittelyn jälkeen sellaiseen selvitykseen, jonka perusteella työsuhteen voitaisiin todeta olleen eläkkeeseen oikeuttava.

2.2. Ruotsinkielisen tekstin termistö

Tässä esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi työnantajan työeläkevakuutusmaksun ilmaisu ruotsinkielellä. Muutoksen tarkoituksena on selkeyttää ja yhtenäistää maksun nimeä. Muutoksella ei ole vaikutusta maksun määräytymiseen.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Esityksen tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Esityksellä toteutetaan hallitusohjelman tavoite yksityisten alojen palkansaajien työeläkelakien yhdistämisestä. Yhdistetty laki sisältäisi pääsääntöisesti TEL:n, LEL:n ja

TaEL:n soveltamisalan. Sen sijaan MEL jäisi lain ulkopuolelle. Uuden lain nimeksi tulisi työntekijän eläkelaki (TyEL).

Rakenteellisten muutosten lisäksi lainsäädäntöä sekä sen termistöä pyritään selkeyttämään ja yksinkertaistamaan. Vanhentumisaikoja koskevat säännökset tarkistetaan ottaen huomioon yleisen vanhentumisajan lyhentymisen. Säännöksiä, joita ei käytännössä juurikaan ole sovellettu, karsitaan ja lain soveltamista ja toimeenpanoa ohjaava vakiintunut tulkintakäytäntö kirjataan tarvittaessa lakiin. Erityisenä lähtökohtana pidetään, että perustuslain asettamat vaatimukset säädösta- ja alemman asteisten normien valtuutussäännöksistä ja niiden tarkkarajaisuudesta otetaan huomioon.

Koska ehdotettu uusi laki muodostuu pitkälti voimassa olevien TEL:n, LEL:n ja TaEL:n säännöksistä, lähinnä ne säännökset, joilla nykytilaan ehdotetaan muutoksia, perustellaan yksityiskohtaisesti. Siltä osin kuin TyEL:iin on siirretty TEL:sta, LEL:sta ja TaEL:sta säännöksiä sellaisenaan tai vain sanamuodoltaan tarkistettuina, säännösten tarkemmat perustelut löytyvät aikaisemmista hallituksen esityksistä. Niihin ei TyEL:n antamisen yhteydessä ole tarkoitus tehdä muutoksia.

Työeläkelainsäädännön selkeyttämiseen liittyen Eläketurvakeskuksesta säädettäisiin erillisellä lailla. Näin Eläketurvakeskusta koskevat hallinnolliset säännökset eivät rasita työeläketurvaa ja sen järjestämistä ja rahoitamista koskevaa työntekijän eläkelakia. Työeläkeasioiden muutoksenhakumenetlystä ja muutoksenhakuoikeudesta säädettäisiin TyEL:ssä. Nykyisen eläkelautakunnan rahoitus uudistettaisiin ja sen nimi ja toimintasäännökset selkeytettäisiin. Uutta työeläkeasioiden muutoksenhakulautakuntaa koskevat säännökset olisivat erillisessä laissa, jota koskeva hallituksen esitys annettaisiin erikseen. TyEL:n voimaantulosta säädetään erillisellä lailla.

3.2. Keskeiset ehdotukset

3.2.1. Työntekijän eläkelain rakenne

Voimassa olevien yksityisten alojen työ-

eläkelakien korvaaminen yhdellä lailla edellyttää uudentyyppejä rakenteellisia ja sisällöllisiä ratkaisuja. Ehdotetussa työntekijän eläkelaislaissa lähtökohtana on etuuden hakijoiden, etuuden saajien, työnantajien sekä toimeenpanijoiden kannalta mahdollisimman selkeä, johdonmukainen ja ymmärrettävä kokonaisuus. Ehdotettu laki on laaja osin sen vuoksi, että siihen on yhdistetty kolmen eri lain säännökset ja osin sen vuoksi, että voimassa olevien lakien useita momentteja sisältäviä pykäläiä on selkeyden lisäämiseksi jaettu eri pykäliin. Lisäksi aikaisempien työeläkelakien pitkiä pykäläiä on lyhennetty jakamalla niitä eri momentteihin. Selkeyttä on pyritty lisäämään myös säätämällä laissa asioista, joista nykyisin ei laissa ole säännöstä.

Ehdotettu laki jakaantuisi neljään osaan. Lain selkeyttä on pyritty lisäämään erityisesti etuuden hakijoiden ja saajien kannalta siten, että lain alkuun, yleiset säännökset sisältävän ensimmäisen osan jälkeen tulisi toisena osana eläkkeitä ja kuntoutusta sekä niiden toimeenpanoa koskeva osa. Kolmannessa osassa säädettäisiin lain toimeenpanon kannalta tärkeistä asioista, vakuuttamisesta ja kustannusten jaosta. Viimeisessä osassa olisivat erinäiset säännökset. TyEL:ssa ja sitä koskevassa voimaantulossa ilmaistut rahamäärät ovat vuoden 2004 tasossa.

TyEL:iin ei tulisi poistuvia eläkemuoja koskevia säännöksiä. Ikääntyneitä henkilöitä koskeva pitkäaikainen työttömyysturva siirtyy vuoden 2005 alusta voimaantulleiden yksityisten alojen työeläkelain muutosten mukaan työttömyysturvajärjestelmään siten, että oikeutta työttömyyseläkkeeseen ei ole enää vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneillä henkilöillä. Viimeiset työttömyyseläkkeet tulevat myönnettäväksi vuonna 2011, jolloin vuonna 1949 syntyneet henkilöt täyttävät 62 vuotta. Koska työttömyyseläkettä ei tule enää vuoden 2011 jälkeen myönnettäväksi, työttömyyseläkettä koskevia säännöksiä ei otettaisi TyEL:iin, vaan työttömyyseläkkeestä säädettäisiin työntekijän eläkelain voimaantulossa. Työttömyyseläkkeen saamisedellytyksiä tai sen määräytymistä koskevia säännöksiä ei tässä yhteydessä muutettaisi, vaan ennen vuotta 1950 syntyneellä työntekijällä olisi edelleen oikeus työttömyyseläkkeeseen samoin edellytyksin kuin nykyisin-

kin.

Ennen vuotta 1947 syntyneellä työntekijällä on oikeus osa-aikaeläkkeeseen pääosin vanhojen, 31 päivänä joulukuuta 2004 voimassa olleiden säännösten mukaan. Ennen vuotta 1947 syntyneelle työntekijälle voidaan myöntää osa-aikaeläke vuoteen 2011 saakka. Koska osa-aikaeläkkeitä ei enää vuoden 2011 jälkeen tule myönnettäväksi ennen vuotta 1947 syntyneille henkilöille, heitä koskevat säännökset ehdotetaan otettavaksi TyEL:n voimaantulolakiin. Sisällöllisiä muutoksia osa-aikaeläkettä koskeviin säännöksiin ei voimaantulossa tehtäisi. TyEL:ssa säädettäisiin vain vuonna 1947 ja sen jälkeen syntyneiden työntekijöiden osa-aikaeläkkeestä.

TyEL:iin ei tulisi säännöksiä rekisteröidyistä lisäeduista. Rekisteröity lisäeläketurva on suljettu TEL:n muuttamisesta annetulla lailla 654/2000, joka on tullut voimaan vuoden 2001 alusta. Vaikka lisäeläketurvan sulkemishetkellä voimassa olevat lisäeläkevakuutukset säilyvät, rekisteröity lisäeläketurva tulee aikaa myöten vähentymään. Sen vuoksi vapaaehtoista lisäeläketurvaa koskevista säännöksistä säädettäisiin TyEL:n voimaantulossa. Sisällöllisiä muutoksia vapaaehtoista eläketurvaa koskeviin säännöksiin ei tehtäisi.

3.2.2. Lain soveltamisala

TyEL kattaisi pääsääntöisesti nykyisen TEL:n, LEL:n ja TaEL:n soveltamisalan. Jotakin poikkeuksia kuitenkin on. Lain soveltamisalaan kuuluisi työ, josta työnantaja maksaa palkkaa tai palkkiota vähintään 41,89 euroa kuukaudessa. Ehdotettu 41,89 euron rajamäärä on uusi. Se perustuu työmarkkinoiden keskusjärjestöjen vuonna 2002 tekemään täydennys sopimukseen, jossa on sovittu, että työeläkevakuutus koskee työtä, josta työnantaja maksaa työntekijälle palkkaa vähintään 40 euroa kalenterikuukauden aikana. Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen tekemän sopimuksen rahamäärä 40 euroa vastaa vuoden 2002 indeksipistelukua 2054 ja rahamäärä 41,89 euroa vastaa palkkakertoimen arvoa yksi vuonna 2004.

TyEL:n voimaantulon yhteydessä valtionapua saavien laitosten työntekijöiden eläketurva siirretään kokonaisuudessaan valtion

eläkelain soveltamisalaan. Siten työeläkevakuuttaminen tältäkin osin selkeytyy eikä saman työntekijän yhdestä työstä saamia ansiota enää vastaisuudessa vakuutettaisi kahden eri lain mukaan.

Koska TyEL:n myötä kumotaan LEL ja TaEL, vastaisuudessa näiden lakien soveltamisalaan kuuluneet työntekijät ehdotetaan vakuutettavaksi samalla tavoin kuin työnantaja vakuuttaa muutkin työntekijänsä. Nämä työt tulisivat vakuutettavaksi valtion, kunnan tai kirkon eläkejärjestelmässä silloin, kun työnantajana on valtio, kunta tai kirkko. Kun työnantajana olisi yksityinen työnantaja, työskentely vakuutettaisiin TyEL:n mukaan.

Lähtökohtana on, että Suomessa tehty työ vakuutetaan Suomessa, ellei EY:n sosiaaliturva-asetuksen (ETY) N:o 1408/71 tai Suomea sitovien sosiaaliturvasopimusten määräyksistä muuta seuraa. EU- ja ETA-maissa sekä Sveitsissä noudatetaan EY:n sosiaaliturva-asetusta. Asetuksella on estetty päällekkäisen vakuuttamisvelvollisuuden syntyminen näissä maissa työskennellessä. Työntekijä kuuluu ainoastaan joko lähtömaan tai työntekomaan sosiaaliturvaan. Toiseen maahan työhön lähetetty työntekijä voi säilyä lähtömaan sosiaaliturvassa tietyin edellytyksin. Myös Suomen solmimat kansainväliset sosiaaliturvasopimukset sisältävät vastaavat määräykset työntekijöiden vakuuttamisesta.

Suomessa työsuhteessa tehty työ ei kuuluisi TyEL:n soveltamisalaan silloin, kun Eläketurvakeskus olisi myöntänyt työnantajalle vapautuksen vakuuttamisvelvollisuudesta. Eläketurvakeskus voisi myöntää vapautuksen TyEL:n mukaisesta vakuuttamisvelvollisuudesta muusta kuin EU- tai ETA-maasta tai Sveitsistä työntekijän Suomeen töihin lähtävän työnantajan hakemuksesta. Ennen asian ratkaisemista Eläketurvakeskus kuulisi myös työntekijää. Sekä työnantajalla että työntekijällä olisi oikeus valittaa päätöksestä. Edellytyksenä vapauttamiselle olisi, että työnantaja osoittaisi olevansa velvollinen järjestämään samasta työstä työntekijälle eläketurvan toisessa maassa. Vapautus voitaisiin myöntää enintään kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Säännöksellä pyrittäisiin välttämään tilanteita, joissa samasta työstä on järjestettävä

eläketurva kahdessa maassa.

3.2.3. *Etuudet ja niiden määräytyminen*

Kuntoutusta ja eläkkeitä, erityisesti osa-aikaeläkettä koskevia säännöksiä ja niiden toimeenpanoa pyritään selkeyttämään ja osin vakiintunutta oikeuskäytäntöä ehdotetaan kirjattavaksi lakiin. Aikoja, jolta eläke voidaan myöntää takautuvasti, ehdotetaan tarkistettavaksi. Työkyvyttömyyseläke ja perhe-eläke voitaisiin myöntää takautuvasti kuudelta kuukaudelta tai pätevistä syystä pidemmältä ajalta. Vanhuuseläke voitaisiin myöntää takautuvasti kolmelta kuukaudelta ja pätevistä syystä pidemmältä ajalta. Osa-aikaeläkettä ei myönnettäisi takautuvasti.

Vanhuuseläke

Työeläkelakien säännöksillä pyritään kannustamaan ja tukemaan työnteon jatkamista vielä 63 vuoden iän jälkeenkin. Sen vuoksi lakiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan vanhuuseläke voitaisiin työntekijän hakemuksesta lakkauttaa niissä tilanteissa, joissa työntekijälle myönnetty määräaikainen kuntoutustuki muuttuu vanhuuseläkkeeksi työntekijän täytettyä 63 vuotta. Työntekijä voisi hakea tällaisen vanhuuseläkkeen lakkauttamista kuukauden kuluessa siitä, kun kuntoutustukea myönnettäessä arvioitu työkyvyttömyys päättyy. Tällöin eläke lakkautettaisiin työkyvyttömyyden päättymiseen. Kun vanhuuseläke olisi lakkautettu, työntekijälle karttuisi 63 vuoden iän jälkeen tehdystä työstä eläkettä 4,5 prosenttia vuodessa.

Osa-aikaeläke

Osa-aikaeläkkeen saamisedellytyksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei lyhytaikainen sairastuminen juuri ennen osa-aikaeläkkeen alkamista estäisi osa-aikaeläkkeen saamista. Aika, jolta työntekijä saa sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, sairausajan palkkaa tai liikennevakuutuslain tai tapaturmavakuutuslain mukaista päivärahaa, pidentäisi puolella vuodella tarkasteluaikaa, jona työntekijällä välittömästi ennen osa-aikaeläkkeen alkamista tulee olla kokoai-

kaista työskentelyä vähintään 12 kuukauden ajan.

Lisäksi osa-aikaeläkkeen saamisedellytyksiin otettaisiin säännös siitä, miten vuosiansiot muutetaan vastaamaan nykyistä osa-aikaeläkkeen edellytystä, jonka mukaan työntekijällä tulee olla osa-aikaeläkkeen alkamista välittömästi edeltäneiden 15 vuoden aikana karttunut työeläkelakien mukaista eläkettä yhteensä viisi vuotta. Edellytyksen täyttymistä vuosiansioiden perusteella tarkasteltaessa kunkin vuoden vuosiansiot jaettaisiin TyEL:n mukaisen vakuuttamisrajan 25-kertaisella määrällä. Saadut osamäärät pyöristettäisiin alaspäin täyteen lähimpään kokonaislukuun, ja kalenterivuotta kohden otettaisiin huomioon enintään luku 12, joka vastaisi nykyisen lain mukaista vuoden työskentelyä. Jos näin 15 viimeisen vuoden ansioista laskettujen osamäärien summaksi tulisi vähintään 60, osa-aikaeläkkeen saamisen tämä edellytys täytyisi.

Osa-aikaeläkettä koskevia säännöksiä joustavoitetaan niin, että osa-aikaeläke sallii nykyistä paremmin tilapäiset osa-aikatyön muutokset. Osa-aikaeläkettä ei tarvitsisi lakkauttaa aina, jos työntekijä tilapäisesti osa-aikaeläkkeellä ollessaan ansaitsisi enemmän palkkaa tai tekisi työtä enemmän kuin osa-aikaeläkkeen saamisedellytykset sallivat. Kun tällainen ylitys olisi selvästi tilapäistä, osa-aikaeläke voitaisiin keskeyttää niiltä kuukausilta, joilta osa-aikaeläkkeen edellytykset eivät täyty. Keskeytettyä osa-aikaeläkettä ryhdyttäisiin maksamaan uudelleen hakemuksesta siitä lukien, kun osa-aikaeläkkeen saamisedellytykset jälleen täyttyvät. Keskeytys voisi kuitenkin kestää enimmillään kuusi kuukautta, minkä jälkeen osa-aikaeläke katsottaisiin ilman eri päätöstä lakanneeksi keskeyttämisaikakohdasta lukien, ellei osa-aikaeläkkeen saaja olisi sitä ennen hakenut osa-aikaeläkkeen uudelleen maksamista.

Kuntoutus

Kuntoutusta koskevia säännöksiä ehdotetaan selkeytettäväksi niin, että TEL:n mukaisesta kuntoutustapahtumahetki-käsitteestä luovutaan. Kuntoutusoikeus ja kuntoutusrahan suuruus määrättäisiin samalla tavoin

kuin määrättäisiin työkyvyttömyyseläke ja työntekijän oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen, jos hän tulisi täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi kuntoutushakemuksen tullessa vireille. Poikkeuksen muodostaisi ainoastaan tilanne, jolloin työntekijä on jäänyt sairauslomalle työsuhteessa ollessaan ja kuntoutustarve oli olemassa jo sairausloman alkaessa. Tällöin työkyvyttömyyseläke määrättäisiin samalla tavalla kuin työkyvyttömyyseläke, jos työntekijä tulisi työkyvyttömäksi sairausloman alkaessa.

Työkyvyttömyyseläke

Laissa ei enää säädettäisi työkyvyttömyyseläkeoikeuden epäämisestä silloin, kun työntekijä on aiheuttanut työkyvyttömyytensä tahallaan. Vakuutusosoikeus on katsonut, että TEL:n tarkoittaman tahallisuuden on tullut kohdistua nimenomaisesti eläkkeen saamisen tarkoitukseen. Työkyvyttömyyseläkeoikeutta ei ole tämän säännöksen perusteella milloinkaan evätty, ja säännös ehdotetaan poistettavaksi. Työkyvyttömyyttä arvioitaessa otetaan huomioon, kuten nykyisinkin, olisiko työntekijän työkyky palautettavissa normaaliksi hoitotoimenpiteillä.

Perhe-eläke

Lesken eläkettä vähennettäessä ehdotetaan otettavaksi huomioon myös lesken ulkomaila tai Euroopan yhteisöjen toimielimen taikka kansanvälisen järjestön palveluksessa tekemästä ansiotyöstä karttunut eläke. Tällaisen eläkkeen huomioon ottaminen lesken eläkettä vähentävänä on perusteltua sen vuoksi, että työntekijät olisivat samantarvoisessa asemassa riippumatta siitä, missä he ovat työskennelleet. Myös säännöksiä, joiden mukaan lesken eläkettä voidaan vähentää lesken hakemuksesta hänen todellisten ansioidensa perusteella, selkeytetään.

Eläkettä ei enää vuoden 2005 alusta voimaan tulleiden TEL:n, LEL:n ja TaEL:n säännösten mukaan yhteensoviteta muiden eläkkeiden kanssa. Täysorpo lapsi saa vuoden 2005 alusta voimaan tulleiden säännösten mukaan perhe-eläkkeen kummankin vanhempansa jälkeen vähentämättömänä ilman

eläkkeiden yhteensovitusta. Siten tarvetta täysorvon lisäksi ei työeläkkeessä enää ole. Tarvetta ei enää ole myöskään nykyisin TEL:ssa olevalle säännökselle, jonka mukaan leskeneläkettä aletaan maksaa uudelleen, jos sen maksaminen on lakkautettu lesken uuden avioliiton takia, mutta uusi avioliitto purkautuu viiden vuoden kuluessa. Säännöstä on sovellettu hyvin harvoin. Vuoden 2003 lopussa tällaisia lakkautettuja leskeneläkkeitä oli palautettu maksuun vain 82 kappaletta.

Kun yksityisten alojen työeläkelakien alaisessa työssä työskentelevä leski hakee julkisten alojen työeläkelakien mukaista leskeneläkettä, julkisten alojen työeläkelakien toimeenpanosta huolehtiva eläkelaitos pyytää yksityisten alojen eläkelaitokselta lausunnon lesken laskennallisen eläkkeen määrästä. Tämä lesken laskennallinen eläke voi vähentää lesken julkisten alojen työeläkelakien mukaista leskeneläkettä. Leskellä ei voimassa olevien säännösten mukaan ole mahdollisuutta saada tästä laskennallisen eläkkeensä määrästä valituskelpoista päätöstä. Lesken oikeusturva edellyttää, että hänellä on oikeus valittaa laskennallisen eläkkeensä määrästä, koska se voi vaikuttaa hänelle julkisten alojen eläkelakien mukaan myönnettävän leskeneläkkeen määrään. Sen vuoksi lakiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan leskellä on oikeus pyynnöstä saada valituskelpoinen päätös siitä laskennallisen eläkkeensä määrästä, jonka eläkelaitos ilmoittaa julkisten alojen työeläkelakien toimeenpanosta huolehtivalle eläkelaitokselle lesken hakiessa julkisten alojen työeläkelakien mukaista leskeneläkettä.

Eläkkeiden määräytyminen

Eläkkeiden määräytymistä pyritään selkeyttämään yhdenmukaistamalla ensisijaisten etuuksien vähentämistä eläkkeistä. Ensisijaiset etuudet ehdotetaan vähennettäväksi aina viimeiseksi valmiiksi lasketusta eläkkeestä. Tämä selkeyttää eläkkeen määräytymistä ja toimeenpanoa.

Käytännössä on harvoin sovellettu TEL:n säännöstä, jonka mukaan työntekijän vähintään kolmen vuoden ajan välittömästi ennen eläketapahtumaa saamasta tapaturmavakuutuslakiin, liikennevakuutuslakiin tai sotilasvammalakiin perustuvasta korvauksesta ote-

taan yhteensovituksessa huomioon vain se osa, joka ylittää eläketapahtumaa edeltänyttä tasoa vastaavan korvauksen. Koska tavoitteena on tehdä selkeä ja toimeenpanon kannalta toimiva laki, tämä säännös ehdotetaan jätettäväksi pois.

Työeläkkeestä ei vähennetä potilasvahinkolakiin (585/1986) eikä raideliikennevakuutuslakiin (113/1999) perustuvia jatkuvia korvauksia, vaan työeläke maksetaan näistä korvauksista huolimatta täytenä. Sen sijaan näiden korvausten määrää vähennetään työeläkkeen määrällä. Nämä lakiin perustuvat korvaukset ovat verrattavissa tapaturma- ja liikennevakuutuslain perusteella maksettaviin etuuksiin. Työeläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeeseen saattaa liittyä näissä tilanteissa työnantajan omavastuu. Erikseen selvitetään, tulisiko myös potilasvahinkolakiin ja raideliikennelakiin perustuvien korvausten asemaa työeläkkeeseen nähden yhdenmukaistaa tapaturma- ja liikennevakuutuslain mukaisten korvausten kanssa.

3.2.4. *Eläkkeen hakeminen ja maksaminen*

Lakiin ehdotetaan uutta säännöstä eläkkeen maksamisen keskeyttämisestä. Sillä pyritään estämään tilanteita, joissa eläkettä maksetaan pitkältikin ajalta eläkkeensaajan kuoleman jälkeen, sen vuoksi, että tietoa esimerkiksi ulkomailla asuvan eläkkeensaajan kuolemasta ei tule eläkelaitokseen. Jos eläkelaitoksella on syytä epäillä, ettei eläkkeensaaja enää täytä eläkkeensaamisen edellytyksiä, eläkelaitoksen tulisi pyytää asiasta eläkkeensaajalta selvitys. Ellei eläkkeensaaja tällaista selvitystä antaisi eläkelaitoksen ilmoittamassa kohtuullisessa ajassa, eläkelaitos voisi keskeyttää eläkkeen maksamisen. Lisäksi lakiin ehdotetaan uutta säännöstä eläkkeen lakkauttamisesta niissä tilanteissa, joissa eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn takia. Tällaisessa tilanteessa eläkelaitos voisi lakkauttaa eläkkeen eläkkeensaajan katoamispäivään. Säännöksellä vällyttäisiin tilanteista, joissa eläkelaitoksen tulee maksaa jo keskeytettyä eläkettä kadonneelle eläkkeensaajalle sen vuok-

si, että kuolleeksi julistamisen yhteydessä kuolinpäiväksi katsotaan päivä, jona on kulunut viisi vuotta siitä, kun eläkkeensaaja tiettävästi oli elossa.

Hyvin pienten eläkkeiden maksamista kuukausittain ei voida pitää tarkoituksenmukaisena eläkkeensaajan tai eläkelaitoksen kannalta. Erityisesti eläkkeen maksamisesta ulkomaille aiheutuu kustannuksia, jotka voivat toisinaan olla suurempia kuin maksettavan eläkkeen kuukausimäärä. Sen vuoksi eläkkeen kertosuoritusta koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi. Kertasuoritusraja ehdotetaan korotettavaksi nykyisestä 12,72 eurosta 20 euroon. Lisäksi kertasuoritukseen ehdotetaan joustavuutta siten, että eläke voitaisiin maksaa kertasuorituksena silloinkin, kun eläkkeen määrä on vähintään 20 euroa, mutta alle 50 euroa kuukaudessa. Tällöin kuitenkin edellytettäisiin, että eläkkeen maksamisesta kertasuorituksena olisi ilmoitettu työntekijälle etukäteen eikä työntekijä olisi sitä vastustanut. Ehdotetut rahamäärät vastaavat palkkakertoimen arvoa yksi vuonna 2004.

Eläkkeen maksamista työnantajalle ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että myös vanhuuseläke voitaisiin maksaa työnantajalle, jos työnantaja olisi maksanut työntekijälle sairausajan palkkaa samalta ajalta, jolta vanhuuseläke tulee myönnettäväksi takautuvasti. Pääsääntöisesti vanhuuseläkkeen alkaminen edellyttäisi, että työsuhde on päättynyt. Vanhuuseläke myönnetään kuitenkin työsuhteen päättymisestä riippumatta työntekijän 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta niissä tilanteissa, joissa työkyvyttömyyseläkettä hakenut työntekijä täyttää 63 vuotta ennen sairausvakuutuslain (1224/2004, SVL) mukaisen ensisijaisuusajan päättymistä. Tällaisissa tilanteissa työntekijä voi saada takautuvan vanhuuseläkkeen samalta ajalta, jolta työnantaja on maksanut hänelle sairausajan palkkaa.

Työntekijää irtisanottaessa hänelle maksetaan irtisanomisajan palkkaa. Vaikka työntekijä sairastuisi irtisanomisaikanaan, palkkaa ei muuteta sairausajan palkaksi, vaan se on edelleen nimeltään irtisanomisajan palkkaa. Jos työntekijälle tällaisessa tilanteessa myönnetään työkyvyttömyyseläke, tai edellisessä kappaleessa tarkoitettu vanhuuselä-

ke, takautuvalta ajalta maksettu eläke tulisi maksaa työnantajalle samalla tavoin kuin sairausajan palkan maksamisen ajalta takautuvasti maksettu työkyvyttömyyseläkekin. Lakiin ehdotetaan tästä säännöstä. Lisäksi eläkkeen maksamista takautuvasti sairausajan palkan kanssa päällekkäin täsmennettäisiin siten, että jos sairausajan palkka olisi maksettu vakuutuslainsäädännön tarkoittaman sairauskassan täydennyspäivärahana, samalta ajalta takautuvasti myönnettävä eläke maksettaisiin sairauskassalle siltä osin kuin se määrältään vastaa samalta ajalta maksettua täydennyspäivärahaa.

Oikeutta maksaa takautuvalta ajalta myönnettävä eläke Kansaneläkelaitokselle, siltä osin kuin Kansaneläkelaitos on maksanut samalta ajalta omaa etuuttaan liikaa, laajennettaisiin. Kansaneläkelaitokselle voitaisiin maksaa vakuutetun omaan työhön perustuvan työeläkkeen lisäksi myös työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä. Lisäksi Kansaneläkelaitokselle voitaisiin maksaa takautuvalta ajalta myönnettävää työeläkettä samalta ajalta liikaa *maksetun eläkkeensaajien* asumistuen korvaamiseksi, jos samalta ajalta on maksettu liikaa myös kansaneläkettä ja työeläke tulee maksettavaksi Kansaneläkelaitokselle myös kansaneläkkeen liikamaksun osalta. Näin vähennettäisiin tilanteita, joissa Kansaneläkelaitos joutuu perimään maksamiaan eläkevähenteisiä eläkkeitä tai asumistukea takaisin eläkkeensaajalta sen vuoksi, että työeläkepuolella myönnetään työntekijälle takautuvalta ajalta eläke.

Käytännössä voi tulla esiin tilanteita, joissa eläke on työntekijän eläkelain tai muun lain perusteella maksettava muulle kuin eläkkeensaajalle itselleen ja etuuden saamiseen on oikeus kahdella tai useammalla viranomaisella tai muulla taholla. Tällaista tilannetta varten lakiin ehdotetaan kirjattavaksi järjestys, jonka mukaan eläkettä maksettaisiin muulle kuin eläkkeensaajalle itselleen. Ehdotettu maksamisjärjestys perustuu vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön.

3.2.5. Muutoksenhaku

Eläkehakemusten käsittely ulkomailta kestää usein yli vuoden, jopa vuosia. Sen vuoksi on Suomen lisäksi muussa EU-maassa työs-

kennelleen eläkkeenhakijan oikeusturvan kannalta välttämätöntä saada hakea muutosta työkyvyttömyyseläkeoikeudesta jo ennen EU-päästösten yhteenvedoa. Tämä on tarpeen silloin, kun eläkeoikeus on evätty tai eläke on myönnetty osatyökyvyttömyyseläkkeenä, vaikka hakija on hakenut täyttä työkyvyttömyyseläkettä, tai eläke on myönnetty määräajaksi kuntoutustukena, vaikka eläkettä on haettu toistaiseksi.

EY:n sosiaaliturva-asetuksessa ei säädetä työkyvyn arvioinnista, vaan se on puhtaasti kansallista lainsäädäntöä. Sen vuoksi lakiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan Suomen lisäksi muussa EU-maassa työskennellyt työntekijä voisi hakea muutosta työkyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytyksiä koskevaan eläkelaitoksen päätökseen, vaikka EU-päästösten yhteenvedoa ei olisi vielä tehty. Muutoksenhakuoikeus työkyvyttömyyseläkeoikeuteen määräytyisi TyEL:n mukaan.

Suurin osa vakuutusosoikeudelle tulevista poistohakemuksista on etuuslaitosten tekemiä. Hakemuksen kohteena ovat väärin perustein myönnetty etuudet. Vuonna 2003 vakuutusosoikeudessa ratkaistiin 2 199 poistohakemusta, joista hyväksyttiin lähes 80 prosenttia. Prosessitaloudellisesti olisi tarkoituksenmukaista, että poistohakemukset käsiteltäisiin jo ensimmäisessä muutoksenhakuasteessa ja vakuutusosoikeus käsitelisi poistoasiaa vain silloin, kun asianosainen hakisi muutosta ensimmäisen muutoksenhakuasteen poistoasiassa tekemään päätökseen. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että lainvoimaisen päätöksen poistamisasiat käsitelisi työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta.

3.2.6. Eläkepalkka

Eläkkeen perusteena olevasta palkasta säädetään TEL:n 7 §:ssä, jonka sisältö on viimeksi vahvistettu vuoden 2005 alusta voimaan tulleella lailla. Erilaiset tulospalkkiot vaihtelevat yritysmaailmassa. Sen vuoksi eläkkeen perusteena olevan palkan käsitettä on tarkistettava jo vuoden 2006 alusta sellaisen tulospalkkioiden osalta, joihin työntekijän työpanoksella ei ole vaikutusta. Tästä sisältyy muutosehdotukset sekä TEL:n 7 §:ään että uusi ehdotus TyEL:n palkkakäsitteeseen.

3.2.7. Vakuuttaminen ja työntekijän työeläkevakuutusmaksu

Työnantajan tulee järjestää työntekijöidensä eläketurva TyEL:n alaisen työsuhteen alkamista seuraavan kuukauden aikana. Jos työnantajan suorittama palkka jäisi alle 41,89 euron kuukaudessa, eläketurvaa ei tarvitsisi järjestää. Jos työnantaja kuitenkin ilmoittaisi tällaiset ansiot eläkelaitokselle, niistä perittäisiin työeläkevakuutusmaksu ja niistä karttuisi eläketurvaa. Jos tällaiset ansiot olisi ilmoitettu epähuomiossa, työnantaja saisi maksamansa työeläkevakuutusmaksut hakemuksesta takaisin, ei kuitenkaan pidemmältä ajalta kuin kuluvalta ja sitä edeltävältä kalenterivuodelta. Tällöin työnantajan olisi palautettava myös työntekijälle tältä perimänsä työntekijän työeläkevakuutusmaksut. Niistä alle 41,89 euron ansioista, joista vakuutusmaksut olisi palautettu, ei karttuisi työntekijälle eläkettä. Ehdotettu rahamäärä vastaa palkkakertoimen arvoa yksi vuonna 2004.

Työntekijöidensä eläketurvan työnantaja voisi nykyiseen tapaan järjestää työeläkevakuutusyhtiössä, eläkesäätiölain (1774/1995) mukaisessa eläkesäätiössä tai vakuutuskaassalain (1164/1992) mukaisessa vakuutuskaassassa. Pääsääntönä eläketurvan järjestämisessä työeläkevakuutusyhtiössä olisi vakuutus-sopimuksen tekeminen. Ainoastaan tilapäinen työnantaja järjestäisi työntekijöidensä eläketurvan tilittämällä vakuutusmaksut kuukausittain, tekemättä nimenomaista vakuutus-sopimusta. Työnantaja valitsisi vakuutus-sopimusta tehdessään asetuksessa säädetyistä vaihtoehdoista sen tavan, jolla hän ilmoittaa työeläkevakuutuksen hoitamista ja työeläkevakuutusmaksun määräämistä varten tarvittavat tiedot työeläkelaitokselle.

Työeläkevakuutusyhtiö ei voisi kieltäytyä antamasta vakuutusta ja pitämästä sitä voimassa. Vakuutus-sopimus päättyisi pääsääntöisesti irtisanomismenettelyllä. Jotta työeläkelaitosten ei tarvitsisi pitää tyhjiä vakuutus-sopimusta sen vuoksi, ettei toimintansa lopettanut työnantaja ole niitä irtisanonut, työeläkevakuutusyhtiöllä olisi kuitenkin oikeus päättää vakuutus ilman irtisanomismenettelyä, jos työnantaja ei olisi tammikuun loppuun mennessä ilmoittanut maksaneensa edellisvuonna työntekijöilleen työntekijän

eläkelain mukaista palkkaa. Eläkelaitoksen olisi kuitenkin ennen vakuutuksen päättämistä varmistettava, ettei työnantajalla ole työntekijöitä, jotka tulisi vakuuttaa työntekijän eläkelain mukaan.

Riippumatta siitä, minkälaisen tietojen ilmoittamistavan työnantaja olisi valinnut, työeläkevakuutusyhtiö voisi velvoittaa eläkevakuutussopimuksen tehneen työnantajan antamaan vakuutussopimuksen hoitamista ja vakuutusmaksun määräämistä varten tarvittavat tiedot kuukausittain, jos työnantaja olisi laiminlyönyt työntekijän eläkelain mukaisen vakuuttamisvelvollisuutensa. Tällöin ei edellyttäisi, että työnantaja on laiminlyönyt tietojen ilmoittamisvelvollisuuden tai vakuutusmaksun maksuvelvollisuuden sanotun työeläkevakuutuksen yhteydessä. Työeläkevakuutusyhtiö voisi velvoittaa työnantajan kuukausittaiseen tietojen ilmoittamiseen myös silloin, kun työnantajan tiedettäisiin laiminlyöneen velvollisuutensa aikaisemman työeläkevakuutuksensa yhteydessä. Eläkelaitoksilla ja Eläketurvakeskuksella olisi oikeus saada tietoja työnantajien maksuhäiriöistä toisilta eläkelaitoksilta. Säännöksillä on tarkoitus ehkäistä vakuuttamisvelvollisuuteen liittyviä laiminlyöntejä ennakolta. Laiminlyöntien havaitseminen ajoissa on tärkeää sen vuoksi, että TyEL:ssä ehdotetaan vakuutusmaksun määräämistä koskevaa aikaa lyhennettäväksi nykyisestä TEL:n mukaisesta kymmenestä vuodesta viiteen vuoteen.

Vakuuttamisvelvollisuuden hoitaminen on tarkoituksenmukaista tehdä mahdollisimman yksinkertaiseksi erityisesti silloin, kun kysymys on satunnaisesta ja lyhytkestoisesta työn teettämisestä. Sen vuoksi ehdotetaan, että tilapäinen työnantaja voisi järjestää työntekijöidensä eläketurvan tekemättä nimenomaista työeläkevakuutussopimusta mihinkään työeläkelaitokseen. Tilapäinen työnantaja voisi hoitaa työntekijöidensä eläketurvan ilmoittamalla työntekijöitä koskevat tiedot ja tilitämällä työeläkevakuutusmaksut valitsemaansa työeläkevakuutusyhtiöön kuukausittain. Tilapäisellä työnantajalla tarkoitettaisiin työnantajaa, jonka palveluksessa ei olisi yhtään työntekijää jatkuvasti. Lisäksi edellytyksenä olisi, että työnantajan palveluksessa määräaikaaisesti oleville työntekijöille maksettava palkkasumma kuuden kuukauden

ajalta jäisi pienemmäksi kuin 6 000 euroa ja että työnantaja järjestäisi työntekijöidensä eläketurvan edellä mainitulla tilitystekniikalla.

Työntekijän työeläkevakuutusmaksu

Työeläkevakuutusmaksu määräytyisi TyEL:n 166 §:ssä tarkoitettujen laskuperusteiden mukaan. Kuten nykyisinkin, työntekijä olisi velvollinen osallistumaan työeläketurvan rahoittamiseen työntekijän työeläkevakuutusmaksulla, jonka työnantaja pidättäisi palkanmaksun yhteydessä. Nykyisestä poiketen työnantaja pidättäisi työntekijän työeläkevakuutusmaksun myös järjestäessään työeläketurvan luottamustehtävää hoitavalle henkilölle tai ulkomailla työskenteleville työntekijöille. Käytännössä on tullut esiin tilanteita, joissa työnantajalta on jäänyt työntekijän työeläkevakuutusmaksun pidätys palkanmaksun yhteydessä tekemättä esimerkiksi palkanmaksuohjelmassa olleen virheen takia. Voimassa olevien säännösten mukaan työnantaja ei voi pidättää tällaista maksua jälkikäteen, vaan työntekijän työeläkemaksuosuuskin jää virheen takia työnantajan maksettavaksi. Tätä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. Sen vuoksi lakiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan työnantaja voisi pidättää ilmeisen virheen vuoksi pidättämättä jääneen työntekijän työeläkevakuutusmaksun vielä kahden seuraavan palkanmaksun yhteydessä. Rajaus enintään kahteen seuraavaan palkanmaksuun on tehty sen vuoksi, ettei takautuvan maksun pidättäminen johtaisi työntekijän kannalta kohtuuttoman pieneen maksettavaan palkkaan.

Eräillä aloilla palkka koostuu joko kokonaan tai osin provisiopalkasta. Jos provisiopalkkaisella työntekijällä on luontoisetuja, esimerkiksi autoetu, tästä karttuu hänelle kuitenkin työeläketurvaa. Jos provisiopalkkaiselle työntekijälle ei tule maksettavaksi rahapalkkaa, joka riittäisi luontoisedusta karttuvan eläketurvan työntekijän työeläkevakuutusmaksuun, työnantajan tulisi voida pidättää työntekijän työeläkevakuutusmaksu myöhemmän palkanmaksun yhteydessä. Lakiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan työnantaja voisi tällaisessa tilanteessa pidättää työntekijän työeläkevakuutusmaksun myöhempi-

en palkanmaksujen yhteydessä. Aika, jonka kuluessa pidättämättä jäänyt työntekijän työeläkevakuutusmaksu tulisi pidättää, ehdotetaan rajattavaksi yhteen vuoteen.

Vastaavasti kuin työnantajalta voi jäädä ilmeisen virheen takia työntekijän työeläkevakuutusmaksu perimättä, työnantaja voi periä sen aiheuttomasti tai virheellisen suuruisena. Tällainen tilanne voi tulla esimerkiksi silloin, kun työnantaja pidättää työntekijän työeläkevakuutusmaksun alle 41,89 euron kuukausiansiosta ilmoittamatta ansioita kuitenkaan työeläkevakuutusyhtiölle. Työntekijän työeläkevakuutusmaksun pidättäminen on työnantajan ja työntekijän välinen yksityisoikeudellinen toimi, joka kuitenkin perustuu työeläkelainsäädäntöön. Koska laissa ei nykyisin ole säännöstä, jolla työnantaja voitaisiin velvoittaa palauttamaan aiheuttomasti tai virheellisesti peritty työntekijän työeläkevakuutusmaksu työntekijälle, työntekijä joutuu viime kädessä hakemaan palautusta yksityisoikeudellisella kanteella yleisestä alioikeudesta. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista ja sen vuoksi lakiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan työnantaja olisi velvollinen palauttamaan aiheuttomasti tai määrältään liian suurena perimänsä työntekijän työeläkevakuutusmaksun työntekijälle. Palauttamisvelvollisuudesta työntekijälle annettava muutoksenhakuasteen päätös olisi myös täytäntöönpanoperuste.

Vakuuttamista koskevaan lukuun kirjattaisiin lisäksi selkeyden vuoksi vielä nykyistä oikeuskäytäntöä vastaava säännös, jonka mukaan yhteisön tai yhtymän velvoitteista kuten omasta velastaan vastaava yhtiömies on vastuussa myös yhteisön tai yhtymän työeläkevakuutusmaksuista, sekä säännös, jonka mukaan konkurssiin asetetun työnantajan työntekijän eläkelain mukaiset oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät konkurssin alkamisesta lukien konkurssipesälle.

LEL-vakuutuskannan suuremman työkyvyttömyyseläkemenon tasaaminen

TyEL:n voimaantulon yhteydessä kumoutuvat TEL, LEL ja TaEL. Sen vuoksi vuoden 2007 alusta lukien Etera samoin kuin muut työeläkevakuutusyhtiöt voivat vakuuttaa kaikkia TyEL:n alaisia töitä työalasta ja työ-

suhteen pituudesta riippumatta. TyEL:n voimaantulolaissa on säännös, jonka tarkoituksena on turvata Eterasta työeläkevakuutuksen pitkäaikainen ja toimintakykyinen toimija. Tämä tehdään ehdotettavan lain mukaan poikkeuksellisella järjestelyllä, joka on voimassa toistaiseksi.

LEL:n mukaan on vakuutettu muun muassa metsätyössä, uittotöissä, maa-, vesi- ja talonrakennustyössä, maanparannustyössä, terveellisyustyössä ja satamatyössä työskentelevät työntekijät. LEL-vakuutuskannan rakenteesta johtuen sen työkyvyttömyyseläkemenon on ollut pysyvästi muiden työeläkevakuutusyhtiöiden työkyvyttömyyseläkemenoa korkeampi. Vuosien 1990–2002 aineistosta lasketuna LEL-vakuutuskannan työkyvyttömyyseläkemenon on ollut palkkasummasta mitattuna 0,5–4,9 prosenttiyksikköä korkeampi kuin TEL-vakuutuskannan meno kuvaava vakuutusmaksun työkyvyttömyyseläkeosa. Keskimäärin ero on edellä mainittuina vuosina ollut 2,2 prosenttiyksikköä. LEL-vakuutuskannan rakenteeseen liittyy myös tavanomaista korkeampi kuolevuus. Siitä on seurannut, että LEL:n mukainen vanhuuseläkemenon on ollut keskimääräistä pienempi ja vanhuuseläkkeiden osalta on syntynyt ylijäämää. Vuosittainen ylijäämä on ollut noin neljännes työkyvyttömyyseläkemenojen erosta.

Nykyisten TEL:a toimeenpanevien työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutuskannat ovat rakenteeltaan riittävän samankaltaisia, jotta yhtiöiden yhteiset maksuperusteet on johdettavissa työeläkevakuutusyhtiöiden koko aineistosta. Koska LEL-vakuutuskanta on noin kuusi prosenttia TyEL-vakuutuskannasta ja kannan työkyvyttömyyseläkemenon on suuruusluokaltaan kaksinkertainen muiden yhtiöiden vakuutuskantaan verrattuna, ei sen liittäminen muiden työeläkevakuutusyhtiöiden aineistoon turvaa Eteran vakuutuskannan osalta riittävää vakuutusmaksutasoa.

TyEL:n voimaantultua LEL-vakuutuskanta ja muiden työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutuskannat alkavat tasoittua. On kuitenkin odotettavissa, että tasoittuminen tapahtuu hitaasti ja Eteran työkyvyttömyyseläkemenon on vielä pitkään muiden yhtiöiden keskiarvoa korkeampi.

Esityksen mukainen poikkeusjärjestely ta-

kaa LEL-vakuutuskantaa yksin hoitaneen ja kilpailuun uutena siirtyvän työeläkevakuutusyhtiö Eteran ja muiden työeläkevakuutusyhtiöiden tasavertaisen kohtelun. Järjestelyn lähtökohtana on, että aiemmasta monopoli asemasta ei saa olla Eteralle kilpailussa hyötyä eikä haittaa. Kysymyksessä on yksityisten alojen työeläkelakien yhdistämiseen liittyvä poikkeuksellinen järjestely ja se koskee vain tätä tilannetta.

3.2.8. *Valvonta*

Eläketurvakeskus vastaisi vakuuttamisen valvonnasta yhteistyössä työeläkelaitosten kanssa. Eläketurvakeskuksen valvonta olisi aktiivista työnantajien vakuuttamisvelvollisuuden täyttämisen valvontaa, jonka tavoitteena olisi ennaltaehkäistä, havaita ja selvittää mahdollisimman nopeasti erilaiset vakuuttamisen laiminlyönnit. Vakuuttamisvelvollisuudella tarkoitettaisiin kaikkea vakuuttamiseen liittyvää toimintaa, ei pelkästään varsinaista vakuuttamista. Siten Eläketurvakeskuksen valvontaan kuuluisi varsinaisen vakuuttamisen valvonnan lisäksi sen valvonta, että työnantaja täyttää vakuuttamisvelvollisuuteen kuuluvan ilmoitusvelvollisuutensa. Eläketurvakeskuksen valvonta olisi laaja-alaista eivätkä valvonnan kohteet olisi aina etukäteen yksilöitävissä.

Eläkelaitokset valvoisivat omia asiakkaitaan. Kuitenkin, vaikka työnantaja olisi järjestänyt työntekijöidensä eläketurvan eläkelaitoksessa, Eläketurvakeskus voisi tehdä vakuuttamisen valvonnan kannalta tarpeellisia selvityksiä ja seulontoja laiminlyöntien löytämiseksi, tehdä tarkastuksia työnantajan tai työnantajan edustajan luona työntekijöiden työsuhtetietojen selvittämiseksi sekä ryhtyä muihin tarvittaviin valvontatoimenpiteisiin. Näitä valvontatoimenpiteitä tehdessään Eläketurvakeskus toimisi erikseen sovittavalla tavoin yhteistyössä asianomaisen eläkelaitoksen kanssa. Valvontaa varten eläkelaitoksella olisi oikeus antaa tietojen antamista ja saamista koskevien säännösten mukaisesti Eläketurvakeskukselle tietoja myös niin sanottuna massaluovutuksena, esimerkiksi siten, että tietyn työalan työeläkevakuutuksia koskevat tiedot annettaisiin Eläketurvakeskukselle valvontatoimenpidettä varten.

Eläketurvakeskus voisi ottaa niin sanotun pakkovakuutuksen eläketurvan järjestämisen laiminlyöneelle työnantajalle, kuten nykyisinkin. Pääsääntö olisi, että Eläketurvakeskus kehottaisi eläketurvan järjestämisen laiminlyönyttä työnantajaa hoitaman vakuuttamisen Eläketurvakeskuksen asettamassa määräajassa. Jos työnantajana ei tätä kehoitusta noudattaisi, Eläketurvakeskus antaisi pakkovakuuttamisesta valituskelpoisen päätöksen. Työeläkevakuutusmaksun maksuunpanon ja perinnän hoitaisi se eläkelaitos, josta vakuutus otettaisiin. Tilapäisen työnantajan pakkovakuuttaminen tehtäisiin kuitenkin yksinkertaisemmin, koska näiden työnantajien pakkovakuutusten kappalemäärät todennäköisesti nousevat suuriksi, vaikka vakuuttavat ansiot ovatkin euromääräisesti pieniä. Jos tilapäinen työnantaja laiminlöisi vakuuttamisvelvollisuutensa, Eläketurvakeskus valitsisi eläkelaitoksen, joka hoitaisi vakuutusmaksun maksuunpanon ja perinnän ilman erillistä kehottamismenettelyä. Työnantaja voisi tarvittaessa tehdä vakuutusmaksun maksuunpanosta perustevalituksen.

Nykyisinkin TEL:ssa olevaa niin sanottua vakuuttamisvelvollisuuden kiertosäännöstä laajennettaisiin koskemaan myös sellaisia tilanteita, joissa työnantaja pyrkii järjestämään työntekijälleen eläketurvan, joka ei perustu tosiasiallisesta työskentelystä maksettuaan palkkaan tai joka perustuu palkkaan, jota ei tosiasiallisesti ole maksettu ja jota ei ole tarkoitukseen maksaa. Työeläkejärjestelmän uskottavuuden ja kestävyuden vuoksi on tärkeää, että tällaiset tilanteet saadaan estetyksi. Sen vuoksi lakiin otettaisiin säännös, jonka mukaan eläkelaitos voisi tällaisen järjestelyn todettuaan määrätä eläketurvan todellisen asiantilan mukaisesti.

Jos työnantaja järjestää työntekijälleen työeläketurvan myöhässä, työeläkelaitos voi periä työnantajalta työeläkevakuutusmaksun korotettuna, kuitenkin enintään kaksinkertaisena. Tämän lisäksi työnantajan on maksettava eläkelaitokselle työeläkevakuutusmaksun viivästysajalta korkolain mukainen viivästyskorko. Myös silloin, kun työnantaja on laiminlyönyt työeläketurvan järjestämisen työntekijälleen ja Eläketurvakeskus on ottanut vakuutuksen eläkelaitoksesta työnantajan puolesta, eläkelaitoksella on oikeus periä

laiminlyönnin ajalta enintään kaksinkertaiseksi korotettu vakuutusmaksu.

3.2.9. Rangaistussäännökset

Esityksessä ehdotetaan, että nykyinen TEL:n 17 k §:n rangaistussäännöstö siirretään osittain tarkistettuna rikoslakiin.

Vakuuttamisvelvollisuuden ja vakuuttamiseen liittyvän ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä ehdotetaan aikaisempaa ankarampia seuraamuksia. Ehdotuksen mukaan työnantaja tai tämän edustaja voitaisiin tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi, jos työnantaja aiheuttaisi tai yrittäisi aiheuttaa työeläkevakuutusmaksun määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai sen aiheuttoman palauttamisen laissa säädetyillä teoillaan. Jos teko olisi kokonaisuutena arvostellen vähäinen ja vakuutusmaksun korotus harkittaisiin riittäväksi seuraamukseksi, teosta voitaisiin jättää ilmoitus tekemättä, syyte ajamatta tai rangaistus tuomitsematta. Jos tekoa voitaisiin pitää törkeänä, siitä voitaisiin tuomita vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. Työeläkevakuutusmaksupetoksesta ja sen törkeästä muodosta sekä teon rangaistavuudesta säädettäisiin rikoslain 29 luvussa, koska seuraamuksena voisi olla myös vankeusrangaistus. Työeläkevakuutusmaksupetoksen ja törkeän työeläkevakuutusmaksupetoksen rangaistusasteikko olisi samanlainen kuin veropetoksen ja törkeän veropetoksen rangaistusasteikko on.

3.2.10. Vanhentumisajat

Vuoden 2004 alusta voimaan tullessa velan vanhentumisesta annetussa laissa (728/2003) säädetään yleisestä kolmen vuoden vanhentumisajasta. Velkojen yleisen vanhentumisajan lyhentämisellä aikaisemmasta kymmenestä vuodesta on pyritty siihen, että velkasuhteet selvitetään kohtuullisessa ajassa ja edistetään huolellista perintätapaa. Luottamusta vallitseviin olosuhteisiin pyritään suojaamaan.

Yleisen vanhentumisajan lyhentymisen myötä työeläkejärjestelmässä noudatettua kymmenen vuoden vanhentumisaikaa voidaan pitää nykyoloissa liian pitkänä. Sen

vuoksi työntekijän eläkelain vanhentumisaikoja ehdotetaan lyhennettäväksi viiteen vuoteen. Ehdotettu viiden vuoden vanhentumisaika koskisi työeläkevakuutusmaksun määräämistä, aiheettomasti perityn työeläkevakuutusmaksun palautusta, aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperintää sekä työntekijän eläkelain mukaisen eläkkeen maksua. Lisäksi ehdotetaan, ettei eläkelaitoksilla tai Eläketurvakeskuksella olisi velvollisuutta selvittää työntekijän ansioita takautuvasti pidemmältä ajalta kuin selvityksen pyyntövuodelta ja viideltä sitä edeltävältä kalenterivuodelta. Ehdotettu viiden vuoden vanhentumisaika tulisi voimaan asteittain siten, että vuosina 2007 ja 2008 vanhentumisaika olisi vielä kymmenen vuotta. Vanhentumisaika lyhentyisi vuosittain siten, että vuonna 2013 sovellettaisiin viiden vuoden vanhentumisaikaa.

3.2.11. Työntekijän ansiotietojen selvittäminen takautuvalla ajalta

TyEL:n voimaan tullessa käyttöön otetaan eläkelaitosten ja Eläketurvakeskuksen yhteinen ansiorekisteri, jossa työntekijöiden ansaintatiedot ovat nykyistä keskitetympinä ja ajantasaisempina. Vakuuttamisvelvollisuuden täyttämistä valvovat Eläketurvakeskus ja eläkelaitokset yhteistyössä. Myös työntekijä on nykyiseen tilanteeseen nähden paremmin selvillä siitä, mitä ansioita hänelle on rekisteriin merkitty, koska ansiorekisteriin merkityistä ansioista lähetetään työntekijälle vuosittain tieto. Lisäksi työntekijä voi omaloitteisesti milloin tahansa tarkistaa ansiorekisteritietonsa esimerkiksi internetissä olevan palvelun avulla.

Edellä kuvatuista syistä eläkelaitoksen velvollisuus selvittää työntekijän eläkeoikeuteen vaikuttavia ansiotietoja rajattaisiin takautuvalla ajalta kuluvaan ja viiteen sitä edeltävään vuoteen. Sitä aikaisemmalta ajalta ansiotietojen oikeellisuutta ei selvitetäisi eikä vakuutettuja ansiotietoja pääsääntöisesti muutettaisi. Työntekijälle lähetettäisiin vuosittain ote rekisteristä, johon on merkitty työntekijän eläkelain mukaan vakuutetut ansiot sekä niiden palkattomien aikojen etuuskien perusteena olevat työansiot, joista kertyy eläkettä työntekijän eläkelain mukaan tai val-

tion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) mukaan. Jos työntekijä toteaisi näissä tiedoissa puutteita tai virheellisyyksiä, eläkelaitoksen olisi työntekijän vaatimuksesta selvitettävä tietojen oikeellisuus. Tietojen oikeellisuutta ei kuitenkaan selvitetä eikä näitä tietoja muutettaisi takautuvasti pidemmältä ajalta kuin kuluvalta ja viideltä sitä edeltävältä vuodelta. Työntekijällä olisi oikeus saada eläkelaitokselta päätös näistä eläkeoikeuteensa vaikuttavista ansiotiedoista.

Vaikka eläkelaitoksilla tai Eläketurvakeskuksella ei olisi velvollisuutta selvittää työntekijän ansioita pidemmältä ajalta kuin viideltä kalenterivuodelta takautuvasti, työntekijä voisi itse esittää selvityksen aikaisemmista ansioistaan. Jos työntekijä osoittaisi riidattomasti, että hänellä on ollut edellä mainittua viittä vuotta aikaisemmin työansioita, jotka olisi pitänyt vakuuttaa työntekijän eläkelain mukaan, tällaiset työansiot otettaisiin huomioon eläkettä määrättäessä ansioiden maksamisvuoden ansioina ja niistä karttuisi eläkettä. Tällaisessa tapauksessa myös työeläkevakuutusmaksun määräämiselle säädetty vanhentumisaika olisi viiden vuoden sijasta kymmenen vuotta. Tämä kymmenen vuoden vanhentumisaika laskettaisiin siitä päivästä, jona kyseisen työsuhteen työeläkevakuutusmaksu olisi vakuutusehtojen mukaan erääntynyt maksettavaksi tai, jos kyse olisi tilapäisen työnantajan palveluksessa tehdystä työstä, palkanmaksuvuotta seuraavan vuoden alusta.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Uudistuksella toteutetaan eduskunnan hyväksymään eläkeuudistukseen liittyvä yksityisten alojen palkansaajia koskevien työeläkelakien yhdistäminen. Sillä pyritään selkeyttämään ja yksinkertaistamaan yksityisten alojen työeläkelainsäädäntöä. Uudistuksella ei ole vaikutuksia valtion eikä kuntien talouteen.

4.2. Vaikutukset työntekijöiden kannalta

Olenaiset muutokset työeläketurvaan on tehty vuoden 2005 alusta voimaantulleilla lainmuutoksilla. Tällä uudistuksella tehtävät muutokset ovat pääosin nykyisen vakiintuneen käytännön saattamista lakiin sekä lain toimeenpanon helpottamiseksi tehtyjä muutoksia. Niistä ei aiheudu työntekijöille olennaisia taloudellisia vaikutuksia.

Uudistuksessa ehdotetaan, että työntekijöille lähetetään vuosittain eläkeote, josta käytävät ilmi hänen eläkkeeseensä oikeuttavat ansiot ja muut etuudet sekä karttuneen eläkkeen määrä. Eläkeote lisää työntekijän tietoa eläkkeensä kartumisesta ja helpottaa työntekijän mahdollisuutta valvoa sitä, että hänen tekemänsä työ on työeläkelakien mukaisesti vakuutettu. Lisäksi uudistuksen tavoitteena oleva työeläkelainsäädännön selkeyttäminen parantaa työntekijöiden oikeusturvaa.

4.3. Vaikutukset työnantajien kannalta

Työalakohtaisen vakuuttamisen poistuminen helpottaa eläketurvan järjestämistä. TyEL:n voimaan tultua työnantaja voi vakuuttaa merimiehiä lukuun ottamatta kaikki työntekijänsä samalla vakuutuksella riippumatta näiden tekemän työn sisällöistä. Tämä vähentää työnantajien väärinvakuuttamisia ja niihin liittyvää selvittelytyötä.

4.4. Vaikutukset eri sukupuolten kannalta

Vuoden 2005 alusta voimaan tullessa työeläkejärjestelmän kokonaisuudistuksessa arvioitiin eläkeiän nousun, elinajan kasvun ja eläkkeen laskentasääntöjen muutosten vaikutuksia eri sukupuolten kannalta. Tässä hallituksen esityksessä ei ole niihin mitään lisättävää.

4.5. Vaikutukset työeläkejärjestelmän kannalta

TyEL:n tultua voimaan työalojen mukaiset vakuutukset poistuvat ja kaikki yksityisten alojen eläkelaitokset voivat vakuuttaa kaikenlaista työtä. Tämä merkitsee eläkelaitosten välisen kilpailun lisääntymistä. Uuteen ti-

lanteeseen sopeuttamista varten on jo tehty tarpeelliset eläkejärjestelmän rakennemuutokset, kun LEL Työeläkekassa on muuttunut Keskinäiseksi Eläkevakuutusyhtiö Eteraksi ja Esiintyvien taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmien eläkekassa on sulautettu Eteraan.

TyEL:n voimaantulon yhteydessä otetaan käyttöön eläkejärjestelmän yhteinen ansaintarekisteri, jossa ovat mukana lähes kaikki yksityisen ja julkisen eläkejärjestelmän eläkelaitokset sekä Eläketurvakeskus. Ansaintarekisterijärjestelmän uudistamisen tarve liittyy osittain vuoden 2005 alusta voimaan tuleeseen eläkeuudistukseen, jossa eläkkeen ansainta muuttui työsuhdekohtaisesta vuosiansiopohjaiseksi. Pidemmällä aikavälillä yhteinen ansaintarekisteri alentaa työeläkejärjestelmän kustannuksia, koska eläkelaitosten ei tarvitse ylläpitää omia erillisiä rekisterijärjestelmiään.

5. Asian valmistelu

Esitys perustuu voimassa olevaan hallitusohjelmaan sekä työmarkkinoiden keskusjärjestöjen 5 päivänä syyskuuta 2002 tekemään yksityisalojen työeläkkeiden kehittämistä koskevaan sopimukseen, jossa työmarkkinoiden keskusjärjestöt sopivat, että yksityisten alojen työeläkelait yhdistetään niin pian kuin se on teknisesti mahdollista. Jatkovalmistelu on tehty sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Eläketurvakeskuksen ja keskeisten työntekijä- ja työnanta-

jajärjestöjen kanssa. Valmistelussa on kuultu myös yksityisen ja julkisen alan eläkelaitoksia, yrittäjäjärjestöjä ja Kansaneläkelaitosta.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Eduskunnalle on tarkoitus antaa erikseen työeläkeasioiden muutoksenhakulautakuntaa koskeva hallituksen esitys. Nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä todetaan, miten työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan työmarkkinoiden olosuhteita tuntevat jäsenet määrätään. Muilta osin työeläkeasioiden muutoksenhakulautakuntaa koskevia säännöksiä esityksessä ei ole.

Eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (HE 3/2005 vp), jolla ehdotetaan kumottavaksi Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annettu laki (610/1991) ja kuntoutusrahalaki (611/1991). Tämän hallituksen esityksen TyEL:n 2 §:n 1 momentissa, 32 §:n 2 momentissa, 43 §:n 2 momentissa ja 74 §:n 3 momentissa viitataan kuntoutusrahalain sijasta vireillä olevan hallituksen (HE 3/2005 vp) esityksen mukaiseen lakiin.

Tarkoituksena on, että tämän hallituksen esityksen jälkeen eduskunnalle annetaan hallituksen esitys, jossa YEL:iin, MYEL:iin sekä MEL:iin on tehty tästä esityksestä aiheutuvat muutokset.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Työntekijän eläkelaki

I OSA YLEISET SÄÄNNÖKSET

1 luku. Lain tarkoitus

1 §. *Lain tarkoitus.* Pykälä on uusi. Pykälän 1 momentin mukaan laissa säädetään yksityisillä aloilla työskentelevien työntekijöiden oikeudesta vanhuus-, osa-aika- ja työkyvyttömyyseläkkeeseen sekä kuntoutukseen. Lisäksi laissa säädetään työntekijän edunsaajien oikeudesta perhe-eläkkeeseen. Laki koskee nykyisten TEL:n, LEL:n ja TaeL:n soveltamisalaan kuuluvia työntekijöitä. Yrittäjien eläketurvasta säädetään erillisellä lailla.

Pykälän 2 momentin mukaan työnantajalla on velvollisuus järjestää työntekijöilleen tämän lain mukainen eläketurva. Momentissa todetaan myös työeläketurvan rahoituksen pääpiirteet, joiden mukaan työnantaja kustantaa tämän lain mukaisen eläketurvan työntekijöilleen, ja työntekijöillä on velvollisuus osallistua eläketurvansa kustantamiseen työntekijän työeläkevakuutusmaksulla. TyEL:ia sovelletaan Suomessa tehtyyn työhön. Tästä pääsäännöstä poiketaan vain niissä tilanteissa, joista säädetään 2 ja 10 luvussa. Ulkomailla tehtävän työn vakuuttamisesta säädetään 150 §:ssä. Ulkomaisen työnantajan vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamisesta Suomessa tehdyn työn osalta säädetään 149 §:ssä.

Työnantaja voisi valintansa mukaan järjestää työntekijöidensä työeläketurvan vakuutusyhtiössä, eläkekassassa tai eläkesäätiössä. Tämä todetaan pykälän 3 momentissa. Tarkemmin työeläketurvan järjestämisestä säädetään 10 luvussa. Lisäksi tässä momentissa todetaan, että eläkelaitosten yhteiselimenä toimii Eläketurvakeskus. Eläketurvakeskuksen tehtävistä ja hallinnosta ehdotetaan säädettäväksi erillisellä lailla. Työnantajan velvollisuudesta järjestää työntekijöidensä eläketurva ja eläkelaitoksista säädetään nykyisin

TEL:n 3 §:n 1 momentissa ja LEL:n 1 §:n 1 momentissa ja eläkelaitoksesta LEL:n 2 §:ssä ja TaeL:n 2 §:ssä. Eläketurvakeskuksesta säädetään nykyisin TEL:n 14 ja 14 a §:ssä.

2 §. *Keskeiset määritelmät.* Pykälä on uusi. Siinä määritellään useissa luvuissa esiintyviä keskeisiä käsitteitä. Määritelmät eivät ole kattavasti tässä pykälässä. Muun muassa osa-aikaeläkkeeseen liittyviä käsitteitä määritellään osa-aikaeläkesäännösten alussa ja muilta osin määrittelyjä sisältyy eri pykäliin siltä osin kuin kyse on käsitteistä, joita käytetään vain tietyissä pykälissä tai luvuissa.

Pykälän 2 momentissa määritellään eläketapahtuma. Vanhuuseläkkeen ja osa-aika-eläkkeen eläketapahtumalla tarkoitetaan näiden eläkkeiden saamisen edellytysten täytymistä. Vanhuuseläkkeen ja osa-aika-eläkkeen saamisen edellytykset määritellään näitä eläkelajeja koskevissa 3 luvun säännöksissä. Työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtumalla tarkoitetaan työkyvyttömyyden alkamista ja perhe-eläkkeen eläketapahtumalla edunjäntäjän kuolemaa. Eläketapahtumalla on vaikutusta muun muassa eläkkeen alkamisaikaan sekä eläkkeen määrään.

3 §. *Työeläkelait.* Pykälä on uusi. Pykälässä luetellaan ne yksityisten ja julkisten alojen työeläkelait, joita tässä laissa yksityisten alojen työeläkelaeilla ja julkisten alojen työeläkelaeilla tarkoitetaan. Kun TyEL:ssä käytetään käsitettä työeläkelait, tarkoitetaan sekä yksityisten että julkisten alojen työeläkelakeja. Työeläkelakeihin rinnastettavia lakia ovat muun muassa laki tasavallan presidentin eläkeoikeudesta (40/1994) ja kansanedustajain eläkelaki (329/1967). Työeläkelailta ei tässä laissa kuitenkaan tarkoitettaisi näitä lakeja.

2 luku Lain soveltamisala

4 §. *Työsuhte.* Pykälä on uusi. Siinä säädetään lain soveltamisalaan kuuluvasta työsuhteesta ja työntekijästä. Pykälän 1 momentissa todetaan, että työntekijällä on työsuhteen perusteella oikeus eläketurvaan.

Pykälän 2 momentin 1–4 kohdat vastaavat osin täsmennettynä nykyisiä TEL:n 1 §:n 1

momentin 1–5 kohtia. Lain soveltamisalaan kuuluvat työsuhteet, joissa työntekijä on 18–67-vuotias. Laki ei kuitenkaan koskisi työsuhdetta, jonka perusteella työntekijällä on oikeus saada eläkettä 1 luvun 3 §:ssä tarkoitettun muun työeläkelain perusteella.

Pykälän 4 kohdan mukaan laki ei koske ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain mukaiseen kauppa-alusluetteloon merkityssä suomalaisessa aluksessa miehistön jäsenenä työskentelevää työntekijää, vaikka tällainen työntekijä ei tulisi MEL:n mukaan vakuutettavaksi. Laki koskee kuitenkin muita laivalla työskenteleviä kuin miehistön jäseniä. Tällä tarkoitetaan työntekijöitä, joiden työsuhte on aikaisemmin kuulunut TaEL:n 1 §:n 1 ja 2 momentin nojalla TaEL:n soveltamisalaan ja jotka eivät kuulu MEL:n soveltamisalaan.

Lain soveltamisalaan ei 3 momentin mukaan kuulu sellainen työntekijä, jolle työnantaja maksaa työansiota vähemmän kuin 41,89 euroa kuukaudessa. Työansiolla tarkoitetaan palkkaa tai muuta vastiketta työnteosta. Ehdotettu 41,89 euron rajamäärä on uusi. Jos työnantaja kuitenkin ilmoittaa eläkelaitokselle alle 41,89 euron ansiot ja maksaa näistä työeläkevakuutusmaksun, ansiot oikeuttavat tämän lain mukaiseen eläkkeeseen. Tästä on tarkempi säännös vakuuttamista koskevassa 10 luvussa.

Lain 1 §:n 1 momentissa ehdotetaan todettavaksi, että laki koskee Suomessa tehtyä työtä, jollei tässä laissa muuta säädetä. Sen vuoksi pykälän 3 momentin 2 kohtaan ehdotetaan poikkeusta, jonka mukaan tätä lakia ei sovelleta sellaiseen Suomessa työsuhteessa tehtyyn työhön, johon EY:n sosiaaliturva-asetuksen (ETY) N:o 1408/71 tai Suomea sitovien kansainvälisten sosiaaliturvaa koskevien sopimusten määräysten perusteella ei ole sovellettava Suomen, vaan jonkin muun valtion sosiaaliturvalainsäädäntöä.

5 §. *Työskentely ulkomailla.* Pykälän 1 momentti on uusi. Sillä on tarkoitus selvittää tämän lain soveltamisalaa ulkomailla tehdyn työn osalta niissä tilanteissa, joissa työskentely on vakuutettava Suomessa EY:n sosiaaliturva-asetuksen tai Suomea sitovien kansainvälisten sosiaaliturvaa koskevien sopimusten perusteella. Näissä tilanteissa tämä laki koskee myös ulkomailla tehtyä työtä.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevan TEL:n 1 c §:n 1 momenttia. Siinä säädetään ulkomailla työskentelystä karttuvan eläketurvan määräytymisestä tämän lain mukaan sellaisissa tilanteissa, joissa suomalainen työnantaja lähettää työntekijän muuhun kuin EU- tai ETA- maahan tai sellaiseen maahan, jonka kanssa Suomi on tehnyt sitovan, sosiaaliturvaa koskeva sopimuksen (sosiaaliturvasopimusmaa). Edellytyksenä sille, että eläketurvaa näissä tilanteissa karttuu tämän lain mukaan, on, että työskentely ulkomailla tapahtuu lähettävän yrityksen palveluksessa tai sen kanssa samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluvassa ulkomaisessa yrityksessä ja että työntekijän työsuhte lähtäneeseen yritykseen jatkuu ulkomailla työskentelyn ajan. Lisäksi säännös edellyttää, että työntekijä lähtiessään kuuluu Suomen sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen. Työnantaja voisi hakea Eläketurvakeskukselta vapautusta lähetettyjen työntekijöiden vakuuttamisvelvollisuudesta. Vapauttamisen edellytyksistä säädettäisiin tarkemmin 150 §:n 1 momentissa.

Ulkomailla työskentelystä voisi 3 momentin mukaan karttua tämän lain perusteella eläketurvaa edellä kuvattujen tilanteiden lisäksi, jos suomalainen työnantaja vapaaehtoisesti vakuuttaa ulkomailla työskentelevän työntekijän tämän lain mukaisesti. Niistä tilanteista, joissa tällainen vakuuttaminen on mahdollista, säädetään tarkemmin 150 §:n 2 momentissa.

Suomalaisella työnantajalla tarkoitetaan 2 ja 3 momentissa tarkoitettussa tilanteessa luonnollista henkilöä, jolla on kotipaikka Suomessa ja joka tosiasiallisesti asuu Suomessa, tai yhteisöä, jolla on kotipaikka Suomessa. Luonnollisen henkilön Suomessa asumista määritettäessä huomioidaan soveltuvin osin kotikuntalain (201/1994) sosiaaliturva-asetuksen ja asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) sisältämät periaatteet asumisen määrittelystä. Yhteisön osalta kotipaikan Suomessa osoittaisi se, että yhteisö on rekisteröity Suomessa. Yhteisö, jonka perustaminen ei vaadi rekisteröintiä, katsottaisiin suomalaiseksi, jos sen hallinto on Suomessa tai se pääasiallisesti toimii Suomessa. Suomalaiseen työnantajaan rinnastet-

taisiin myös ulkomaisen yrityksen Suomessa toimiva kaupparekisteriin rekisteröity sivuliike. Suomalaisena työnantajana pidettäisiin eurooppayhtiötä, jonka sääntömääräinen kotipaikka on Suomessa. Myös toisessa valtiossa rekisteröidyn eurooppayhtiön Suomessa kaupparekisteriin rekisteröityä sivuliikettä pidettäisiin suomalaisena työnantajana.

Edellytyksenä tämän lain mukaiselle vakuuttamiselle tässä pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa on, että lähettävä työnantaja on suomalainen. Siten pykälää ei sovelleta tilanteissa, jossa ulkomainen työnantaja lähettää Suomessa työskentelevän henkilön ulkomaille, jollei työnantajalla ole Suomeen rekisteröityä sivuliikettä. Merkitystä ei ole sillä, onko työntekijä työskennellyt kyseiselle ulkomaiselle työnantajalle Suomessa jo ennen lähettämistä.

6 §. *Ulkomaalaisen työnantajan vapauttaminen vakuuttamisvelvollisuudesta.* Suomessa tehty työ olisi vakuutettava Suomessa riippumatta siitä, onko työnantaja suomalainen vai ulkomaalainen. Ulkomaalainen työnantaja voisi kuitenkin saada vapautuksen vakuuttamisvelvollisuudesta, jos hän lähettäisi palveluksessaan olevan työntekijän Suomeen työhön. Vapauttamisesta säädetäisiin tarkemmin 149 §:ssä, johon tässä pykälässä viitataan.

7 §. *Johtavassa asemassa oleva henkilö.* Lain soveltamisalaan kuuluisi johtavassa asemassa oleva osakeyhtiön toimihenkilö tai muussa yhteisössä johtavassa asemassa oleva henkilö tietyin laissa säädetyin edellytyksin, kuten nykyisinkin. Pykälä vastaa TEL:n 1 d §:ää ja sitä sovellettaisiin samoin kuin nykyisin voimassa olevaa säännöstä. Siten esimerkiksi määriteltäessä sitä, onko johtavassa asemassa olevalla toimihenkilöllä yksin tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa enemmän kuin puolet yhtiön osakepääomasta tai onko osakkeiden äänimäärä enemmän kuin puolet kaikkien osakkeiden äänimäärästä, otettaisiin huomioon myös ne osakkeet, jotka johtava toimihenkilö omistaa välillisesti toisen yhtiön kautta.

Osakeyhtiön tai osuuskunnan toimitusjohtaja on yhteisönsä lakisääteinen elin. Sen vuoksi hän ei ole työsuhteessa edustamaansa yhteisöön. Asunto-osakeyhtiössä toimi-

tusjohtajaa vastaa isännöitsijä. Toimitusjohtajan tai asunto-osakeyhtiön isännöitsijän työskentelyehdot määräytyvät hänen tekemänsä johtajasopimuksen perusteella. Vaikka toimitusjohtaja tai asunto-osakeyhtiön isännöitsijä ei ole työsuhteessa eikä häneen sovelleta työsuhtelainsäädännön säännöksiä, ehdotetun pykälän mukaan heihin tulisi soveltaa TyEL:a, jos heillä ei ole omistukseen tai äänivaltaan perustuvaa määräämisvaltaa yhtiössä. Tämä vastaa nykyistä soveltamiskäytäntöä.

8 §. *Luottamustehtävää hoitava henkilö.* Luottamustehtävän hoitamisesta karttuisi eläkettä tämän lain mukaisesti, jos palkkion maksava yksityisoikeudellinen yritys tai yhteisö haluaisi vakuuttaa luottamustehtävää hoitavan henkilön luottamustehtävästä tämän lain mukaisesti. Säännös vastaa pääosin voimassa olevan TEL:n 1 b §:ää. Jos luottamustehtävää hoitava henkilö olisi samanaikaisesti työsuhteessa palkkion maksajaan eikä luottamustehtävän perusteella olisi järjestetty hänelle erikseen eläketurvaa, luottamustehtävästä maksettava palkkio luettaisiin pakollisesti työansioon 70 §:ään ehdotetun pääsäännön mukaan. Sisällöllisesti luottamustehtävää hoitavan henkilön vakuuttaminen poikkeaisi nykyisestä siten, että luottamustehtävää hoitavan henkilön vakuuttamiseen sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin työsuhteessa tehdyn työn vakuuttamiseen. Siten luottamustehtävästä maksettavan palkkion maksaja pidättäisi luottamustehtävää hoitavalta henkilöltä myös työntekijän työeläkevakuutusmaksun.

9 §. *Urheilijan vakuuttaminen.* Urheilminen ei kuuluisi tämän lain soveltamisalaan, vaan sitä koskevasta eläketurvasta säädettäisiin edelleen urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta annetussa laissa (575/2000). Säännös vastaa voimassa olevan TEL:n 1 §:n 2 momenttia.

10 §. *Ratkaisu lain soveltamisesta.* Eläketurvakeskus voisi hakemuksesta ratkaista, sovelletaanko työhön tätä lakia. Tällaista ratkaisua voisivat hakea Eläketurvakeskukselta työnteettävä, työntekijä, työn suorittaja tai eläkelaitos. Säännös vastaa nykyistä tilannetta. Voimassa olevissa laeissa asiasta säädetään TEL:n 1 §:n 7 momentin ensimmäisessä virkkeessä, LEL:n 1 §:n 4 momentissa ja TaEL:n 1 §:n 6 momentissa.

II OSA ETUUKSIA JA NIIDEN TOI-
MEENPANOJA KOSKEVAT
SÄÄNNÖKSET

3 luku Eläke- ja kuntoutusetuudet

Vanhuuseläke

11 §. *Oikeus vanhuuseläkkeeseen.* Pykälässä säädetään vanhuuseläkkeen ikärajoista sekä siitä, minkä ikäisenä voi saada vanhuuseläkkeen varhennettuna tai lykättynä. Varhennettuna vanhuuseläkkeen ja vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on, että työntekijä on lopettanut sen työsuhteen, jonka perusteella hän hakee eläkettä. Lykättynä vanhuuseläkkeen sen sijaan saisi, vaikka työsuhte jatkuisikin. Jos työntekijä menee uudelleen töihin vanhuuseläkkeellä ollessaan, uudesta työstä karttunut eläke myönnetään hänelle 68 vuoden iässä. TEL:ssa vanhuuseläkkeen ikäraja säädetään TEL:n 4 §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä ja varhennettuna ja lykätyn vanhuuseläkkeen ikärajoista 4 §:n 2 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädetään työntekijän oikeudesta jäädä tämän lain mukaiselle vanhuuseläkkeelle MEL:n mukaisessa eläkeiässä silloin, kun työntekijä jää MEL:n mukaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle ennen 62 vuoden ikää. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 3 §:n 2 momentin lopussa.

12 §. *Vanhuuseläkkeen määrä.* Pykälän 1 momentti on uusi. Sen mukaan vanhuuseläkkeen määrä on eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä ansaittu eläke, jos vanhuuseläke alkaa 63–68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Säännös vastaa sisällöltään vuoden 2005 alusta voimassa olevaa lakia.

Pykälän 2 ja 4 momentissa säädetään varhennusvähennyksestä ja lykkäyskorotuksesta. Nykyisin vastaavat säännökset ovat TEL:n 5 a §:n 1 ja 2 momentissa.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin sanamuodoltaan muutettuna nykyisin TEL:n 5 a §:n 3 momentissa oleva säännös, jonka mukaan työttömyysturvalain (1290/2002) 6 luvun 9 §:n 2 momentin lisäpäiväoikeuden perusteella työttömyyspäivärahaa saaneen työntekijän vanhuuseläkkeeseen ei tehtäisi varhennusvähennystä, vaikka tämä jäisi

vanhuuseläkkeelle 62 vuoden iässä. Sisällöltään säännös vastaa voimassa olevaa TEL:n 5 a §:n 3 momentin säännöstä ja sitä sovelletaan myös ennen vuotta 1950 syntyneisiin työntekijöihin.

13 §. *Vanhuuseläkkeen alkaminen.* Pykälän 1 momentissa säädetään vanhuuseläkkeen ja varhennettuna vanhuuseläkkeen alkamisajankohdasta. Vanhuuseläkkeen alkamisajasta säädetään nykyisin TEL:n 4 §:n 2 momentissa. Voimassa olevan TEL:n säännöksen mukaan vanhuuseläke myönnetään aikaisintaan eläkkeen hakemista seuraavan kuukauden alusta, mutta jos eläkettä on haettu kolmen kuukauden kuluessa työsuhteen päättymisestä, eläke myönnetään kuitenkin työsuhteen päättymistä lähinnä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Pykälän 1 momentin mukaan vanhuuseläke ja varhennettu vanhuuseläke alkaisivat sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jona työntekijä on täyttänyt vanhuuseläkkeeseen tai varhennettuun vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän ja lopettanut työn, jonka perusteella hän hakee vanhuuseläkettä. Takautuvasti vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke voitaisiin myöntää kolmelta eläkkeen hakemiskuukautta edeltävältä kuukaudelta ja pätevistä syistä eläke voitaisiin myöntää myös pidemmältä ajalta takautuvasti. Säännös poikkeaisi nykyisestä siten, ettei edellytyksenä kolmen kuukauden takautuvalle myönnölle enää olisi, että eläkettä olisi haettu kolmen kuukauden sisällä työsuhteen päättymisestä. Siten edellytykset saada vanhuuseläke takautuvasti lieventyisivät nykyiseen nähden.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vanhuuseläkkeen alkamisesta, jos työntekijä jatkaa työn tekemistä 68 vuotta täytettyään. Tällöin vanhuuseläke myönnettäisiin eläkkeen hakemista seuraavan kuukauden alusta lukien. Näissä tilanteissa ei edellytettäisi, että työntekijä on lopettanut työn, jonka perusteella hän hakee vanhuuseläkettä.

Pykälän 3 momentin mukaan vanhuuseläkkeen aikana alkaneen työsuhteen työansioista karttuneeseen eläkkeeseen olisi oikeus aikaisintaan 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta. Vastaava säännös on voimassa olevan TEL:n 4 §:n 2 momentin viimeisessä virkkeessä.

14 §. *Vanhuuseläkkeen lakkauttaminen.* Pykälä on uusi. Työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, kun työntekijä täyttää 63 vuotta. Jos määräaikaisesti työkyvyttömäksi lähellä 63 vuoden ikää tullut työntekijä kuitenkin haluaisi jatkaa työn tekemistä työkyvyttömyytensä päättymisen jälkeen, hän voisi hakea vanhuuseläkkeensä lakkauttamista. Edellytyksenä olisi, että hänelle olisi myönnetty kuntoutustuki sellaisen määrälläisen työkyvyttömyyden vuoksi, jonka on kuntoutustukea myönnettäessä arvioitu jatkuvan vielä sen jälkeen, kun työntekijä täyttää 63 vuotta. Työntekijän tulisi hakea vanhuuseläkkeen lakkauttamista kuukauden sisällä työkyvyttömyyden päättymisestä. Jos lakkauttamisen edellytykset täytyisivät, työntekijälle karttuisi eläkettä lakkautuksen jälkeisestä työskentelystä saaduista työansioista 4,5 prosenttia vuodessa. Uusi vanhuuseläke työntekijälle myönnettäisiin hakemuksesta. Vanhuuseläkkeen myöntäminen ennen 68 vuoden ikää edellyttäisi työsuhteen päättymistä.

Osa-aikaeläke

15 §. *Osa-aikaeläkkeeseen liittyviä käsitteitä.* Pykälässä määritellään osa-aikaeläkkeeseen liittyviä käsitteitä. Kohdassa 1 määriteltäisiin ansiotyön käsite. Ansiotyöllä tarkoitettaisiin työeläkelakien ja työeläkelakeihin rinnastettavien lakien perusteella vakuuttavaa työskentelyä. Kohdassa 2 määriteltäisiin kokoaikatyön käsite. Voimassa olevassa TEL:ssä kokoaikatyön määrittely on TEL:n 4 f §:n 2 momentissa, eikä siihen ehdoteta muutosta.

Pykälän 2 momentin mukaan osa-aikaeläkettä koskevissa säännöksissä tarkoitettulla osa-aikatyöllä tarkoitettaisiin kaikkea sitä työeläkelakien perusteella vakuuttettavaa työtä, jota työntekijä tekee osa-aikaeläkkeellä ollessaan. Tällaiseen osa-aikatyöhön rinnastettaisiin EU- tai ETA-maassa tehty osa-aikatyö. Sisällöltään säännös vastaa nykyistä soveltamiskäytäntöä.

Osa-aikaeläkettä määrättäessä vakiintuneella ansiolla tarkoitettaisiin 76 §:n mukaisista tulevan ajan ansiota. Tulevan ajan ansio määräytyy pääsääntöisesti eläketapahtumavuotta edeltävien viiden vuoden ansioiden

perusteella.

16 §. *Oikeus osa-aikaeläkkeeseen.* Osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttäisi, että työntekijä on ollut osa-aikaeläkkeen alkamista välittömästi edeltäneiden 18 kuukauden aikana kokoaikaisessa ansiotyössä vähintään 12 kuukautta. Kokoaikaiseen ansiotyöhön rinnastettaisiin pykälän 2 momentin mukaan työskentely EU- tai ETA-maassa. Vähintään 12 kuukauden kokoaikaisen ansiotyön vaatimus edellyttää nykyisin mukaan todellista työntekoa. Tämä vaatimus ei siten täyty, jos työntekijä esimerkiksi sairastuu ja on tästä 12 kuukaudesta osan sairauslomalla. Nyt ehdotetaan, että aika, jolta työntekijä saa SVL:n mukaista päivärahaa, sairausajan palkkaa, liikennevakuutuslain nojalla myönnettyä ansionmenetyskorvausta tai tapaturmavakuutuslain mukaista päivärahaa pidentäisi 18 kuukauden tarkastelujaksoa, kuitenkin enintään kuusi kuukautta. Siten esimerkiksi työntekijän sairastuminen pidentäisi tarkasteluaikaa enintään kahden vuoden mittaiseksi ja tämä osa-aikaeläkkeen saamisen edellytys täytyisi, jos työntekijä olisi ollut kokoaikaisessa ansiotyössä vähintään 12 kuukautta osa-aikaeläkkeen alkamista välittömästi edeltäneiden kahden vuoden aikana. Näin työntekijän lyhytaikainen sairastuminen ennen osa-aikaeläkkeen alkamista ei enää käytännössä estäisi työntekijän siirtymistä osa-aikaeläkkeelle.

Osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttää TEL:n 4 f §:n 1 momentin mukaan, että työntekijällä on osa-aikaeläkkeen alkamista välittömästi edeltäneiden 15 kalenterivuoden aikana karttunut työeläkelakien mukaista eläkettä yhteensä vähintään viisi vuotta. LEL:n mukaisten ansioiden perusteella viiden vuoden karttumisaika kuukausina lasketaan LEL:n 4 §:n 4 momentin mukaan LEL:n alaisista työsuhteista saatujen 15 viimeksi kuluneen kalenterivuoden ansiotulojen perusteella jakamalla kalenterivuotena saatujen ansiotulojen määrä TEL:n mukaisen vakuuttamisrajan mukaisella rahamäärällä. Tällöin otetaan huomioon täydet kuukaudet, kuitenkin enintään niin monta kuukautta, että ne yhdessä TEL:n mukaisten karttuma-aikojen kanssa ovat 12 kuukautta kalenterivuotta kohden.

Vuoden 2005 alusta lukien eläkettä ei enää

määrätä työsuhtekohtaisesti. Sen takia työsuhteiden alkamis- ja päättymisaikoja ei enää eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta tarvita eläkettä määrättäessä eikä niitä sen vuoksi rekisteröidä sillä tarkkuudella kuin aikaisemmin. Siksi 1 momentin 2 kohtaan ehdotetaan säännöstä siitä, miten vuosiansiot muutettaisiin vastaamaan työssäoloaika. Voimassa oleva TEL:n 4 f §:n 4 momentin vaatimus viidestä työeläkettä kartuttavasta vuodesta säilytettäisiin muuntamalla se laskennallisesti kuukausiksi, jolloin saadaan luku 60. Vuosiansiot muutettaisiin ajaksi jakamalla vuosiansio 4 §:n 3 momentin 1 kohdassa mainitun ansiorajan, 41,89 euron 25-kertaisella määrällä eli 1047,25 eurolla. Näin saatu osamäärä pyöristettäisiin alaspäin lähimpään kokonaislukuun, joka voisi olla enintään 12. Viimeisten 15 vuoden osamäärät laskettaisiin yhteen. Jos eri vuosien yhteenlasketuista osamääristä tulisi luku 60 tai enemmän, tämä osa-aikaeläkkeen työskentelyedellytys täyttyisi. Esimerkiksi kuuden kuukauden työskentelystä 1047,25 euron kuukausipalkalla tulisi huomioon otettavaksi luvuksi tältä vuodelta kuusi. Jos kuuden kuukauden työskentely tapahtuisi 2000 euron kuukausipalkalla, huomioon otettavaksi luvuksi tältä vuodelta tulisi 11 ja vastaavasti kuuden kuukauden työskentely 500 euron kuukausipalkalla tuottaisi luvun kaksi. Tällä tavoin lasketut luvut oikeuttaisivat osa-aikaeläkkeeseen, jos luvuksi saataisiin viimeisen 15 vuoden työskentelystä yhteensä vähintään 60.

Osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttäisi, ettei työntekijä saa muuta omaan työskentelyyn perustuvaa eläkettä tai vastaavaa ulkoimaista taikka kansainvälisen järjestön tai Euroopan yhteisöjen toimielimen palvelukseen perustuvaa etuutta. Nykyiseen säännökseen nähden tämän edellytyksen sanamuotoa täsmennettäisiin. Voimassa olevassa laissa mainitaan estävänä ainoastaan TEL:n 8 §:n 4 momentin mukainen peruseläke tai muu siihen verrattava työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke. Säännöstä on sovellettu siten, että ulkomailta myönnetty työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke on rinnastettu TEL:n 8 §:n 4 momentin mukaiseen peruseläkkeeseen. Näin ollen ulkomailta myönnetty työeläke on estänyt osa-aikaeläkkeen myöntämi-

sen nykyisenkin lain tulkinnan mukaan. Lisäksi ratkaisukäytännössä on katsottu voimassa olevankin sanamuodon sisältävän sen, että kansainvälisen järjestön tai Euroopan yhteisöjen toimielimen palvelukseen perustuva eläke estää osa-aikaeläkkeen myöntämisen. Sanamuodon täsmennys ei siten merkitsisi muutosta nykyiseen soveltamiskäytäntöön.

Ehdotetun 1 momentin 4 kohdan mukaan osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttää, ettei työntekijällä ole työntekijän eläkelain alaisen työsuhteen päättymisen jälkeen julkisten alojen työeläkelakien mukaisen kokoaikaisen palvelun perusteella oikeutta mainittujen lakien mukaiseen osa-aikaeläkkeeseen. Säännöstä tarkennettaisiin voimassa olevaan TEL:n 4 f §:n 1 momentin 1 kohtaan nähden. Voimassa olevassa TEL:n säännöksessä mainitaan vain valtion eläkelain tai kunnallisen eläkelain mukainen kokoaikainen palvelu, vaikka sillä tarkoitetaan myös muiden julkisten alojen työeläkelakien mukaista palvelua.

Pykälän 4 momentissa säädetään osa-aikaeläkkeen edellyttämästä osa-aikatyöstä. Momentin 1 kohdan mukaan osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttäisi, että työntekijän ansiotulo on vähentynyt niin, että hänen osa-aikatyöstään saamansa työansiot olisivat 35–70 prosenttia kokoaikaisen ansiotyön yhteenlasketuista vakiintuneista ansioista. Vastaava edellytys on nykyisinkin voimassa olevassa laissa. Sen sijaan nykyisin voimassa olevassa laissa oleva osa-aikatyön tuntimäärä poistettaisiin ja niiden sijasta edellytettäisiin, että työajassa olisi tapahtunut muutos, joka vastaa ansion alentumista. Käytännössä osa-aikatyön tuntimäärien valvominen on eläkelaitoksille vaikeaa ja osa-aikatyön edellytysten täyttymisen valvonta perustuu pitkälti osa-aikatyön ansioiden valvontaan. Eläkelaitokset saavat tiedon edellisenä vuonna maksetuista palkoista työntekijien lähettämistä vuosi-ilmoituksista ja ansiotietoja voidaan pyytää myös verottajalta. Tämän lain tultua voimaan työnantaja voi ilmoittaa ansiotiedot suojasäännöksen soveltamisalaan kuuluvia työsuhteita lukuun ottamatta myös kuukausittain, mikä osaltaan vastaisuudessa tehostaa myös osa-aikatyön ansioiden valvontaa.

Osa-aikaeläkkeen edellytyksenä on voimassa olevassa laissa, ettei osa-aika-

eläkkeen saaja ole työstä poissa kuutta viikkoa pidempää aikaa. Tähän poissaoloaikaan ei lueta vuosilomaa eikä aikaa, jolta osa-aikaeläkkeen saajalla on oikeus SVL:n mukaiseen päivärahaan. Säännöksen sanamuotoa täsmennetään nykyistä soveltamiskäytäntöä vastaavaksi siten, ettei tähän poissaoloaikaan luettaisi myöskään aikaa, jolta työntekijä on saanut sairausajan palkkaa, liikennevakuutuslain nojalla myönnettyä omaan vammaan perustuvaa ansionmenetykskorvausta tai tapaturmavakuutuslain säännöksiin perustuvaa päivärahaa. Liikennevakuutuslain ja tapaturmavakuutuslain mukaiset etuudet ovat ensisijaisia SVL:n mukaiseen päivärahaan nähden. Kun työntekijä saa liikennevakuutuslain tai tapaturmavakuutuslain mukaista edellä mainittua etuutta, hänelle ei makseta SVL:n mukaista päivärahaa sen vuoksi, että mainitut etuudet ovat ensisijaisia. Siten nämä tilanteet ovat asiallisesti samanlaisia kuin tilanne, jossa työntekijä saa SVL:n mukaista päivärahaa. Jos työnantaja maksaa työntekijälle sairausajalta palkkaa, SVL:n mukainen päiväraha maksetaan työnantajan hakemuksesta työnantajalle. Tällaisessakin tilanteessa työntekijällä on oikeus SVL:n mukaiseen päivärahaan, vaikka päiväraha maksetaan hänen työnantajalleen. Näiden etuuksien saantiaikaa hyväksyttäisiin poissaoloaikaan enintään 12 kuukauden ajalta.

17 §. *Osa-aikaeläkkeen määrä.* Pykälän 1 momentin mukaan osa-aikaeläkkeen määrä olisi puolet vakiintuneen ansion ja osa-aikatyön ansion erotuksesta (ansion alenema). Vastaava säännös on voimassa olevan TEL:n 5 c §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädetään osa-aikaeläkkeen määrästä silloin, kun työntekijällä on oikeus saada osa-aikaeläkettä myös muun työeläkelain perusteella. Tällöin osa-aikaeläkkeen määrä olisi 50 prosenttia näiden töiden vakiintuneen ansion ja yhden tai useamman osa-aikatyön ansion erotuksesta. Tämän lain mukaisen osa-aikaeläkkeen määrä olisi yhtä suuri kuin tämän lain mukaan vakuutettujen työansioiden osuus on vakiintuneessa ansiossa huomioon otetuista niiden lakien mukaisista työansioista, joiden perusteella osa-aikaeläke myönnetään. Vastaavansäilyttävä säännös on nykyisin TEL:n 5 c

§:n 2 momentissa.

Pykälän 3 momentin mukaan osa-aikaeläke voisi olla enintään 75 prosenttia sen alkamisajankohtaan mennessä karttuneista, työeläkelakien ja valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmevuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) mukaisista eläkkeistä. Työntekijän saama ensisijainen etuus pienentää enimmäismäärää, koska enimmäismäärä lasketaan eläkkeestä, josta on vähennetty työntekijän saama ensisijainen etuus. Enimmäismäärä tulisi tarkistaa niissä tilanteissa, joissa osa-aikaeläkkeen saajalle myönnettäisiin ensisijainen etuus tai jos enimmäismäärää laskettaessa huomioon otetun ensisijaisen etuuden määrä muuttuisi. Voimassa olevassa säännöksessä ei säädetä enimmäismäärän tarkistamisesta näissä tilanteissa, vaikka eläke on näissä tilanteissa vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tarkistettu. Säännöstä tarkennettaisiin nykyiseen nähden tältä osin.

Enimmäismäärää laskettaessa huomioon otettavaan eläkkeeseen rinnastettaisiin 4 momentin mukaan Euroopan talousalueella tai Suomen kanssa sosiaaliturvasopimuksen solmineessa maassa karttunut vastaava etuus. Voimassa olevassa TEL:n 5 c §:ssä ei mainita erikseen ulkomailla karttuneen eläkkeen huomioon ottamista osa-aikaeläkkeen 75 prosentin enimmäismäärää laskettaessa. Vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaan Suomessa karttuneeseen eläkkeeseen on kuitenkin rinnastettu Euroopan talousalueella tai Suomen kanssa sosiaaliturvasopimuksen solmineessa maassa karttunut eläke. Tämä soveltamiskäytäntö on ETA-maiden osalta perustunut Euroopan yhteisöjen tuomioistuimien (EY-tuomioistuin) ratkaisuihin, joiden mukaan tarkasteltaessa henkilön oikeutta etuuteen hänen työuraansa tulee tarkastella kokonaisuutena. Lisäksi EY-tuomioistuin on ratkaisukäytännössään korostanut EU-kansalaisten yhdenvertaista kohtelua.

Säännöksen soveltamiseksi tarvitaan tieto Euroopan talousalueella tai Suomen kanssa sosiaaliturvasopimuksen solmineessa maassa karttuneesta eläkkeestä. Jos tällaisen eläkkeen määrästä ei saataisi riittävää selvitystä, enimmäismäärää laskettaessa huomioon otettavana eläkkeenä voitaisiin käyttää eläkettä, joka työntekijälle olisi karttunut, jos hänen

Euroopan talousalueella tai sosiaaliturvasopimusmaassa vakuutusajaksi luettava työs-kentelynsä olisi ollut tämän lain alaista työs-kentelyä (teoreettinen eläke).

Silloin kun edellä mainittu 75 prosentin rajuus vähentää osa-aikaeläkkeen määrää, vähennys tehtäisiin näiden lakien kesken vakiintuneessa ansiotulossa huomioon otettujen työansioiden suhteessa. Tältä osin säännös on samansisältöinen kuin voimassa olevan TEL:n 5 c §:n 3 momentti.

18 §. *Osa-aikaeläkkeen alkaminen.* Osa-aikaeläke myönnettäisiin sen saamisedellytysten täyttymistä seuraavan kuukauden alusta lukien. Osa-aikaeläkettä ei kuitenkaan myönnettäisi takautuvasti. Voimassa olevassa laissa osa-aikaeläkkeen alkamisesta säädetään TEL:n 4 g §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä. Osa-aikaeläke voidaan voimassa olevan säännöksen mukaan myöntää takautuvasti kuudelta hakemista edeltävältä kuukaudelta. Nyt takautuvasta myöntämähdöllisuudesta luovuttaisiin. Osa-aikaeläkkeelle siirtyminen edellyttää työnantajan ja työntekijän välistä sopimusta, joka tehdään ennen osa-aikaeläkkeelle siirtymistä. Osa-aikaeläkettä haetaan käytännössä niin, että se alkaa samasta ajankohdasta kuin osa-aikatyö.

19 §. *Osa-aikaeläkkeen saajan ilmoitusvelvollisuus.* Pykälän sisältö vastaa osa-aikaeläkettä koskevalta osin TEL:n 17 b §:n säännöstä eläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuudesta. Voimassa olevaa säännöstä täydennettäisiin siten, että osa-aikaeläkkeensaaja olisi velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle myös sellaisesta yli kuuden viikon mittaisesta työstä poissaolosta, joka ei johdu vuosilomasta tai sellaisesta sairaudesta, jonka perusteella osa-aikaeläkkeen saaja saa SVL:n mukaista päivärahaa, sairausajan palkkaa, liikennevakuutuslain mukaista ansionmenetykskorvausta tai tapaturmavakuutuslain mukaista päivärahaa.

20 §. *Osa-aikaeläkkeen tarkistaminen.* Nykyisin osa-aikaeläkkeen tarkistamisesta säädetään TEL:n 5 c §:n 4 momentissa. Osa-aikaeläkkeen määrä tarkistettaisiin, jos osa-aikatyön ansioissa tapahtuisi pysyvä muutos, joka olennaisesti poikkeaa yleisestä palkkakehityksestä. Lisäksi osa-aikaeläkkeen määrä tarkistettaisiin silloin, kun osa-aikaeläkkeen

saajalle myönnettäisiin osa-aikaeläke sellaisen työeläkelain mukaan, jonka mukaan hänellä ei aikaisemmin ollut oikeutta osa-aikaeläkkeeseen.

Olennaisesti yleisestä palkkakehityksestä poikkeava muutos tarkoittaisi yli kymmenen prosentin muutosta ansioissa. Jos osa-aikatyön ansiot nousisivat tai alenisivat yli kymmenen prosenttia verrattuna palkkaker-toimella tarkistettuihin osa-aikaeläkkeen myöntämisen perusteena oleviin ansioihin, mutta osa-aikatyön ansiorajat pysyisivät osa-aikatyölle edellytetyn 35–70 prosentin rajoissa koko-aikatyön vakiintuneesta ansiosta, osa-aikaeläkkeen määrä tarkistettaisiin. Tarkistaminen tehtäisiin muutosta seuraavan kalenterikuukauden alusta tai kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä, jos muutos tapahtuisi silloin. Jos ansiotulojen muutos todettaisiin vasta vuosivalvonnan yhteydessä eikä selvitystä muutoksen ajankohdasta saataisi, osa-aikaeläkkeen määrä tarkistettaisiin sen vuoden alusta lukien, jona ansiot ovat muuttuneet. Jos osa-aikatyön ansiot eivät enää pysy 35–70 prosentin rajoissa, osa-aikaeläke lakkautettaisiin. Säännös vastaa nykyisin voimassa olevaa säännöstä kuitenkin tarkennettuna siten, että tarkistusajankohdasta ehdotetaan säädettäväksi lailla.

Kun osa-aikaeläkkeen määrä tarkistetaan, vakiintuneena ansiotulona pidettäisiin ansiotuloa, joka oli perusteena osa-aikaeläkettä ensimmäisen kerran määrättäessä.

21 §. *Osa-aikaeläkkeen keskeyttäminen.* Pykälä on uusi. Jos työntekijän osa-aikatyön ansio tai työstä poissaoloaika muuttuisi tilapäisesti siten, etteivät osa-aikaeläkkeen edellytykset täyty, osa-aikaeläkkeen saaja voisi hakea osa-aikaeläkkeen keskeyttämistä. Voimassa olevissa laeissa ei tällaista keskeyttämismahdollisuutta ole, vaan tällaisessa tilanteessa osa-aikaeläke tulisi voimassa olevien säännösten mukaan lakkauttaa. Säännös lisäisi joustavuutta osa-aikaeläkkeeseen, koska se sallisi tilapäiset osa-aikatyön muutokset. Osa-aikaeläke keskeytettäisiin muutoksesta lukien. Keskeytettyä osa-aikaeläkettä ryhdyttäisiin hakemuksesta maksamaan siitä lukien, kun osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset jälleen täyttyisivät. Keskeytys ei voisi jatkaa pidempään kuin kuuden kuukauden ajan. Jos osa-aikaeläkkeen uudelleen

maksamista ei olisi haettu kuuden kuukauden kuluessa keskeyttämisestä lukien, eläke katsottaisiin ilman eri päätöstä lakanneeksi keskeyttämisajankohdasta lukien.

22 §. *Osa-aikaeläkkeen lakkauttaminen ja uudelleen alkaminen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin osa-aikaeläkkeen lakkauttamisesta. Nykyisin asiasta säädetään TEL:n 4 g §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä. Säännöstä täsmennetään nykyiseen nähden siten, että osa-aikaeläkkeen lakkauttamisajasta säädettäisiin nyt laissa. Lisäksi pykälässä todettaisiin nimenomaisesti se, että osa-aikaeläke voidaan lakkauttaa myös takautuvasti. Osa-aikaeläke lakkautettaisiin sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana eläkkeensaaja ei enää täytä eläkkeen saamisen edellytyksiä. Jos edellytykset osa-aikaeläkkeelle lakkaisivat kuukauden ensimmäisenä päivänä, osa-aikaeläke lakkautettaisiin siitä lukien. Jos lakkauttaminen johtuisi ansiotulojen kasvusta eikä tulojen muutosajankohtaa voitaisi osoittaa, osa-aikaeläke lakkautettaisiin tulojen muutosvuoden alusta lukien. Osa-aikaeläkettä ei kuitenkaan lakkautettaisi, jos muutos olisi tilapäinen ja osa-aikaeläkkeen maksaminen voitaisiin 21 §:n mukaisesti keskeyttää.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin nykyisen TEL:n 4 g §:n 2 momentin säännöstä vastaava säännös, jonka mukaan työntekijällä, jonka osa-aikaeläke on lakkautettu, olisi oikeus saada osa-aikaeläke uudelleen, kun hän täyttää sen saamisen edellytykset. Lakkautetun osa-aikaeläkkeen myöntämisestä entisin perustein säädetään nykyisin TEL:n 4 g §:n 3 momentissa. Voimassa olevan säännöksen mukaan, jos osa-aikaeläke alkaa kuuden kuukauden kuluessa aikaisemman osa-aikaeläkkeen päättymisestä, eläke myönnetään entisin perustein. Tämä säännös otettaisiin pykälän 2 momenttiin siten muutettuna, että osa-aikaeläke myönnettäisiin entisin perustein, jos se olisi ollut lakkautettuna enintään kuusi kuukautta. Säännöksen vähäinen sisältömuutos helpottaa sen toimeenpanoa. Edellytyksenä osa-aikaeläkkeen myöntämiselle entisin perustein olisi, ettei sen määrää olisi tarkistettava osa-aikatyön ansioiden muutoksen takia.

23 §. *Työkyvyttömyyseläke osa-aikaeläkkeen jälkeen.* Pykälään ehdotetaan säännöstä

tilanteesta, jossa osa-aikaeläkettä saavalle työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläke. Jos työkyvyttömyyseläke tulisi myönnettäväksi samalle ajalle, jolta on jo maksettu osa-aikaeläkettä, osa-aikaeläke otettaisiin huomioon työkyvyttömyyseläkkeen osamaksuna. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 4 g §:n 2 momentissa.

24 §. *Vanhuuseläke osa-aikaeläkkeen jälkeen.* Osa-aikaeläkkeellä olevilla vanhuuseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että työntekijä lopettaa osa-aikatyön ja hakee vanhuuseläkettä. Jos työntekijä ei hakisi vanhuuseläkettä 68-vuotiaanaakaan, osa-aikaeläke muutettaisiin 68 vuoden iässä osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi. Kun työntekijä lopettaisi osa-aikatyön, vanhuuseläke laskettaisiin hakemuksesta uudelleen. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 4 g §:n 2 momentissa.

Työeläkekuntoutus

25 §. *Oikeus työeläkekuntoutukseen.* Pykälässä säädetään siitä, millä edellytyksillä työntekijällä on oikeus saada ammatillista kuntoutusta. Työntekijällä olisi oikeus saada työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi tarkoituksenmukaisesta ammatillista kuntoutusta, jos asianmukaisesti todettuun sairauteen, vikaan tai vammaan perustuva työkyvyttömyyden uhka olisi todennäköinen. Lisäksi edellytyksenä työeläkejärjestelmän antamalle kuntoutukselle olisi, että työntekijällä on työskentelystä saatuja ansioita siten, että hänen tulevan ajan ansionsa olisivat vähintään 25 133,40 euroa. Tätä säännöstä vastaava säännös on vuoden 2005 alusta voimaan tullessa TEL:n 4 h §:n 1 momentissa. Momentin kolmanteen kohtaan siirrettäisiin voimassa olevan TEL:n 4 h §:n 4 momentin sisältö sellaisenaan. Kohdan mukaan työntekijällä ei olisi oikeutta tämän lain mukaiseen kuntoutukseen, jos hänellä olisi oikeus kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

Pykälän 2 momentissa säädetään seikoista, jotka on otettava huomioon, kun arvioidaan kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta. Huomioon tulisi ottaa työntekijän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus ja va-

kiintuminen työelämään. Säännöstä on täsmennetty nykyisin voimassa olevaan säännökseen nähdessä, että voimassa olevan TEL:n 4 h §:n 2 momentissa oleva yhteys työelämään on muutettu vakiintumiseksi työelämän. Nuoren henkilön osalta tarkasteltaisiin, miten hän on ennättänyt kiinnittyä työelämään. Tällöin huomioon otettaisiin se, moneltako vuodelta hänelle on karttunut työeläkettä työnteon perusteella. Pelkästään se, että työntekijällä olisi vähäisessä määrin tulevan ajan ansioita, ei riittäisi osoitukseksi siihen, että työntekijä on vakiintunut työelämään, jos työntekijän vakiintuneen ansiotyön päättymisestä olisi kulunut useampia vuosia. Muita muutoksia nykyiseen säännökseen nähdessä ei ole tehty.

Pykälän 3 momenttiin siirretään voimassa olevan TEL:n 4 h §:n 2 momentin loppuosan säännökset, joiden mukaan työkyvyttömyyden uhkalla tarkoitetaan tilannetta, jossa on todennäköistä, että työntekijälle lähivuosina tulisi ilman ammatillisia kuntoutustoimia myönnettäväksi tämän lain mukainen täysi työkyvyttömyyseläke tai osatyökyvyttömyyseläke. Työntekijän työkyvyttömyys arvioidaan 35 §:ssä olevan työkyvyttömyysmääritelmän mukaisesti.

Kuntoutusoikeus edellyttää pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaisesti, että työntekijän tulevan ajan ansiot ovat vähintään 25 133,40 euroa. Pykälän 4 momentissa määriteltäisiin, miten nämä tulevan ajan ansiot arvioidaan. Kuntoutusoikeuden tutkimista varten tulevan ajan ansiot määräytyisivät samoin kuin silloin, jos työntekijä olisi tullut kuntoutushakemuksen tullessa vireille työkyvyttömäksi. Siten huomioon otetaan työntekijän työansiot ja 74 §:n mukaiset palkattomat ajat kuntoutushakemuksen vireille tulovuotta edeltäneiden viiden kalenterivuoden ajalta. Voimassa olevan TEL:n 4 h §:n 1 momentin 2 kohdassa määritellystä kuntoutustapahtumapäivä-käsitteestä luovuttaisiin. Ehdotetulla muutoksella pyritään selkeyttämään ja yksinkertaistamaan kuntoutusoikeuden saamisedellytyksiä tältä osin.

Myös jo työkyvyttömyyseläkkeellä olevalla työntekijällä voisi olla oikeus kuntoutukseen. Jos työntekijä olisi jo työkyvyttömyyseläkkeellä, hänen tulevan ajan ansionsa kuntoutusoikeutta määriteltäessä määräytyisivät

samoin kuin tulevan ajan ansiot ovat määräytyneet hänen työkyvyttömyyseläkkeessään. Tästä säädettäisiin pykälän 5 momentissa, joka vastaa sisällöltään voimassa olevan TEL:n 4 h §:n 1 momentin 2 kohdan loppua. Tulevan ajan oikeuden edellytyksen katsottaisiin täyttyvän myös silloin, kun työntekijän eläkkeessä on otettu huomioon tuleva aika ennen 1 päivänä tammikuuta 2005 voimassa olevan TEL:n 6 a ja 6 b §:n mukaisena. Tästä säädettäisiin TyEL:n voimaantulolaissa.

26 §. *Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma.* Pykälässä määritellään, mitä ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan. Voimassa olevan TEL:n 4 h §:n 3 momenttiin nähdessä luettelosta poistettaisiin lääkinnällinen kuntoutus, koska sitä on ammatillisena kuntoutuksena käytetty hyvin harvoin. Luetteloon lisättäisiin työkokeilu, joka käytännössä on runsaasti käytetty ammatillisen kuntoutuksen muoto. Lisäksi voimassa olevassa laissa todettua elinkeinotuen antamista täsmennettäisiin siten, että kyse olisi tuesta elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen.

Ammatillisen kuntoutuksen käynnistäminen edellyttäisi, että työntekijä esittää eläkelaitokselle suunnitelman ammatillisesta kuntoutuksesta. Tämä säännös selventäisi työntekijän toimimisvelvollisuutta kuntoutusasiassa. Eläkelaitos voisi tukea kuntoutussuunnitelman laatimista antamalla neuvoja tai 31 §:n mukaisella kuntoutusavustuksella. Tarpeen mukaan eläkelaitos voisi olla yhteydessä työnantajaan. Jos työntekijä ei voisi jatkaa omassa työpaikassaan, työntekijä ohjattaisiin tarvittaessa työvoimatoimistoon tai kuntoutuksen palveluntuottajalle kuntoutussuunnitelman laatimiseksi työelämässä jatkamista varten.

27 §. *Ennakkopäätös oikeudesta työeläkekuntoutukseen.* Työntekijällä olisi oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttyvätkö ammatillisen kuntoutuksen saamisedellytykset. Ennakkopäätös voitaisiin antaa, vaikka kuntoutussuunnitelma olisi vielä kesken tai työntekijä ei olisi vielä toimittanut eläkelaitokselle tämän hyväksymää kuntoutussuunnitelmaa. Ennakkopäätös sitoisi eläkelaitosta, jos työntekijä toimittaisi eläkelaitokselle yhdeksän kuukauden kuluessa ennakkopäätöksen

lainvoimaiseksi tulosta sellaisen kuntoutussuunnitelman, jonka eläkelaitos hyväksyy. Vastaava säännös ennakkopäätöksestä ja sen sitovuudesta on nykyisin TEL:n 19 e §:ssä.

28 §. *Kuntoutusraha*. Pykälän 1 momentissa todettaisiin, että työntekijällä on oikeus kuntoutusrahan niiltä kalenterikuukausilta, joilta hän on estynyt tekemästä ansiotyötä ammatillisen kuntoutuksen takia. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 4 i §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuntoutusrahan suuruudesta. Kuntoutusraha olisi yhtä suuri kuin niiden työntekijän työeläkelakien mukaisten peruseläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33 prosentilla, joihin työntekijällä olisi oikeus, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi kuntoutushakemuksen vireilletulohetkellä. Kuntoutusrahasta säädetään nykyisin TEL:n 4 i §:n 2 momentissa. Siihen nähden kuntoutusrahan määräytymistä selkeytettäisiin ja yksinkertaistettaisiin siten, että voimassa olevan lain usealla eri tavoin määrittelystä kuntoutustapahtumahetkikäsisteestä luovuttaisiin ja kuntoutusrahan suuruus määräytyisi pääsääntöisesti kuntoutushakemuksen vireilletulohetken perusteella. Kuitenkin niissä tilanteissa, joissa työntekijä olisi jäänyt sairauslomalle työsuhteessa ollessaan ja kuntoutustarve oli olemassa jo sairausloman alkaessa, kuntoutusraha määräytyisi sairausloman alkamishetken perusteella. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Säännöksellä varmistettaisiin, että sairauslomajakso ennen kuntoutuksen alkamista ei alenna kuntoutusrahan määrää. Lisäksi säännös varmistaisi sen, ettei kuntoutusraha voisi jäädä määrältään pienemmäksi kuin se työkyvyttömyyseläke, jonka työntekijä saisi, jos hänen kuntoutuksen sijaan katsottaisiinkin tulleen työkyvyttömäksi. Vastaava säännös on voimassa olevassakin laissa.

29 §. *Osakuntoutusraha*. Jos työntekijän ansiot olisivat ammatillisen kuntoutuksen aikana enemmän kuin puolet vakiintuneesta työansioista, kuntoutusrahan määrä olisi puolet täyden kuntoutusrahan määrästä. Vastaava säännös on voimassa olevan TEL:n 4 i §:n 3 momentissa.

30 §. *Työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotus*. Pykälään siirrettäisiin TEL:n 4 j §:n 1 ja 2 momentin säännökset työkyvyttömyyseläkettä saavalle työntekijälle amma-

tillisen kuntoutuksen kestoajalta maksettavasta kuntoutuskorotuksesta. Kuntoutuskorotus olisi 33 prosenttia työkyvyttömyyseläkkeen määrästä.

31 §. *Kuntoutusavustus*. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan työntekijälle voitaisiin myöntää kuntoutusrahaa työkyvyttömyyseläkkeen suuruisena harkinnanvaraisena kuntoutusavustuksena kuntoutussuunnitelman laatimista varten. Kuntoutusavustuksen maksaminen kuntoutussuunnitelman laatimista varten voisi olla perusteltua esimerkiksi silloin, kun työeläkelaitos arvioi kuntoutussuunnitelman todennäköisesti johtavan työeläkejärjestelmän tukeaman ammatillisen kuntoutuksen käynnistämiseen. Lisäksi työntekijälle voitaisiin myöntää harkinnanvarainen kuntoutusavustus kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Kuntoutusavustus olisi työkyvyttömyyseläkkeen suuruisen. Siten sitä voitaisiin maksaa myös osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruisena, jos työntekijä on samaan aikaan töissä.

Kuntoutusavustusta maksettaisiin enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden erikseen laskettuna kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Kuntoutusavustusta voidaan kuitenkin maksaa pidemmältäkin ajalta, jos se on kuntoutuksen turvaamiseksi perusteltua. Sen sijaan säännöksestä poistettaisiin vastaavassa säännöksessä nykyisin oleva mahdollisuus maksaa kuntoutusavustusta hoitosuunnitelman laatimista varten. Kuntoutusavustus on tarkoitettu työntekijöille, jotka ovat ammatillisessa kuntoutuksessa. Sen vuoksi kuntoutusavustuskin tulisi suunnata vain ammatilliseen kuntoutukseen liittyviin tilanteisiin. Lisäksi säännöksestä poistettaisiin mahdollisuus maksaa harkinnanvaraista kuntoutusavustusta työntekijän työllistymisen edistämiseksi, koska tätä säännöstä ei ole juurikaan sovellettu. Jos kuntoutuja ei työllisty kuntoutuksen jälkeen, työntekijän toimeentuloturvasta vastaa työttömyysturvajärjestelmä. Nykyisin harkinnanvaraisesti kuntoutusavustuksesta säädetään TEL:n 4 k §:ssä.

32 §. *Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyys-*

eläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen lakkauttaminen. Kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotus voitaisiin lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyisi ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttäisi tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä. Vaikka kuntoutuskorotus tai kuntoutusraha pääsääntöisesti lakkautetaan pykälässä mainituissa tilanteissa, lakkauttaminen jäisi eläkelaitoksen harkintaan. Joissakin yksittäisissä tilanteissa takautuva lakkauttaminen voi joutaa kohtuuttomaan lopputulokseen, minkä vuoksi lakkauttamista ei ehdoteta säädettäväksi pakolliseksi. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 5 b §:n 3 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädetään kuntoutusrahan ensisijaisuudesta työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden. Asiasisällöltään vastaava säännös on voimassa olevan TEL:n 4 n §:ssä.

33 §. *Ilmoitusvelvollisuus.* Pykälään siirrettiisiin TEL:n 4 l §:ssä oleva säännös ilmoitusvelvollisuudesta. Eläkelaitoksen tulisi ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle antamastaan ammatillisesta kuntoutuksesta sekä kuntoutusrahaa ja -korotusta koskevasta päätöksestään.

34 §. *Kuntoutusta koskevat muut säännökset.* Kuntoutusrahaa ja kuntoutuskorotusta sekä niiden saajaa koskisivat pääsääntöisesti samat säännökset kuin työkyvyttömyyseläkettä ja työkyvyttömyyseläkkeen saajaa. Siten kuntoutusetuutta tulisi hakea samoin kuin työkyvyttömyyseläkettäkin Eläketurvakeskuksen vahvistamalla lomakkeella ja hakemukseen tulisi liittää lääkärinlausunto. Valituskelpoisiin kuntoutusta koskeviin päätöksiin haettaisiin muutosta samoin kuin eläkepäätöksiin ja kuntoutusraha myönnettäisiin entisin perustein, jos kuntoutusraha aiemmin saaneelle myönnettäisiin uuden kuntoutuksen perusteella kuntoutusraha kahden vuoden kuluessa entisen päättymisestä tai myöhemminkin saman sairauden perusteella. Myös kertakorotusta, palkka- ja hintatason muutosten huomioon ottamista, ensisijaisten etuuksien vähentämistä, etuuden maksamista kuntoutujalle itselleen tai muulle taholle, viivästyskorotusta, takaisinperintää ja tietojen antamista ja saamista sekä työkyvyttömyyseläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuutta koskevat säännökset koskisivat myös kuntoutusra-

haa, kuntoutuskorotusta ja niiden saajaa.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin, että työkyvyttömyyseläkettä koskevista säännöksistä poiketen kuntoutusraha ja kuntoutuskorotus voitaisiin maksaa myös kuukautta lyhyemmältä ajalta. Kuntoutusrahan maksaminen alkaisi kuntoutuksen alkaessa. Siten SVL:n mukainen ensisijaisuusaika ei vaikuttaisi kuntoutusrahan maksamisen alkamisaikaan. Pällekkäisiä etuuksia kuntoutuja ei tältä ajalta kuitenkaan saisi. Eläkkeen maksamista koskevaan 8 lukuun ehdotetaan säännöstä tilanteesta, jossa kuntoutusraha tai -korotus myönnetään takautuvasti samalle ajalle, jolta työntekijälle on maksettu SVL:n mukaista päivärahaa. Tällaisessa tilanteessa kuntoutusraha ja kuntoutusavustus maksettaisiin sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin se määrältään vastaa samalta ajalta maksettua SVL:n mukaista päivärahaa.

Lisäksi 2 momentissa todettaisiin, ettei kuntoutusraha-ajalta kartu eläkettä siten kuin työkyvyttömyyseläkeajalta karttuu, vaan siten kuin 74 §:ssä säädetään eläkkeen karttumisesta palkattomilta ajoilta. Kuntoutusetuuksia ei myöskään otettaisi perhe-eläkkeen perusteeksi, vaan perhe-eläke määräytyisi edelleen työkyvyttömyyseläkkeen tai vanhuuseläkkeen perusteella.

Työkyvyttömyyseläke

35 §. *Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin työkyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytyksistä sekä siitä, milloin työkyvyttömyyseläke myönnetään täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä ja milloin osatyökyvyttömyyseläkkeenä. Nykyisin vastaavat säännökset ovat TEL:n 4 §:n 3 momentin alussa ja 5 b §:n 1 momentissa. Voimassa olevassa TEL:n säännöksessä työkyvyttömyyseläkeoikeuden edellytyksenä on, että työntekijän työkyky on alentunut säännöksessä tarkemmin määritellyllä tavoin. Esityksessä on täsmennetty pykälän sanamuotoa. Ehdotetussa säännöksessä puhutaan työkyvyn alentumisen sijaan työkyvyn heikentymisestä. Täsmennyksellä ei tarkoiteta muuttaa nykyistä soveltamiskäytäntöä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työkyvyn heikentymistä arvioitaessa huomioon

otettavista seikoista. Vastaavat seikat on otettava huomioon työkyvyn alentumista arvioitaessa voimassa olevien säännösten mukaan TEL:n 4 §:n 3 momentin alkuosan perusteella.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin 60 vuotta täyttäneen työntekijän työkyvyttömyyseläkeoikeuden arvioinnista. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 4 §:n 8 momentissa. Mitä vanhemmasta eläkkeenhakijasta on kysymys, sitä suuremman merkityksen 2 momentissa mainitut ikä, koulutus, ammattitaito sekä aikaisempi työ saavat työkyvyn arvioinnissa. Erityisesti 60 vuotta täyttäneiden työkyvyttömyyseläkeoikeuden arvioinnissa painotetaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta, kun työura on pitkä ja työn aiheuttama rasittuneisuus ja kuluneisuus ikääntymiseen liittyviin tekijöihin yhdistyneenä tekevät työn jatkamisen kohtuuttomaksi.

36 §. *Kuntoutusmahdollisuuksien selvittäminen.* Pykälään siirrettäisiin voimassa olevan TEL:n 4 §:n 5 momentin alussa oleva säännös eläkelaitoksen velvollisuudesta varmistaa ennen työkyvyttömyyseläkeasian ratkaisua, että työntekijän mahdollisuudet kuntoutukseen on selvitetty. Kuntoutusmahdollisuuksien selvittäminen ei olisi tarpeen, jos työntekijän terveydentilan perusteella on selvää, ettei hän ole kuntoutettavissa työelämään.

37 §. *Työkyvyttömyyseläke julkisten alojen työeläkelakien mukaan myönnetyn eläkkeen perusteella.* Pykälään siirrettäisiin voimassa olevan TEL:n 4 §:n 3 momentin lopussa ja osin TEL:n 10 d §:n 5 momentissa oleva, viimeisen eläkelaitoksen periaatteeseen sisältyvä niin sanottu rajoitettu laukaus säännös. Pykälän 1 momentin mukaan työntekijällä olisi oikeus tämän lain mukaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen niissä tilanteissa, joissa työntekijälle olisi myönnetty tämän lain alaisen työskentelyn päätyttyä myöhemmän virka- tai työsuhteen perusteella niin sanottuun yleiseen työkyvyttömyyseläkemääritelmään perustuva työkyvyttömyyseläke valtion eläkelain, kunnallisen eläkelain, evankelisluterilaisen kirkon eläkelain tai Kansaneläkelaitoksesta annetun lain nojalla. Lisäksi yksityisten alojen työeläkelakien mukainen työkyvyttömyyseläke laukeaisi, jos työntekijälle myönnettäisiin edellä mainitun julkisen alo-

jen eläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke julkisten alojen eläkejärjestelmän erityisen ammatillisen työkyvyttömyysmääritelmän perusteella, edellyttäen, että yksityisten alojen eläkejärjestelmän mukaisen eläkkeen määrä olisi enintään 688,02 euroa kuukaudessa. Jos yksityisten alojen eläkkeen määrä on tätä suurempi, julkisten alojen eläkelaitoksen olisi ennen päätöstään pyydettävä yksityisten alojen eläkelaitoksen arvio työntekijän työkyvystä. Tästä neuvotteluvelvollisuudesta säädettäisiin 108 §:ssä. Jos yksityisten alojen eläkelaitos ja viimeisenä eläkelaitokseksi toimiva julkisten alojen eläkelaitos olisivat eri mieltä työntekijän työkyvystä, ne ratkaisisivat asian 108 §:n mukaisesti erikseen. Muutosta nykykäytäntöön säännöksellä ei ole tarkoitus tehdä.

38 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen määrä.* Pykälä on ensimmäisen virkkeen osalta uusi. Siinä todettaisiin yleisluontoisesti, miten työkyvyttömyyseläke määräytyy. Pykälän toisessa virkkeessä todettaisiin, että osatyökyvyttömyyseläke on puolet täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 5 b §:n 1 momentin viimeisenä virkkeenä.

39 §. *Ennakkopäätös oikeudesta osatyökyvyttömyyseläkkeeseen.* Työntekijällä olisi oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttyvätkö osatyökyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytykset. Tällainen ennakkopäätös sitoisi eläkelaitosta yhdeksän kuukauden ajan tai, jos työntekijä ja hänen työnantajansa sopisivat sitä pidemmästä ajasta, tämän sopimuksen mukaisen ajan. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 19 e §:n 1 momentin 2-kohdassa ja 2 momentissa.

40 §. *Eläkelaitoksen asiantuntijalääkäri.* Pykälään siirrettäisiin nykyisin TEL:n 10 b §:n 2 momentissa oleva säännös eläkelaitoksen asiantuntijalääkäriin asemasta.

41 §. *Täyden työkyvyttömyyseläkkeen alkaminen.* Pykälään siirrettäisiin sanamuodoltaan tarkistettuna TEL:n 4 d §:n säännökset täyden työkyvyttömyyseläkkeen alkamisesta. Muutosta nykykäytäntöön säännöksellä ei ole tarkoitus tehdä.

42 §. *Osatyökyvyttömyyseläkkeen alkaminen.* Osatyökyvyttömyyseläke alkaisi eläketapahtumaa seuraavan kuukauden alusta, kuten nykyisinkin, eikä SVL:n mukainen ensi-

sijaisuusaika siis vaikuttaisi osatyökyvyttömyyseläkkeen alkamisaikaan. Päällekkäistä etuutta työntekijä ei kuitenkaan saisi. Siltä osin kuin osatyökyvyttömyyseläke myönnettäisiin takautuvasti samalle ajalle, jolta työntekijä on saanut SVL:n mukaista päivärahaa, takautuvasti myönnettyä osatyökyvyttömyyseläkettä maksettaisiin vain siltä osin kuin sen määrä ylittäisi SVL:n mukaisen päivärahan määrän. Tästä säädettäisiin 43 §:n 3 momentissa. Jos työntekijälle olisi myönnetty SVL:n mukaista päivärahaa niin pitkälle ajalle eteenpäin, että osatyökyvyttömyyseläkettä tulisi maksettavaksi samalta ajalta muutoinkin kuin takautuvasti, osatyökyvyttömyyseläke vähennetään sairauspäivärahasta sairausvakuutuslain 12 luvun 4 §:n mukaan. Nykyisin osatyökyvyttömyyseläkkeen alkamisesta säädetään TEL:n 4 §:n 5 momentin alussa. Muutosta nykykäytäntöön säännöksellä ei ole tarkoitus tehdä.

43 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen takautuvalla ajalla.* Pykälän 1 momentin mukaan työkyvyttömyyseläkettä ei ilman pätevää syytä maksettaisi takautuvasti pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskuukautta edeltäneen kuuden kuukauden ajalta. Voimassa olevan TEL:n 4 §:n 6 momentin mukaan työkyvyttömyyseläkettä ei ilman pätevää syytä myönnetä takautuvasti pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemista seuraavaa kuukautta edeltäneen vuoden ajalta. Käytännössä työntekijä saa SVL:n mukaista päivärahaa noin vuoden ajalta ennen kuin hänellä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen. Siten työntekijä hakee käytännössä eläkettä SVL:n päivärahaikauden päättyessä eikä eläkettä yleensä tule myönnettäväksi pitkälti takautuvalla ajalta. Jos eläke myönnetään takautuvalla ajalta, se useimmiten maksetaan jollekin viranomaiselle, joka on maksanut työntekijälle samalta ajalta muuta etuutta tai korvauksia.

Pykälän 2 momenttiin siirrettäisiin nykyisen TEL:n 4 d §:n 6 momentin säännös, jonka mukaan takautuvasti myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä ei makseta samalta ajalta, jolta työntekijä on saanut kuntoutusrahaa tai ansionmenetyskorvausta tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin osin ny-

kyistä TEL:n 4 d §:n 5 momentin säännöstä vastaava säännös tarkennettuna. Takautuvasti myönnettyä osatyökyvyttömyyseläkettä maksettaisiin vain se osa, jonka osatyökyvyttömyyseläkkeen määrä ylittää päivärahan määrän, jos työntekijä olisi samalta ajalta saanut SVL:n mukaista päivärahaa. Samoin menetteltäisiin silloin, kun työntekijälle myönnettäisiin täysi työkyvyttömyyseläke 41 §:n 2 momentin mukaan.

44 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen kestoajaksi.* Työkyvyttömyyseläke myönnettäisiin joko toistaiseksi tai kuntoutustukena määräajaksi. Tämä todettaisiin 1 momentissa. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuntoutustuen kestoajasta ja eläkelaitoksen velvollisuudesta varmistaa kuntoutustukea myönnettäessä, että työntekijälle on laadittu hoito- tai kuntoutussuunnitelma. Vastaavat säännökset ovat nykyisin TEL:n 4 §:n 6 ja 7 momentissa. Voimassa olevien säännösten sanamuotoa tarkennettaisiin siten, että pykälästä kävisi ilmi, että kuntoutustuki on tarkoitus myöntää ajaksi, jonka kuluessa työkyvyn arvioidaan palautuvan.

45 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen saajan ilmoitusvelvollisuus.* Pykälään siirrettäisiin sellaisenaan nykyisin TEL:n 17 b §:n 2 momentissa oleva säännös siltä osin kuin se koskee työkyvyttömyyseläkkeen saajan ilmoitusvelvollisuutta.

46 §. *Selvitys työkyvyttömyyden jatkumisesta.* Työkyvyttömyyseläkkeen saaja olisi velvollinen käymään eläkelaitoksen määrääksestä työkyvyttömyyden jatkumisen selvittämistä varten tutkittavana eläkelaitoksen nimeämän laillistetun lääkärin luona tai eläkelaitoksen osoittamassa kuntoutus- tai tutkimuslaitoksessa. Asiasta on nykyisin säännös TEL:n 10 b §:n 3 momentissa. Pykälän sanamuotoa täsmennettäisiin nykyiseen nähden siten, että eläkelaitoksen nimeämän lääkärin tulisi olla laillistettu lääkäri. Lisäksi sanamuotoa täsmennetään siten, että tällainen eläkelaitoksen määräys käydä työkyvyttömyyden jatkumisen selvittämiseksi tutkittavana tulisi kyseeseen vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Määräys edellyttäisi, että eläkelaitoksella olisi syytä olettaa, että eläkkeensaajan työkyky on palautunut. Nykyistä säännöstä vastaavasti säädettäisiin, että kun eläkelaitos määräisi tällaisen tutkimuksen, sen

olisi korvattava työntekijälle tutkimuksesta ja mahdollisista matkoista aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Tutkimuksesta ja matkoista aiheutuviin kustannuksiin kuuluisi myös päiväraha, jos tutkimus tehtäisiin toisella paikakunnalla.

47 §. *Työkyvyttömyyseläkeoikeuden tarkistaminen.* Jos työkyvyttömyyseläkettä saavan työntekijän työkyky muuttuisi, hänen oikeutensa työkyvyttömyyseläkkeeseen tarkistettaisiin joko hänen hakemuksestaan tai eläkelaitoksen aloitteesta. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 5 b §:n 3 momentissa.

Työkyvyttömyyseläkkeen saajan työkyvyn muuttumista tai palautumista arvioitaessa otettaisiin huomioon hänen työansioissaan tapahtuneet muutokset. Työntekijällä ei olisi oikeutta osatyökyvyttömyyseläkkeeseen ajalta, jolloin hänen työansionsa ylittävät 60 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltävästä vakiintuneesta keskiansiosta, eikä täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen ajalta, jolloin hänen työansionsa olisivat enemmän kuin 40 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltävästä vakiintuneesta keskiansiosta. Lisäksi muutosten edellytyksenä olisi, ettei ansiorajan ylitys olisi aivan tilapäistä. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 5 b §:n 2 momentissa.

48 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen määrän muuttaminen.* Jos täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavan työntekijän työkyky muuttuisi siten, ettei hänellä enää olisi oikeutta täyteen, vaan osatyökyvyttömyyseläkkeeseen, täysi työkyvyttömyyseläke muutettaisiin osatyökyvyttömyyseläkkeeksi muutosta seuraavan kuukauden alusta lukien.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa osatyökyvyttömyyseläkettä saava työntekijä tulisi täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi. Täysi työkyvyttömyyseläke myönnettäisiin sairausvakuutuslain mukaisen ensisijaisuusajan jälkeen siten kuin 41 §:ssä säädetään. Nykyisin vastaava säännös on TEL:n 4 d §:n 3 momentissa.

49 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttaminen.* Jos eläkkeensaajan työkyky palautuisi siinä määrin, ettei hän enää täyttäisi eläkkeen saamisen edellytyksiä, työkyvyttömyyseläke lakkautettaisiin työkyvyn palautumista seuraavan kalenterikuukauden alusta. Vastaava

säännös on nykyisin TEL:n 5 b §:n 3 momentissa.

Kun työkyvyttömyyseläke lakkautetaan tai kuntoutustuki päättyy, sitä voitaisiin työhön paluun tukemiseksi jatkaa osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruisena kuntoutustukena vuotta lyhyemmältäkin ajalta. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 5 b §:n 6 momentissa.

50 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen maksamisen keskeyttäminen.* Työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen voitaisiin keskeyttää, jos eläkkeensaaja olisi ansiotyössä ja ansioiden määrä olisi määrääjän yli 60 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltävästä vakiintuneesta keskiansiosta. Vakiintuneella keskiansiolla tarkoitettaisiin pääsääntöisesti tulevan ajan ansiota. Joissakin tilanteissa tulevan ajan ansion käyttäminen tämän säännöksen yhteydessä voi johtaa väärään lopputulokseen. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun työkyvyttömyyseläke myönnetään nuorelle henkilölle, jonka työhistoria hänen koulutustaan vastaavassa ammatissa on jäänyt lyhyeksi sitä edeltävän opiskelun vuoksi ennen työkyvyttömäksi tuloa. Tällöin tulevan ajan ansio voi olla olennaisesti pienempi kuin työntekijän ansio hänen viimeisessä, ammatiaan vastaavassa työssä. Tämänkaltaisessa tilanteessa työkyvyttömyyden aikaisia ansioita voitaisiin verrata niihin ansioihin, jotka työntekijälle ovat ennättäneet vakiintua hänen koulutustaan vastaavassa ammatissa ennen työkyvyttömäksi tuloa.

Eläkkeen maksaminen voitaisiin keskeyttää myös silloin, kun eläkkeensaaja ei noudattaisi eläkelaitoksen määräystä käydä työkyvyttömyyden jatkumisen selvittämiseksi tutkitavana eläkelaitoksen nimeämän lääkärin luona tai eläkelaitoksen osoittamassa kuntoutus- tai tutkimuslaitoksessa eikä kieltäytymiseen olisi hyväksyttävää syytä. Lisäksi eläkkeen maksaminen voitaisiin keskeyttää silloin, kun työntekijä ei toimittaisi mainitun tutkimuksen tuloksia eläkelaitokselle tämän määräämässä kohtuullisessa ajassa. Edelleen eläkkeen maksaminen voitaisiin keskeyttää, jos eläkkeensaaja kieltäytyisi kuntoutuksesta tai koulutuksesta. Voimassa olevassa TEL:ssa eläkkeen keskeyttämisestä tutkimuksesta kieltäytymisen perusteella sekä sen vuoksi, että työntekijä on kieltäytynyt kun-

toutuksesta tai koulutuksesta, säädetään TEL:n 8 b §:n 1 momentissa. Eläkkeen keskeyttämisestä tilapäisen ansiotyön perusteella säädetään 5 b §:n 3 momentin lopussa ja 4 momentin lopussa.

51 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen takautuva tarkistaminen.* Työkyvyttömyyseläke lakkautettaisiin, sen määrä tarkistettaisiin tai sen maksaminen keskeytettäisiin enintään vuoden ajalta takautuvasti. Jos kuitenkin lakkautettavaksi tulisi työkyvyttömyyseläke, jonka maksaminen on jo keskeytetty, eläke voitaisiin lakkauttaa tai tarkistaa keskeyttämisajankohdasta lukien. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 5 b §:n 5 momentissa.

52 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi.* Täysi työkyvyttömyyseläke muuttuisi vanhuuseläkkeeksi sitä seuraavan kuukauden alusta, jona työntekijä täyttää 63 vuotta. Samasta ajankohdasta myös osatyökyvyttömyyseläke muuttuisi täyttä työkyvyttömyyseläkettä vastaavaksi vanhuuseläkkeeksi. Jos työntekijä on työskennellyt työkyvyttömyyseläkkeensä aikana ja tästä työskentelystä on karttunut uutta eläketurvaa, eläke myönnettäisiin aikaisintaan 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Tällöin edellytettäisiin, että työntekijä lopettaa työskentelyn tästä työsuhteesta. Asiasta ehdotetaan säännöstä pykälän 2 momenttiin. Vuoden 2005 alusta voimaantulleessa laissa vastaavat säännökset työkyvyttömyyseläkkeen muuttumisesta vanhuuseläkkeeksi ja työkyvyttömyyseläkkeen aikaisesta työskentelystä karttuneen eläkkeen saamisesta ovat TEL:n 4 §:n 6 momentin lopussa.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan nykyisin TEL:n 4 §:n 6 momentissa olevaa säännöstä, jonka mukaan eläke myönnetään ja lasketaan vanhuuseläkkeenä, jos työntekijä täyttää 63 vuotta ennen SVL:n mukaisen ensisijaisuusajan täyttymistä. Säännöstä täydennettäisiin siten, että eläke myönnetään ja lasketaan vanhuuseläkkeenä myös silloin, kun 63 vuotta täyttäneelle työntekijälle ei vahvisteta SVL:n 12 luvun 3 §:n perusteella ensisijaisuusaikaa.

53 §. *Tiedottaminen ja ohjaus kuntoutuksen.* Pykälään siirrettäisiin täsmennettynä nykyisin TEL:n 4 §:n 5 momentissa oleva säännös, jonka mukaan eläkelaitoksen teh-

tävänä on huolehtia siitä, että työntekijälle annetaan tietoa muista kuntoutusmahdollisuuksista ja että hänet ohjataan hänen kuntoutustarvettaan vastaavaan muuhun kuntoutukseen tai muihin palveluihin, jos eläkehakemus tai työeläkekuntoutusta koskeva hakemus hylätään. Lisäksi eläkelaitoksen olisi noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakaspalveluyhteistyöstä annetussa laissa (497/2003) säädetään.

Perhe-eläke

54 §. *Perhe-eläke ja perhe-eläkkeen saajat.* Pykälässä määriteltäisiin edunjäntäjä ja edunsaaja. Edunjäntäjä olisi työntekijä, jolle olisi karttunut TyEL:n mukaista eläkettä ja jonka kuoleman jälkeen maksettaisiin perhe-eläkettä. Edunsaaja olisi henkilö, jolla olisi oikeus saada perhe-eläkettä edunjäntäjän jälkeen. Edunsaajia olisivat jäljempänä tarkemmin säädetyin edellytyksin leski, edunjäntäjän sekä lesken lapset ja edunjäntäjän entinen puoliso. Perhe-eläkkeeseen ei olisi oikeutta henkilöllä, joka on rikoksella tahallaan aiheuttanut edunjäntäjän kuoleman. Voimassa olevassa TEL:ssä säädetään edunsaajista TEL:n 4 a §:n 1 momentissa. Pykälän 4 momentin säännöstä vastaava säännös on TEL:n 4 a §:n 6 momentissa.

55 §. *Lesken eläkeoikeus.* Leskellä olisi oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on solminut avioliiton edunjäntäjän kanssa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja leskellä ja edunjäntäjällä on tai on ollut yhteinen lapsi. Pykälän 1 momentin säännöstä vastaava säännös on nykyisin TEL:n 4 a §:n 1 momentin 1 kohdassa ja 2 momentin 1 kohdassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lesken oikeudesta leskeneläkkeeseen tilanteessa, jossa leskellä ja edunjäntäjällä ei ole eikä ole ollut yhteistä lasta. Tällöin leskellä olisi oikeus leskeneläkkeeseen edellyttäen, että lesken ja edunjäntäjän avioliitto on solmittu ennen kuin leski oli täyttänyt 50 ja edunjäntäjä 65 vuotta ja että avioliitto oli ennen edunjäntäjän kuolemaa jatkunut vähintään viisi vuotta. Lisäksi edellytettäisiin, että leski on edunjäntäjän kuollessa vähintään 50-vuotias tai on saanut vähintään kolmen vuoden ajan työkyvyttömyyseläkettä. Vastaavat säännökset ovat nykyisin TEL:n 4 a §:n 1 momentin 1

kohdassa ja 2 momentin 2 kohdassa.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin nykyisin TEL:n 4 a §:n 5 momentin ensimmäisessä virkkeessä oleva säännös, jonka mukaan leskellä ei olisi oikeutta leskeneläkkeeseen yhteisen lapsen perusteella, jos lesken ja edunjäntäjän yhteinen lapsi on annettu perheen ulkopuolelle ottolapseksi ennen edunjäntäjän kuolemaa. Leskeneläkeoikeutta ei olisi myöskään sellaisen edunjäntäjän lapsen perusteella, jonka leski on ottanut ottolapsekseen vasta edunjäntäjän kuoltua.

Pykälän 4 momenttiin siirrettäisiin TEL:n 4 a §:n 5 momentin toisessa virkkeessä oleva säännös, jonka mukaan leskellä olisi oikeus perhe-eläkkeeseen vain yhden edunjäntäjän jälkeen. Jos leski edunjäntäjän kuollessa jo saa perhe-eläkettä aikaisemman avioliittonsa perusteella, hänellä ei olisi oikeutta enää uuteen perhe-eläkkeeseen.

56 §. *Lapsen eläkeoikeus.* Alle 18-vuotiaalla lapsella olisi oikeus perhe-eläkkeeseen. Perhe-eläkeoikeus olisi edunjäntäjän lapsen lisäksi sellaisella lesken lapsella, joka asui edunjäntäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 4 a §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa.

Lapseneläkettä maksettaisiin aina ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen eikä lapsella voisi olla oikeutta lapseneläkkeeseen useamman kuin kahden edunjäntäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos lapsi jo saisi lapseneläkettä kahden edunjäntäjän jälkeen silloin kun hänelle tulisi myönnettäväksi perhe-eläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjäntäjän jälkeen myönnetty perhe-eläke lakkaisi siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä perhe-eläke alkaisi. Tästä säädettäisiin 2 momentissa. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 4 a §:n 4 momentissa ja TEA:n 15 §:n 2 momentissa.

57 §. *Entisen puolison eläkeoikeus.* Edunjäntäjän entisellä puolisollla olisi oikeus perhe-eläkkeeseen ainoastaan silloin, kun edunjäntäjä oli kuollessaan velvollinen maksamaan hänelle määräajoin elatusapua tuomioistuimen lainvoimaisen päätöksen tai tuomion perusteella taikka sosiaalilautakunnan vahvistaman sopimuksen perusteella. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 4 a §:n 1 momentin 4 kohdassa.

58 §. *Perhe-eläkkeen alkaminen ja takautuva maksaminen.* Perhe-eläke alkaisi edunjäntäjän kuolemaa seuraavan kalenterikuukauden alusta. Kuitenkin lapselle, joka syntyy vasta edunjäntäjän kuoleman jälkeen, maksettaisiin perhe-eläkettä syntymää seuraavan kuukauden alusta. Ilman pätevää syytä perhe-eläkettä ei maksettaisi takautuvasti pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskuukautta edeltäneen kuuden kuukauden ajalta. Perhe-eläkkeen alkamista koskeva säännös on nykyisin TEL:n 4 b §:n 1 momentissa. Voimassa olevan säännöksen mukaan perhe-eläkettä ei suoriteta ilman erityistä syytä takautuvasti pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemista seuraavaa kuukautta edeltäneen vuoden ajalta. Eläkkeen takautuva haku aika yhdenmukaistettaisiin työkyvyttömyyseläkkeen takautuvan hakuajan kanssa.

59 §. *Ilmoitusvelvollisuus.* Pykälään siirrettäisiin TEL:n 17 b §:n 5 momentin säännös sellaisenaan.

60 §. *Perhe-eläkkeen lakkaaminen.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan lesken perhe-eläke lakkaisi, jos hän solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta. Nykyisin asiasta säädetään TEL:n 4 b §:n 2 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lapsen eläkkeen lakkaamisesta. Lapsen eläke lakkaisi, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Lisäksi lapsen eläke lakkaisi, kun lapsi annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjäntäjän leskelle tai lesken uudelle puolisolalle. Vastaava säännös on voimassa olevan TEL:n 4 b §:n 3 momentissa.

61 §. *Perhe-eläkkeen myöntäminen määräajaksi.* Pykälään siirrettäisiin nykyisen TEL:n 4 b §:n 5 momentissa oleva säännös täsmennettynä. Perhe-eläke voitaisiin myöntää määräajaksi, vaikka edunjäntäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, jos edunjäntäjän kuolema olisi todennäköistä hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn takia. Myöntäessään eläkkeen tämän pykälän perusteella eläkelaitos arvioisi edunjäntäjän kuolinhetken. Tätä arvioitua kuolinhetkeä noudatettaisiin tätä lakia sovellettaessa, vaikka tuomioistuim vahvistaisi edunjäntäjän kuolinhetkeksi muun myöhemmän päivän.

Kuolleeksi julistamisesta annetun lain (127/2005) 11 §:n mukaisesti tuomioistuimen

on määrättävä kuolinpäiväksi se päivä, jona kadonnut henkilö todennäköisimmin on kuollut. Jollei sitä voida määrittää, kuolinpäiväksi on määrättävä se päivä, jona hän todennäköisesti on viimeistään kuollut. Kuolinpäiväksi on määrättävä kuitenkin viimeistään se päivä, jona on kulunut viisi vuotta siitä, kun kadonnut henkilö on tietävästi viimeksi ollut elossa. Työeläkelakien mukaisen perhe-eläkkeen tarkoituksena on säilyttää perheen toimeentulo kohtuullisella tasolla perheen huoltajan kuoleman jälkeen. Niissä tilanteissa, joissa perheen huoltaja katoaa ja hänen oletetaan kuolleen, perhe tarvitsee perhe-eläkettä heti oletetusta kuolinhetkestä lukien. Perhe-eläke myönnetään määräajaksi vain niissä tilanteissa, joissa on todennäköistä, että edunjättäjä on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi. Jos eläkelaitos ei voisi arvioida kuolinpäivää, perhe saattaisi joutua tulemaan toimeen ilman perhe-eläkettä viisi vuotta. Tämän viiden vuoden aikana edunsaajien lukumäärä voisi pienentyä, koska perhe-eläkettä maksetaan lapselle vain siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Lisäksi viiden vuoden odotusajan noudattaminen voisi johtaa perhe-eläkkeen määrän olennaiseen pienenemiseen. Kun edunjättäjä ei ole ollut eläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteeksi lasketaan eläke, jota edunjättäjä olisi saanut, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeutettavassa määrin työkyvyttömyyseläkkeen määrää laskettaessa eläkkeeseen oikeuttavaksi luetaan karttuneen eläkkeen lisäksi aika kuolinvuoden alusta sen kalenterikuukauden loppuun, jonka aikana edunjättäjä olisi täyttänyt 63 vuotta. Tämä niin sanotun tulevan ajan eläkkeen määrä määräytyy työntekijän viimeisen viiden kalenterivuoden ansioiden perusteella. Jos edunjättäjä on kadoksissa viisi vuotta ja perhe-eläke määrättäisiin vasta sen jälkeen, perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän työkyvyttömyyseläkkeeseen ei tulisi tätä niin sanottua tulevan ajan eläkettä lainkaan. Edunjättäjän iästä riippuen tällä tulevan ajan eläkkeellä voi olla merkittävä vaikutus perhe-eläkkeen määrään.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan edunjättäjän työ-

eläke lakkautettaisiin perhe-eläkkeen alkamispäivään niissä tilanteissa, joissa perhe-eläke on myönnetty arvioidun kuolinpäivän perusteella. Samalta ajalta ei ole perusteltua maksaa perhe-eläkettä edunjättäjän edunsaajille ja edunjättäjän omaa eläkettä. Kuten perhe-eläkkeen alkamisaikaa, myöskään edunjättäjän oman eläkkeen lakkauttamisaikaa ei myöhemmin muutettaisi, vaikka tuomioistuin vahvistaisi edunjättäjän kuolinpäiväksi muun myöhemmän päivän kuin sen päivän, jota eläkelaitos on käyttänyt perhe-eläkettä määräaikaisesti myöntäessään.

62 §. *Leskeneläkkeen maksaminen kerta-suorituksena.* Jos leski menee uudelleen naimisiin alle 50-vuotiaana ja hänen leskeneläkkeensä tällä perusteella lakkautetaan, leskelle maksettaisiin kerta-suorituksena leskeneläke kolmen vuoden ajalta. Maksun perusteena olisi viimeksi maksetun kuukausieläkkeen määrä. Jos perhe-eläke on myönnetty viimeisen eläkelaitoksen periaatetta noudattaen, maksun perusteena olisi viimeisen eläkelaitoksen maksaman päätösyhdistelmän mukainen eläkkeiden yhteismäärä. Säännös vastaa TEL:n 4 b §:n 4 momenttia muutoin, mutta lakkautetun leskeneläkkeen palauttamista koskeva säännös on poistettu.

4 luku Eläkkeen määräytyminen

Eläkkeen karttuminen

63 §. *Eläkkeen karttuminen.* Pykälä on osin uusi. Siinä säädettäisiin kokoavasti se, mistä tämän lain mukaista eläkettä karttuu. Työeläkettä karttuisi 1 momentin 1 kohdan mukaan TyEL:n mukaan vakuutetuista työansioista sekä vakuutuspalkasta, jotka työntekijä on ansainnut 18–67 vuoden iässä. Eläkkeeseen eivät kuitenkaan oikeuttaisi 2 momentin mukaan työkyvyttömyyden alkamisvuonna saadut ansiot, jos työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä tuleva aika on luettu eläkkeeseen oikeuttavaksi. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 6 §:n 1 momentissa.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan eläkettä karttuisi 74 §:ssä tarkoitetuilta palkattomilta ajoilta. Näillä palkattomilla ajoilla tarkoitettaisiin aikoja, jolta työntekijä saa äitiys-, erityisäitiys, isyys- ja vanhempainvapaan ajalta maksettua päivärahaa, vuorotte-

luvapaan ajalta maksettua vuorottelukorvausta, työttömyyden ajalta maksettua ansioon suhteutettua päivärahaa, ansiotukea, koulutuspäivärahaa tai aikuiskoulutustukea, kuntoutuksen ajalta maksettua kuntoutusrahaa tai ansionmenetykskorvausta, sairauden ajalta maksettua sairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa ja tapaturman, liikennevahingon tai sotilastapaturman perusteella maksettua ansionmenetykskorvausta. Palkaton aika –sanontaa ei käytetä voimassa olevassa laissa, mutta muilta osin vastaava säännös on TEL:n 6 §:n 2 momentissa. Lisäksi uutta eläkettä karttuisi työkyvyttömyyseläkkeellä ja osa-aikaeläkkeellä oloajalta. Tästä säädettäisiin 1 momentin 3 kohdassa.

64 §. *Eläkkeen karttuminen työansioista.* Pykälässä säädettäisiin eläkkeen karttumisesta työansioista silloin, kun työntekijä ei saa samanaikaisesti eläkettä. Kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevia työansioita nimittäisiin vuosiansioiksi. Eläkettä karttuisi näistä vuosiansioista 1,5 prosenttia sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 53 vuotta. Työntekijän 53-vuotissyntymäpäivää seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien eläkettä karttuisi vuosiansioista 1,9 prosenttia sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 63 vuotta ja 63-vuotissyntymäpäivää seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien eläkettä karttuisi vuosiansioista 4,5 prosenttia aina sen kalenterikuukauden loppuun saakka, jonka työntekijä täyttää 68 vuotta. Eläkkeen karttumisprosentit ovat nykyisen TEL:n 5 §:n 1 momentissa, eikä niihin ehdoteta muutosta.

Pykälän 2 momentti on uusi. Siinä tarkennettaisiin eläkkeen karttuman laskemista silloin, kun eläkkeen karttumisprosentti muuttuu kalenterivuoden aikana. Tällöin eläkettä karttuisi 1 momentin mukaisten karttumisprosenttien perusteella laskettavan keskimääräisen karttumisprosentin mukaan muista kuin vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen ansaituista ansioista. Vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen ansaituista ansioista eläkettä karttuisi 1,5 prosenttia siitä lukien, kun vanhuuseläke alkaa. Keskimääräinen karttumisprosentti saataisiin siten, että 1 momentissa mainitut karttumisprosentit otettaisiin huomioon niiden kalenterivuoteen sisältyvien kalenterikuukausien lukumäärän suhteessa, joihin

karttumisprosentit kohdistuvat. Tämä eläkkeen laskentamalli vastaa keskeisten työmarkkinaosapuolten 5 päivänä syyskuuta 2002 päivätyssä täydennyssovimuksessa sopimaa eläkkeen laskemismallia.

Pykälän 3 momentti on uusi. Siinä säädettäisiin teoreettisen eläkkeen laskemisesta. EY:n sosiaaliturva-asetus edellyttää muissa ETA-maissa tehdyn työn rinnastamista Suomessa tehtyyn työhön myös eläkkeen karttumisesta määrättäessä. Siksi myös teoreettisen eläkkeen laskemisessa otettaisiin huomioon 1 momentin mukainen 1,5 prosentin karttumaa suurempi karttuma sen jälkeen, kun työntekijä täyttää 53 tai 63 vuotta. Tämä toteutettaisiin siten, että 1,5 prosentin karttumalla laskettuun teoreettiseen eläkkeeseen lisättäisiin suurempien karttumisprosenttien ja 1,5 prosentin mukaisen karttumisprosentin erotuksesta laskettu erillinen lisä. Erillinen lisä laskettaisiin Suomessa ansaittujen työansioiden perusteella.

65 §. *Eläkkeen karttuminen palkattomilta ajoilta.* Eläkettä karttuisi 1,5 prosenttia vuodessa 74 §:ssä tarkemmin määritellyiltä palkattomilta ajoilta. Nykyisin eläkkeen karttumisesta näistä etuuksista säädetään ehdotettua säännöstä vastaavasti TEL:n 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa.

66 §. *Eläkkeen määräytyminen tulevalta ajalta.* Työkyvyttömyyseläkkeen tulevalta ajalla tarkoitetaan aikaa, joka lasketaan sen kalenterivuoden alusta, jona työntekijä on tullut työkyvyttömäksi, sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 63 vuotta. Työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä eläkkeeseen oikeuttavaksi luettaisiin tuleva aika, jos työntekijällä on työkyvyttömyyden alkamisvuoden ja sitä edeltäneen kymmenen kalenterivuoden aikana työeläkelakien mukaisia työansioita yhteensä vähintään 12 566,70 euroa. Säännös vastaa vuoden 2005 alusta voimaantullutta TEL:n 7 c §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tulevan ajan eläkkeen karttumisprosentit. Tuleva ajan eläke laskettaisiin jäljempänä 76 §:ssä määritellystä tulevan ajan perusteena olevasta ansiosta 1,5 prosentin karttumalla vuotta kohden siltä osin, kuin eläkkeeseen luetaan tuleva aika 50 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun. Tulevan ajan eläkkeen karttumis-

prosentti olisi 50 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta 63 vuoden iän täyttämiskauden loppuun 1,3 vuotta kohden. Tulevan ajan karttumisprosentista säädetään nykyisin TEL:n 5 §:n 2 momentissa.

67 §. *Eläkkeen karttuminen eläkkeen aikana tehdystä työstä.* Eläkettä karttuisi 1,5 prosenttia vuodessa sekä yksityisten että julkisten alojen mukaisella työkyvyttömyyseläkkeellä, vanhuuseläkkeellä tai niitä vastaavalla ulkomailta maksettavalla eläkkeellä oloajalla ansaitusta vuosiansiosta. Eläkettä karttuisi 1,5 prosenttia myös sellaisesta vuosiansiosta, joka on ansaittu maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) mukaisen eläkkeen, maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain (1330/1992) mukaisen luopumiskorvauksen tai maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain mukaisen luopumistuen (1293/1994) aikana. Tästä säädettäisiin TyEL:n voimaantulon jälkeen, koska muut edellä mainitut eläkkeet ovat poistuvia tai vain määräajaisesti voimassa olevia. Eläkettä karttuisi tämän pykälän mukaan myös niissä tilanteissa, joissa työkyvyttömyyseläkkeen saajan työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen olisi keskeytetty 50 §:n perusteella, koska keskeytysaika katsottaisiin eläkeajaksi. Jos keskeytetty työkyvyttömyyseläke tulisi myöhemmin lakkautettavaksi keskeyttämisaikankohdasta lukien, myös eläkettä karttuisi lakkauttamisaikankohdasta lukien siten kuin 64 §:ssä säädetään. Eläkkeen karttumista eläkeajalta säädetään TEL:n 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa.

68 §. *Eläkkeen karttuminen päättyneeltä työkyvyttömyyseläkeajalta.* Tämän lain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen ajalta karttuisi eläkettä, kuten nykyisinkin. Karttuvan eläkkeen perusteena käytettäisiin työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansiota. Nykyisin asiasta on säännös TEL:n 7 e §:n 1 momentin alussa. Työkyvyttömyyseläkkeestä karttuu uutta eläkettä, vaikka työeläkettä ei ole jäänyt ensisijaisen tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain mukaisen eläkkeen vähentämisen jälkeen maksettavaksi. Työntekijältä saattaa jäädä työeläkelakien mukainen eläke hakematta, jos hänelle samalta ajalta myönnetään tapaturmavakuutuslain tai liikennevakuutuslain mukainen ensisijainen

eläke. Tällöin työntekijälle ei kartu työkyvyttömyysajalta tämän lain mukaista eläkettä. Näiden tilanteiden välttämiseksi eläkkeen hakemista on tarkoitus kehittää sellaiseksi, että työntekijä hakisi samalla työeläkettä kun hänelle myönnetään tapaturmavakuutuslain tai liikennevakuutuslain mukainen eläke.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työkyvyttömyyseläkeajalta karttuvan eläkkeen karttumisprosentista. Eläkettä karttuisi työkyvyttömyyden alkamisvuoden alusta eläkkeen päättämiskauden loppuun. Karttuma olisi 1,5 prosenttia vuodessa siltä osin kuin eläkkeeseen luetaan aika 50 vuoden iän täyttämiskauden loppuun. Sen jälkeen eläkettä karttuisi 1,3 prosenttia vuodessa 63 vuoden iän täyttämiskauden loppuun. Vastaava säännös on TEL:n 5 §:n 3 momentissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tulevan ajan ansion määräytymisestä, jos työntekijä sai työkyvyttömyyseläketä myös muun työeläkelain kuin tämän lain mukaisena. Tällöin tämän lain mukainen tulevan ajan ansio saataisiin laskemalla sama suhteellinen osuus työntekijän saaman eläkkeen tulevan ajan ansiosta kuin tämän lain alaisten työansioiden osuus on työeläkelakien mukaisten ansioiden yhteismäärästä työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden viiden kalenterivuoden aikana. Voimassa olevassa laissa asiasta on säännös TEL:n 7 e §:n 1 momentin lopussa.

Pykälän 4 momenttiin otettaisiin säännös, jonka mukaan eläkkeeseen ei edellä kuvatus- ta huolimatta oikeuttaisi työkyvyttömyyseläke- aika, jos työntekijä olisi saanut työkyvyttömyyseläketä aiheettomasti. Vastaava säännös on TEL:n 7 e §:n 4 momentissa.

69 §. *Eläkkeen karttuminen osa-aikatyöstä ja osa-aikaeläkkeen ajalta.*

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin osa-aikaeläkkeen rinnalla tehtävästä osa-aikatyöstä karttuvasta eläkkeestä. Osa-aikatyöstä sekä osa-aikatyön aikaiselta palkattomalta ajalta karttuisi eläkettä samoin kuin sellaisesta työstä, jota ei ole tehty min- kään eläkkeen rinnalla. Asiasta säädetään TEL:n 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin vanhuuseläkkeen ja työkyvyttömyyseläkkeen kartumisesta osa-aikaeläkkeen ajalta. Kart- tuman perusteena olisi vakiintuneen työansi- on ja osa-aikatyöstä saatavien työansioiden

erotus, toisin sanoen ansion alenema. Vanhuuseläkettä karttuais tästä ansion alenemasta 0,75 prosentti vuodessa ja työkyvyttömyyseläkettä 1,5 prosenttia vuodessa. Jos työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä osa-aikatyön rinnalla tehtävästä työstä karttuvaan eläkkeeseen luettaisiin mukaan tuleva aika, tuleva aika laskettaisiin myös ansion alenemaan. Nykyisin asiasta säädetään TEL:n 5 §:n 7 momentissa.

Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot ja etuudet

70 §. *Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot.* Pykälään siirrettäisiin TEL:n 7 §:n 1–4 momenteissa oleva säännös eläkettä kartuttavista työansioista siten täsmennettynä, että 2 momentin 1 kohdassa nykyisin oleva säännös yleisöltä saatavista palvelurahoista ja vapaaehtoisista lahjoista täsmennettäisiin käsittämään yleisöltä saatavat palvelu- ja lahjarahat. Yleisöltä saatavilla lahjarahoilla tarkoitetaan lähinnä lähetystyöntekijöiden ja evankelistojen lahjoittajilta saamia rahoja, joiden avulla seurakunta rahoittaa näiden työntekijöiden työskentelyn. Soveltamiskäytännössä tällaiset lahjarahat on katsottu eläkkeeseen oikeuttaviksi ansioiksi, eikä soveltamiskäytäntöä ole syytä muuttaa.

Tulospalkkiolla tarkoitetaan palkkiota, jonka suuruus määräytyy työntekijän, työntekijäryhmän, työyksikön tai jopa koko yrityksen tuloksen perusteella. Työntekijä voi työpanoksellaan vaikuttaa tulospalkkion suuruuteen, joten palkkio on selkeästi vastiketta työntekijän tekemästä työstä. Momentin sanamuotoa ehdotetaan selvennettäväksi vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaiseksi niin, että tulospalkkio voidaan maksaa muutoinkin rahasuorituksena. Silloin kun tulospalkkiojärjestelmän perusteella annetaan työntekijälle vastikkeetta osakkeita, puhutaan osakepalkkiosta. Tällainen palkkio luetaan eläkkeen perusteena oleviin ansioihin riippumatta siitä, missä muodossa se maksetaan.

Jos palkkion saaminen riippuu työn tuloksen tai yrityksen tuloksen sijasta työnantajayhtiön tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan muun yhtiön osakkeen tulevasta arvonnmuutoksesta tietyllä aikavälillä, työntekijän työpanoksella ei voida katsoa olevan välitöntä vaikutusta palkkion saamiseen tai

sen määrään. Tällöin kyse ei ole edellä mainitusta, eläkkeeseen oikeuttavaksi tuloksi luettavasta tulospalkkiosta tai osakepalkkiosta. Tällainen järjestelmä on pykälän 3 momentin 4 kohdassa tarkoitettu tuloverolain 66 §:n mukainen työsuhdeoptiojärjestelmä. Olenaisista sille on, että työntekijän optio-oikeuden perusteella saaman hyödyn arvo ei ole siitä sovittaessa palkan tavoin selvästi arvioitavissa, eikä työntekijä voi omalla työpanoksellaan välittömästi vaikuttaa sen arvoon. Optioedun suuruus määräytyy siinä vaiheessa, kun työntekijä voi käyttää optio-oikeutensa mukaisen oikeuden ostaa työnantajayrityksen osakkeita. Kun kyseessä on yritys, jonka osakkeet ovat julkisen noteerauksen kohteena, optiojärjestelmistä mahdollisesti tuleva hyöty perustuu yrityksen osakkeen arvon muutokseen. Eläkkeeseen oikeuttavien ansioihin ei lueta myöskään muuta suoritusta, joka määräytyy yhtiön osakkeen arvon perusteella. Tällaisilla muilla suorituksilla tarkoitetaan esimerkiksi niin kutsuttuja synteettisiä optioita.

Työntekijälle annettavan suorituksen arvo voi määräytyä osakemarkkinoilla myös muissa kuin pykälän 3 momentin 4 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa. On johdonmukaista, että muutkin tällaiset palkitsemismuodot jäävät eläkettä kartuttavien ansioiden ulkopuolelle. Sen vuoksi pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 kohta, jonka mukaan eläkkeeseen oikeuttaviin ansioihin ei lueta palkkiota, joka annetaan työnantajayhtiön tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan muun yhtiön viranomaisen valvonnan alaisessa arvopaperipörssissä noteerattuina osakkeina, edellyttäen, että saatavan edun arvo riippuu yhtiön osakkeen arvon kehityksestä palkkion lupaamisen jälkeisenä, vähintään vuoden mittaisena aikana. Vastaavasti myöskään sijoitustalletuksina tai muulla vastaavalla tavalla annettu palkkio ei kartuttaisi eläkettä, jos saatavan edun arvo määräytyy työnantajayhtiön tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yrityksen osakkeen arvon muutoksen perusteella vähintään vuoden mittaisena aikana. Pykälässä ehdotettu osakepalkkiojärjestelmä voidaan toteuttaa esimerkiksi niin, että työntekijälle annettavien osakkeiden lukumäärä määräytyy sen perusteella, täyttyvätkö osakkeiden lupaamisen yhteydessä

määritellyt yrityksen tulostavoitteet ennalta määritellyn kannuste- tai muun jakson aikana. Osakkeiden arvo puolestaan määräytyy palkkion lupaamisen jälkeisenä, vähintään vuoden mittaisena aikana yhtiön osakkeiden kurssin kehityksen perusteella.

Vähintään vuoden mittainen odotusaika palkkion lupaamisen ja sen antamisen välillä aikaansaa sen, ettei saatavan edun lopullinen arvo ole määriteltävissä palkkion lupaamishetkellä. Koska saatavan edun lopullinen arvo määräytyy lupaamishetken jälkeen yhtiön osakkeen arvon muutoksen perusteella, työntekijän työpanoksella ei voida katsoa olevan välitöntä vaikutusta saatavan edun määrään.

Ehdotuksessa tarkoitettussa osakepalkkiojärjestelmässä osa osakkeina maksettavasta palkkiosta voidaan maksaa osakkeiden sijasta käteisenä verojen maksamista varten. Lisäksi palkkio voidaan maksaa osakkeiden sijasta kokonaan tai osaksi rahana myös silloin, kun tarvittavia osakkeita ei voidakaan luovuttaa kaikille kohderyhmään kuuluville työntekijöille. Edellytyksenä sille, ettei rahana maksettavaa palkkiota pidetä eläkkeen perusteena olevana ansiona on, ettei 5 kohdassa tarkoitettun palkkiojärjestelmän tosiasiallinen luonne muutu sen takia, että palkkio maksetaan osakkeiden sijasta rahana.

71 §. *Työansion kohdentaminen.* Pykälä on uusi. Siihen kirjattaisiin työeläkejärjestelmässä noudatettu maksuperiaate, jonka mukaan eläkkeen perusteena oleva työansio katsotaan sen kalenterivuoden ansioksi, jona se on maksettu. Jos maksuperiaatteen noudattaminen kuitenkin vääristäisi eläkkeen määrää, työansio voitaisiin katsoa sen kalenterivuoden ansioksi, jona se on ansaittu. Eläkkeen määrän vääristymisellä tarkoitettaisiin olennaista eroa eläkkeen määrässä.

72 §. *Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot ulkomaantyössä (vakuutuslasku).* Pykälään siirrettäisiin muuttamattomana TEL:n 7 §:n 5 momentissa oleva ulkomaantyön vakuutuslaskua koskeva säännös.

73 §. *Työntekijän työeläkevakuutusmaksun vähentäminen vuosiansiosta.* Eläkettä laskettaessa kunkin vuoden työansioista vähennetään määrä, joka vastaa kyseiselle vuodelle vahvistettua työntekijän työeläkevakuutusmaksua. Työntekijän työeläkevakuutusmaksu on erisuuruinen alle 53-vuotiailla ja 53 vuotta

täyttäneillä. Myös eläkettä laskettaessa vähennettävä työeläkevakuutusmaksuprosentti määräytyisi työntekijän iän mukaan. Vastava säännös on nykyisin TEL:n 7 a §:ssä.

74 §. *Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat.* Eläkettä karttuisi työansioiden lisäksi palkattomilta ajoilta. Edellytyksenä eläkkeen karttumiselle palkattomilta ajoilta olisi, että työntekijällä on ennen eläketapahtumavuoden alkua työeläkelakien mukaan vakuutettu ja työansioita vähintään 12 566,70 euroa. Työeläkettä ei siten voisi saada pelkästään palkattomien aikojen perusteella.

Palkattomalta ajalta karttuvan eläkkeen perusteena olisivat palkattomalta ajalta saadun etuuden perusteena olevat tulot. Ne oikeuttaisivat eläkkeeseen siltä osin kuin työntekijä olisi tällaisia etuuksia saanut 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden jälkeen ennen eläketapahtumaa edeltävän kalenterivuoden loppua. Vanhuuseläkettä laskettaessa nämä etuuksien perusteena olevat tulot kuitenkin kartuttaisivat eläkettä vanhuuseläketapahtumaan saakka. Pykälän 3 momentissa lueteltaisiin nämä tulot sekä se, millä edellytyksillä ja miltä osin sosiaalivakuutusetuuden perusteena oleva tulo kartuttaa eläkettä. Pykälän 3 momentin 3 kohdassa mainitulla työttömyysturvalain mukaisella ansioon suhteutetulla päivärahalta tarkoitettaisiin kaikkia niitä työttömyysturvalain mukaisia etuuksia, jotka on sidottu ansiosidonnaisen päivärahan määrään. Työttömyysturvalain 10 luvussa tarkoitettua koulutuspäivärahan perusteena olevasta ansiosta karttuisi kuitenkin eläkettä siten kuin 3 momentin 5 kohdassa säädetään. Asiasisällöltään ehdotettua pykälää vastaava säännös on vuoden 2005 alusta voimaantulleessa TEL:n 6 a §:ssä.

75 §. *Työntekijän eläkeote ja sen tarkistaminen.* Säännös on uusi. Nykyisin työntekijän oikeudesta saada eläkkeensä perusteena olevat tiedot vaatimuksestaan selvitettyiksi säädetään TEL:n 10 a §:ssä. Ehdotetulla säännöksellä muutettaisiin nykytilaa. Ehdotettu säännös poikkeaa nykyisin voimassa olevasta säännöksestä siten, että eläkelaitoksen velvollisuus selvittää työntekijän eläkeoikeuteen vaikuttavia tietoja rajattaisiin takautuvalla ajalla kuluvaan ja viiteen sitä edeltävään vuoteen. Sitä aikaisemmalta ajalta

tietojen oikeellisuutta ei selvitetäisi eikä niitä muutettaisi muutoin kuin työntekijän antaman riidattoman näytön perusteella.

Eläkelaitos, jossa työntekijän työsuhde olisi vakuutettu otteen lähettämistä edeltävän kalenterivuoden lopussa tai viimeksi sitä ennen, lähettäisi työntekijälle vuosittain eläkeotteen. Ote toimitettaisiin Suomessa asuville 18–67 -vuotiaille henkilöille riippumatta siitä, onko heillä ansiorekisterin mukaisia työansioita vai ei. Eläkeote sisältäisi tiedot työntekijän eläkkeeseen oikeuttavista yksityisten alojen työeläkelakien mukaisista työansioista työnantajittain. Lisäksi otteella olisivat tiedot sellaisista työntekijän palkattomilta ajoilta saamiensa etuuksien perusteena olevista tuloista, joiden perusteella työntekijälle karttuu eläkettä ja tiedot perusteesta ja ajasta, jolta työntekijälle karttuu eläkettä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain mukaan. Eläkeotteella nämä tiedot olisivat viideltä tiedon lähettämismuutosta edeltävältä vuodelta. Tämän lisäksi eläkeotteella olisi tieto otteen lähettämismuutosta edeltävän vuoden loppuun mennessä karttuneen eläkkeen määrästä. Tiedot voitaisiin toimittaa työntekijälle kirjallisena asiapaperina tai sähköisessä muodossa.

Jos työntekijä toteaisi puutteen muussa otteella olevista tiedoista kuin karttuneen eläkkeen määrässä, otteen toimittaneen eläkelaitoksen olisi työntekijän vaatimuksesta selvitettävä tietojen oikeellisuus. Tietojen oikeellisuuden selvittämisessä noudatettaisiin niin sanottua viimeisen laitoksen periaatetta. Tarvittaessa työntekijän olisi esitettävä vaatimuksensa perusteista sellainen selvitys kuin häneltä kohtuudella voidaan edellyttää, kun otetaan huomioon myös eläkelaitoksen mahdollisuus hankkia selvitys. Karttuneen eläkkeen määrää koskevia tietoja eläkelaitokset eivät tässä vaiheessa selvittäisi, vaan karttuneen eläkkeen määrästä työntekijä saisi aikanaan eläkepäätöksen, johon hän voi tarvittaessa hakea muutosta.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan säännöstä siitä, miten työntekijä voisi saada muutettua tai lisättyä eläkettä kartuttavien ansioitaan ja muita etuuksia koskevia tietoja pidemmältä ajalta kuin viideltä otteen toimittamista edeltävältä vuodelta. Jos työntekijä osoittaisi

riidattomasti, että hänellä on ollut edellä mainittua viittä vuotta aikaisemmin työansioita, jotka olisi pitänyt vakuuttaa tämän lain mukaan, tällaiset ansiot otettaisiin huomioon eläkettä määrättäessä ansioiden maksamivuoden ansioina. Riidattomalla näytöllä tarkoitettaisiin työsuhteen olemassa olosta ja työsuhteesta saaduista ansioista selvitystä, jonka perusteella ansiot voidaan ottaa eläkettä määrättäessä huomioon. Jos kyse olisi TEL:n mukaisista ansioista, jotka on ansaittu ennen 1 päivää tammikuuta 2005, riidaton näyttö edellyttäisi selvitystä myös esitetyn työsuhteen kestoajasta. Vastaavanlaisen selvityksen työntekijä voisi esittää palkattomilta ajoilta saamiensa etuuksien tuloista tai esimerkiksi tutkinnon suorittamisesta.

Jos työntekijällä ei olisi lainkaan eläkkeeseen oikeuttavia yksityisten alojen työeläkelakien mukaisia ansioita, edellä kuvatus eläkeotteen lähettäisi työntekijälle Eläketurvakeskus. Jos työntekijä toteaisi tiedoissaan virheen tai puutteen, asian selvittäisi Eläketurvakeskus. Eläketurvakeskus selvittäisi tiedot viideltä vuodelta takautuvasti samoin kuin eläkelaitos. Sitä edeltävältä ajalta tiedot muutettaisiin vain työntekijän riidattoman selvityksen perusteella.

Työntekijällä olisi oikeus saada päätös vaatimuksensa perusteella selvitetystä tiedoista sekä niistä tiedoista, jotka työntekijän riidattoman selvityksen perusteella muutetaan yli viisi vuotta takautuen. Päätöksen antaisi eläkeotteen lähettänyt eläkelaitos tai Eläketurvakeskus. Päätöksen antava eläkelaitos pyytäisi tarvittaessa lausunnon kyseisen työskentelyn vakuuttaneelta eläkelaitokselta tai, jos on kysymys palkattomista ajoista, Eläketurvakeskukselta. Silloin, kun asian selvittäminen liittyisi Eläketurvakeskuksessa käsiteltävään olevaan soveltamisasiaan, päätöksen tiedoista antaisi Eläketurvakeskus.

Säännöksessä mainittu viiden vuoden aika tulisi voimaan portaittain siten, että vuonna 2013 toimitettavassa eläkeotteessa tiedot olisivat viideltä otteen toimittamisvuotta edeltävältä vuodelta. Ensimmäinen ote lähetettäisiin työntekijöille vuonna 2008. Sen jälkeen aika, jolta takautuvat tiedot otteella on, lyhenisi vuoden kerrallaan. Kun ote ensimmäisen kerran toimitettaisiin vuonna 2008, otteella olisivat tiedot vuosilta 1998–2007.

Koska palkattomat ajat ja opiskelu sekä alle kolmivuotiaan lapsen hoito kartuttavat eläkettä vuoden 2005 alusta lukien, näitä etuuksia koskevia tietoja ei otteelle olisi aikaisemmalta ajalta kuin vuodesta 2005 lukien. Eläkelaitoksella tai Eläketurvakeskuksella olisi velvollisuus selvittää otteella mahdollisesti olevat puutteet samalta ajalta kuin otteella on tietoja. Selvittämisvelvollisuus olisi samanlainen kuin nykyisin. Silloin kun kyse olisi yli viisi vuotta vanhoista tiedoista, työntekijän olisi esitettävä vaatimuksensa tueksi riittävä näyttö. Vuonna 2013 otteella olisivat tiedot viideltä vuodelta takautuvasti, toisin sanoen vuosilta 2008–2012.

Tuleva aika

76 §. *Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot.* Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat työansiot määrättäisiin niiden työntekijän saamien työeläkelakien mukaisten työansioiden ja palkattomilta ajoilta saamien etuuksien perusteena olevien tulojen perusteella, joita työntekijällä on ollut tarkasteluaikana. Tarkasteluaika olisi eläketapahtumavuotta edeltävät viisi kalenterivuotta. Tulevan ajan ansiota määrättäessä palkattoman ajan etuuden perusteena oleva tulo otettaisiin huomioon 100 prosentin suuruisena lukuun ottamatta äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahan perusteena olevaa tuloa, joka otettaisiin huomioon 117 prosentin suuruisena siltä ajalta, jolta etuus on maksettu työntekijälle ja 17 prosentin suuruisena siltä ajalta, jota etuus on maksettu työnantajalle. Silloin kun palkattoman ajan etuus olisi ansiotulojen puuttumisen tai niiden vähäisyyden vuoksi maksettu vähimmäispäivärahan suuruisena, tämä etuus otettaisiin huomioon 523,61 euron suuruisena kuukaudessa. Säännös vastaa asiasisällöltään vuoden 2005 alusta voimaantullutta TEL:n 7 c §:n 2 momenttia.

Jos työntekijä olisi tarkasteluaikana saanut työttömyysturvalain mukaista peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea tai työttömyysturvalain peruspäivärahan suuruista koulutuspäivärahaa tai julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaista perustukea, tulevan ajan ansiota määrättäessä otettaisiin tulona huomioon 1 047,22 euroa jokaiselta täydeltä kuukaudelta, jolta tällaista

etua on maksettu. Vastaavalla tavalla otettaisiin huomioon SVL:n mukainen päiväraha, jos se olisi myönnetty työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan suuruisena. Säännös vastaa tältä osin vuoden 2005 alusta voimaantullutta TEL:n 7 c §:n 4 momentin säännöstä.

Tulevan ajan ansio kuukautta kohden olisi edellä mainittujen työansioiden, palkattoman ajan etuuden perusteena olevien tulojen ja edellisessä kappaleessa mainittujen tulojen summa jaettuna kuudellakymmenellä. Pelkästään 74 §:n mukaisten etuuksien perusteena olevien tulojen ja edellä tässä kappaleessa mainittujen etuuksien perusteella tulevan ajan oikeutta ei olisi, vaan lisäksi edellytettäisiin myös työeläkelakien mukaisia työansioita. Tästä säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Vastaava säännös on vuoden 2005 alusta voimaantulleessa TEL:n 7 c §:n 5 momentissa.

77 §. *Lapsenhoitoajan vaikutus tulevan ajan eläkkeeseen.* Jos työntekijän työansiot olisivat tarkasteluaikana hänen vakiintunutta ansiotasoaan pienemmät sen vuoksi, että työntekijä on hoitanut tänä aikana alle kolmevuotiaa lastaan ja jos tällä seikalla olisi vähintään 20 prosentin vaikutus työntekijän eläketurvaan, työntekijän hakemuksesta tulevan ajan eläkkeen perusteena olevana ansiota käytettäisiin sellaista työansiota, jota lapsenhoitoaika ei ole pienentänyt. Työansioita otettaisiin tällöin kuitenkin huomioon enintään kymmeneltä vuodelta. Vastaava säännös on TEL:n 7 §:n 6 momentissa.

78 §. *Tulevan ajan eläkkeen määräytymisen alle viiden vuoden ansioiden perusteella.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tulevan ajan ansioiden määräytymisestä tilanteissa, joissa työntekijällä ei ole tulevan ajan ansiota määrättäessä huomioon otettavia ansiota muulloin kuin työkyvyttömyyden alkamisvuonna tai sitä edeltävänä vuonna. Tällaisessa tilanteessa huomioon otettaisiin myös työkyvyttömyyden alkamisvuoden ansiot sen kuukauden loppuun asti, jona työntekijä on tullut työkyvyttömäksi. Vastaava säännös on TEL:n 7 d §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa työntekijä tulisi työkyvyttömäksi ennen sen kalenterivuoden päättymistä, jona hän täyttää 23 vuotta. Tällöin tarkasteluaika-

na pidettäisiin 18 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alkamisen ja työkyvyttömyyden alkamiskuukauden päättymisen välistä aikaa. Tulevan ajan ansio olisi tänä tarkasteluaikana saatujen työansioiden summa jaetuna samaan ajanjaksoon sisältyvien kuukausien lukumäärällä. Vastaava säännös on TEL:n 7 d §:n 2 momentissa.

79 §. *Tämän lain mukainen osuus tulevan ajan ansiosta.* Jos työntekijän eläkkeeseen tulisi tuleva aika useamman eri työeläkelain perusteella, tämän lain mukainen tulevan ajan ansio olisi työeläkelakien mukaisesta tulevan ajan ansioiden yhteismäärästä yhtä suuri osa kuin mikä on tarkasteluaikana tämän lain mukaisten työansioiden osuus yksityisten ja julkisten alojen eläkelakien mukaisten ansioiden yhteismäärästä. Vuoden 2005 alusta vastaava säännös on TEL:n 7 d §:n 3 momentissa.

Työkyvyttömyyseläkkeen määrään vaikuttavat muut seikat

80 §. *Eläke entisin perustein.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa kuntoutusrahaa saaneelle työntekijälle myöhemmin myönnetään työkyvyttömyyseläke sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin kuntoutusrahakauden päättymisestä on kulunut kaksi vuotta. Tällaisessa tapauksessa työkyvyttömyyseläke määrättäisiin siten kuin se olisi määrätty, jos työkyvyttömyys olisi alkanut kuntoutusrahakauden alkaessa. Vastaava säännös on voimassa olevan TEL:n 7 e §:n 3 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työkyvyttömyyseläkkeen määräytymisestä entisin perustein. Uusi eläke myönnettäisiin entisen suuruisena, jos työntekijälle myönnettäisiin uusi työkyvyttömyyseläke uuden työkyvyttömyyden perusteella, jos tämä uusi työkyvyttömyys olisi alkanut ennen kuin aikaisemman eläkkeen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta. Samoin meneteltäisiin, jos työkyvyttömyyseläketä saaneelle työntekijälle tulisi myöhemmin maksettavaksi työkyvyttömyyseläketä saman sairauden, vian tai vamman perusteella kuin aikaisempi eläke. Vastaava säännös on voimassa olevassa TEL:n 7 e §:n 2 momentissa. Säännöstä sovellettaisiin myös kuntoutukseen 34 §:ssä

olevan viittauksen perusteella.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa työkyvyttömyyseläketä saaneelle työntekijälle myönnetään vanhuuseläke. Jos vanhuuseläke alkaa ennen kuin työkyvyttömyyseläkkeen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta, vanhuuseläke myönnettäisiin samojen perusteiden mukaan kuin aikaisempi työkyvyttömyyseläke. Vastaava säännös on vuoden 2005 alusta voimaantulleen TEL:n 7 e §:n 2 momentin lopussa. Säännöstä sovellettaisiin myös kuntoutukseen 34 §:ssä olevan viittauksen perusteella

81 §. *Työkyvyttömyyseläkkeen kertakorostus.* Nuorten työkyvyttömyyseläkkeen kertakorosta koskevan säännöksen sanamuotoa täsmennettäisiin vuoden 2005 alusta voimassa olevaan TEL:n 7 g §:n 1 momentin sanamuotoon nähden siten, että korotus tehtäisiin eläkkeeseen sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä eläkkeen alkamisesta on kulunut viisi kalenterivuotta. Korotus ei siten edellyttäisi, että työkyvyttömyyseläke olisi maksussa viisi vuotta ennen korotuksen tekemistä. Niissä tilanteissa, joissa eläkkeen maksamisessa on välillä katkoja, mutta eläke myönnetään uudelleen entisin perustein, katkot eivät katkaisisi pykälän tarkoittaman viiden kalenterivuoden kulumista. Lisäksi pykälässä todettaisiin, ettei kertakorotusta lisätä kuntoutuskorotukseen. TyEL:n voimaantulolaissa todetaan, että tätä säännöstä sovelletaan ensimmäisen kerran 1 päivänä tammiukuuta 2010. Voimaantulolain mukaan säännöstä sovellettaisiin myös ennen tämän lain voimaantuloa alkaneisiin työkyvyttömyyseläkkeisiin sen korotusprosentin mukaisena, joka vastaa työkyvyttömyyseläkkeensaajan ikää vuoden 2010 alussa.

Elinaikakerroin

82 §. *Eläketurvan sopeuttaminen yleiseen eliniän muutokseen.* Pykälässä säädettäisiin vanhuuseläkkeen määrään vaikuttavasta elinaikakertoimesta. Eläketurva sopeutettaisiin eliniän odotteen muutokseen siten, että vanhuuseläkkeen alkaessa eläke muunnettisiin työntekijän 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Lain voimaantulolain mukaisesti tätä säännöstä sovellettaisiin ensimmäisen kerran 2010 myönnet-

täviin eläkkeisiin. Vastaava säännös on TEL:n 7 h §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vanhuuseläkkeen muuntamisesta elinaikakertomelle silloin kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iässä. Tällöinkin käytettäisiin työntekijän 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistettua elinaikakerrointa. Vastaava säännös on TEL:n 7 h §:n 2 momentissa.

83 §. *Elinaikakertoimen määrääminen.* Pykälään siirrettäisiin täsmennettynä TEL:n 7 h §:n 3 ja 4 momentin säännökset elinaikakertoimen määräytymisestä. Täsmennys koskee ajankohtaa, jona sosiaali- ja terveystoimi vahvistaa elinaikakertoimen. Elinaikakerroin vahvistettaisiin vuosittain viimeistään kuukautta ennen sen kalenterivuoden alkua, josta sitä sovelletaan.

Perhe-eläkkeen määräytyminen

84 §. *Perhe-eläkkeen peruste.* Perhe-eläkkeen perusteesta säädetään voimassa olevan TEL:n 7 i §:n 1 momentissa. Osin vastaavat säännökset ehdotetaan otettavaksi 84 §:n 1 ja 2 momenttiin. Niissä tilanteissa, joissa edunjättäjä olisi kuollessaan saanut tämän lain mukaista vanhuuseläkettä tai täyttä työkyvyttömyyseläkettä, perhe-eläke määrättäisiin tämän eläkkeen perusteella kuitenkin niin, että perhe-eläkkeen perusteena olevana vanhuuseläkkeenä pidetään sellaista vanhuuseläkettä, jota ei ole muunnettu 82 §:n mukaisella, työntekijän 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertomella. Jos edunjättäjä olisi työskennellyt eläkkeellä ollessaan, perhe-eläkkeen perusteeksi laskettavaan eläkkeeseen lisättäisiin työskentelystä karttunut uusi eläke. Jos edunjättäjä ei olisi kuollessaan ollut eläkkeellä, perhe-eläkkeen perusteeksi laskettaisiin sellainen työkyvyttömyyseläke, joka edunjättäjälle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut kuolinpäivänään työkyvyttömäksi.

TEL:n 7 i §:n mukaan perhe-eläkkeen perusteeksi voidaan määrittellä myös sellainen työkyvyttömyyseläke, joka edunjättäjälle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut aikaisemmin kuin kuolinpäivänään työkyvyttömäksi, jos edunsaaja esittää selvityksen aikaisemmasta työkyvyttömäksi tuloajasta. Säännös on tur-

vannut sen, että edunjättäjän eläkkeeseen on tullut tulevan ajan eläke siinäkin tapauksessa, että edunjättäjä ei kuollessaan enää sairauden takia ollut työssä. Tulevan ajan eläkkeen laskeminen on muuttunut vuoden 2005 alusta voimaantulleiden lainmuutosten perusteella siten, että tulevan ajan eläke lasketaan perhe-eläkkeeseen edunjättäjän kuolemaa edeltävien viiden kalenterivuoden ansioiden perusteella. Siten tulevan ajan eläkeoikeus säilyy selvästi pidempään kuin aikaisemmin, eikä mainitulle säännökselle enää ole tarvetta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotuksen huomiioon ottamisesta perhe-eläkettä määrättäessä. Jos edunjättäjä olisi kuollessaan ollut työkyvyttömyyseläkkeellä, johon ei sisälly 81 §:n mukaista kertakorotusta, kertakorotus lisättäisiin perhe-eläkkeen perusteena olevaan työkyvyttömyyseläkkeeseen sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä edunjättäjän työkyvyttömyyseläke ja sen perusteella myönnetty perhe-eläke yhdessä olisivat jatkuneet viisi kalenterivuotta. Jos edunjättäjä ei kuollessaan olisi ollut eläkkeellä, vaan perhe-eläkkeen perusteena olisi edunjättäjän laskennallinen työkyvyttömyyseläke, laskennalliseen työkyvyttömyyseläkkeeseen lisättäisiin kertakorotus sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä perhe-eläke olisi jatkunut viisi kalenterivuotta. Kertakorotusprosentti määräytyisi sen mukaan, mikä edunjättäjän ikä olisi korotushetkellä. Säännöksen sanamuotoa on täsmennetty, mutta sisällöllisesti säännös vastaa TEL:n 7 g §:n 2 momenttia.

Kun kertakorotus lisättäisiin perhe-eläkkeen perusteena olevaan työkyvyttömyyseläkkeeseen tai laskennalliseen työkyvyttömyyseläkkeeseen, perhe-eläkkeen määrä tarkistettaisiin. Perhe-eläkkeen tarkistamisesta säädettäisiin 87 §:ssä.

85 §. *Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä.* Leskeneläkkeen määrä olisi ilman ensisijaisten etuuksien vähentämistä ja leskeneläkkeen omien ansioiden aiheuttaman vähennyksen vaikutusta puolet edunjättäjän eläkkeestä, jos edunsaajana on leski tai leski ja yksi lapsi. Kun edunsaajana olevien lasten lukumäärä nousee, leskeneläkkeen määrä vähenee. Leskeneläkkeen määrä olisi 5/12, kun edunsaajana olisi lesken lisäksi kaksi lasta, 3/12, kun lapsia on kolme ja 2/12, kun lapsia

on neljä tai enemmän. Voimassa olevassa laissa vastaava säännös on TEL:n 7 i §:n 2 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin entisen puolison eläkkeen määrästä. Entisen puolison eläkkeen määrä määräytyisi 1 momentin mukaan määrätystä leskeneläkkeestä. Vastaava säännös on voimassa olevassa TEL:n 7 i §:n 5 momentissa.

86 §. *Lapseneläkkeen määrä.* Lapseneläkkeen määrä riippuisi edunsaajina olevien lasten lukumäärästä. Ennen ensisijaisten etuuskien vähentämistä lapseneläkkeen määrä olisi 4/12, jos edunsaajana olisi vain yksi lapsi. Jos lapsia olisi kaksi, lapseneläkkeen määrä olisi 7/12 edunjättäjän eläkkeestä, jos lapsia olisi kolme, se olisi 9/12 ja jos lapsia olisi neljä, 10/12 edunjättäjän eläkkeestä. Vastava säännös on voimassa olevassa TEL:n 7 i §:n 3 momentissa.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin nykyisin voimassa olevan TEL:n 7 i §:n 3 momentin mukaisesti, että lapseneläke jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken.

87 §. *Perhe-eläkkeen tarkistaminen.* Perhe-eläkkeen määrä ja sen jakautuminen edunsaajien kesken tarkistettaisiin muutosta seuraavan kalenterikuukauden alusta, kun edunsaajien lukumäärä muuttuu. Siten esimerkiksi lesken eläkkeen määrä suurenee, kun lapseneläkettä saavien lasten lukumäärä pienee. Kun perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän eläkkeeseen lisätään kertakorotus, perhe-eläkkeen määrä tarkistettaisiin samasta ajankohdasta kuin kertakorotus lisätään. Nykyisin voimassa olevaa TEL:n 7 i §:n 6 momentin säännöstä tarkennettaisiin kertakorotuksen lisäämisen osalta.

88 §. *Leskeneläkkeen vähentäminen.* Pykälässä säädettäisiin lesken tulojen huomioon ottamisesta leskeneläkettä määrättäessä. Nykyisin asiasta säädetään TEL:n 8 c §:ssä. Voimassa olevassa laissa asia on nimetty eläkesovituksiksi. Eläkesovitus-sana ei kerro selvästi sitä, että kyseessä on lesken eläkkeen vähentäminen lesken omien työeläkkeiden perusteella. Koska ehdotettavalla lailla pyritään selkeyttämään työeläkejärjestelmää ja tekemään sitä läpinäkyvämmäksi, teknisestä eläkesovitus-sanasta ehdotetaan luovuttavaksi.

Voimassa olevia säännöksiä on tarkennettu ulkomailta saatujen etuuskien huomioon ot-

tamisen osalta. Voimassa olevan lain mukaan ulkomailta maksettavien etuuskien huomioon ottaminen eläkevähennyksessä on ehdollisessa muodossa, eli tällainen etuus voidaan ottaa huomioon. Lisäksi kansainvälisen järjestön ja EY:n toimielimen palveluksessa maksettavaa eläkettä tai etuutta ei voimassa olevassa laissa mainita lainkaan. Nyt nämä etuudet ehdotetaan otettavaksi huomioon aina, jotta eläkevähennyksen alkuperäinen tarkoitus toteutuisi. Tällainen jatkuva etuus olisi perusteltua ottaa huomioon myös sen vuoksi, että työntekijät olisivat samanlaisessa asemassa riippumatta siitä, onko työntekijä työskennellyt ainoastaan Suomessa vai onko hän työskennellyt myös ulkomailta tai kansainvälisen järjestön taikka EY:n toimielimen palveluksessa. Jos tällainen etuus myönnettäisiin kertakorvauksena, etuus otettaisiin huomioon 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa leski saa omaa eläkettä. Leskeneläkettä määrättäessä otettaisiin huomioon lesken ansiotyönsä perusteella saamat työeläkelakeihin ja niihin rinnastettaviin lakeihin perustuvat eläkkeet. Lesken saamat työeläkkeet otettaisiin huomioon ennen 5 luvun mukaista ensisijaisten etuuskien vähennystä. Tästä säädetään nykyisin TEL:n 8 d §:n 3 momentissa. Lisäksi osatyökyvyttömyyseläke otettaisiin huomioon täyden työkyvyttömyyseläkkeen määräisenä. Mainittua eläkettä vastaava ulkomailta tai Euroopan yhteisöjen toimielimen tai kansainvälisen järjestön palveluksen perusteella leskelle maksettava etuus otettaisiin myös huomioon.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa leski ei vielä saa omaa työeläkettä. Tällöin leskeneläkettä vähennettäisiin lesken laskennallisen eläkkeen perusteella. Laskennallinen eläke on se työeläke, joka leskelle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä. Ulkomailta tai Euroopan yhteisöjen toimielimen taikka kansainvälisen järjestön palveluksessa työskentelyn osalta lesken eläkkeenä pidettäisiin sellaista eläkettä, joka leskelle olisi myönnetty, jos hänen ulkomailta, Euroopan yhteisöjen toimielimen taikka kansainvälisen järjestön palvelukseen perus-

tuvaan vakuutusaikaan luettava työskentelynsä olisi tämän lain alaista.

Lesken omat työeläkkeet tai hänen laskennallinen työeläkkeensä vähentää myös julkisten alojen työeläkelakien mukaan myönnettävää leskeneläkettä. Kun leski työskentelee tai on työskennellyt yksityisten alojen työeläkelakien mukaisissa töissä, julkisten alojen eläkelaitokset voivat pyytää yksityisten alojen eläkelaitokselta tiedon lesken laskennallisen eläkkeen määräästä. Leskellä ei voimassa olevien säännösten mukaan ole mahdollisuutta saada tästä laskennallisen eläkkeensä määräästä valituskelpoista päätöstä. Muutoksenhakuasteet ovat lisäksi todenneet, ettei tällainen yksityisten alojen työeläkelaitoksen antama laskelma lesken laskennallisesta eläkkeestä tule osaksi julkisten alojen eläkelaitoksen antamaa päätöstä, eikä tästä laskelmasta siten voi valittaa samassa yhteydessä kun haetaan muutosta julkisten alojen eläkelaitoksen antamaan leskeneläkettä koskevaan päätökseen. Siten voimassa olevien säännösten mukaan leskellä ei ole mahdollisuutta hakea muutosta yksityisten alojen työeläkelakien mukaisen laskennallisen työeläkkeensä määrään, vaikka se vaikuttaa hänen julkisten alojen työeläkelakien mukaan myönnettävään perhe-eläkkeensä suuruuteen. Tämän epäkohdan korjaamiseksi pykälän 3 momenttiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan leskellä on oikeus saada päätös siitä laskennallisen työeläkkeensä määräästä, jonka eläkelaitos ilmoittaa julkisten alojen työeläkelakien toimeenpanosta huolehtivalle eläkelaitokselle lesken hakiessa julkisten alojen työeläkelakien mukaista leskeneläkettä. Päätös annettaisiin lesken pyynnöstä. Pyyntönä saada päätös laskennallisesta eläkkeestä pidettäisiin myös sitä, että leski hakee muutosta julkisten alojen työeläkelakien mukaisen perhe-eläkkeen määrään. Laskennallisen eläkkeen määrää koskevaan päätökseen leski voisi hakea muutosta siten kuin tämän lain 9 luvussa säädetään.

89 §. *Leskeneläkkeen vähentämisen ajankohta.* Pääsääntöisesti leskeneläke maksettaisiin vähentämättömänä edunjäätäjän kuolemaa seuraavan kuuden kalenterikuukauden ajan. Tämän jälkeen leskeneläkettä vähennettäisiin. Kuitenkin, jos leski olisi edunjäätäjän kuollessa täyttänyt 65 vuotta tai saa omaan

työskentelyyn perustuvaa työeläkettä, leskeneläkettä vähennettäisiin edunjäätäjän kuolemaa seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Leskeneläkettä ei vähennettäisi edellisessä kappaleessa tarkoitettuna aikana, jos edunjäätäjän jälkeen lapseneläkkeeseen oikeutettu, edunjäätäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa edunjäätäjän kuollessa asunut lapsi olisi tuolloin alle 18-vuotias. Tällaisessa tilanteessa leskeneläkettä vähennettäisiin vasta, kun nuorin lapsista täyttää 18 vuotta. Tällöin lesken laskennallisena työeläkkeenä pidettäisiin sitä työkyvyttömyyseläkettä, joka hänelle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi nuorimman lapsensa täyttäessä 18 vuotta. Lesken eläkkeen vähentämisen ajankohdasta säädetään nykyisin TEL:n 8 c §:n 2 momentissa.

90 §. *Leskeneläkkeen vähentämisen peruste ja määrä.* Leskeneläkettä vähennettäisiin, jos lesken ansiotyöhön perustuvat eläkkeet ylittävät tietyn rajamäärän, joka määräytyy edunjäätäjän eläkkeen määrän perusteella. Eläkkeen vähentämisen peruste olisi 649,99 euroa kuukaudessa, jos edunjäätäjän tämän lain perusteella laskettu eläke ja muihin työeläkelakeihin perustuvat eläkkeet yhteensä ylittäisivät tämän rajamäärän. Jos edunjäätäjän eläkkeiden yhteismäärä jäisi sanotun rajamäärän alle, mutta ylittäisi 324,77 euroa, eläkkeen vähentämisen peruste olisi sanottujen eläkkeiden yhteismäärän suuruinen. Muussa tapauksessa eläkkeen vähentämisen peruste olisi 324,77 euroa. Eläkkeen vähentämisen perustetta määrättäessä otettaisiin huomioon mainittuja eläkkeitä vastaava ulkomailta tai Euroopan yhteisöjen toimielimen taikka kansainvälisen järjestön palveluksen perusteella maksettava etuus. Jos ulkomaan eläketurvasta ei saataisi riittäviä tietoja, eläketurva määriteltäisiin samoin kuin lesken laskennallista työeläkettä määrättäessä menetellään. Nykyisin asiasta säädetään TEL:n 8 d §:n 1 momentissa. Voimassa olevaa säännöstä ehdotetaan tarkennettavaksi ulkomailta tai kansainvälisen järjestön palveluksessa työskentelyn osalta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vähennyksen suuruudesta. Vähennys olisi 50 prosenttia lesken 88 §:n mukaisten eläkkeiden ja eläkkeen vähentämisen perusteen erotuks-

ta. Vähennys tehtäisiin suhteellisenä osuutena tämän lain ja lesken muiden työeläkelakien mukaisesta perhe-eläkkeestä. Vastaava säännös on voimassa olevassa TEL:n 8 d §:n 2 momentissa.

Leskeneläkettä vähennettäessä eläke muunnettaisiin eläkkeen vähentämivuodelle vahvistetulla 82 §:n mukaisella elinaikaker-toimella. Tämä todettaisiin 4 momentissa. Elinaikakerroin vahvistetaan ensimmäisen kerran TyEL:n voimaantulolain mukaisesti vuonna 2010. Vastaava säännös on voimassa olevan TEL:n 7 h §:n 1 momentin toiseksi viimeisenä virkkeenä.

91 §. *Leskeneläkkeen vähentäminen erityis-tilanteissa.* Pykälässä säädettäisiin leskeneläkkeen vähentämisestä silloin, kun leskellä ei ole oikeutta saada työeläkettä tai kun leski saa osatyökyvyttömyyseläkettä. Samasta asiasta säädetään nykyisin TEL:n 8 e §:ssä. Säännöksessä ehdotetaan vähäisiä muutoksia ja täsmennyksiä nykyisin voimassa olevaan säännöksiin.

Jos leski ei saisi omaan työhön perustuvaa työeläkettä tai jos leski saisi osatyökyvyttömyyseläkettä, lesken eläkettä vähennettäessä voitaisiin lesken hakemuksesta ottaa hänen laskennallisen eläkkeensä sijasta huomioon hänen saamansa keskimääräiset ansiotulot ja niihin perustuvat etuudet sekä osatyökyvyttömyyseläke. Edellytyksenä olisi, että leski olisi tehnyt asiasta hakemuksen viiden vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta tai silloin, kun lesken eläkettä vähennetään ensimmäisen kerran. Lesken eläkkeen vähentäminen ensimmäisen kerran voisi tapahtua myöhemminkin kuin viiden vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta esimerkiksi silloin, kun edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa asui 18 vuotta nuorempia lapsia. Lisäksi pykälän soveltamisen edellytyksenä olisi, että lesken ansiotulot ja niihin perustuvat etuudet sekä osatyökyvyttömyyseläke olisivat, kun ansiotuloista otetaan huomioon 60 prosenttia, yhteensä vähintään neljänneksen pienemmät kuin lesken 88 §:n mukaisesti määrätty työeläke.

Voimassa olevan TEL:n 8 e §:n 1 momentin mukaan leskeneläkkeen määrä voidaan hakemuksesta tarkistaa, jos lesken olosuhteissa tapahtuu viiden vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta muutos, jonka vuoksi

edellä kuvatut edellytykset täyttyvät. Tällaisesta tarkistamisesta ei ehdoteta enää otettavaksi säännöstä 91 §:ään. Lesken eläkkeen vähentäminen pykälässä tarkoitettulla tavalla määritellään tehtäväksi, jos tätä koskeva hakemus tehdään viiden vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta. Siten aika, jonka kuluessa edunjättäjän kuolemasta lukien leskeneläkkeen vähentämistä pykälässä mainituilla perusteilla tulee hakea, lyhenisi nykyisin voimassa olevaan nähden.

Koska tarkistamistilanteet ehdotetaan yhdistettäväksi 1 momenttiin, ehdotetaan myös, että riippumatta siitä, haetaanko tämän pykälän mukaista eläkkeen vähentämistä heti, kun eläkettä ensimmäisen kerran vähennetään, vai myöhemmin, lesken ansiotulot laskettaisiin samalla tavoin. Lesken keskimääräinen ansiotulo laskettaisiin aina lesken kuudelta kuukaudelta ennen hakemuksen tekemistä saamista ansioista ja eläkkeen vähentäminen tehtäisiin aikaisintaan tämän kuuden kuukauden alusta lukien.

Pykälässä ehdotetulla tavalla vähennettyä leskeneläkettä maksettaisiin toistaiseksi. Kun lesken olosuhteet muuttuisivat siten, etteivät pykälän mukaiset edellytykset enää täyttyisi, leskeneläkkeen määrä tarkistettaisiin. Lisäksi leskeneläkkeen vähentäminen tarkistettaisiin nykyistä TEL:n 8 f §:n 1 momenttia vastaavasti, kun leskelle myönnettäisiin työeläkelakien mukainen eläke muuna kuin osaaikaeläkkeenä. Leskeneläkkeen vähentämistä tarkistettaessa käytettäisiin samaa eläkevähennysperustetta kuin leskeneläkettä ensimmäisen kerran vähennettäessä.

5 luku **Ensisijaisten etuuksien vähentäminen eläkkeestä**

92 §. *Eläkkeestä vähennettävät etuudet.* Yhteensovitus muuttui jo vuoden 2005 alusta voimaantulleiden TEL:n, LEL:n ja TaEL:n muutoksella siten, ettei eläkkeitä enää yhteensoviteta toisten eläkkeiden kanssa. Edellä mainittujen lainmuutosten yhteydessä todettiin, että eläkkeiden yhteensovitus poistuu. Edelleen työeläkkeet kuitenkin yhteensovitaan tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- ja sotilasvammalain mukaisten korvausten kanssa. Nämä korvaukset ovat ensisijaisia työeläkkeisiin nähden siten, että ne makse-

taan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti. Työeläkettä maksetaan näiden korvausten kanssa yleensä samanaikaisesti vain siltä osin kuin työeläkkeen määrä ylittää näiden ensisijaisten etuuksien määrän. Koska yhteensovittamisen sisältö on muuttunut jo vuoden 2005 alusta lukien siitä, mikä se oli aikaisemmin, yhteensovitustermistä ehdotetaan nyt luovuttavaksi. Lain läpinäkyvyyden ja selkeyden lisäämiseksi luvussa ehdotetaan säädettäväksi yhteensovituksen sijasta ensisijaisten etuuksien vähentämisestä eläkkeestä.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi nykyisin TEL:n 8 §:n 1 momentissa oleva säännös, jonka mukaan eläkkeestä vähennetään työntekijän saama ensisijainen etuus. Lisäksi momenttiin otettaisiin säännös ensisijaisten etuuksien vähentämisestä perhe-eläkkeestä. Ensisijainen etuus vähennettäisiin aina valmiiksi lasketusta eläkkeestä. Tältä osin nykyistä soveltamiskäytäntöä muutettaisiin lain toimeenpanon selkeyttämiseksi.

Pykälän 3 momentissa todettaisiin, että jos ensisijainen etuus vähentää työeläkettä ja työeläkettä myönnetään kahden tai useamman työeläkelain mukaan, vähennys jaetaan näiden peruseläkkeiden suhteessa. Vastaava säännös on voimassa olevan TEL:n 8 §:n 3 momentissa.

93 §. *Ulkomaan etuuden vähentäminen.* Ensisijaisena etuutena pidettäisiin myös ulkomailta maksettavaa vastaavaa etuutta. Lisäksi säännöksessä säädettäisiin kahdesta tai useammasta valtiosta myönnettävästä tulevan ajan eläkkeen päällekkäisyyden estämisestä. Säännös vastaisi sanamuodoltaan tarkennettuna voimassa olevan TEL:n 8 §:n 10 momenttia.

94 §. *Ensisijaisen etuuden muutoksen vaikutus eläkkeen määrään.* Tämän lain mukaisen eläkkeen määrä tarkistettaisiin, jos eläkkeensaajalle myönnettäisiin uusi ensisijainen etuus tai jos jo aiemmin myönnetyn ensisijaisen etuuden määrä muuttuisi. Eläkkeen määrä tarkistettaisiin myös, jos tämän lain mukaisen eläkkeen määrä muuttuisi tai jos eläkkeensaajalle myönnettäisiin uusi työeläke ja tämän lain mukaisesta eläkkeestä olisi vähennetty ensisijainen etuus. Osatyökyvyttömyyseläkkeestä ei kuitenkaan vähennettäisi päivärahaa, joka perustuu osatyökyvyttömyyseläkkeen aikana sattuneeseen tapatur-

maan. Vastaava säännös on voimassa olevan TEL:n 8 a §:n 1 ja 2 momentissa.

Perhe-eläkkeen määrä tarkistettaisiin, jos eläkkeensaajalle myönnettäisiin ensisijaista etuutta vastaava perhe-eläke tai jos hänelle myönnettäisiin uusi työeläkelakien mukainen perhe-eläke ja tämän lain mukaisesta eläkkeestä olisi vähennetty ensisijainen etuus. Tästä säädettäisiin 2 momentissa. Ehdotettu säännös vastaa nykyisen TEL:n 8 a §:n 3 momenttia. Pykälän 3 momentin mukaan eläkkeen määrä tarkistettaisiin siitä ajankohdasta, jolloin 1 momentissa tarkoitettu muutos tapahtuisi. Jos muutos tapahtuisi ulkomaisessa etuudessa, eläkkeen määrä tarkistettaisiin sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jonka aikana eläkelaitos saa tiedon ulkomaisen etuuden myöntämisestä tai sen määrän muuttumisesta. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 8 a §:n 5 momentissa.

Pykälän 4 momenttiin siirrettäisiin nykyisin TEL:n 8 a §:n 4 momentissa oleva säännös, jonka mukaan eläkkeen määrää ei tarkistettaisi, jos eläkkeensaajalle myönnettäisiin uusi ensisijainen etuus tai sen määrä muuttuisi lyhyemmäksi ajaksi kuin neljäksi kuukaudeksi.

95 §. *Takautumisoikeus.* Eläkelaitos voisi maksaa eläkettä vähentämättömänä kunnes ensisijaisen etuuden määrä olisi lopullisesti ratkaistu. Jos ensisijainen etuus olisi vähentänyt eläkettä, oikeus ensisijaiseen etuuteen siirtyy eläkelaitokselle vähennystä vastaavalta osin. Säännös koskee myös perhe-eläkettä. Nykyisin asiasta on samansisältöinen säännös TEL:n 8 b §:ssä.

6 luku **Palkka- ja hintatason muutosten huomioon ottaminen**

96 §. *Ansiorajojen, rahamäärien ja vuosiansioiden tarkistaminen palkkakertoimella.* Laissa olevat ansiorajat, rahamäärät ja rajamäärät tarkistettaisiin vuosittain tammikuun alusta lukien palkkakertoimella, jossa palkkatason muutoksen painokerroin olisi 0,8 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,2. Vastaava tarkistus tehtäisiin eläkettä laskettaessa kunkin vuoden ansiolle. Vuosiansiot tarkistettaisiin eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Lain ansiorajat ja rahamäärät vastaisivat

palkkakertoimen arvoa yksi (1,000) vuonna 2004. Vastaava säännös on vuoden 2005 alusta voimaantulleen TEL:n 7 b §:n ensimmäisessä virkkeessä.

97 §. *Palkkakertoimen määräytyminen.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi voimassa olevan TEL:n 7 b §:n toisessa ja kolmannessa virkkeessä olevat säännökset palkkakertoimen määräytymisestä kuitenkin siten täsmennettynä, että palkkakertoimen perusteena olevien tietojen lähde, Tilastokeskus, mainittaisiin. Nykyiseen tapaan palkkakerroin määrätään palkkatason muutoksen ja hintatason muutoksen perusteella. Palkkatason muutosta laskettaessa käytetään indeksiä, joka mahdollisimman hyvin vastaa vakuutusmaksun ja eläkkeen perusteena olevia ansioita sisältäen muun muassa tulospalkkiot ja niitä vastaavat palkkiot. Hintatason muutosta laskettaessa käytetään indeksiä, joka painorakenteeltaan mahdollisimman hyvin vastaa kotitalouksien kulusrakennetta Suomessa.

98 §. *Eläkkeiden indeksitarkistus.* Maksussa olevan eläkkeen määrä tarkistettaisiin kunkin kalenterivuoden alussa työeläkeindeksillä, jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,2 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,8. Vastaava säännös on vuoden 2005 alusta voimaantulleen TEL:n 9 §:n ensimmäisessä virkkeessä.

99 §. *Työeläkeindeksin määräytyminen.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi vuoden 2005 alusta voimaantulleen TEL:n 8 §:n toisessa ja kolmannessa virkkeessä olevat säännökset työeläkeindeksin määräytymisestä kuitenkin siten täsmennettynä, että työeläkeindeksin perusteena olevien tietojen lähde, Tilastokeskus, mainittaisiin.

100 §. *Palkkakertoimen ja työeläkeindeksin vahvistaminen.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi vuoden 2005 alusta voimaantulleen TEL:n 7 b §:n viimeisessä virkkeessä ja 9 §:n viimeisessä virkkeessä olevat säännökset palkkakertoimen ja työeläkeindeksin vahvistamisesta.

7 luku **Eläkkeen hakeminen ja päätökset**

101 §. *Eläkehakemus.* Pykälän 1 momenttiin siirrettäisiin tarkennettuna nykyisin TEL:n 10 b §:n 1 momentissa oleva säännös.

Sen mukaan eläkettä on haettava eläkelaitokselta Eläketurvakeskuksen sitä varten vahvistamalla lomakkeella. Lomakkeella tarkoitettaisiin myös sähköisessä muodossa olevaa lomaketta. Hakemukseen on liitettävä eläkeasian ratkaisemiseksi tarvittava selvitys. Tarkemmat säännökset eläkkeen hakemisesta ja siihen tarvittavasta selvityksestä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

102 §. *Työkyvyttömyyseläkkeenhakijan terveydentilaselvitys.* Työkyvyttömyyseläkkeenhakijan olisi pääsääntöisesti toimitettava eläkelaitoksen terveydentilastaan laadittu lääkärinlausunto, joka sisältää hoito- tai kuntoutussuunnitelman. Hoito- tai kuntoutussuunnitelma olisi tarpeen erityisesti harkittaessa kuntoutustuen myöntämistä, mutta muissa tapauksissa muunkinlainen lääkärilausunto voitaisiin hyväksyä. Lisäksi eläkelaitos voisi hyväksyä myös muun vastaavan selvityksen kuin varsinaisen lääkärinlausunnon. Muu selvitys työkyvystä voitaisiin hyväksyä esimerkiksi silloin, kun kyse olisi kuntoutustuen jatkosta tai tilanteesta, jossa hakijan selkeästi työkyvyttömyyden aiheuttama sairaus olisi muutoinkin kuin lääkärinlausunnolla selvästi osoitettavissa. Lisäksi työkyvyttömyyseläkkeenhakija olisi velvollinen käymään eläkelaitoksen osoituksesta työkyvyn heikentymisen selvittämistä varten tutkittavana eläkelaitoksen nimeämän laillistetun lääkärin luona tai eläkelaitoksen osoittamassa kuntoutus- tai tutkimuslaitoksessa. Jos eläkelaitos velvoittaisi eläkkeenhakijan tällaiseen tutkimukseen, se olisi velvollinen korvaamaan työntekijälle tutkimuksesta ja mahdollisista matkoista aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Voimassa olevia vastaavia säännöksiä täsmennettäisiin siten, että eläkelaitoksen nimeämän lääkärin tulisi olla laillistettu lääkäri. Muutoin säännökset vastaisivat sisällöltään voimassa olevan TEL:n 10 b §:n 2 ja 3 momentin säännöksiä.

103 §. *Eläkkeen hakeminen työntekijän puolesta.* Eläkettä voisi työntekijän puolesta hakea ja muutoinkin puhevaltaa eläkeasiassa käyttää eläkelaitoksen hyväksymä työntekijän lähiomainen tai työntekijästä huolehtinut henkilö, ellei työntekijällä ole edunvalvojaa ja työntekijä ei iän, vamman, sairauden tai muun syyn takia itse kykenisi hakemaan elä-

kettä tai hoitamaan sitä koskevia asioitaan. Vastaava säännös on voimassa olevan TEL:n 19 b §:n 1 momentissa.

104 §. *Eläkehakemuksen vireilletulo.* Pykälään siirrettäisiin sanamuodoltaan täsmennettyinä voimassa olevan TEL:n 10 b §:n 4 momentin säännökset eläkehakemuksen vireilletulosta. Eläkehakemus katsottaisiin tehdyksi sinä päivänä, jona se on saapunut yksityisten tai julkisten alojen eläkejärjestelmän mukaiselle eläkelaitokselle, Eläketurvakeskukselle tai Eläketurvakeskuksen taikka eläkelaitoksen valtuuttamalle asiamiehelle. Eläketurvakeskuksen valtuuttamana asiamiehenä toimii tällä hetkellä Kansaneläkelaitos. Eläkelaitoksen valtuuttamana asiamiehenä voi toimia vahinkovakuutusyhtiö.

105 §. *Päätös ja sen tiedoksianto.* Pykälässä todettaisiin, että oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen ja eläkkeen määrä ratkaistaan eläkelaitoksen antamalla päätöksellä. Lisäksi pykälään siirrettäisiin nykyisin TEA 12 e §:ssä oleva säännös, jonka mukaan toimivaltaisen eläkelaitoksen on ratkaistava eläkehakemus viipymättä. Pykälän 2 momenttiin otettaisiin nykyisin TEL:n 19 f §:ssä oleva säännös, jonka mukaan eläkelaitos ja Eläketurvakeskus antavat päätöksensä tiedoksi kirjeellä lähettämällä sen vastaanottajalle hänen ilmoittamaansa osoitteeseen. Kirjeellä tarkoitettaisiin myös sähköistä päätöksen tiedoksi antamista. Tarkemmat säännökset päätöksestä ja sen allekirjoittamisesta annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

Eläkehakemuksen käsittelevä eläkelaitos

106 § *Työskentelyä vain yksityisten alojen työeläkelakien mukaisilla aloilla.* Pykälässä säädettäisiin siitä, mikä yksityisten alojen eläkelaitos käsittelee eläkehakemuksen, kun työntekijällä on tämän lain mukaan vakuutettua työskentelyä useammassa eri eläkelaitoksessa. Vastaava säännös on voimassa olevassa TEL:n 10 d §:n 1 momentissa.

Jos eläkettä määrättäessä otetaan huomioon tuleva aika, eläkeasian käsittelee ja ratkaisisi se eläkelaitos, jossa työntekijän eläketurva

oli järjestetty eläketapahtumavuotta edeltävän kalenterivuoden lopussa tai viimeksi sitä ennen. Säännös on uusi, mutta vastaa sisällöltään vakiintunutta soveltamiskäytäntöä.

107 §. *Työskentelyä sekä yksityisten että julkisten alojen työeläkelakien mukaisilla aloilla.* Pykälässä säädettäisiin siitä, mikä eläkelaitos käsittelee eläkehakemuksen niissä tilanteissa, kun työntekijä on työskennellyt yksityisten alojen työeläkelakien alaisen työn lisäksi valtion, kunnan, evankelis-luterilaisen kirkon tai Kansaneläkelaitoksen palveluksessa. Nykyisin asiasta säädetään TEL:n 10 d §:n 2, 3 ja 7 momentissa. Ehdotettuja 3 ja 4 momenttia lukuun ottamatta ehdotettu säännös vastaa voimassa olevia säännöksiä.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan tulevan ajan eläkeasian käsittelee ja ratkaisisi se eläkelaitos, jossa työntekijän eläketurva oli järjestetty eläketapahtumavuotta edeltävän kalenterivuoden lopussa tai viimeksi sitä ennen. Säännös täsmentää nykyistä TEL:n 10 d §:n 4 momentissa olevaa säännöstä, jonka mukaan viimeinen eläkelaitos niissä tilanteissa, joissa eläkkeen määrää laskettaessa otetaan huomioon tuleva aika, on se eläkelaitos, missä tulevaa aikaa koskeva tai sitä vastaava eläketurva on järjestetty.

Pykälän 4 momentissa säädetään niistä tilanteista, joissa ei sovelleta viimeisen eläkelaitoksen järjestelmää sen vuoksi, että tuleva aika tulee laskettavaksi eläkkeeseen kahden tai useamman eri eläkejärjestelmän mukaisena. Voimassa olevien säännösten mukaan eläkehakemuksen käsittelyyn ei sovelleta viimeisen eläkelaitoksen järjestelyä, jos muun kuin perhe-eläkkeen määrää laskettaessa on tai olisi otettava huomioon tuleva aika tai sitä vastaava ansio sekä yksityisten alojen että julkisten alojen eläkelakien mukaisessa eläkkeessä. Tällaiseen rajoitukseen on päädytty, koska muussa tapauksessa tulevan ajan eläkkeenosan vastuunjako edellyttäisi julkisen puolen eläkelaitoksilta yksityisen puolen vastuunjakoa varten erillisiä laskelmia, joiden tekemiseen ei toistaiseksi ole ollut valmiuksia.

Vastuunjakoa koskevia säännöksiä on kuitenkin muutettu vuoden 2005 alusta voimaantulleella TEL:n 12 §:n 2 kohdan muutoksella. Muutoksen mukaan tilanteessa, jos-

sa työntekijän TEL:n, LEL:n, TaEL:n ja MEL:n mukaisten työansioiden yhteismäärä eläketapahtumaa edeltävän kahden viimeisen kalenterivuoden aikana on vähintään 12 566,70 euroa, työkyvyttömyyseläkkeestä aiheutuvista kustannuksista vastaavat ne eläkelaitokset, joiden toiminta-alaan työntekijä kuului sanottujen kalenterivuosien aikana. Muista työkyvyttömyyseläkkeistä eläkelaitokset vastaavat yhteisesti.

Edellä mainitun vastuunjako koskevan säännöksen muutoksen jälkeen viimeisen eläkelaitoksen järjestelmän noudattamiselle ei ole esteitä muussa tilanteessa kuin siinä, että julkisen puolen eläkelaitos on viimeinen eläkelaitos ja työntekijällä on yksityiseltä puolelta työansioita eläketapahtumavuotta edeltäneen kahden kalenterivuoden aikana vähintään 12 566,70 euroa. Tämän vuoksi 3 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jossa rajataan viimeisen eläkelaitoksen järjestelyn noudattamisen ulkopuolelle vain tällaiset tilanteet. Muissa tilanteissa viimeisen eläkelaitoksen järjestelmää noudatettaisiin, vaikka tuleva aika tulisi useammasta kuin yhdestä eläkejärjestelmästä.

108 §. *Neuvotteluvollisuus.* Pykälässä säädettäisiin neuvotteluvollisuudesta silloin, kun julkisten alojen eläkelaitos on viimeisenä eläkelaitoksena ja käsittelee työkyvyttömyyseläkeasiaa. Jos julkisten alojen eläkelaitos ratkaisee työkyvyttömyyseläkettä koskevan hakemuksen julkisten alojen lakien mukaisen niin sanotun ammatillisen työkyvyttömyysmäärittelyn mukaisesti, viimeisenä eläkelaitoksena toimivan julkisten alojen eläkelaitoksen olisi ennen työkyvyttömyyseläkepäättökseen antamista neuvoteltava yksityisen puolen eläkelaitoksen kanssa. Neuvottelu käytäisiin vain tilanteissa, joissa yksityisen puolen eläkkeen määrä on suurempi kuin 688,02 euroa kuukaudessa. Jos yksityisten alojen eläkelaitos tällöin päätyisi toisenlaiseen ratkaisuun kuin julkisten alojen eläkelaitos, viimeisen eläkelaitoksen periaatetta ei noudatettaisi työkyvyttömyyseläkeasiassa. Nykyisin asiasta on säännös TEL:n 10 d §:n 5 momentissa.

109 §. *Eläkettä maksava eläkelaitos viimeisenä eläkelaitoksena.* Pykälässä säädettäisiin eläkehakemuksen käsittelevästä viimeisestä laitoksesta silloin, kun työntekijä saa jo elä-

kettä. Kun vanhuus-, työkyvyttömyys- tai osa-aikaeläkettä saavalle työntekijälle myönnetään vanhuuseläke, eläkkeen myöntävä viimeinen eläkelaitos olisi aikaisempaa eläkettä maksava eläkelaitos. Jos osa-aikaeläkettä tai työkyvyttömyyseläkettä jo saava työntekijä hakisi työkyvyttömyyseläkettä, osa-aikaeläkettä tai työkyvyttömyyseläkettä maksava eläkelaitos toimisi viimeisenä eläkelaitoksena myös työkyvyttömyyseläkkeen osalta. Nykyisin asiasta on asiasällöltään vastaava säännös TEL:n 10 d §:n 6 momentissa.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin sanamuodoltaan täsmennettynä nykyisin TEA 12 § b §:n 2 momentissa oleva säännös. Sen mukaan niissä tilanteissa, joissa työntekijän osa-aikatyö olisi vakuutettu yksityisten alojen työeläkelakien mukaisesti toisessa yksityisten alojen eläkelaitoksessa kuin osa-aikaeläkettä maksavassa yksityisten alojen eläkelaitoksessa, osa-aikaeläkkeen jälkeisen työkyvyttömyyseläkeasian käsittelisi ja ratkaisisi se eläkelaitos, jossa osa-aikatyö on vakuutettu.

110 §. *Sopimismahdollisuus.* Viimeisen eläkelaitoksen järjestelyyn kuuluvat eläkelaitokset voisivat sopia viimeisen eläkelaitoksen järjestelyn noudattamisesta niissäkin tilanteissa, joissa sitä ei lain mukaan tule noudattaa. Jos eläkelaitokset tällaisen sopimuksen yksittäistapauksessa tekisivät, eläkkeenhakijalle tulisi ilmoittaa se eläkelaitos, joka hänen eläkeasiaansa hoitaa. Vastaava säännös on voimassa olevan TEL:n 10 d §:n 8 momentissa.

111 §. *Eläketurvakeskuksen ratkaisuvallasta ja tarkemmat säännökset.* Epäselvissä tilanteissa Eläketurvakeskus ratkaisisi eläkelaitoksen pyynnöstä, mikä eläkelaitos on toimivaltainen käsittelemään eläkehakemuksen. Asian käsittelyn viipymisen välttämiseksi tällaiseen päätökseen ei saisi hakea muutosta. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 10 d §:n 9 ja 10 momentissa. Eläketurvakeskus ratkaisisi eläkehakemuksen silloin, kun työntekijällä ei ole lainkaan työeläkelakien alaista työskentelyä. Tarkemmat säännökset toimivaltaisesta eläkelaitoksesta annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

8 luku **Etuuden maksaminen, viivästykskorotus ja takaisinperintä**

112 §. *Eläkkeen maksaminen.* Pääsääntö olisi, että tämän lain mukainen eläke maksetaan eläkkeensaajalle. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 19 b §:n 2 momentissa. Jos työntekijällä olisi edunvalvoja, eläkkeen maksamisessa noudatettaisiin holhoustoimesta annetun lain (442/1999) säännöksiä. Pykälän 2 momenttiin siirrettäisiin tarkennettuna nykyisin TEA 13 §:ssä oleva säännös eläkkeen maksupaikasta ja -ajasta. Eläke maksettaisiin kuukausittain siten, että eläke olisi eläkepäätöksessä ilmoitettuna eräpäivänä nostettavissa eläkkeensaajan ilmoittamalla tilillä Suomessa toimivassa rahalaitoksessa. Säännökseen lisättäisiin maininta mahdollisuudesta maksaa eläke myös eläkkeensaajan ulkomailla olevalle tilille.

113 §. *Maksamisen alkaminen, päättymisen ja keskeyttäminen.* Pykälä on osin uusi. Siinä säädettäisiin tämän lain mukaisen eläkkeen maksamisen alkamisesta ja maksamisen päättymisestä. Nykyisin eläkkeen maksamisen päättymisestä säädetään TEA:n 15 §:n 1 momentissa. Eläkkeensaajan kuoltua eläke lakkautetaan tämän momentin perusteella.

Pykälän 2 momentti on uusi. Sen mukaan eläkkeen maksaminen voitaisiin keskeyttää, jos eläkelaitoksella olisi syytä epäillä, ettei eläkkeensaaja enää täytä eläkkeen saamisen edellytyksiä. Edellytyksenä keskeyttämiselle olisi, ettei eläkkeensaaja eläkelaitoksen ilmoittamassa kohtuullisessa ajassa esittäisi eläkelaitoksen pyytämää selvitystä siitä, että hän edelleen täyttää eläkkeen maksamisen edellytykset. Säännöksen avulla pyrittäisiin estämään niitä tilanteita, joissa eläkettä maksetaan pitkältäkkin ajalta aiheutta esimerkiksi sen vuoksi, ettei tieto eläkkeensaajan kuolemasta esimerkiksi ulkomailta ole välittynyt eläkelaitokselle.

Pykälän 3 momentti on uusi. Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voitaisi esittää selvitystä, mutta olisi todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettava syyn vuoksi, eläkelaitos voisi lakkauttaa eläkkeen eläkkeensaajan katoamispäivään. Kun henkilö julistetaan kuolleeksi, kuolinpäiväksi määrätään viimeistään se päivä, jona on kulunut

viisi vuotta siitä, kun henkilö on ollut tietävästi viimeksi elossa. Jotta työeläkettä ei tulisi maksaa tällaisessa tilanteessa aiheutta näiltä viideltä vuodelta, eläkelaitoksella olisi mahdollisuus lakkauttaa eläke siihen päivään, jolloin on todennäköistä, että eläkkeensaaja on kuollut.

114 §. *Eläke kertasuorituksena.* Pykälään siirrettäisiin osin muutettuna TEL:n 19 b §:n 5 ja 6 momentin säännökset eläkkeen kertasuorituksesta. Kertasuoritettavan eläkkeen rajamäärää ehdotetaan nostettavaksi nykyisestä 12,72 eurosta. Vanhuuseläke, perhe-eläke tai täysi työkyvyttömyyseläke voitaisiin maksaa kertasuorituksena, jos sen määrä ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä olisi pienempi kuin 20 euroa kuukaudessa. Lisäksi ehdotetaan, että eläke voitaisiin maksaa kertasuorituksena myös silloin, kun sen määrä on vähintään 20 euroa, mutta enintään 50 euroa kuukaudessa ennen ensisijaisen etuuden vähentämistä. Tällöin kertasuorituksen edellytyksenä olisi, että eläkkeensaajalle olisi ilmoitettu esimerkiksi eläkepäätöksen yhteydessä eläkkeen maksamisesta kertasuorituksena, ja hän ei sitä vastusta. Jos eläkkeensaaja vastustaisi vähintään 20 euron kuukausieläkkeen maksamista kertasuorituksena, eläkettä ei voitaisi maksaa kertasuorituksena.

Kertasuorituksena maksettu, toistaiseksi myönnetty työkyvyttömyyseläke sisältäisi sen jälkeen myönnettävän vanhuuseläkkeen. Jos eläkkeensaaja työskentelisi työkyvyttömyyseläkkeensä tai vanhuuseläkkeen aikana, tästä uudesta työskentelystä karttuisi uutta eläkettä. Eläkkeensaajalla ei olisi saman eläketapahtuman vuoksi oikeutta eläkkeeseen niiden ansioiden perusteella, joihin kertasuoritus perustui. Jos kuntoutustuki maksettaisiin kertasuorituksena, eläkkeensaajalle voitaisiin kuitenkin myöntää eläke siltä ajalta, jonka hänen työkyvyttömyytensä määrääjän jälkeen jatkuu.

Pykälän 4 momenttiin siirrettäisiin osin nykyisin TEL:n 4 d §:n 7 momentissa oleva säännös. Sen mukaan kertasuorituksena maksettu eläkettä ei maksettaisi sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin samalta ajalta on maksettu SVL:n mukaista päivärahaa. Sen sijaan ehdotetaan poistettavaksi nykyisin voimassa oleva säännös, jonka mukaan työkyvyttömyyseläkkeen ensisijaisuusajaa ei

noudateta maksettaessa eläke kertosuorituksena. Eläkettä ei vastaisuudessa nykyisestä poiketen myöskään maksettaisi kertosuorituksena siltä takautuvalta ajalta, jolta työntekijä saa työeläkelakien tai kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa tai ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Kertosuorituksena maksettavan eläkkeen maksuaika yhdenmukaistettaisiin näin kuukausittain suoritettavan eläkkeen maksuajan kanssa.

Pykälän 5 momenttiin siirrettäisiin nykyisen TEL:n 19 b §:n 8 momentissa oleva säännös, jonka mukaan sitä, mitä tässä pykälässä säädetään kertamaksamisesta, sovelletaan myös viimeisen eläkelaitoksen järjestelmää sovellettaessa annettavaan päätösyhdistelmän yhteismäärään kuukaudessa. Kertosuoritus laskettaisiin, kuten nykyisinkin, sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien vakuutusmatemaattisten perusteiden mukaan. Tämä todettaisiin pykälän 6 momentissa.

115 §. *Viivästyskorotus.* Pykälään siirrettäisiin voimassa olevan TEL:n 19 d §:n 1, 4 ja 5 momenteissa olevat säännökset viivästyneelle etuudelle maksettavasta viivästyskorotuksesta.

116 §. *Aika, jolta viivästyskorotus laskeetaan.* Pykälään siirrettäisiin TEL:n 19 d §:n 2 ja 3 momentissa olevat säännökset viivästyskorotusajasta.

117 §. *Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen työnantajalle tai sairauskassalle.* Pykälän 1, 4 ja 5 momentteihin siirrettäisiin tarkennettuna nykyisin TEL:n 19 c §:n 1 momentissa oleva säännös eläkkeen maksamisesta työnantajalle. Säännöstä täsmennettäisiin siten, että eläke maksettaisiin vakuutuskassalaissa tarkoitettulle sairauskassalle siltä osin kuin sairausajan palkka on maksettu työntekijälle vakuutuskassalaissa tarkoitettuna sairauskassan täydennyspäivärahana.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin uusi säännös takautuvasti myönnetyn vanhuuseläkkeen maksamisesta työnantajalle siltä osin kuin työnantaja on maksanut työntekijälle samalta ajalta sairausajan palkkaa. Säännöksessä työnantajalla tarkoitettaisiin sen työsuhteen työnantajaa, jonka perusteella työntekijälle myönnetään vanhuuseläke. Vanhuuseläkettä ei siten maksettaisi sellaisen

työsuhteen työnantajalle, jota työntekijän on tarkoitus jatkaa vanhuuseläkkeellä ollessaan. Pääsääntöisesti vanhuuseläkkeen myöntäminen edellyttää, että työskentely, jonka perusteella vanhuuseläkettä haetaan, on päättynyt. Ehdotetussa 2 momentissa tarkoitettu tilanne toteutuukin ainoastaan silloin, kun työkyvyttömyyseläkettä hakeneelle työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläkkeen sijasta vanhuuseläke sen vuoksi, että työntekijä on täyttänyt 63 vuotta ennen SVL:n mukaisen ensisijaisuusajan täyttymistä. Tällöin vanhuuseläke myönnetään työntekijän 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, vaikka työsuhte tuolloin olisi vielä voimassa.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin uusi säännös takautuvasti myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen, tai 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa vanhuuseläkkeen, maksamisesta työnantajalle siltä osin kuin työnantaja on maksanut työntekijälle samalta ajalta irtisanomisajan palkkaa. Momentin säännöstä sovellettaisiin niissä tilanteissa, joissa työntekijä on irtisanomisaikanaan tullut tosiasiallisesti työkyvyttömäksi, mutta palkka maksetaan sairausajan palkan sijasta irtisanomisajan palkkana.

118 §. *Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen sairausvakuutusrahastolle.* Pykälään siirrettäisiin TEL:n 19 c §:n 7 momentin säännös, jonka mukaan vanhuuseläke maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksettua sairauspäivärahaa. Pykälän 2 momenttiin siirrettäisiin TEL:n 4 d §:n 4 momentin säännös täyden työkyvyttömyyseläkkeen maksamisesta sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua SVL:n mukaista päivärahaa. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan takautuvasti myönnettävä kuntoutusraha ja kuntoutuskorotus maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin ne vastaavat määrältään samalta ajalta maksettua SVL:n mukaista päivärahaa. Käytännössä kuntoutusrahaan ja kuntoutuskorotukseen on nykyisin sovellettu TEL:n 4 d §:n 4 momentin säännöstä, joten 3 momenttiin ehdotettu uusi säännös ei muuttaisi nykyistä käytäntöä.

119 §. *Eläkkeen maksaminen kunnalle tai sosiaalihuoltolain mukaiselle toimielimelle.*

Takautuvasti myönnetty eläke maksettaisiin sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle, jos työntekijä olisi saanut toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista toimeentulotukea ennakkona. Asiasta säädettäisiin pykälän 1 momentissa. Säännös vastaa voimassa olevan TEL:n 19 c §:n 4 momenttia. Pykälän 2 momenttiin siirrettäisiin TEL:n 19 c §:n 5 momentissa oleva säännös eläkkeen maksamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle asiakasmaksusta annetun lain (723/1992) 14 §:ssä tarkoitettulla tavalla työntekijän saaman laitoshoidon, laitoshuollon tai perhehoidon ajalta.

120 §. *Eläkkeen maksaminen Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle.* Jos työntekijä olisi saanut väliaikaisesti kansaneläkettä tai kansaneläkettä ja eläkkeensaajien asumistukilain mukaista asumistukea samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään muutoksenhaun perusteella tämän lain mukainen eläke takautuvasti, tämän lain mukainen takautuvan ajan eläke voitaisiin maksaa Kansaneläkelaitokselle silti osin kuin se määrältään vastaa Kansaneläkelaitoksen samalta ajalta liikaa maksaman etuuden määrää. Eläkelaitos voisi maksaa takautuvasti myöntämänsä eläkkeen Kansaneläkelaitokselle myös silloin, kun eläkelaitos jatkaa muutoksenhaun perusteella myönnettyä kuntoutustukea tai myöntää edunsaajalle tämän lain mukaisen perhe-eläkkeen. Takautuvalla ajalta myönnetty eläke voitaisiin maksaa Kansaneläkelaitokselle samalta ajalta liikaa maksetun kansaneläkkeen osalta myös silloin, kun eläkelaitos oikeaseisä aikaisemman päätöksen tai muutoin tarkistaa myönnetyn eläkkeen määrän tai oikeus päätöksen jälkeen myöntää kuntoutustuelle jatkoa. Eläkettä ei kuitenkaan maksettaisi Kansaneläkelaitokselle asumistuen liikkamaksun korvaamiseksi, jos samalla ei tulisi maksettavaksi takautuvaa kansaneläkettä. Säännöksellä laajennettaisiin eläkelaitoksen oikeutta ja velvollisuutta maksaa takautuvasti myönnettävä eläke Kansaneläkelaitokselle samalta ajalta liikaa maksetun kansaneläkelain mukaisen etuuden korvaamiseksi. Laajennuksen tarkoituksena on helpottaa takaisperintää myös eläkkeensaajan kannalta. Kansaneläkelaitoksen ei näissä tilanteissa tarvitsisi vaatia liikasuuritusta takaisin eläk-

keensaajalta itseltään. Nykyisin asiasta säädetään TEL:n 19 c §:n 3 momentissa.

Pykälän 4 momenttiin siirrettäisiin TEL:n 19 c §:n 2 momentissa olevat säännökset takautuvan eläkkeen maksamisesta kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle, jos työntekijä on samalta ajalta saanut työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea taikka koulutuspäivärahaa.

Pykälän 5 momenttiin siirrettäisiin TEL:n 19 c §:n 6 momentissa oleva säännös muun kuin osatyökyvyttömyyseläkkeen maksamisesta Kansaneläkelaitokselle, jos työntekijä on saanut opintotukilain mukaista etuutta samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti eläkettä.

121 §. *Määräaika maksuvaatimuksen esittämiselle.* Tämän lain mukainen eläke maksettaisiin edellä 7–10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa näissä pykälissä tarkoitetuille tahoille vain, jos eläkkeen maksamista koskeva ilmoitus on tehty eläkelaitokselle vähintään kaksi viikkoa ennen maksupäivää. Vastaava säännös on voimassa olevan TEL:n 10 c §:n 7 momentissa.

122 §. *Eläkkeen maksaminen sosiaalihuoltolain mukaiselle toimielimelle suostumuksen perusteella.* Pykälään siirrettäisiin nykyisin TEL:n 19 b §:n 4 momentissa oleva säännös etuuden maksamisesta etuudensaajan suostumuksella etuudensaajan asuinkunnan sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle.

123 §. *Takautuvan eläkkeen maksamisjärjestys.* Pykälä on uusi. Nykyisin työeläkelajeissa ei ole säännöstä siitä, missä järjestyksessä eläke on maksettava silloin, kun siihen lain mukaan on oikeus usealla taholla samanaikaisesti. Selvää säännöstä ei ole myöskään siitä, mikä osa eläkkeestä on ulosmitattavissa eläkkeensaajan muiden velkojen maksamiseen silloin, kun eläkettä on lain säännöksen mukaan maksettava muulle kuin eläkkeensaajalle itselleen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi takautuvan eläkkeen maksujärjestyksestä silloin, kun takautuvaan eläkkeeseen on lain mukaan oikeus useammalla taholla. Säännös perustuu nykyisin noudatettuun käytäntöön, johon on päädytty eri laeissa olevia takautumissääntöjä tulkitsemalla. Koska eläkettä on lain säännöksen mukaan maksettava takautumissaatavana muille sosiaalivakuutus-

ta hoitaville tahoille sillä perusteella, että ne ovat maksaneet sosiaalivakuutusetuutta eläkkeen kanssa päällekkäin, on katsottu, että näillä tahoilla on oikeus eläkkeeseen ennen eläkkeen ulosmittausta. Ulosottoviranomaiselle ja sitä kautta muille velkojille ei voisi syntyä parempaa oikeutta eläkkeeseen kuin mitä eläkkeensaajalle itsellään on.

124 §. *Eläkkeen siirtäminen tai panttaaminen.* Pykälään ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan tämän lain mukaista etuutta ei voi siirtää toiselle henkilölle. Voimassa oleva TEL:n 19 b §:n 3 momentti sallii eläkkeen siirtämisen toiselle, jos eläkelaitos suostuu siihen. Käytännössä tällaisia eläkkeen siirtoja toiselle ei ole tehty, joten eläkkeen siirtokieltä ehdotetaan säädettäväksi ehdottomana ja siten tarkennettuna, että se koskee eläkkeen siirtämistä toiselle henkilölle. Henkilöllä tarkoitettaisiin sekä luonnollisia henkilöitä että oikeushenkilöitä. Voimassa olevan lain mukaisesti eläkettä ei voisi myöskään pantata eikä tämän lain mukaista kustannusten korvauksella voitaisi ulosmitata. Kustannusten korvauksella tarkoitettaisiin esimerkiksi niitä kustannustenkorvauksia, joita eläkelaitos maksaa työkyvyttömyyseläkkeen hakijalle tai -saajalle sen vuoksi, että on velvoittanut tämän käymään tutkittavana nimeämensä lailistetun lääkärin luona tai osoittamassaan kuntoutus- tai tutkimuslaitoksessa.

125 §. *Eläkkeen vanhentuminen.* Pykälään otettaisiin nykyisin TEL:n 19 b §:n 9 momentissa oleva säännös eläkelaitoksen päätökseen perustuvan etuuden vanhentumisesta muutettuna. Tällainen saatava vanhentuisi nykyisen kymmenen vuoden sijasta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jolloin se olisi pitänyt maksaa, jos vanhentumista ei olisi sitä ennen katkaistu. Vanhentuminen katkeaisi vanhentumisesta annetun lain (728/2003; vanhentumislaki) 10 §:n mukaisesti, jos etuuden saaja vaatisi maksua tai muutoin muistuttaisi eläkelaitosta siitä, jos eläkelaitos maksaisi saatavaa tai muutoin tunnustaisi sen tai jos osapuolet sopisivat esimerkiksi saatavan maksujärjestelyistä. Saatavan vanhentuminen katkeaisi myös vanhentumislain 11 §:n mukaisilla oikeudellisilla keinoilla. Kun vanhentuminen olisi katkaistu, sen katkaisemista alkaisi kulua uusi viiden vuoden vanhentumisaika.

Säännös ei nykyisen oikeuskäytännön mukaisesti estäisi eläkelaitosta maksamasta eläkettä pidemmältäkin ajalta takautuvasti. Säännös tulisi voimaan asteittain siten, että vanhentumisaika olisi vuonna 2007 ja 2008 vielä kymmenen vuotta ja aika lyhenyisi vuosittain vuoden kerrallaan siten, että vuonna 2013 vanhentumisaika olisi viisi vuotta.

126 §. *Aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperintä.* Pykälään otettaisiin TEL:n 18 §:n 1, 2, 4 ja 5 momenttien säännökset aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperinnästä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin takaisin perinnän vanhentumisesta. Tältä osin säännöstä olisi muutettu nykyisestä. Aiheettomasti maksettu eläke olisi perittävä takaisin nykyisen kymmenen vuoden sijaan viiden vuoden kuluessa sen maksupäivästä lukien. Kun takaisinperintäpäätös olisi tehty, saatava olisi perittävä viiden vuoden kuluessa päätöksen antamisesta, jollei vanhentumista olisi sitä ennen katkaistu. Vanhentumisajan katkaisemisesta alkaisi kulua uusi viiden vuoden vanhentumisaika. Säännös tulisi voimaan asteittain siten, että vuonna 2007 ja 2008 aiheetta maksetun eläkkeen voisi periä takaisin kymmeneltä vuodelta. Aika lyhenisi vuosittain vuodelta siten, että vuonna 2013 aiheetta maksetun eläkkeen voisi periä takaisin viideltä vuodelta.

127 §. *Aiheettomasti maksetun eläkkeen kuittaus.* Aiheettomasti maksettu eläke voitaisiin periä takaisin kuittaamalla se vastaisuudessa maksettavista eläke-eristä. Kulloinkin maksettavasta eläke-erästä ei kuitenkaan saisi ilman eläkkeensaajan suostumusta vähentää enempää kuin kuudesosan. Kun kyseessä olisi viimeisen eläkelaitoksen maksama eläkkeiden yhteismäärä, tällaisena eläke-eränä pidettäisiin mainittua eläkkeiden yhteismäärää. Voimassa olevassa TEL:ssä asiasta on säännökset 18 §:n 3 momentissa ja 4 momentin lopussa.

9 luku Muutoksenhaku

128 §. *Muutoksen hakeminen.* Pykälään ehdotetaan säännöstä, jonka 1 momentissa todettaisiin muutoksenhakuasteet. Lisäksi 1

momentissa säädettäisiin työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan työelämän ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevien jäsenen määrästä ja nimittämisestä. Säännös vastaa eduskunnassa käsiteltävänä olevassa toimeentuloturvan muutoksenhakua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE 155/2003 vp) täydentämiseksi annetussa hallituksen esityksessä ehdotettua TEL:n 20 §:n 1 momenttia. Muilta osin työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta säädettäisiin työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetulla lailla.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin, että asianosainen voi hakea muutosta eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen päätökseen kirjallisella valituksella työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalta, jollei tässä laissa erikseen toisin säädetä. Asianosaisella tarkoitettaisiin sitä luonnollista tai oikeushenkilöä, jonka edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta asiassa olisi päätetty tai jonka oikeudellisiin tai taloudellisiin etuihin ratkaisu välittömästi vaikuttaisi. Se, kuka on asianosainen, vaihtelee sen mukaan, mistä asiasta päätöksellä päätetään. Myös eläkelaitokset ja työnantaja ovat joissakin asioissa asianosaisia.

Pykälän 3 momentissa olisi säännös asianosaisen oikeudesta hakea muutosta työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätökseen vakuutus-oikeudelta. Asiasisällöltään ehdotettuja 2 ja 3 momentin säännöksiä vastaavat säännökset ovat voimassa olevan TEL:n 21 §:n 1-3 momenteissa.

Pykälän 4 momentissa todettaisiin ne eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen antamat päätökset, joihin tämän lain nojalla ei saa hakea muutosta. Muutoksenhakuoikeutta ei olisi eläkelaitoksen antamaan päätökseen, joka koskee kuntoutuksen sisältöä tai kuntoutusavustusta. Nykyisin asiasta säädetään TEL:n 4 m §:n 1 momentissa. Muutoksenhakuoikeutta ei olisi myöskään sellaiseen Eläketurvakeskuksen antamaan päätökseen, jolla Eläketurvakeskus on ratkaissut sen, mikä eläkelaitos on tämän lain ja tämän lain nojalla annetun asetuksen perusteella toimivaltainen käsittelemään eläkehakemuksen. Vastava säännös on nykyisin TEL:n 10 d §:n 10 momentissa. Siltä osin kuin asianosaisella olisi muutoksenhakuoikeus itseoikaisupäätöksiin tai väliaikaisiin päätöksiin, säädettäisiin

siin tässä luvussa erikseen.

Pykälän 5 momentissa todettaisiin, että muutoksenhakuasian käsittelyssä noudetaan hallintolainkäyttölakia, ellei tässä luvussa erikseen toisin säädetä.

129 §. *Muutoksen hakeminen viimeisen eläkelaitoksen päätösyhdistelmään ja EU-päätösten yhteenvetoon.* Eläkelaitoksen viimeisenä eläkelaitoksena antamaan päätösyhdistelmään sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin päätöksiinkin. Siten muutoksenhakua, päätöksen täytäntöönpanoa ja päätöksen oikaisua sekä poistamista koskevat säännökset koskisivat myös päätösyhdistelmää, jonka yksityisten alojen eläkelaitos viimeisenä eläkelaitoksena antaa. Kun eläkelaitoksen päätös sisältyy julkisen alan eläkelaitoksen viimeisenä eläkelaitoksena antamaan päätösyhdistelmään, siihen haettaisiin muutosta ja valitusasia käsiteltäisiin siten kuin kyseisen julkisen alan eläkelaiissa säädetään. Vastava säännös on nykyisin TEL:n 21 §:n 5 momentissa.

Pykälän 2 momenttiin ehdotettu säännös on uusi. Siinä säädettäisiin muutoksenhakemisesta silloin, kun asianosainen on ollut vakuutettuna kahdessa tai useammassa EU-maassa. Tällöin työntekijän työkyvyttömyyseläkkeen määrä riippuu muiden EU-maiden vakuutuskausista. EY:n sosiaaliturva-asetuksen täytäntöönpanosta annetun asetuksen (ETY) N:o 574/72 mukaan EU-maiden eläkelaitosten antamista päätöksistä annetaan yhteenveto, jonka liitteenä olevista päätöksistä on muutoksenhakuoikeus. Mainitun säännöksen mukaan muutoksenhaku aika laskeaan siitä, kun hakija saa yhteenvetona esitetyn selvityksen.

Koska eläkehakemusten käsittely ulkomailta kestää usein yli vuoden, jopa vuosia, on eläkkeenhakijan oikeusturvan kannalta välttämätöntä voida hakea muutosta työkyvyttömyyseläkeoikeudesta jo ennen päätösten yhteenvettoa. Tämä on tarpeen silloin, kun eläkeoikeus on evätty tai eläke on myönnetty osatyökyvyttömyyseläkkeenä, vaikka hakija on hakenut täyttä työkyvyttömyyseläkettä, tai kun eläke on myönnetty määräajaksi kuntoutustukena, vaikka eläkettä on haettu toistaiseksi. EU:n sosiaaliturva-asetuksessa ei säädetä työkyvyn arvioinnista, vaan se on puhtaasti kansallista lainsäädäntöä. Näin ollen

voidaan EU:n sosiaaliturva-asetuksen estämättä säätää mahdollisuudesta antaa päätös työkyvyttömyyseläkeoikeudesta ja oikeudesta hakea tällaiseen päätökseen muutosta. Säännös on tarpeen yhdenmukaisen oikeuskäytännön varmistamiseksi.

130 §. *Muutoksenhaku-aika.* Muutoksenhaku-aika olisi 30 päivää siitä päivästä, jona asianosainen olisi saanut tiedon eläkelaitoksen, Eläketurvakeskuksen tai työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksestä. Jos asianosainen ei muuta näyttäisi muutoksenhaun yhteydessä, hänen katsottaisiin saaneen tiedon päätöksestä seitsemäntenä päivänä sen päivän jälkeen, jona päätös on postitettu hänen ilmoittamaansa osoitteeseen. Vastaavat säännökset ovat nykyisin TEL:n 21 §:n 1 momentissa ja 21 §:n 4 momentissa.

131 §. *Perustevalitus maksuunpanosta.* Voimassa olevaa TEL:n perustevalitusta koskevaa säännöstä tarkennettaisiin siten, että pykälään lisättäisiin perustevalituksen tekemähdollisuus myös työntekijälle, joka katsoisi, että työnantaja on pidättänyt häneltä työntekijän vakuutusmaksun lain vastaisesti. Käytännössä tällaisia perustevalituksia on tutkittu muutoksenhakuasteissa, joten tarkennus ei muuttaisi säännöksen vakiintunutta soveltamiskäytäntöä. Myös työnantaja voisi nykyisen käytännön mukaisesti tehdä perustevalituksen vakuutusmaksun maksuunpanosta. Perustevalitus olisi aina tehtävä kirjallisesti ja se olisi toimitettava työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle viimeistään kahden vuoden sisällä maksuunpanovuoden jälkeen. Pykälän 2 momentin mukaan, jos perustevalitus tehdään ulosmittauksen takia, olisi lisäksi voimassa, mitä verojen ja maksujen perustevalituksesta säädetään. Näin perustevalituksen tekijä voi hakea täytäntönnäpon keskeytystä. Keskeytyshakemus toimitetaan ulosottomiehelle, joka toimittaa asiakirjat työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle. Nykyisin perustevalituksesta on säännös TEL:n 22 §:ssä.

132 §. *Valituskirjelmän jättöpaikka.* Pykälän mukaan valituskirjelmiä toimitettaisiin päätöksen antaneelle eläkelaitokselle tai Eläketurvakeskukselle sekä silloin, kun tästä päätöksestä valitetaan että silloin, kun valitaan työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan samasta asiasta antamaan päätök-

seen. Nykyisin vastaava säännös on TEL:n 21 a §:n 1 momentissa.

133. *Päätöksen oikaisu muutoksenhaun yhteydessä.* Valitusasia käsiteltäisiin aina ensin itseoikaisuasiana valituksenalaisen päätöksen antaneessa eläkelaitoksessa tai Eläketurvakeskuksessa. Jos vaatimukset voitaisiin kieltilta osin hyväksyä, eläkelaitos tai Eläketurvakeskus antaisi asiasta oikaisupäätöksen. Tällaiseen päätökseen asianosaisella olisi muutoksenhakuoikeus. Jos eläkelaitos tai Eläketurvakeskus hyväksyisi vaatimukset vain osin, se antaisi asiasta väliaikaisen päätöksen. Väliaikaiseen päätökseen ei saisi hakea muutosta. Nykyisin vastaava säännös on TEL:n 21 a §:n 2 ja 3 momentissa.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin menettelystä silloin, kun kyse olisi viimeisenä eläkelaitoksen toimineen eläkelaitoksen antamasta päätösyhdistelmästä. Yksityisten alojen eläkelaitoksen olisi aina viimeisenä eläkelaitoksena pyydettävä ennen asian käsitelyä lausunto julkisten alojen eläkelaitokselta, jos valitus koskisi julkisten alojen eläkelaitoksen hoitamaa eläketurvaa. Jos kyse olisi yksinomaan työkyvyn arviosta, lausuntoa ei kuitenkaan tarvitsisi pyytää. Jos kaikki ne eläkelaitokset, joiden päätöksiä valitus koskee, hyväksyvät muutoksenhakijan vaatimukset, viimeinen eläkelaitos antaisi uuden, oikaistun päätösyhdistelmän. Myös silloin, kun valitus koskee yksinomaan työkyvyn arviointia ja viimeinen eläkelaitos hyväksyy valituksessa esitetyt vaatimukset, viimeinen eläkelaitos antaisi uuden oikaistun päätösyhdistelmän. Tällaiseen oikaistuun päätösyhdistelmään asianosaisella olisi muutoksenhakuoikeus. Nykyisin vastaavat säännökset ovat TEL:n 21 a §:n 5–7 momentissa.

134 §. *Valituksen siirto muutoksenhakuelimelle.* Jos eläkelaitos tai Eläketurvakeskus ei oikaisisi valituksenalaista päätöstä, sen olisi siirrettävä valitus ja sitä koskeva lausuntonsa työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle. Valituksella tarkoitettaisiin paitsi varsinaista muutoksenhakukirjelmää, myös valitukseen liittyviä asiakirjoja. Määräaika työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle siirtämiseen olisi 30 päivää valitusajan päättymisestä. Jos kyseessä olisi valitus työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksestä, valitus tulisi siirtää mainitussa

ajassa vakuutusoikeudelle. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 21 a §:n 3 momentin alkupuolella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa eläkelaitos tai Eläketurvakeskus hyväksyisi valittajan vaatimukset sen jälkeen kun valituskirjelmä olisi toimitettu muutoksenhakuelimelle. Siltä osin, kuin eläkelaitos tai Eläketurvakeskus hyväksyisi esitetyt vaatimukset, se voisi antaa väliaikaisen päätöksen. Antamastaan väliaikaisesta päätöksestä eläkelaitoksen tai Eläketurvakeskuksen olisi ilmoitettava viipymättä muutoksenhakuelimelle. Tällaiseen väliaikaiseen päätökseen ei voisi hakea erikseen muutosta. Nykyisin vastaava säännös on TEL:n 21 a §:n 3 momentin lopussa.

Eläkelaitos tai Eläketurvakeskus voisi poiketa 1 momentissa mainitusta 30 päivän määräajasta, jos valituksen käsittelyssä tarvittavan lisäselvityksen hankkiminen edellyttäisi sitä. Valituskirjelmä ja lausunto olisi kuitenkin aina toimitettava muutoksenhakuelimelle viimeistään 60 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä. Nykyisin vastaava säännös on TEL:n 21 a §:n 4 momentissa.

Koska viimeisen eläkelaitoksen tulee muissa kuin pelkästään työkyvyn arviointia koskeissa asioissa pyytää ennen asian käsittelemistä lausunto julkisen alojen eläkelaitoksilta siltä osin kuin valitus koskee julkisten alojen eläkelaitoksen hoitamaa eläketurvaa, viimeisellä eläkelaitoksella olisi aikaa käsitellä tällaista asiaa 60 päivää. Jos jokin lausunnon antaneista julkisen alan eläkelaitoksista ei oikaisisi päätöstään muutoksenhakijan vaatimalla tavalla, valituskirjelmä ja siitä annetut lausunnot olisi toimitettava muutoksenhakuelimelle 60 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 21 a §:n 6 momentin lopussa.

135 §. *Muutoksenhakuajan jälkeen tullut valitus.* Valitus voitaisiin ottaa tutkittavaksi, vaikka se olisi saapunut määräajan jälkeen, jos myöhästymiselle olisi ollut painava syy. Nykyisin vastaava säännös on TEL:n 21 c §:ssä.

136 §. *Päätöksen täytäntöönpano.* Pykälään siirrettäisiin TEL:n 21 b §:n 1 ja 2 momentin säännökset päätöksen täytäntöönpanosta.

137 §. *Kirjoitus- tai laskuvirheen oikaiseminen.* Pykälään siirrettäisiin TEL:n 21 e §:n 2 momentin säännös kirjoitus- tai laskuvirheen oikaisemisesta. Päätöksessä oleva ilmeinen kirjoitus- tai laskuvirhe tai muu niihin verrattava selvä virhe olisi korjattava. Korjaamiseen ei kuitenkaan saisi ryhtyä, jos se johtaisi asianosaiselle kohtuuttomaan tulokseen.

138 §. *Asiavirheen oikaiseminen.* Pykälään siirrettäisiin TEL:n 21 e §:n 1 momentissa oleva säännös asiavirheen oikaisemisesta. Eläkelaitos tai Eläketurvakeskus voisi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen, jos sen päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen, ilmeisen väärään lain soveltamiseen tai päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe. Päätöstä ei kuitenkaan voisi oikaista asianosaisen vahingoksi ilman tämän suostumusta.

139 §. *Lainvoimaisen päätöksen oikaisu uuden selvityksen perusteella.* Eläkelaitoksen olisi tutkittava lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu asia uudelleen, jos asiassa ilmenee uutta selvitystä. Aikaisempi lainvoimainen päätös ei tällöin estäisi edun myöntämistä tai jo myönnetyn eläkkeen myöntämistä aikaisempaa suurempana. Myös työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta ja vakuutusoikeus voisivat valitusasiaa käsitellessään myöntää aikaisemmin lainvoimaisella päätöksellä hylätyn eläkkeen tai myöntää sen aikaisemmalta lainvoimaisella päätöksellä myönnettyä suurempana, jos asiassa ilmenisi sellaista uutta selvitystä, jonka perusteella tämä katsottaisiin perustelluksi. Ehdotetun 34 §:n mukaisesti mitä tässä säädetään eläkkeestä, koskee myös kuntoutusrahaa ja kuntoutuskorotusta. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 21 d §:n 2 momentissa.

140 §. *Lainvoimaisen päätöksen poistaminen.* Pykälässä säädettäisiin eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen päätöksen poistamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta voisi poistaa lainvoimaisen eläkelaitoksen päätöksen tai päätösyhdistelmän ja Eläketurvakeskuksen päätöksen. Nykyisin tämä toimivalta on vakuutusoikeudella. Vakuutusoikeuden käsiteltäväksi tulee vuosittain yhteensä noin 2 500 poistohakemusta, joista vakuutusoikeus hyväksyy noin 80 prosent-

tia. Suuri osa poistohakemusten hylkäämisestä johtuu siitä, että päätös olisi voitu oikeasta päätöksen antaneesta laitoksesta hakematta päätöksen poistamista. Prosessitaidollisista syistä olisi tarkoituksenmukaista, että eläkelaitosten ja Eläketurvakeskuksen poistohakemukset käsiteltäisiin ensimmäisessä muutoksenhakuasteessa eli työeläkeasiain muutoksenhakulautakunnassa. Asianosaisten oikeusturvan varmistamiseksi muutoksenhakulautakunnan poistovaatimukseen antamaan päätökseen saisi hakea muutosta vakuutusosoikeudelta.

Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta voisi poistaa lainvoimaisen päätöksen, jos se olisi perustunut virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka olisi ilmeisesti lainvastainen. Päätöksen poistamista koskevan vaatimuksen voisi tehdä eläkelaitos tai asianosainen. Päätöksen poistamista olisi haettava viiden vuoden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman. Erityisen painavista syistä päätös voitaisiin kuitenkin poistaa myös silloin, kun hakemus on tehty yli viiden vuoden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman. Ennen päätöksen tekoa muutoksenhakulautakunnan olisi varattava asianosaisille tilaisuus tulla kuuluksi. Vastaava säännös vakuutusosoikeuden osalta on nykyisin TEL:n 21 d §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksen poistamisesta. Säännös on uusi. Asianosainen voisi hakea vakuutusosoikeudelta muutoksenhakulautakunnan päätöksen poistamista samoilla edellytyksillä kuin eläkelaitoksen päätöksen poistamista muutoksenhakulautakunnalta. Näin muutoksenhakulautakunta ei ratkaisisi oman päätöksensä poistamista koskevaa vaatimusta, vaan asian ratkaisisi työeläkeasioiden ylin muutoksenhakuelin vakuutusosoikeus.

Pykälän 3 momentin mukaan jos eläkelaitos tekisi päätöksen poistamista koskevan vaatimuksen, se voisi keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sitä esityksensä mukaisena siihen saakka, kunnes asia uudelleen ratkaistaan. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 21 d §:n 1 momentissa.

III OSA VAKUUTTAMISTA JA KUSTANNUSTEN JAKOA KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET

10 luku Eläketurvan järjestäminen ja työeläkevakuutusmaksu

Eläketurvan järjestäminen

141 §. *Työnantajan velvollisuus järjestää työntekijän eläketurva.* Pykälä on uusi. Siinä säädettäisiin työnantajan velvollisuudesta järjestää työntekijälleen tämän lain mukainen eläketurva. Työnantajan olisi vakuutettava työntekijänsä viimeistään palkanmaksua seuraavan kuukauden aikana tämän lain mukaan, jos työnantajan työntekijälle työstä maksama työansio olisi vähintään 41,89 euroa kuukaudessa. Velvollisuus järjestää työeläketurva mainitussa määräajassa koskisi kaikkia työnantajia riippumatta siitä, järjestetäänkö työeläketurva työeläkevakuutusyhtiössä, eläkesäätiössä tai eläkekassassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä tavoista, joilla työnantaja voi järjestää tämän lain mukaisen eläketurvan. Työnantajan olisi järjestettävä työntekijöidensä eläketurva työeläkevakuutusyhtiössä, eläkekassassa tai eläkesäätiössä. Eläketurvan järjestäminen eläkekassassa edellyttäisi eläkekassan perustamista tai, jos työnantaja kuuluu jo toimivan eläkekassan säännöissä mainittuun toimintapiiriin, tällaisen eläkekassan osakkaaksi liittymistä. Eläkekassan perustamisen edellytyksistä ja perustamisesta säädetään vakuutus-kassalaissa. Vastaavasti eläketurvan järjestäminen eläkesäätiössä edellyttäisi eläkesäätiön perustamista tai sellaiseen yhteiseläkesäätiöön liittymistä, johon työnantaja voi eläkesäätiölain mukaan kuulua. Eläkesäätiön perustamisesta säädetään eläkesäätiölaissa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin työntekijäryhmien eläketurvan järjestämisestä kahdessa tai useammassa eläkelaitoksessa. Työnantaja voi nykyisinkin TEL:n mukaisen perusvakuutuksen vakuutusehtojen 3 §:n mukaisesti järjestää vakuutuksen määrättyä työtä tekeväälle työntekijäryhmälle, jos hän ilmoittaa siitä kirjallisesti vakuutuksenantajalle vakuutuksen irtisanomisajan kuluessa. Jotta työntekijäryhmien jakaminen eri eläkelaitoksiin ei kohtuuttomasti vaikeuttaisi toi-

meenpanoa, ehdotetaan säädettäväksi, että työntekijäryhmien on oltava riittävän selkeästi määritelty.

142 §. *Eläketurvan järjestäminen ottamalla vakuutus työeläkevakuutusyhtiössä.* Pykälä on osin uusi. Eläketurva järjestettäisiin työeläkevakuutusyhtiössä pääsääntöisesti tekemällä sinne vakuutushakemus. Ainoastaan tilapäinen työnantaja voisi järjestää työntekijöidensä eläketurvan työeläkevakuutusyhtiössä tekemättä nimenomaista vakuutushakemusta. Työnantajan olisi tehtävä vakuutushakemus valitsemaansa eläkelaitokseen palkanmaksua seuraavan kuukauden aikana. Vakuutushakemuksen hyväksymisen perusteella syntyisi vakuutus sopimus ilman muita toimenpiteitä. Työeläkevakuutusyhtiö antaa sopimuksen syntymisestä tiedon työnantajalle lähettämällä tälle vakuutuskirjan. Tarkempia määräyksiä vakuutuksen toimeenpanoon liittyvistä seikoista annettaisiin vakuutusehdoissa.

143 §. *Vakuutuksen antaminen ja päättäminen.* Pykälän 1 momentin alkuun ehdotetaan siirrettäväksi nykyisin TEL:n 3 §:n 1 momenttiin sisältyvä säännös, jonka mukaan työeläkevakuutusyhtiö ei saa kieltäytyä antamasta tai pitämästä voimassa siltä haettua vakuutusta. Työeläkevakuutusyhtiö olisi velvollinen pitämään vakuutuksen voimassa sen irtisanomiseen saakka, jos työnantajalla olisi tämän lain mukaan vakuutettavia työntekijöitä. Pykälän 1 momentin loppuosaan ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan työeläkevakuutusyhtiö voisi ilman erillistä irtisanomismenettelyä päättää vakuutuksen, jos työnantaja ei olisi ilmoittanut maksaneensa edeltävän kalenterivuoden aikana TyEL:n mukaista palkkaa. Ennen vakuutuksen päättämistä työeläkevakuutusyhtiön olisi kuitenkin varmistettava, ettei työnantaja ole enää vakuuttamisvelvollinen. Vakuutuksen päättämismenettelyllä välttyttäisiin siltä, että eläkelaitoksissa olisi irtisanomattomana voimassa vakuutus pitkäänkin sen jälkeen, kun työnantaja tosiasiallisesti on lopettanut toimintansa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yleispiirteittäin vakuutuksen päättämisestä irtisanomalla. Työnantaja voisi päättää vakuutuksen irtisanomalla sen kirjallisesti vähintään kolme kuukautta ennen vakuutuksen päätty-

mispäivää. Tarkemmat määräykset vakuutuksen irtisanomisesta olisivat sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymissä vakuutusehdoissa. Vakuutuksen irtisanominen ei vapauttaisi työnantajaa TyEL:n mukaisesta vakuuttamisvelvollisuudesta. Jos vakuutuksen irtisanoneella työnantajalla olisi edelleen TyEL:in kuuluvia työntekijöitä, työnantaja olisi järjestettävä työntekijöilleen eläketurva muussa työeläkevakuutusyhtiössä, eläkesäätiössä tai eläkekassassa.

144 §. *Vakuutuksen hoitamista varten tehtävät ilmoitukset.* Vakuutuksen hoitamista varten työnantajan olisi ilmoitettava työeläkevakuutusyhtiölle vakuutus sopimuksen mukaisessa määräajassa tunnistetietonsa ja tämän lain mukaisessa työsuhteessa työskentelevien työntekijöidensä henkilö- ja palkkatiedot. Käytännössä työnantaja valitsee vakuutushakemusta tehdessään, ilmoittaako hän työeläkevakuutuksen hoitamista varten tarvittavat tiedot kuukausittain vai vuositasolla. Vaihtoehtoisista ilmoitustavoista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Koska vakuutus sopimus syntyisi jo työeläkevakuutusyhtiön vastaanotettua työnantajan vakuutushakemuksen, pykälässä mainitulla vakuutus sopimuksen mukaisella määräajalla tarkoitettaisiin vakuutushakemuksessa ilmoitettuja määräaikoja. Pykälässä tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus koskisi myös sellaista työnantajaa, joka on järjestänyt työntekijöidensä eläketurvan eläkekassassa tai eläkesäätiössä.

145 §. *Työsuhteen alkamis- ja päättymisaikaa koskevan tiedon korjaaminen.* Vuoden 2005 alusta voimaantulleella lainmuutoksella siirryttiin uuteen eläkkeen laskemistapaan, jossa työeläke lasketaan kunkin vuoden palkan ja karttumisprosentin perusteella. Työsuhteiden alkamis- ja päättymisaikatietoja ei siten enää tarvita työeläkkeen laskemiseksi muulloin kuin silloin, kun eläkettä lasketaan vuoden 2005 alusta voimaantulleeseen lainmuutoksen voimaantulosäännöksen perusteella niin sanotuista suojasäännöksen soveltamisalaan kuuluvista työsuhteista tai muutoin soveltaen ennen vuotta 2005 voimassa olevia säännöksiä. Työsuhteen alkamis- ja päättymisaikatietoja rekisteröidään kuitenkin toistaiseksi sellaisina kuin työnantaja ne ilmoittaa.

Koska työsuhteen alkamis- ja päättymisai-

katiedoilla ei edellä mainittuja suojasäännökseen kuuluvia työsuhteita lukuun ottamatta ole merkitystä työntekijän eläketurvan kannalta, eläkelaitokset ja Eläketurvakeskus vastaisivat siitä, että työsuhteen alkamis- ja päättymisaikatiedot ovat sen mukaiset kuin työnantaja on ne ilmoittanut. Halutessaan työntekijä voisi korjata työsuhteen alkamis- ja päättymisaikaa koskevan virheellisen päivämäärän selvittämällä oikean päivämäärän työnantajan kanssa. Eläkelaitos tai Eläketurvakeskus oikaisisi talletetun tiedon saatuaan siitä ilmoituksen työnantajalta.

Niiden työsuhteiden osalta, joissa työsuhteen alkamis- ja päättymisaikatiedoilla on merkitystä eläkkeen määrään, työsuhteiden alkamis- ja päättymisaikatiedoista säädettäisiin TyEL:n voimaanpanolaissa.

146 §. *Työnantajan velvoittaminen kuukausittaiseen ilmoittamis- ja maksumenettelyyn.* Pykälä on uusi. Jos työnantaja olisi laiminlyönyt tämän lain tai asetuksen mukaiset velvoitteensa, työeläkevakuutusyhtiö voisi velvoittaa työnantajan antamaan 144 §:ssä tarkoitetut tiedot ja maksamamaan tietoihin perustuvan vakuutusmaksun kuukausittain. Pykälän soveltaminen ei edellyttäisi, että laiminlyönti tapahtuu siinä eläkelaitoksessa, joka säännöstä soveltaa. Työeläkevakuutusyhtiö voisi siten velvoittaa työnantajan kuukausittaiseen tietojen antamiseen ja vakuutusmaksun maksamiseen myös silloin, kun työnantaja on aikaisemmin laiminlyönyt tämän lain mukaiset velvoitteensa muussa eläkelaitoksessa. Säännöksellä pyrittäisiin estämään vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntitilanteita jo ennakolta niissä tapauksissa, joissa työnantaja on aikaisemminkin laiminlyönyt näitä velvoitteitaan. Laiminlyönnin seuraamuksista säädettäisiin 163 §:ssä.

147 §. *Tilapäinen työnantaja.* Pykälä on uusi. Siinä määriteltäisiin tilapäinen työnantaja ja säädettäisiin tämän mahdollisuudesta järjestää eläketurva työeläkevakuutusyhtiössä ilman 142 §:n mukaista nimenomaista vakuutushakemusta.

Tilapäisellä työnantajalla tarkoitettaisiin työnantajaa, joka ei maksa palkkaa säännöllisesti kuukausittain ja jolla ei olisi vakinaisesti työntekijöitä. Lisäksi edellytettäisiin, että kaikille tilapäisesti työnantajan palveluksessa oleville työntekijöille maksettavat palkat yh-

teensä jäisivät kuuden kuukauden ajanjaksolla pienemmäksi kuin 6000 euroa. Tilapäisenä työnantajana toimiessaan työnantajan tulisi ilmoittaa tunnistetietonsa sekä työntekijänsä henkilö- ja palkkatiedot ja maksaa ilmoitettuun palkkaan perustuva vakuutusmaksu valitsemaansa eläkelaitokseen palkanmaksukuukautta seuraavan kuukauden 20 päivään mennessä. Menettelystä ja ilmoitettavista tiedoista säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Menettely vastaa pitkälti nykyistä LEL:n ja TaEL:n mukaista vakuuttamista.

Vain tilapäisellä työnantajalla olisi mahdollisuus maksaa eläkevakuutusmaksu työeläkevakuutusyhtiöön tekemättä vakuutushakemusta. Työnantajalla olisi velvollisuus tehdä 142 §:n mukainen vakuutushakemus sitä seuraavan kuukauden alusta, kun sen maksama palkkasumma kuuden kuukauden ajalta ylittäisi mainitun 6000 euron rajan.

148 §. *Eläkelaitoksesta tiedottaminen.* Pykälä on osin uusi. Työnantajan olisi annettava työntekijöillä tieto siitä, missä eläkelaitoksessa heidän eläketurvansa on järjestetty. Tieto voisi olla esillä työpaikalla, kuten nykyisin voimassa oleva TEL:n 3 §:n 3 momentti edellyttää. Tieto voitaisiin antaa työntekijöille muullakin tavoin, esimerkiksi merkitsemällä eläkelaitoksen nimi palkkatositteeseen tai ilmoittamalla eläkelaitos työntekijälle suullisesti.

149 §. *Ulkomaalaisen työnantajan vapauttaminen vakuuttamisvelvollisuudesta.* Suomessa tehty työ olisi vakuutettava Suomessa riippumatta siitä, onko työnantaja suomalainen vai ulkomaalainen. Tämä pääsääntö on todettu 1 §:n 2 momentissa. Pykälään ehdotettavan säännöksen mukaan ulkomaalainen työnantaja voisi kuitenkin saada vapautuksen vakuuttamisvelvollisuudesta, jos hän lähettäisi palveluksessaan olevan työntekijän Suomeen työhön. Säännöksen tarkoituksena on välttää kahdenkertainen vakuuttaminen samasta työstä. Vapautuksen myöntäisi Eläketurvakeskus. Edellytyksenä vapauttamiselle olisi, että työnantaja on velvollinen järjestämään työntekijälle kohtuullisen eläketurvan toisessa valtiossa Suomessa työskentelyn ajalta. Vapautushakemuksessa työnantajan tulisi esittää selvitys vakuuttamisvelvollisuudesta sekä järjestetystä eläketurvasta ja sen

kohtuullisuudesta. Vapautus myönnettäisiin enintään kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Työkomennuksen pituudella tai työntekijän kansalaisuudella ei olisi enää merkitystä. Vapautuksen myöntäisi Eläketurvakeskus. Ennen asian ratkaisemista Eläketurvakeskus kuulisi myös työntekijää. Sekä työnantajalla että työntekijällä olisi oikeus valittaa päätöksestä.

Eläketurvan järjestämisvelvollisuudesta voitaisiin vapauttaa vain ulkomainen työnantaja. Se, onko työnantajan asemassa ulkomainen yritys vai yritys, jossa työntekijä Suomessa työskentelee, ratkaistaisiin normaaleilla työoikeudellisilla perusteilla. Ulkomaisena työnantajana voidaan pitää myös suomalaisen tai muunmaalaisen yrityksen toisessa valtiossa olevaa sivuliikettä. Tällöin edellytetään, että siellä on pysyvä liikepaikka tai edustusto, jossa harjoitetaan jatkuvaa toimintaa. Sivuliikkeellä tulee olla merkittäviä työnantajan oikeusasemaan kuuluvia oikeuksia ja velvoitteita lähetettävää työntekijää kohtaan. Suomeen lähetettynä ei voitaisi pitää sellaista suomalaisen yrityksen ulkomaisen sivuliikkeen työntekijää, joka lähettämishetkellä kuului Suomen sosiaaliturvaan joko asumisensa tai työskentelynsä perusteella. Häneen sovellettaisiin edelleen Suomen lainsäädäntöä.

Jotta vapautus voisi tulla kyseeseen, olisi työnantajan esitettävä selvitys siitä, että hän on järjestänyt lähettämälleen työntekijälle kohtuullisen eläketurvan jossain muussa maassa Suomessa tehtävän työn ajalta. Lähetohta on, että tämän eläketurvan tulisi olla osa kyseisen maan lakisääteistä työeläkejärjestelmää tai ammatti- tai alakohtaista lisäeläkejärjestelmää. Vapautuksen perusteena voisi kuitenkin poikkeuksellisesti olla myös sellainen eläketurva, jonka työnantaja on työ-sopimuksessa sitoutunut järjestämään. Tällaisia järjestelyjä voi olla esimerkiksi monikansallisilla yrityksillä niiden kansainvälistä henkilökuntaa koskevana. Pakollisen muun eläketurvan tulisi sisältää vanhuus- ja työkyvyttömyysturva sekä perhe-eläketurva. Ansaitun eläkeoikeuden samoin kuin eläkkeen arvon säilymisen olisi oltava turvattu. Työnantaja olisi tarvittaessa velvollinen esittämään vapautushakemuksen ratkaisemiseksi tarvittavan selvityksen toisessa maassa järjestetystä eläketurvasta ja sen sisällöstä, ja

hankkimaan selvitykselle asianomaisen valtion viranomaisen tai muun viralliseksi katsottavan tahon vahvistuksen. Työnantajan olisi toimitettava vieraskielisistä asiakirjoista myös suomen- tai ruotsinkielinen käännös, jos sitä tarvitaan.

Vapautus myönnettäisiin enintään kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Jos työ Suomessa jatkuu tämän jälkeenkin, työnantajan olisi haettava vapautukselle jatkoa ja esitettävä selvitys siitä, että vapautuksen edellytykset ovat edelleen olemassa. Jos työnantaja ei hae vapautukselle jatkoa tai jos edellytyksiä sen myöntämiseksi ei ole, vakuuttamisvelvollisuus Suomessa alkaisi vapautusjakson kuluttua umpeen.

150 §. *Ulkomailla työskentelevän työntekijän vakuuttaminen.* TyEL koskisi pääsääntöisesti Suomessa tehtyä työtä. Suomalaisen työnantajan on kuitenkin vakuutettava työntekijän ulkomailla tekemä työ niissä tilanteissa, joissa työntekijään on EU:n sosiaaliturva-asetuksen tai Suomea sitovien kansainvälisen sosiaaliturvaa koskevien sopimusten sovellettavaa lainsäädäntöä koskevien määräysten takia sovellettava Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä. Lisäksi suomalaisen työnantajan olisi vakuutettava työntekijänsä ulkomailla tekemä työ niissä tilanteissa, joissa suomalainen työnantaja lähettää työntekijän ulkomaille työhön omaan palvelukseensa tai lähettävän työnantajan kanssa samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluvan ulkomaisen yrityksen palvelukseen siten, että työntekijän työsuhte lähetäneeseen suomalaisen yritykseen jatkuu ulkomailla työskentelyn ajan. Edellytyksenä olisi myös, että työntekijä on lähtiessään ulkomaille kuulunut Suomen sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen.

Työnantaja voisi hakea vapautusta lähetettyjen työntekijöiden vakuuttamisvelvollisuudesta Eläketurvakeskukselta. Vapautuksen edellytyksenä olisi, että hakemuksessa tarkoitettulle työntekijäryhmälle olisi järjestetty eläketurva muulla tavoin siten, että eläketurvan voitaisiin kokonaisuutena katsoa vastaavan tämän lain mukaista eläketurvaa. Vapautus voitaisiin myöntää siltä ajalta, jonka työntekijöiden työsuhte ulkomailla olisi jatkunut yli kaksi vuotta. Vapautus voitaisiin myöntää myös takautuvasti, ei kuitenkaan aikaisemmalta ajalta kuin sen kalenterivuoden alusta,

jona vapautusta olisi haettu.

Säännös olisi uusi siltä osin kuin siinä säädetään Suomen lainsäädännön soveltamisesta EU:n sosiaaliturva-asetuksen tai Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten takia. Ulkomaille lähetettyjen työntekijöiden vakuuttamisesta ja näiden työntekijöiden vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamisesta säädetään nykyisin TEL:n 1 c §:n 1 ja 2 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä tilanteista, joissa suomalainen työnantaja voisi järjestää tämän lain mukaisen eläketurvan ulkomaille työskentelevälle työntekijälle. Suomalainen työnantaja voisi vakuuttaa tämän lain mukaan sellaisen ulkomaille lähettämänsä työntekijän, joka muussa kuin 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa työskentelee suomalaisen työnantajan kanssa samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluvassa emo-, tytär- tai sisaryrityksessä tai muussa sellaisessa yrityksessä, jossa suomalaisella yrityksellä on määräämisvaltaa. Lisäksi suomalainen työnantaja voisi järjestää edellä kuvatussa yrityksessä työskentelevälle työntekijälle tämän lain mukaisen eläketurvan niissäkin tilanteissa, joissa suomalainen työnantaja ei olisi lähettänyt työntekijää ulkomaille, jos työntekijä työsuhteen alkaessa kuuluu Suomen sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen. Suomalainen työnantaja voisi järjestää tämän lain mukaisen eläketurvan edellä tässä pykälässä tarkoitettulle työntekijälle, vaikka tällaisen työntekijän eläketurva olisi EU:n sosiaaliturva-asetuksen tai Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten määräysten mukaan järjestettävä työntekomaassa. Tähän voi olla tarvetta silloin, kun lakisääteinen tai pakollinen työeläketurva työntekomaassa on puutteellinen. Nykyisin vastaavat säännökset ovat TEL:n 1 c §:n 3 momentissa.

Kun työnantaja järjestäisi tämän pykälän mukaisesti eläketurvan sellaiselle ulkomaille työskentelevällä työntekijällä, jonka vakuuttaminen tämän lain mukaan ei ole pakollista ja jolle on järjestetty samasta työstä eläketurva ulkomaille, tämän lain mukainen työansio voitaisiin määrätä pienemmäksi kuin, mitä se muutoin olisi tämän lain mukaan. Sisällöltään vastaava säännös on nykyisin TEL:n 1 c §:n 4 momentissa.

151 §. *Työnantajan oikeus saada päätös vakuutuksen perusteena olevasta työansioista.* Työnantajalla olisi oikeus saada eläkelaitokselta päätös siitä, onko työntekijälle maksettava palkka tai muu vastike sellaista työansiota, jonka perusteella työnantajan on järjestettävä tämän lain mukainen eläketurva. Päätöksen antaisi se eläkelaitos, jossa työnantaja on vakuuttanut tai on vakuuttamassa työntekijänsä. Sisällöltään vastaava säännös on nykyisin TEL:n 10 a §:n 3 momentissa.

Työeläkevakuutusmaksu

152 §. *Työeläkevakuutusmaksu.* Työeläketurvan kustantamiseksi työeläkevakuutusyhtiö ja eläkekassa perivät työeläkevakuutusmaksun. Tässä laissa myös eläkesäätiön perimästä kannatusmaksusta käytettäisiin termiä työeläkevakuutusmaksu. Työeläkevakuutusmaksu koostuu työnantajan ja työntekijän maksusta. Työnantaja vastaisi kuitenkin, kuten nykyisinkin, koko maksun maksamisesta eläkelaitokselle. Asiasta säädetään nykyisin TEL:n 12 b §:n 3 momentissa.

Työnantaja pidättäisi työntekijän työeläkevakuutusmaksun työntekijältä palkan maksun yhteydessä. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 12 b §:n 2 momentissa. Pykälän 2 momenttiin ehdotettu sanamuoto poikkeaa nykyisestä siten, ettei pykälään enää otettaisi mainintaa siitä, että työntekijän työeläkevakuutusmaksu pidätetään siltä osin kuin työnantaja on palkanmaksuhetken mukaan arvioituna velvollinen järjestämään työntekijälle eläketurvaa. Vuoden 2005 alusta lukien eläkettä karttuu kaikesta työstä. Sen vuoksi voimassa olevan lain sanamuoto on käynyt tarpeettomaksi. Sanamuodon muutoksen mukaisesti työntekijän työeläkevakuutusmaksu pidätettäisiin kaikesta sellaisesta palkasta, josta karttuu tämän lain mukaista eläketurvaa. Siten maksu pidätettäisiin myös tämän lain mukaan vakuutetulle luottamustehtävää hoitavalle henkilölle maksettavasta palkkiosta ja ulkomaille työskentelevälle 150 §:n perusteella vakuutetulle työntekijälle maksettavasta palkasta.

Jos palkan maksaisi työnantajan sijasta vakuutuskassalaissa tarkoitettu sairauskassa täydennyspäivärahana tai muu sijaismaksaja, esimerkiksi konkurssipesä, myös tämä perisi

työntekijältä palkan maksun yhteydessä työntekijän työeläkevakuutusmaksun. Tästä ehdotetaan säännöstä 3 momenttiin. Työeläkevakuutusmaksu perittäisiin siitä työansioista, joka oikeuttaa eläkkeeseen.

Pykälän 5 momentissa todettaisiin ne perusteet, joiden mukaan työeläkevakuutusmaksu määräytyy. Perusteet, joiden mukaan työeläkevakuutusyhtiön työeläkevakuutusmaksu määräytyy, on säädetty 166 §:ssä. Eläkekassan työeläkevakuutusmaksu määräytyisi 166 §:n laskuperusteiden ja eläkekassan sääntöjen mukaisesti ja eläkesäätiön työeläkevakuutusmaksu määräytyisi eläkesäätiölain ja eläkesäätiön sääntöjen mukaisesti. Työeläkevakuutusyhtiöiden ja eläkekassojen työeläkevakuutusmaksu määräytyy 166 §:ssä mainittujen laskuperusteiden mukaisesti, jotka sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa. Eläkekassojen työeläkevakuutusmaksusta on lisämääräyksiä eläkekassan säännöissä, jotka vakuutusvalvontavirasto vahvistaa. Sen sijaan eläkesäätiön työeläkevakuutusmaksu määräytyy eläkesäätiölain ja vakuutusvalvontaviraston vahvistamien eläkesäätiön sääntöjen mukaisesti. Työeläkevakuutusmaksun laskuperusteiden vahvistamista koskevat säännökset ovat siis erilaiset työeläkevakuutusyhtiöiden, eläkekassojen ja eläkesäätiöiden kohdalla. Eläkesäätiöitä ja eläkekassoja koskevien säännösten yhtenäistämistarve tulisi selvittää kolmikantaisesti erikseen.

153 §. *Työntekijän työeläkevakuutusmaksun määrä.* Pykälässä säädettäisiin työntekijän työeläkevakuutusmaksun määrästä. Työntekijältä on pidätetty työntekijän työeläkevakuutusmaksua vuodesta 1993. Vuosina 1993 ja 1994 maksun määrä oli kolme prosenttia. Työmarkkinajärjestöt ovat sopineet, että vakuutusmaksun muutoksesta siirretään puolet työnantajien ja puolet työntekijöiden kustannettaviksi ja vuoden 1994 jälkeen kolmen prosentin maksuun on sopimuksen mukaisesti lisätty puolet keskimääräisen TEL-vakuutusmaksun noususta. Keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu lasketaan ottaen huomioon tämän lain 169 §:n 3 momentissa tarkoitettut maksun alennukset, mutta ilman 53 vuotta täyttäneiden maksun korotusta.

Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen täy-

dennyssopimuksella vuonna 2002 on sovittu 53 vuotta täyttäneiden korotetusta maksusta. Työntekijän työeläkevakuutusmaksu on vakuutetun 53 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien edellisessä kappaleessa tarkoitettu työntekijän työeläkevakuutusmaksu kerrottuna luvulla 19/15. Korotettua maksua on pidätetty vuoden 2005 alusta lukien. Mainitulla 53 vuotta täyttäneiden korotetulla maksulla rahoitetaan osittain eläkkeen korkeampaa karttumaa 53 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Korotettu maksu kattaa noin kolmanneksen korkeamman karttuman aiheuttamista kustannuksista.

Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan TEL:n 12 b §:n 1 momenttia.

154 §. *Työntekijän työeläkevakuutusmaksun pidättäminen takautuvasti.* Pykälä on uusi. Sen 1 momentissa säädettäisiin työntekijän työeläkevakuutusmaksun pidättämisestä jälkikäteen silloin, kun työntekijän työeläkevakuutusmaksu olisi ilmeisen virheen takia jäänyt pidättämättä palkanmaksun yhteydessä. Työntekijän työeläkevakuutusmaksu voi jäädä pidättämättä palkanmaksun yhteydessä esimerkiksi työnantajan palkanmaksujärjestelmissä olevan virheen takia. Tällaisessa tilanteessa työnantaja voisi pidättää työntekijän työeläkevakuutusmaksun edellisen palkanmaksun yhteydessä maksamistaan palkoista vielä enintään kahden seuraavan palkanmaksun yhteydessä.

Eräillä aloilla työntekijän palkka määräytyy työn tuloksen perusteella. Siten palkanmaksun yhteydessä maksettava rahapalkka voi vaihdella jopa niin, ettei palkanmaksun yhteydessä aina tule rahapalkkaa maksettavaksi. Työntekijällä voi kuitenkin olla työsuhteessaan esimerkiksi luontoisetuja, joiden perusteella hänelle karttuu eläketurvaa. Jos tällaisessa tilanteessa työntekijän työeläkevakuutusmaksua ei voitaisi pidättää sen vuoksi, ettei maksun pidättämiseen riittävää rahapalkkaa makseta, työnantaja voisi pidättää työntekijän työeläkevakuutusmaksun myöhempien palkanmaksujen yhteydessä. Aika, jolta työeläkevakuutusmaksuja voitaisiin takautuvasti pidättää, olisi yksi vuosi.

155 §. *Vapauttaminen takautuvan työeläkevakuutusmaksun maksamisesta.* Pykälään siirrettäisiin nykyisin TEL:n 15 a §:ssä oleva

säännös, jonka mukaan Eläketurvakeskus voi vapauttaa työnantajan vakuutusmaksuvelvollisuudesta, jos työnantajan olisi oikeuskäytännön muuttumisen tai muun vastaavan syyn takia järjestettävä eläketurva takautvalta ajalta sellaiselle työntekijälle, jonka tekemä työtä ei ole aikaisemmin pidetty tämän lain soveltamisalaa kuuluvana. Eläketurvan aiheuttamista kustannuksista vapautetulta osin vastaisivat eläkelaitokset yhteisesti.

156 §. *Osakkaan tai yhtiömiehen vastuu työeläkevakuutusmaksusta.* Pykälä on uusi. Siinä säädettäisiin osakkaan tai yhtiömiehen vastuusta yhteisön tai yhtiön työeläkevakuutusmaksuista. Säännöksellä on tarkoitus selvittää työnantajan vakuutusmaksuvelvollisuutta. Sillä ei ole tarkoitus tehdä muutosta nykyiseen soveltamiskäytäntöön.

157 §. *Konkurssipesän vastuu työeläkevakuutusmaksusta.* Pykälä on uusi. Siihen ehdotetaan kirjattavaksi vakiintuneen soveltamiskäytännön mukainen konkurssipesän vastuu työeläkevakuutusmaksuista. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ennen konkurssin alkamista erääntyneet palkkasaatavat sekä vakuutusmaksut ovat konkurssipesän velkaa. Jos työskentely jatkuu konkurssin alettua konkurssipesän lukuun, konkurssipesä tulee työnantajan asemaan. Konkurssipesällä on siten muun muassa samanlainen ilmoitusvelvollisuus työsuhteiden päättymisestä sekä maksetuista palkoista kuin työnantajallakin on. Konkurssipesä vastaisi niin sanottuna massavelkana konkurssin alkamisen jälkeen teetettyyn työhön kohdistuvista vakuutusmaksuista. Maksessaan palkkoja konkurssipesä pidättää työntekijän työeläkevakuutusmaksun työntekijöiltä.

158 §. *Työeläkevakuutusmaksun vanhentuminen.* Työeläkevakuutusmaksun vanhentumisaikaa ehdotetaan lyhennettäväksi nykyisestä TEL:n mukaisesta kymmenestä vuodesta viiteen vuoteen, koska myöskään eläkkeeseen oikeuttavaa ansiota ei 74 §:ään ehdotettavan säännöksen mukaan selvitettäisi pidemmältä ajalta takautuvasti kuin viideltä vuodelta. Eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen olisi määrättävä tähän lakiin perustuva työeläkevakuutusmaksu viiden vuoden kuluessa vakuutusehtojen tai sääntöjen mukaisesta lopullisen työeläkevakuutusmaksun eräpäivästä lukien. Silloin kun kyse on tila-

päisestä työnantajasta, jonka tulee tilittää työeläkevakuutusmaksu edellisen kuukauden aikana maksamistaan palkoista seuraavan kuukauden 20 päivään mennessä, eläkelaitoksen olisi määrättävä työeläkevakuutusmaksu viiden vuoden kuluessa palkanmaksuvuotta seuraavan vuoden alusta lukien.

Ehdotettu viiden vuoden vanhentumisaika tulisi voimaanpanolain mukaan voimaan asettain siten, että vuonna 2007 ja 2008 vakuutusmaksu voitaisiin määrätä vielä kymmeneltä vuodelta takautuvasti. Takautuva aika lyhenisi vuoden kerrallaan, kunnes vuonna 2013 sovellettaisiin viiden vuoden vanhentumisaikaa. Nykyisin vakuutusmaksun vanhentumisesta säädetään TEL:n 19 §:n 1 momentissa. LEL:n ja TaEL:n mukaista vakuutusmaksua ei nykyisinkään voida määrätä muulta ajalta kuin kulumassa olevalta ja viideltä sitä edeltävältä kalenterivuodelta. Asista on säännös LEL:n 10 §:n 4 momentissa ja TaEL:n 8 §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentti on uusi. Siinä ehdotetaan poikkeusta 1 momentin mukaisesta viiden vuoden vanhentumisajasta. Niissä tilanteissa, joissa työntekijälle lisättäisiin tämän, työnantajan tai eläkelaitoksen selvityksen perusteella yli viisi vuotta vanhoja eläkkeeseen oikeuttavia yksityisten alojen työeläkelakien mukaisia työansioita, eläkelaitos voisi määrätä näihin ansioihin perustuvan työeläkevakuutusmaksun kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona kyseisen työsuhteen työeläkevakuutusmaksu olisi erääntynyt maksettavaksi. Tilapäisen työnantajan osalta kymmenen vuoden vanhentumisaika laskettaisiin palkanmaksuvuotta seuraavan vuoden alusta lukien.

159 §. *Työeläkevakuutusmaksun ulosotto-
kelpoisuus.* Pykälään siirrettäisiin nykyisin TEL:n 19 §:n 1 ja 2 momentissa oleva säännös, jonka mukaan tämän lain mukainen vakuutusmaksu ja sille määrätty viivästyskorko saadaan ulosmitata ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottoimin annetussa laissa säädetään.

160 §. *Aiheettomasti maksetun työeläkevakuutusmaksun palautus.* Pykälä on uusi. Pääsääntöisesti tämän lain soveltamisalaa kuuluu vain työskentely, josta työntekijälle on maksettu palkkaa vähintään 41,89 euroa

kuukaudessa. Jos työnantaja kuitenkin esimerkiksi edellisen vuoden palkkoja ilmoittaessaan ilmoittaisi vakuutukseen myös sellaisia kuukausiansioita, jotka jäävät alle 41,89 euron, tällaiset ansiot otettaisiin huomioon tämän lain mukaisessa vakuutuksessa. Tällöin työntekijälle kertyisi eläketurvaa myös alle 41,89 euron kuukausiansioista, jos työeläkevakuutusmaksua ei palautettaisi työnantajalle. Työnantaja voisi kuitenkin vaatia työeläkevakuutusmaksujen palautusta tältä osin. Työnantajan hakemuksesta työeläkevakuutusmaksu tällaisista ansioista palautettaisiin, ei kuitenkaan pidemmältä ajalta kuin kuluvalta ja sitä välittömästi edeltävältä kalenterivuodelta. Jos työnantajalle palautettaisiin alle 41,89 euron ansioiden perusteella maksettu työeläkevakuutusmaksu, työnantaja olisi velvollinen palauttamaan työntekijälle tältä näiden ansioiden perusteella pidättämänsä työntekijän työeläkevakuutusmaksun.

161 §. *Aiheettomasti pidätetyn työntekijän työeläkevakuutusmaksun palautus.* Voimassa olevassa laissa ei ole säännöstä, joka velvoittaa työnantajan palauttamaan aiheettomasti pidätetyn työntekijän työeläkevakuutusmaksun työntekijälle. Sen takia muutoksenhakuasteet eivät ole voineet velvoittaa työnantajaa palauttamaan aiheettomasti pidätettyä työntekijän työeläkevakuutusmaksua työntekijälle, vaikkakin ovat päätöksessään todenneet, että maksu on pidätetty aiheettomasti. Pykälään ehdotetulla säännöksellä pyritään korjaamaan tämä epäkohta. Ehdotetun säännöksen mukaan työnantajan olisi työntekijän vaatimuksesta palautettava työntekijälle tältä aiheettomasti tai määrältään liian suurena peritty työntekijän työeläkevakuutuseläkemaksu. Jos työntekijän työeläkevakuutusmaksu olisi peritty esimerkiksi työnantajan työntekijälleen maksamasta kulukorvauksesta tai vahingonkorvauksen luonteisesta erästä taikka muusta sellaisesta erästä, jota ei oteta huomioon eläkettä määrättäessä, vakuutusmaksu olisi peritty aiheettomasti ja se tulisi työntekijän vaatimuksesta palauttaa työntekijälle. Työntekijän työeläkevakuutusmaksua ei kuitenkaan palautettaisi, jos työnantaja olisi perinyt vakuutusmaksun alle 41,89 euron kuukausiansioista eikä vaatisi vakuutusmaksua palautettavaksi. Säännöksen perusteella työntekijä saisi tämän lain mukaiselta muutok-

senhakuelimeltä täytäntöönpanokelpoisen päätöksen työeläkevakuutusmaksun palauttamisesta, eikä palautusta tarvitsisi hakea yleisestä alioikeudesta.

162 §. *Aiheettomasti maksetun työeläkevakuutusmaksun ja työntekijän työeläkevakuutusmaksun palautuksen vanhentuminen.* Pykälässä säädettäisiin siitä, missä ajassa aiheettomasti maksetun työeläkevakuutusmaksun tai aiheettomasti pidätetyn työntekijän työeläkevakuutusmaksun palautussaatava vanhentuu. Aiheettomasti maksetun työeläkevakuutusmaksun palautussaatava vanhentuisi viiden vuoden kuluttua työeläkevakuutusmaksun maksupäivästä lukien ja aiheettomasti pidätetyn työntekijän työeläkevakuutusmaksun palautussaatava vanhentuisi viiden vuoden kuluttua maksun pidätyspäivästä, jos vanhentumista ei olisi sitä ennen katkaistu. Nykyisin aiheettomasti maksetun vakuutusmaksun palautussaatava vanhentuu kymmenessä vuodessa. Aikaa ehdotetaan lyhennettäväksi viiteen vuoteen vastaavasti kuin vakuutusmaksun maksuunpanoaikaakin. Ehdotettu viiden vuoden vanhentumisaika tulisi voimaan asteittain siten, että vuosina 2007 ja 2008 vakuutusmaksu voitaisiin määrätä vielä kymmeneltä vuodelta takautuvasti. Takautuva aika lyhenisi vuoden kerrallaan, kunnes vuonna 2013 sovellettaisiin viiden vuoden vanhentumisaikaa. Vakuutusmaksun vanhentumisesta säädetään nykyisin TEL:n 19 §:n 3 momentissa. Aiheettomasti pidätetyn työntekijän työeläkevakuutusmaksun osalta säännös on uusi.

163 §. *Laiminlyöntikorotus.* Pykälässä säädettäisiin seuraamuksista, jos työnantaja laiminlöisi tämän lain mukaisen vakuuttamisvelvollisuutensa tai ilmoittamisvelvollisuutensa määräajassa. Tilanteista, joissa työnantajan laiminlyö tämän lain mukaisen vakuuttamisvelvollisuutensa kokonaan, säädettäisiin 13 luvussa.

Eläkelaitos voisi määrätä työnantajalle arvon perusteella enintään kaksinkertaiseksi korotetun työeläkevakuutusmaksun, jos työnantaja ei järjestäisi tämän lain mukaista eläketurvaa kuukauden kuluessa tämän lain alaisuuteen kuuluvan työsuhteen alkamisesta; ei ilmoittaisi eläkevakuutuksen hoitamista varten tarvittavia tietoja vakuutussopimuksen mukaisessa määräajassa tai, kun kyse on tila-

päisestä työnantajasta, ei ilmoittaisi eläketurvan järjestämisen edellyttämiä tietoja palkanmaksukuukautta seuraavan kuukauden 20 päivään mennessä. Korotettu vakuutusmaksu voitaisiin määrätä tietojen antamisen laiminlyönnistä laiminlyönnin ajalta.

164 §. *Työeläkevakuutusmaksun viivästyskorko.* Pykälä vastaa asiasisällöltään nykyistä soveltamiskäytäntöä. Sen mukaan viivästyneelle vakuutusmaksulle olisi maksettava korkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettun korkokannan mukainen viivästyskorotus.

11 luku **Eläkevakuutuksen ehdot ja laskuperusteet**

165 §. *Eläkevakuutuksen ehdot.* Vakuutusehdoissa annetaan tarkempia määräyksiä eläketurvan toimeenpanosta, kun vakuutus on järjestetty työeläkevakuutusyhtiössä. Vakuutusehdot eivät koske tilapäisen työnantajan ottamaa eläkevakuutusta. Vakuutusehdoissa on määrättyä muun muassa vakuutuksen voimassaolosta, irtisanomisesta, vakuutusmaksun takaisinlainauksesta sekä vakuutusmaksun viivästyminen. Myös luottamustehdävän hoitamiseen perustuvasta vakuutuksesta määrättäisiin vakuutusehdoissa. Työeläkevakuutusyhtiön on haettava vakuutusehdoille sosiaali- ja terveysministeriön vahvistus. Vakuutusehdot eivät koske eläkekassassa tai eläkesäätiössä järjestettyä vakuutusta. Eläkekassan ja eläkesäätiön on sisällytettävä eläketurvan toimeenpanon kannalta tarpeelliset määräykset sääntöihinsä. Nämä säännöt vahvistaa nykykäytännön mukaan vakuutusvalvontavirasto. Ehdotettu säännös vastaa osin ja täsmennettynä nykyistä TEL:n 3 a §:n 1 momentin säännöstä.

166 §. *Vakuutusmaksujen, vastuuvelan ja eläkevastuun laskuperusteet.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi TEL:n 12 a §:n 1 momenttiin sisältyvät säännökset, joiden mukaan työeläkevakuutusyhtiön ja eläkekassan on haettava sosiaali- ja terveysministeriön vahvistus vakuutusmaksujen ja vastuuvelan laskuperusteille ja sosiaali- ja terveysministeriö antaa eläkesäätiölle eläkevastuun laskuperusteet. Pykälän 2 momentissa täsmennetään eläkesäätiön eläkevastuun laskuperusteiden antamista. Eläkesäätiölle eläkevastuun laskuperusteet annetaan sosiaali- ja terveysminis-

terin asetuksella. Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen asema eläkevastuun laskuperusteiden suhteen eroaa toisistaan, sillä eläkekassoille ministeriö vahvistaa nämä laskuperusteet eläkekassojen hakemuksesta, mutta säätiöille ministeriö antaa nämä laskuperusteet asetuksella. Laskuperusteita koskevat mahdolliset muutostarpeet olisi selvitettävä kolmikantaisesti erikseen. Vastuuvelan määräytymisestä säädetään työeläkevakuutusyhtiöiden osalta työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain (354/1997) 6 luvussa ja eläkekassojen osalta vakuutuskassalain (1164/1992) 7 luvussa. Eläkesäätiön eläkevastuusta ja sen kattamisesta säädetään eläkesäätiölain 6 luvussa.

167 §. *Ehtojen ja laskuperusteiden yhdenmukaisuus.* Pykälään siirretään TEL:n 3 a §:n 1 momentin toisen virkkeen sisältö täsmennettynä. Sen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö ei saa ilman erityistä syytä vahvistaa eläkevakuutuksen ehtoihin tai laskuperusteisiin eroja, jotka vaikeuttavat TyEL:n toimeenpanoa tai eläkelaitosten yhteisten asioiden hoitamista.

168 §. *Laskuperusteiden laatiminen.* Pykälän 1 momentissa säädetään niin sanotusta turvaavuusperiaatteesta. Sen mukaan vakuutusmaksujen, vastuuvelan ja eläkevastuun laskuperusteet on laadittava siten, että otetaan huomioon ensisijaisesti työntekijöiden ja eläkkeensaajien tämän lain mukaisesti vakuutettujen etujen turvaaminen ja se, mitä 12 luvussa säädetään eläkkeistä aiheutuvan vastuun ja muiden kulujen jakautumisesta. Lisäksi yhteisesti kustannettavien kulujen suorittamiseen voidaan käyttää ennakolta rahastoitavaa menetelmää. Vastaava säännös sisältyy TEL:n 12 a §:n 2 ja 3 momenttiin.

169 §. *Työeläkevakuutusyhtiöille maksettavien vakuutusmaksujen laskuperusteet.* Pykälän 1 momentti on uusi. Siinä säädetään tarkemmin siitä, mitä työeläkevakuutusyhtiön vakuutusmaksujen laskuperusteista tulee ilmetä. Laskuperusteista tulee ilmetä, miten vakuutusmaksu lasketaan ja miten se jakautuu eri kululajeja varten perittäviin osiin. Laskuperusteet voidaan laatia siten, että työnantajan toteutunut työkyvyttömyyseläke- ja kuntoutusrahakorvausmeno otetaan huomioon vakuutusmaksua määrättäessä.

Työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutusmak-

sun suuruutta määrittäessä otetaan huomioon työeläkevakuutusyhtiön osuus yhteisesti kustannettavista kuluista. Tämä periaate on nykyisin todettu TEL:n 12 a §:n 3 momentissa.

Pykälän 3 momentissa säädetään niin sanotusta kohtuusperiaatteesta. Säännös vastaa nykyistä käytäntöä. Kun työnantaja on ottanut vakuutuksen työeläkevakuutusyhtiössä, työnantajalla on oikeus osuuteen vakuutusliikkeen mahdollisesti tuottamasta ylijäämästä. Tämä oikeus ei koske tilapäistä työnantajaa. Osuuden ylijäämästä vakuutusnottaja saa vakuutusmaksujen alennuksena tai muina vastaavina etuina. Pykälän mukaan laskuperusteet näille vakuutusmaksujen alennuksille ja muille vastaaville eduille on laadittava niin, että kohtuullisessa määrin otetaan huomioon ylijäämän kokonaisuus ja muodostumistapa. Tällaiset vakuutusmaksun alennukset ja muut vastaavat edut eivät saa vaarantaa työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa tarkoitettua vakavaraisuusvaatimuksen täyttymistä.

170 §. *Vastuuvelan laskuperusteiden muuttaminen.* Pykälään siirretään tarkennettuna TEL:n 12 a §:n 4 momenttiin sisältyvä säännös. Jos vastuuvelan laskuperusteita muutetaan siten, että vastuun määrä kasvaa, tästä aiheutuvat kustannukset sisällytetään eläkelaitosten yhteisellä vastuulla olevien etuuksien kustannuksiin. Jos vastuuvelan laskuperusteiden muuttamisesta johtuen vastuun määrä pienenee, myös vapautuvat varat käytetään yhteisesti kustannettavien etuuksien kustannuksiin.

171 §. *Vanhuuseläkevastuiden täydentäminen eläkevastuun täydennyskertoimella.* Vanhuuseläkkeiden rahastoitujia osia täydennetään vuosittain muun muassa tulevien vakuutusmaksujen korotuspaineen vaimentamiseksi määrällä, joka lasketaan eläkevastuun täydennyskertoimen avulla. Täydennyskertoimen arvo määritellään kahdesti vuodessa. Eläkevastuun täydennyskerroin sisältyy laskuperusteisiin ja se on määriteltävä siten, että eläkelaitosten vakavaraisuus ja eläkkeiden turvaamisesta johtuvat vaatimukset otetaan huomioon. Täydennyskertoimen arvon muuttaminen edellyttää normaalia laskuperustehakemusta. Hakemuksen laatimista varten Eläketurvakeskus kokoaa eläkelaitoksilta täydennyskertoimen määrittelyyn tarvittavat

tiedot ja laskee niiden perusteella täydennyskertoimen arvon. Kuten nykyisinkin, sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa laskuperusteet pyydettyään niistä Eläketurvakeskuksen hallituksen lausunnon. Täydennyskertoimen arvo voidaan vain erityisestä syystä vahvistaa laskelman tuloksesta poikkeavaksi.

Eläkevastuun täydennyskerroin korvaa nykyisen laskuperustekorron, josta säädetään TEL:n 12 a §:n 5 momentissa. Laskuperustekorkeaa käytetään nykyisin myös korkona eläkelaitosten välisessä rahaliikenteessä ja eräissä muissa korkoutuksissa. Vastedesnäissä tilanteissa varsinaisena korkona voidaan käyttää muita tähän tarkoitukseen sopivia korkoja.

172 §. *Eläkelaitosten yhteistyö vakuutuskehjojen ja laskuperusteiden valmistelussa.* Työeläkevakuutusyhtiöt hakevat 165 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriöltä vahvistuksen eläkevakuutuksen vakuutusehdoille ja työeläkevakuutusyhtiöt ja eläkekassat hakevat sosiaali- ja terveysministeriön vahvistuksen 166 §:n mukaan vakuutusmaksujen ja vastuuvelan laskuperusteille. Sosiaali- ja terveysministeriö ei saa ilman erityistä syytä vahvistaa näihin ehtoihin ja laskuperusteisiin eroja, jotka vaikeuttavat TyEL:n toimeenpanoa tai eläkelaitosten yhteisten asioiden hoitamista. Tästä syystä asianomaisten eläkelaitosten on tehtävä ehtojen ja laskuperusteiden valmistelussa yhteistyötä, joka tehostaa työeläkelainsäädännön toimeenpanoa. Pykälässä asianomaiset eläkelaitokset velvoitetaan tähän yhteistyöhön. Vastaavanlaista yhteistyötä asianomaiset eläkelaitokset tekevät myös valmistellessaan mallisääntöjä eläkesäätiöille ja eläkekassoille.

12 luku **Kustannusten jako eläkelaitosten kesken**

173 §. *Eläkelaitosten keskinäinen vastuu eläkkeistä ja kuntoutuskustannuksista.* Pykälä on uusi. Siinä todetaan eläkelaitosten vastuun jakautuminen yleispiirteittäin. Kukin eläkelaitos vastaa eläkkeen ja kuntoutusrahan siitä osasta, joka on rahastoitu kyseiseen eläkelaitokseen. Muilta osin eläkelaitokset vastaavat eläkkeiden kustannuksista yhteisesti.

174 §. *Eläkelaitoksen vastuu vanhuuselä-*

keestä. Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi sisällöltään sellaisenaan, mutta sanamuodoltaan täsmennettynä nykyiseen TEL:n 12 §:n 1 momentin 1 kohtaan sisältyvät säännökset. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan vanhuuseläkkeen rahastoinnissa laskennallisena eläkeikänä käytetään edelleenkin 65 vuoden ikää. Vanhuuseläkkeitä rahastoidaan puoli prosenttia vakuutetun työansioista 55 vuoden iän täyttämistä edeltävän vuoden loppuun. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vahvistaa vanhuuseläkkeen rahastointia koskevat laskuperusteet.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan eläkelaitos on vastuussa siitä määrästä, joka on siirretty eläkelaitoksen vastuulla olevaan osaan laskuperusteiden perusteella, ja 3 kohdan mukaan eläkelaitos vastaa myös sen vastuulle erikseen siirretystä määrästä. Vuoden 2005 alusta voimaantulleen työeläkeuudistuksen yhteydessä sovittiin vanhuuseläkkeen rahastoinnin lisäämisestä.

175 §. *Eläkelaitoksen vastuu työkyvyttömyyseläkkeestä.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi sisällöltään sellaisenaan nykyisessä TEL:n 12 §:n 1 momentin 2 kohdassa olevat säännökset. Pykälän 1 momentin mukaan laskettaessa eläkelaitoksen osuutta työkyvyttömyyseläkkeestä eläkelaitoksessa vakuutetut työansiot eläketapahtumaa edeltävän kahden viimeisen kalenterivuoden ajalta suhteutetaan mainittuna aikana kaikkien eläkeläiden mukaan vakuutettujen työansioiden sekä eläkettä kartuttavien palkattomilta ajoilta maksettujen sosiaalivakuutusetuksien perusteena olevien ansioiden yhteismäärään. Eläkkeen siitä osuudesta, joka vastaa mainittuna ajanjaksona muiden kuin TyEL:n ja MEL:n mukaan vakuutettujen ansioiden osuutta kaikista kahden vuoden jakson ansioista, vastaavat TyEL:n ja MEL:n mukaiset eläkelaitokset yhteisesti. Samoin, jos kaikkien työansioiden yhteismäärä on pienempi kuin 12 566,70 euroa kahden viimeisen kalenterivuoden aikana, eläke kustannetaan yhteisesti. Eläkelaitos ei kuitenkaan 2 momentin mukaan vastaa työkyvyttömyyseläkkeestä, jos mainittuina kalenterivuosina eläkelaitoksessa vakuutetut TyEL:n mukaiset työansiot tilapäisen työnantajan osalta tai muun työnantajan saman vakuutuksen osalta alittavat 2 094,45 euroa.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 momentin

työkyvyttömyyseläkkeeseen luetaan myös MEL:n mukaan karttunut eläkkeen osa, siltä osin kuin etuus ei ylitä TyEL:n tai TEL:n vähimmäiseläketurvaa vastaavaa etuutta.

Pykälän 4 momentissa luetaan ne työkyvyttömyysetuudet, jotka eläkelaitokset kustantavat yhteisesti. Tällaisia etuuksia ovat kuntoutuskorotus, palkattomilta ajoilta karttunut eläkkeen osa, eläkkeiden indeksitarkistuksesta johtuva korotus sekä työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus.

176 §. *Eläkelaitoksen vastuu kuntoutusrahaista ja muista kuntoutuskustannuksista.* Pykälään siirretään TyEL:n kuntoutusta koskeviin säännöksiin tehtävin muutosten perusteella tarkistettuna nykyisin TEL:n 12 §:n 1 momentin 2 kohtaan sisältyvät säännökset siitä, miten määräytyy eläkelaitoksen vastuu kuntoutusrahaista ja muista kuntoutuskustannuksista. Pykälän 1 momentin mukaan eläkelaitoksen vastuu kuntoutusrahaista on yhtä suuri kuin vastuu olisi siitä työkyvyttömyyseläkkeestä, johon vakuutetulla olisi oikeus, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi kuntoutushakemuksen tullessa vireille.

Pykälän 2 momenttiin siirretään nykyisessä TEL:n 12 §:n 3 momentissa oleva säännös. Sen mukaan muista kuin kuntoutustuen ja kuntoutusrahan aiheuttamista kustannuksista vastaa yksin kuntoutuksesta huolehtiva eläkelaitos.

177 §. *Eläkelaitoksen vastuu rekisteröidystä lisäedusta.* Eläkelaitos vastaa rekisteröidystä lisäedusta siltä osin, kuin etu vastaa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön antamien ja vahvistamien laskuperusteiden mukaisesti eläkelaitokselle suoritettavia vakuutusmaksuja ja laskettavaa eläkevastuuta. Säännös vastaa nykyistä TEL:n 12 §:n 1 momentin 3 kohtaa.

178 §. *Eläkelaitoksen vastuu palkattomilta ajoilta karttuneesta eläkkeen osasta.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi sellaisenaan TEL:n 12 §:n 1 momentin 6 kohtaan sisältyvä säännös siitä, miten määräytyy eläkelaitoksen vastuu palkattomilta ajoilta karttuneesta eläkkeen osasta. Palkattomilta ajoilta karttunut eläke on kaikkien eläkelaitosten, sekä yksityisalojen että julkisten alojen eläkelaitosten vastuulla. Vastuu näistä kustannuksista jaetaan vuosittain eläkelaitosten kesken kunakin vuonna eläkelaitoksessa va-

kuutettujen palkkasummien suhteessa. Mahdollinen ennakkomaksu ja lopullinen maksu ja niiden suoritusajat määrätään sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamissa vastuunjakoperusteissa.

179 §. *Eläkelaitoksen vastuu yhteisesti kustannettavista etuuksista.* Pykälään siirretään täsmennettynä TEL:n 12 §:n 1 momentin 4 kohdassa oleva säännös niistä etuuksista, jotka eläkelaitokset kustantavat yhteisesti sekä siitä, miten tämä vastuu jaetaan eläkelaitosten kesken. Pykälän 1 momentissa luetellaan ne etuudet, jotka ovat eläkelaitosten yhteisellä vastuulla. Näihin etuuksiin ei kuitenkaan sisällytetä palkattomilta ajoilta karttunutta eläkkeen osaa.

Eläkelaitokset vastaavat yhteisesti kustannettavien etuuksien kustantamisesta siltä osin kuin niitä ei saada muualta kustannettua. Muun muassa eläkelaitosten jäljellä oleva saatava Eläkevakuutusyhtiö Kansan erityiseltä selvityspesältä ja luottovakuutusliikkeen selvitykseen mahdollisesti vielä liittyvät palautukset vähentävät eläkelaitosten vastuuta yhteisesti kustannettavista etuuksista. Yhteisesti kustannettavien etuuksien rahoitukseen käytetään myös TyEL:n voimaanpanolain 32 §:n 5 momentin mukaisten rekisteröityjen lisätujen yhteisesti kustannettavien kulujen kustantamiseen tarkoitetut varat. Siltä osin kuin näitä kustannuksia ei saada edellä mainituista muista lähteistä kustannettua, eläkelaitokset vastaavat yhteisesti kustannettavien etuuksien kustantamiseen tarkoitetuista varoista osin näiden varojen mukaisessa suhteessa ja osin eläkelaitoksessa vakuutettujen työtulojen mukaisessa suhteessa.

Tarkemmat säännökset yhteisesti kustannettavien kulujen jakamisesta annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

180 §. *Vastuu Eläketurvakeskuksen kustannuksista.* Pykälän 1 momentissa säädetään Eläketurvakeskuksen kustannuksista. Nykyistä asiaa koskevaa TEL:n 12 §:n 1 momentin 5 kohtaan ehdotetaan muutoksia. Voimassa olevan TEL:n säännöksen mukaan eläkelaitokset vastaavat Eläketurvakeskuksen kustannuksista toimintansa laajuuden mukaisessa suhteessa. Pykälän ehdotuksen mukaan yksityisten alojen eläkelaitokset vastaavat Eläketurvakeskuksen kustannuksista yhteisesti eläkelaitoksessa vakuutettujen työtulo-

jen mukaisessa suhteessa. Lisäksi ehdotetaan, että kustannuksiin eivät enää osallistuisi lisäturvaa hoitavat eläkelaitokset niiden vähäisen merkityksen takia. Lisäksi pykälän 1 momentissa todetaan, että eläkelaitosten on näiden kustannusten korvaamiseksi suoritettava ennakkomaksu ja lopullinen maksu, joiden suuruus ja suoritusajat määrätään sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamissa perusteissa. Vastaava säännös on nykyisin TEA 17 §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukaan Eläketurvakeskuksen kustannusten kattamiseksi perittävää maksua vahvistettaessa on otettava huomioon myös muut Eläketurvakeskuksen tuotot. Maksua vahvistettaessa on huolehdittava siitä, että Eläketurvakeskuksen varat riittävät kattamaan Eläketurvakeskuksen tehtävistä ja toiminnasta aiheutuvat menot ja että Eläketurvakeskuksen maksuvalmius säilyy.

181 §. *Vastuu eläkelaitoksen joutuessa konkurssiin.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi sellaisenaan TEL:n 12 §:n 4 momentin säännös eläkelaitosten yhteisvastuusta eläkelaitoksen joutuessa konkurssiin. Jos tällöin eläke, kuntoutusetuus, indeksitarkistuksesta johtuva korotus tai vapaaehtoinen lisäetu jää kokonaan tai osittain turvaamatta, eläkelaitokset vastaavat siitä tai sen osasta yhteisesti siten kuin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään. Pykälän 2 momentin mukaan eläkelaitokset vastaavat tällöin yhteisesti myös tasoitusmäärästä, josta säädetään työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 14 §:n 3 momentissa tai vakuutuskassalain 79 §:n 3 momentissa. Eläkelaitosten vastuu rajataan vain tasoitusmäärän vähimmäismäärään, joka on määritelty sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamissa laskuperusteissa.

182 §. *Työttömyysvakuutusrahaston maksu.* Pykälään siirretään täsmennettynä TEL:n 12 c §:n säännös työttömyysvakuutusrahaston Eläketurvakeskukselle maksamasta maksusta työttömyysajalta karttuvan etuuden kustantamiseksi. Pykälän 1 momentissa mainitaan ne tahot, joiden työttömyys- ja koulutusajan huomioon ottamisesta aiheutuvaa vastuuta ja kuluja työttömyysvakuutusrahaston maksulla katetaan. Näihin tahoihin lisätään Kansaneläkelaitos, Suomen Pankin eläketurvaa hoitava eläkelaitos sekä ortodoksisen kirkkokunnan keskusrahasto, koska sa-

malla tavalla kuin muiden pykälässä mainittujen lakien mukaisten palkansaajien työttömyysmaksuun, myös näiden laitosten vakuutetuista maksettuihin työttömyysvakuutusmaksuun sisältyy osa, joka on tarkoitettu työttömyysajalta karttuneen eläketurvan kustantamiseen.

Pykälän 2 momentissa säädetään työttömyysvakuutusrahaston maksun määräytymisestä. Työttömyysvakuutusrahaston maksu määrätään siten, että se arvion mukaan vastaa määrää, joka saataisiin, jos palkattomilta ajoita maksettujen työttömyys- ja koulutusetuuksien sekä vuorottelukorvauksen perusteena olevasta tulosta suoritettaisiin tämän lain mukaista keskimääräistä vakuutusmaksua vastaava maksu. Keskimääräistä maksua määrättäessä ei oteta huomioon 53 vuotta täyttäneiden korotettua maksua. Mainitut etuuksien perusteena olevat tulot otetaan huomioon vain siltä osin kuin ne oikeuttavat eläkkeeseen. Näistä tuloista vuorottelukorvauksen perusteena oleva tulo ja työttömyys-turvain mukaisen ansioon suhteutetun pörvarahan perusteena oleva tulo oikeuttavat eläkkeeseen 75 prosenttisesti ja muut mainitut etuudet 65 prosenttisesti. Asiasisällöllisesti vastaava säännös on TEL:n 12 c §:n 1 momentissa.

Pykälän 3 momentin mukaan työttömyysvakuutusrahasto maksaa vakuutusmaksun Eläketurvakeskukselle sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa määräajassa ja Eläketurvakeskus puolestaan hyvittää saamansa varat 1 momentissa luetelluille eläkelaitoksille niissä vakuutettujen työansioden suhteessa. Ennen varojen hyvitystä TyEL:n mukaista eläketurvaa hoitavalle eläkelaitokselle ja merimieseläkekassalle, Eläketurvakeskus vähentää varoista oman kustannusosuutensa.

183 §. *Kustannusten selvittely.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi tarkennettuina ja täydennettyinä TEL:n 14 §:n 1 momentin 3 kohdan säännös, TEL 12 d §:n säännös yksityisten ja julkisten eläkelaitosten kustannusten selvittelystä sekä TEL:n 12 c §:n 2 momentin säännös työttömyysvakuutusrahaston maksaman maksun hyvityksestä eläkelaitoksille. Pykälän 1 momentin mukaan Eläketurvakeskus selvittää kalenterivuosittain, miten keskinäinen vastuu 174–181 §:ssä tarkoitetuista kustannuksista ja

182 §:ssä tarkoitettuja maksuista jakautuvat eläkelaitosten kesken.

Pykälän 2 ja 3 momentti vastaavat TEA:n 16 §:ää ja pykälän 4 momentti vastaa TEL:n 12 §:n 6 momenttia.

184 §. *Päätös kustannusten jakamisesta.* Pykälä on uusi. Sen mukaan Eläketurvakeskus antaa yksityisten alojen eläkelaitoksille valituskelpoisen päätöksen kustannusten jakamisesta. Eläketurvakeskus on nykyisinkin antanut kustannusten jakamisesta valituskelpoisen päätöksen, vaikka tätä velvollisuutta ei ole laissa erikseen säädetty.

185 § Eläkelaitosten sopimisoikeus. Eläkelaitokset voivat yksittäistapauksissa tai toimeenpanon helpottamiseksi sopia kustannusten jakautumisesta toisin kuin tässä luvussa säädetään, mutta tällöinkin on noudatettava tässä luvussa säädettyjä periaatteita. Nykyisinkin eläkelaitokset ovat voineet sopia kustannusten jakautumisesta. Asiasta säädetään TEL:n 12 §:n 1 momentin johdantolauseessa.

13 luku Vakuuttamisen valvonta

186 §. *Vakuuttamisen yleisvalvonta ja pakkovakuuttaminen.* Pykälä on osin uusi. Sen 1 momentissa säädettäisiin Eläketurvakeskuksen valvontavelvollisuudesta. Eläketurvakeskuksen tehtävänä olisi valvoa aktiivisesti työnantajien vakuuttamisvelvollisuuden täyttämistä. Tavoitteena olisi ennaltaehkäistä, havaita ja selvittää mahdollisimman nopeasti erilaiset vakuuttamisen laiminlyönnit. Valvonta olisi laaja-alaista. Valvonta tehtäisiin ensisijaisesti erilaisia rekisteritietoja vertaamalla. Valvonta kohdistuisi vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöneisiin ja vakuuttamiseen liittyvän ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöneisiin työnantajiin.

Eläketurvakeskuksen ja eläkelaitosten välillä valvonnan toimivalta jakautuisi siten, että eläkelaitos valvoisi omien asiakkaidensa vakuuttamisvelvollisuuden täyttämistä ja Eläketurvakeskuksen valvonta olisi yleistä. Vaikka työnantaja olisi järjestänyt työntekijöidensä eläketurvan työeläkevakuutusyhtiössä, Eläketurvakeskus voisi tehdä vakuuttamisen valvonnan kannalta tarpeellisia selvi-

tyksiä ja seulontoja laiminlyöntien toteamiseksi sekä suorittaa työnantajan vakuutusmaksujen ja työntekijöiden työsuhtetietojen selvittämiseksi tarkastuksia työnantajan tai työnantajan edustajan luona sekä ryhtyä muihin tarvittaviin valvontatoimenpiteisiin. Näitä valvontatoimenpiteitä tehdessään Eläketurvakeskus toimisi erikseen sovittavalla tavalla yhteistyössä asianomaisen työeläkevakuutusyhtiön kanssa. Lisäksi Eläketurvakeskus hoitaisi itsenäisesti edellä tarkoitettussa laissa määriteltyjen tilapäisten työnantajien vakuuttamisen valvontaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työnantajan pakkovakuuttamisesta. Jos työnantaja laiminlöisi hänelle 141 tai 147 §:n perusteella kuuluvan vakuuttamisvelvollisuuden eikä Eläketurvakeskuksen asettamassa määräajassa korjaisi laiminlyöntiään, Eläketurvakeskus ottaisi työnantajan kustannuksella eläkevakuutuksen valitsemastaan eläkelaitoksesta. Eläketurvakeskus tekisi tällaisesta pakkovakuuttamisesta muutoksenhakukelpoisen päätöksen.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että jos työnantaja, joka on järjestänyt työntekijöilleen eläketurvan kahdessa tai useammassa eläkelaitoksessa, on laiminlyönyt järjestää eläketurvan osalle työntekijöitään eikä kehotuksesta huolimatta korjaa laiminlyöntiään Eläketurvakeskuksen asettamassa määräajassa, Eläketurvakeskus voisi määrätä, mihin eläkejärjestelyyn vakuuttamatta jätetyt työntekijät on liitettävä. Laiminlyöntitilanteessakin Eläketurvakeskus noudattaisi työnantajan työntekijäryhmien jakoperustetta, jos työnantaja ilmoittaisi, mihin eläkejärjestelyyn vakuuttamatta jätetyt työntekijät on liitettävä tai jos eläkejärjestelyjen työntekijäryhmät olisivat riittävän selkeästi määritelty.

Jos tilapäinen työnantaja laiminlöisi hänelle kuuluvan vakuuttamisvelvollisuuden, Eläketurvakeskus ei tekisi nimenomaista pakkovakuuttamispäätöstä, vaan se valitsisi työnantajalle eläkelaitoksen ja tekisi vakuuttamisilmoituksen. Vakuuttamisilmoitus toimitettaisiin eläkelaitokselle ja työnantajalle. Valittu eläkelaitos hoitaisi vakuutusmaksun maksuunpanon ja perinnän ilman erityistä kehottamismenettelyä. Työnantajan oikeus turva taattaisiin siten, että työnantajalla olisi

oikeus tehdä perustevalitus eläkelaitoksen maksuunpanosta. Asiasta säädettäisiin pykälän 4 momentissa.

Pykälän 2—4 momentin mukaisissa tapauksissa eläkelaitos voisi periä laiminlyönnin ajalta enintään kaksinkertaiseksi korotetun vakuutusmaksun. Tästä säädettäisiin 5 momentissa.

Pykälän 2 momentin mukainen pakkovakuuttaminen ja 5 momentissa säädetty vakuutusmaksun korotus vastaavat nykyistä TEL:n mukaista pakkovakuuttamiskäytäntöä. Nykyisin asiasta säädetään TEL:n 15 §:n 1 momentissa. Tilapäisten työnantajien osalta ehdotettu menettely olisi uusi.

187 §. *Eläkelaitoksen valvontavelvollisuus.* Pykälässä säädettäisiin eläkelaitoksen valvontavelvollisuudesta. Eläkelaitokset valvoisivat asiakkaidensa vakuuttamista pääasiassa vakuutusten hoitamisen kautta. Niiden valvonta kohdistuisi aina vakuutussopimuksen kautta yksilöityyn työnantajaan. Eläkelaitokset ja Eläketurvakeskus voisivat kuitenkin aina sopia valvonnan tarkemmasta toimeenpanosta. Valvonnan toimeenpanon kehittämistä ja seuranta varten Eläketurvakeskus asettaisi neuvottelukunnan, jossa olisi keskeisten työmarkkinajärjestöjen, eläkelaitosten ja Eläketurvakeskuksen edustajat.

188 §. *Eläketurvakeskuksen ja eläkelaitoksen tarkastusoikeus.* Eläketurvakeskuksella ja eläkelaitoksella olisi oikeus tehdä tarkastus työnantajan toimitiloissa ja ryhtyä muihin valvontatoimenpiteisiin sen selvittämiseksi, onko työnantaja täyttänyt lain mukaiset velvoitteensa. Muihin valvontatoimenpiteisiin olisi tarve niissä tapauksissa, joissa palkkirjanpito, työaikakirjanpito ja muu tarvittava aineisto ei olisi työnantajan toimitiloissa, vaan esimerkiksi tilitoimistossa, yrityksen hallintoa tosiasiallisesti hoitavassa työnantajan toisessa yrityksessä tai tosiasiallisella työnantajalla niissä tilanteissa, joissa yritystoimintaa harjoitettaisiin muun kuin todellisen työnantajan nimissä. Tarkastettavan työnantajan olisi esitettävä eläkelaitokselle tai Eläketurvakeskukselle tarkastuksessa kaikki se aineisto, jolla voi olla vaikutusta työnantajan tämän lain mukaiseen vakuuttamisvelvollisuuteen. Tarkastuksen tekemistä varten eläkelaitoksella ja Eläketurvakeskuksella olisi oikeus saada virka-apua poliisilta ja muilta

viranomaisilta.

189 §. *Eläketurvan järjestämisvelvollisuuden kiertäminen ja väärinkäyttö.* Pykälään siirrettäisiin nykyisin TEL:n 1 §:n 6 momentissa oleva säännös laajennettuna. Nykyisin voimassa olevan säännöksen perusteella ei voida puuttua tapauksiin, joissa työnantaja on järjestänyt työntekijälleen eläketurvan tosiasialliseen työskentelyyn perustumattoman palkan perusteella. Myöskään sellaisia tilanteita ei ole säännelty, joissa eläketurvan perusteeksi on ilmoitettu palkka, jota ei tosiasiallisesti ole maksettu ja jota ei ole tarkoitus maksaa. Ehdotetun säännöksen mukaan eläkelaitoksen olisi tätä lakia soveltaessaan meneteltävä asian todellisen luonteen tai tarkoituksen mukaisesti, jos oikeustoimelle olisi eläketurvan järjestämisvelvollisuuden kiertämiseksi, työeläkevakuutusmaksun välttämiseksi, perusteettoman eläketurvan järjestämiseksi tai muusta syystä annettu sellainen muoto, joka ei vastaisi asian todellista luonnetta ja tarkoitusta. Väärinkäyttötilanne on myös se, että työsuhde ilmoitetaan päättyneeksi eläkkeen saamiseksi, vaikka se todellisuudessa jatkuu muuttumattomana. Väärinkäyttötilanne voi olla myös se, että työnantaja on vakuuttamisvelvollisuutta osittain välttääkseen jakanut eläkejärjestelynsä useampaan eläkelaitokseen epämääräisellä työntekijäryhmäjaolla ja samalla jättänyt osalle työntekijöistään eläketurvan järjestämättä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin järjestelystä, jonka ilmeisenä tarkoituksena on ollut kiertää työnantajan työkyvyttömyysvastuuta koskevia säännöksiä. Tällaisessakin tilanteessa eläkelaitos voisi määrätä vakuutusmaksun ennen mainittuja järjestelyä valinnan tilanteen mukaan.

190 §. *Työeläkevakuutusmaksupetos.* Eläkevakuuttamisen laiminlyönnin rikosvastuuta ehdotetaan muutettavaksi siten, että vakuuttamisen laiminlyönnin rangaistussäännöstö vastaisi verotuksessa käytettävää vastaavaa rangaistusasteikkoa. Työeläkevakuutusmaksupetoksesta voitaisiin tuomita sakkoa tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi. Rangaistusseuraamusten ankaruuden takia työeläkevakuutusmaksupetoksesta ehdotetaan säädettäväksi rikoslaissa.

IV OSA ERINÄISET SÄÄNNÖKSET

14 luku **Tietojen antaminen, saaminen ja salassapito**

191 §. *Sovellettavat säännökset.* Pykälään siirrettäisiin kielellisesti täsmennettynä, mutta sisällöltään muuttamattomana TEL:n 17 d §:n 1 ja 2 momentin säännökset asiakirjojen ja toiminnan julkisuuteen sovellettavista laeista. Eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen asiakirjojen ja toiminnan julkisuuteen sovellettaisiin pääsääntöisesti viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999; julkisuuslaki) silloin, kun eläkelaitos tai Eläketurvakeskus käyttää julkista valtaa. Poikkeuksista säädettäisiin erikseen lailla. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä julkisuuslain säännöksistä, joita sovellettaisiin eläkelaitoksessa ja Eläketurvakeskuksessa tämän lain toimeenpanoon liittyviä tehtäviä hoidettaessa silloinkin, kun eläkelaitos tai Eläketurvakeskus ei käytä julkista valtaa. Tämän lain toimeenpanoon liittyvissä tehtävissä työeläkevakuutusyhtiöissä, eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa ei noudattaisi, mitä tietojen antamisesta, saamisesta ja salassapidosta säädetään vakuutusyhtiölaissa, eläkesäätiölaissa tai vakuutuskassalaissa. Silloin kun kyse olisi tämän lain toimeenpanosta, myös tältä osin noudatettaisiin tämän lain säännöksiä.

192 §. *Työnantajan taloudellista asemaa koskevat tiedot.* Julkisuuslaissa säädetään salassa pidettäväksi yksityisen liike- ja ammattisalaisuuden sisältävät asiakirjat. Julkisuuslain hallituksen esityksen perustelujen mukaan liike- ja ammattisalaisuuden käsite on varsin suppea. Muuta vastaavaa yksityistä elinkeinotoimintaa koskevaa seikkaa koskevat asiakirjat ovat salassa pidettäviä vain, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinon harjoittajalle taloudellista vahinkoa. Julkisuuslain perusteella työnantajaa koskevat muut kuin liike- ja ammattisalaisuuden sisältävät tiedot, jotka eläkelaitos saa TyEL:n toimeenpanon yhteydessä, olisivat siten lähikohtaisesti julkisia. TyEL:n toimeenpanon yhteydessä saatujen työnantajan taloudellista asemaa koskevien tietojen kohdalla ei kuitenkaan ole yleistä julkisuustarvetta. Sen vuoksi pykälän 1 momenttiin siirrettäisiin

kielellisesti täsmennettynä, mutta sisällöltään muuttamattomana TEL:n 17 d §:n 2 momentissa oleva säännös, jonka mukaan salassa pidettäviä olisivat myös sellaiset tämän lain toimeenpanoon perustuvat asiakirjat ja tiedot, jotka koskevat työnantajan taloudellista asemaa.

Ehdotettu 2 momentti on uusi. Voidakseen hoitaa tämän lain mukaisen vakuuttamisen valvonnan tehokkaasti eläkelaitokset ja Eläketurvakeskus tarvitsevat tietoja työnantajan mahdollisista aikaisemmista maksuhäiriöistä. Sen vuoksi pykälään ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan eläkelaitoksella ja Eläketurvakeskuksella olisi oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa toisille eläkelaitoksille ja Eläketurvakeskukselle tietoja työnantajan maksuhäiriöistä.

193 §. *Työntekijän ja eläkkeenhakijan oikeus saada tietoja.* Pykälän 1 momenttiin siirrettäisiin sanamuodoltaan täsmennettynä TEL:n 17 e §:n 1 momentin säännös työntekijän tietojen saantioikeudesta. Pykälän 2 momenttiin siirrettäisiin täsmennettynä TEL:n 17 j §:ssä oleva säännös eläkelaitoksen velvollisuudesta antaa eläkkeenhakijalle etukäteen tieto siitä, mistä häntä koskevia tietoja voidaan hankkia ja mihin niitä voidaan säännönmukaisesti luovuttaa. Tieto voitaisiin antaa eläkehakemuslomakkeella tai muulla vastaavalla tavalla.

194 §. *Työnantajan oikeus saada tietoja.* Työnantajalla olisi oikeus saada kirjanpitoa ja tämän lain nojalla myönnettyistä etuuksista aiheutuvien vakuutusmaksujen määrittämistä varten tietoja työntekijälle myönnetystä tämän lain mukaisesta etuudesta sekä muut mainittuja tarkoituksia varten välttämättömät tiedot. Oikeus saada tiedot olisi vain sillä työnantajalla, jonka palveluksessa etuuden saanut työntekijä on tai jolle vastuut eläkkeestä ja kuntoutusrahasta tämän lain mukaan kuuluvat. Nykyisin asiasta on säännös TEL:n 17 e §:n 2 momentissa, joka siirrettäisiin tähän sanamuodoltaan täsmennettynä.

195 §. *Työnantajan velvollisuus antaa tietoja.* Työnantaja olisi velvollinen antamaan eläkelaitokselle, Eläketurvakeskukselle ja tämän lain mukaiselle muutoksenhakuelimelle näiden pyynnöstä työntekijän työskentelyä ja työolosuhteita koskevia tietoja, joita tarvi-

taan esimerkiksi eläkehakemuksen ratkaisemiseksi. Pykälän 2 momentissa rajattaisiin se, mitä työntekijää koskevia tietoja eläkelaitos voi antaa työnantajalle pyytäessään työnantajalta eläkehakemuksen ratkaisemista varten tietoja. Eläkelaitos voisi antaa työnantajalle vain sellaiset salassa pidettävät työntekijää koskevat tiedot, joiden antaminen on siten välttämätöntä, että eläkelaitoksen tietopyyntö saadaan yksilöityä. Vastaava säännös on TEL:n 17 §:n 2 momentissa.

196 §. *Selvitys eläkkeensaajalta eläkkeen määrään ja eläkeoikeuteen liittyvistä seikoista.* Pykälään siirrettäisiin TEL:n 17 b §:n 6 momentin yleissäännös eläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuudesta. Siitä, minkälaisista muutoksista eläkkeensaajan olisi ilmoitettava eläkelaitokselle, säädettäisiin 3 luvussa kyseisiä eläkelajeja koskevissa kohdissa.

197 §. *Tiedot eläkkeeseen oikeuttavien palkattomalta ajalta saatujen etuuksien perusteena olevista tuloista.* Pykälä on uusi. Työntekijälle karttuu eläkettä palkattomalta ajalta maksetuista etuuksista siten kuin 74 §:ssä säädetään. Eläkettä kartuttavan palkattoman etuuden maksaja olisi velvollinen ilmoittamaan Eläketurvakeskukselle etuuden maksamisvuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä tiedot etuuden saajasta, etuuden ajankohdasta sekä etuuden perusteena olevasta tulosta.

198 §. *Oikeus saada tietoja asian ratkaisemiseksi ja lakisääteisten tehtävien toimeenpanemiseksi.* Pykälään siirrettäisiin täsmennettynä TEL:n 17 a §:n 1 momentin 1 kohdassa oleva säännös eläkelaitoksen, Eläketurvakeskuksen ja muutoksenhakuelimen oikeudesta saada tietoja asian ratkaisemiseksi ja lakisääteisten tehtävien toimeenpanemiseksi. Sen nojalla yksityisten alojen eläkelaitokset ja Eläketurvakeskus saisivat tietoja muun muassa Valtiokonttorilta, Kuntien eläkevakuutukselta ja Kansaneläkelaitokselta sekä lakisääteistä tapaturma- ja liikennevakuutusta toimeenpanevalta vakuutusyhtiöltä. Eläkelaitokset tarvitsevat muun muassa viimeisenä eläkelaitoksena toimiessaan tietoja esimerkiksi julkisen puolen eläkeratkaisuista ja eläkkeiden määristä. Lisäksi ensisijaisen etuuden vähentämistä varten eläkelaitokset tarvitsevat tietoja tapaturma- ja liikennevakuutuslain mukaisista päivärahoista. Tietojen

saamisella Kansaneläkelaitokselta on merkittävä vaikutus myös työeläkejärjestelmän ja Kansaneläkelaitoksen välillä noudatettavassa ennakoilmoitusmenettelyssä työkyvyttömyyseläkeasiaa käsiteltäessä. Ennakoilmoitusmenettelyn tarkoitus on estää perusteettomat ristikkäiset eläkeratkaisut työeläkejärjestelmän ja kansaneläkejärjestelmän välillä. Menettely edellyttää muun muassa hakemusten vireilläolotietojen ja hakijan terveydentilaa koskevien tietojen vaihtamista työeläkelaitoksen ja Kansaneläkelaitoksen välillä. Tietojensaantioikeus rajattaisiin koskemaan vain pykälässä tarkoitettuja tilanteita ja se rajattaisiin vain niihin tietoihin, jotka ovat välttämättömiä pykälässä tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi.

Pykälän 1 momentin 2 kohtaan siirrettäisiin täsmennettynä TEL:n 17 a §:n 1 momentin 2 kohta, jonka mukaan eläkelaitoksella, Eläketurvakeskuksella ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä olisi oikeus saada lääkäriä ja muulta terveydenhuollon ammattihenkilöltä sekä toimintayksiköltä, kuntoutusta toimeenpanevalta taholta sekä sosiaalipalvelujen tuottajalta ja hoitolaitokselta käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista varten lausuntoja ja muita välttämättömiä tietoja työntekijän hoidosta, kuntoutuksesta ja terveydentilasta. Täsmennyksen mukaan oikeus saada edellä mainitulta taholta lausunto tarkoittaisi edellä mainitun tahon asiassa jo aikaisemmin laatimaa lausuntoa. Eläkelaitos, Eläketurvakeskus tai tämän lain mukainen muutoksenhakuelin ei siten voisi vaatia esimerkiksi yksityistä lääkäriä kirjoittamaan eläkeasiaa varten uutta lausuntoa, ellei eläkelaitos määräisi työkyvyttömyyseläkkeen hakijaa tai saajaa uusiin tutkimuksiin kyseisen lääkärin luo.

199 §. *Eläketurvakeskuksen oikeus saada tietoja valvontaa varten.* Pykälä on uusi. Työeläkevakuuttaminen on lakiin perustuvaa pakollista toimintaa, jolla on merkittävä yhteiskunnallinen tarkoitus. Työeläkevakuuttamisen valvonta on lailla säädetty eläkelaitosten ja Eläketurvakeskuksen tehtäväksi. TyEL:n myötä Eläketurvakeskuksen tehtävät yksityisten alojen työntekijöiden työeläkevakuuttamisen valvonnassa lisääntyvät huomattavasti, koska aikaisemmin lakisääteisesti yhdessä eläkelaitoksessa vakuutettavat työt

voidaan tämän lain mukaisesti vakuuttaa missä tahansa eläkelaitoksessa. Siten muun muassa rakennusalan ja muiden entisten LEL-alojen työntekijöiden vakuuttamisvelvollisuuden täyttämisen valvonta siirtyy Eläketurvakeskuksen tehtäväksi. Valvonnan on oltava tehokasta, koska työntekijä voi menettää lakisääteisen työeläketurvansa, jos työnantaja laiminlyö eläketurvan järjestämisen. Eläketurvakeskuksen tehtävänä on keskitetysti etsiä ja havaita ne työnantajat, joilla ei ole lainkaan työeläkevakuutusta tai jotka hoitavat vakuuttamisen puutteellisesti. Tällöin Eläketurvakeskus myös koordinoi yksityisen työeläkejärjestelmän työntekijöiden vakuuttamisvelvollisuuden yleistä valvontatoimintaa.

Nykyisin on tulkinnanvaraista, voidaanko veroviranomaisilta saada joukkotietoja voimassa olevan TEL:n 17 a §:n perusteella. Sen vuoksi ehdotetussa pykälässä selvennettäisiin Eläketurvakeskuksen tietojensaantioikeutta. Eläketurvakeskuksen kokemuksen mukaan on yleistä, että vakuutuksen laiminlyöntitapauksissa työnantajat ovat hoitaneet verotukseen liittyvät velvollisuutensa, mutta eivät työntekijöiden työeläketurvaa. Sen vuoksi pykälään ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan Eläketurvakeskuksella olisi oikeus saada veroviranomaiselta joukkotietoina palkkaa tai muuta vastiketta työntekijöille maksaneiden työntekijöiden nimet, yritys- ja yhteisötunnukset, yhteystiedot ja vuosi-ilmoitukset tai vuosi-ilmoituksia vastaavat tiedot, toimialat sekä tiedot näiden työntekijöiden maksamista vastikkeista ja niihin liittyvistä työnantajasuorituksista. Ehdotetun 2 momentin mukaan Eläketurvakeskuksella olisi oikeus saada tiedot joukkotietona tilanteesta, jossa valvontakäsittely ei olisi vielä vireilläkään. Joukkotiedoilla tarkoitettaisiin ryhmää työntekijäitä, joita ei ole yksilöity yritys- tai yhteisötunnuksella tai muulla yksilöintitavalla. Tällainen tietojensaantioikeus on välttämätön tehokkaan valvonnan aikaansaamiseksi, koska millään muulla tavoin ei ole saatavissa tietoa niistä työnantajista, jotka ovat maksaneet palkkoja, mutta laiminlyöneet järjestää työntekijöilleen työeläketurvan. Yksittäisiä työntekijäitä koskevia valvontakäsittelyjä voi tulla vireille vasta, kun on verrattu kulloinkin valvonnan kohteeksi valittavan työnantajajoukon veroviranomaisille ilmoittamia palkan-

maksu- ja työnantajasuoritustietoja eläkelaitoksille ilmoitettuihin tietoihin. Hajautetussa yksityisessä työeläkejärjestelmässä valvonta edellyttää tällaisia keskitettyjä vertailuseulontoja etenkin harmaan talouden torjunnassa. Niillä saadaan lisäksi tehokkaalla ja kustannuksia säästävällä tavalla selville vakuutusten laiminlyönnit varsinaista valvontakäsittelyä varten. Tällä pyritään varmistamaan, että työntekijät saavat heille lain mukaan kuuluvan työeläketurvan.

Eläketurvakeskus pyrkii mahdollisimman reaaliaikaiseen valvontaan etenkin niillä aloilla, joilla esiintyy paljon lyhyen elinkaarisen yrityksiä. Tämän vuoksi pykälän 2 momentin mukaan Eläketurvakeskuksella on oikeus saada tässä momentissa tarkoitettuja tietoja yksilöintitietojen lisäksi työnantajien työstä maksamista vastikkeista ja niihin liittyvistä työnantajasuorituksista, toimialoista ja vuosi-ilmoituksista, vaikka verotusta ei ole vielä vahvistettu. Reaaliaikainen valvonta edellyttää verottajan palkka- ja työnantajasuoritustietojen vertailua työeläkejärjestelmän tietoihin useaan kertaan kalenterivuoden aikana. Näitä tietoja Eläketurvakeskus käyttäisi valvontakohteiden seulomiseksi, viitetietoina ennen verotuksen lopullista vahvistamista, eikä tietoja käytettäisi perustana työntekijöiden vakuuttamiselle. Koska 2 momentin toimeenpano edellyttää osittain myös henkilötietojen käsittelyä, momentin lopussa viitattaisiin selvyyden vuoksi henkilötietolakiin.

Valvontaa, kuten muutakin lain toimeenpanoa, toteutetaan nykyään pääosin teknisten käyttöyhteyksien avulla. Tietojen antamista ja saamista koskevan lakiuudistuksen yhteydessä vuonna 2002 otettiin muun muassa TEL:n 17 i §:n 4 momenttiin säännös, jonka mukaan tietoja saa hakea teknisen käyttöyhteyden avulla ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty. Säännös koskee eri tahojen oikeutta saada tietoja Eläketurvakeskukselta ja eläkelaitoksilta teknisen käyttöyhteyden avulla. Mainitun lakiuudistuksen yhteydessä myös muun muassa kansaneläkelakiin otettiin säännös, joka koskee Kansaneläkelaitoksen oikeutta hakea tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla ilman henkilön suostumusta. Samanlaista säännöstä ehdotetaan pykälän 3

momenttiin. Säännös on tarpeen myös työeläkelainsäädännössä.

200 §. *Eläkelaitoksen oikeus saada tietoja valvontaa varten.* Pykälä on uusi. Se antaisi eläkelaitoksille oikeuden saada toisilta eläkelaitoksilta tai Eläketurvakeskukselta tietoja, jotka ovat välttämättömiä eläkelaitoksen valvontavelvollisuuden täyttämistä varten. Tällaisia tietoja ovat muun muassa tiedot työnantajan toisissa eläkelaitoksissa ottamista tämän lain mukaisista vakuutuksista ja vakuutetuista työntekijöistä sen selvittämiseksi, onko työnantaja järjestänyt kaikkien työntekijöidensä eläketurvan lain edellyttämällä tavalla.

201 §. *Tiedot eläkevastuun täydennyskertoimen laskemiseksi.* Pykälä on uusi. Eläketurvakeskus laskee 171 §:ssä tarkoitettua eläkevastuun täydennyskertoimen. Sitä varten Eläketurvakeskus tarvitsee tiedot eläkelaitosten vastuuvälästä ja toimintapääomasta. Pykälän mukaan eläkelaitos olisi velvollinen antamaan Eläketurvakeskukselle nämä tiedot Eläketurvakeskuksen määräämässä ajassa ja siinä muodossa kuin Eläketurvakeskus määrää.

202 §. *Tietojen maksuttomuus.* Pykälään siirrettäisiin osin nykyisin TEL:n 17 c §:ssä oleva säännös, jonka mukaan eläkelaitoksella, Eläketurvakeskuksella ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus saada maksutta ne tiedot, jotka niillä on oikeus tämän lain mukaan saada. Jos tiedot tarvitaan tiettyssä muodossa, josta aiheutuu tietojen luovuttajalle olennaisia lisäkustannuksia, kustannukset olisi korvattava. Voimassa olevan TEL:n 17 c §:ssä todetaan, että terveydenhuollon ammattihenkilöstä annetussa laissa tarkoitettulla ammattihenkilöllä on oikeus saada antamastaan lausunnosta kohtuullinen korvaus. Terveystietojen ammattihenkilön velvollisuudesta antaa lausunto ehdotetaan säädettäväksi 198 §:n 2 kohdassa. Tätä kohtaa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että eläkelaitoksen, Eläketurvakeskuksen ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimen oikeus saada lausunto muun muassa terveydenhuollon ammattihenkilöltä koskee ainoastaan tämän jo aikaisemmin samassa asiassa kirjoittamaa lausuntoa. Tällainen lausunto tulisi antaa eläkelaitokselle, Eläketurvakeskukselle ja tämän lain mukaiselle muu-

toksenhakuelimelle maksutta. Jos asiassa tarvittaisiin uusi lausunto, eläkelaitoksen tulisi velvoittaa työntekijä laillistetun lääkärin tutkimuksiin. Laillistetun lääkärin oikeudesta saada palkkio kirjoittamastaan lausunnosta säädetään 46 §:ssä.

203 §. *Tietojen antaminen vakuutusyhtiöryhmän sisällä.* Pykälään siirrettäisiin TEL:n 17 g §:n säännös sisällöltään muuttamattomana. Säännöksen mukaan työeläkevakuutusyhtiöllä ja sen asiamiehellä on oikeus luovuttaa samaan vakuutusryhmään tai taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvalla yritykselle sellaisia salassa pidettäviä tietoja, jotka ovat välttämättömiä tämän lain mukaisten tehtävien hoitamisessa. Tietojen anto-oikeus olisi nykyiseen tapaan rajattu koskemaan vain tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseen välttämättömiä tietoja, joten samoja tietoja ei voitaisi käyttää hyväksi esimerkiksi samaan taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvan henkivakuutusyhtiön tuotteiden tai pankkipalvelujen myynnissä.

Pykälän 2 momenttiin ehdotettu säännös vastaisi TEL:n 17 g §:n 2 momenttia. Säännöksellä mahdollistettaisiin esimerkiksi se, että samaan yritysryhmään tai taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvat yritykset voisivat pitää yhteistä asiakasrekisteriä. Tiedot, joita tätä tarkoitusta varten voitaisiin luovuttaa, koskisivat työnantajan yhteistietoja, omistussuhteita, vakuutusjärjestelyjä sekä palkkasummaa. Lisäksi voitaisiin antaa näihin tietoihin rinnastettavia, asiakashallintaan liittyviä tietoja. Tällaisia rinnastettavia tietoja olisivat esimerkiksi tiedot työnantajan kotipaikasta, kielestä ja suoramarkkinointikiellostä. Tietojenantooikeus ei koskisi yksittäisiä vakuutettuja työntekijöitä koskevia tietoja, vaan kyse olisi yksinomaan työnantajaa koskevista tiedoista.

204 §. *Tietojen antaminen vapaaehtoista ryhmälisäeläketurvaa varten.* Pykälään siirrettäisiin kielellisesti selkeytettyinä, mutta sisällöltään muuttamattomana TEL:n 17 f §:n 1 momentin 1–3 kohdassa olevat säännökset.

Työnantaja voi täydentää työntekijöidensä tämän lain mukaista eläketurvaa järjestämällä näille vapaaehtoisen ryhmälisäeläketurvan henkivakuutusyhtiössä, eläkekassassa tai eläkesäätiössä. Lisäeläketurvan työsuhtediedot päivitetään vuosittain. Myös lisäeläke laske-

taan vuosittain, samoin kuin edellisen vuoden maksu ja kuluvan vuoden ennakkomaksu. Lisäeläketurvan työsuhtedietojen päivittämistä sekä lisäeläkkeen maksujen laskemista varten henkivakuutusyhtiö, eläkesäätiö tai eläkekassa tarvitsee vakuutettavien henkilöiden työeläketiedot sekä kuluvalta vuodelta että aikaisemmilta vuosilta. Tämän vuoksi nykyinen tilanne ehdotetaan säilytettäväksi siten, että eläkelaitoksella ja Eläketurvakeskuksella olisi oikeus antaa voimassa olevan vapaaehtoisen ryhmälisäeläketurvan hoitamista varten tarvittavat tiedot. Tällaista tilannetta koskisi ehdotetun pykälän 1 momentin 1 kohta.

Ehdotetun pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin tilanteista, joissa työnantaja purkaa aikaisemman ryhmälisäeläkejärjestelyn ja korvaa sen lisäeläketurvalla esimerkiksi muussa henkivakuutusyhtiössä. Kun aikaisemman lisäeläketurvan korvaavaa uutta lisäeläketurvaa järjestetään toisessa paikassa, lisäeläketurvan järjestäjä tarvitsee vakuutusmaksun tarkan määrän määrittelyyn kunkin vakuutettavan henkilön osalta yksilöidyt työeläketiedot sekä kuluvalta vuodelta että aikaisemmista työsuhteista. Ehdotetun 1 momentin 2 kohdan mukaisesti Eläketurvakeskus, tai sen suostumuksella eläkelaitos, voisi antaa nämä tiedot. Tietojenantajana olisi ensisijaisesti Eläketurvakeskus, koska uudella vakuutuksenantajalla ei ole välttämättä tietoa siitä, mistä työeläkelaitoksista työntekijän eläketurvaa tulisi tiedustella. Tiedot voisi Eläketurvakeskuksen suostumuksella antaa myös eläkelaitos. Suostumusmenettelyllä huolehdittaisiin siitä, että annetut tiedot ovat kattavat ja siitä, että menettely tietojen antamisessa olisi yhtenäinen koko työeläkejärjestelmässä.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin tilanteesta, jossa työnantaja on järjestämässä kokonaan uutta lisäeläketurvaa työntekijöilleen. Tällöin eläkelaitos tai Eläketurvakeskus voisi antaa työntekijän eläketurvan ehtojen tarkkaa määrittelyä varten välttämättömät tiedot, jos työntekijä ei olisi kieltänyt lisäeläketurvasta tai ei olisi kieltänyt tietojensa antamista. Edellytyksenä olisi, että työntekijälle olisi selvitetty henkivakuutusyhtiön, eläkekassan tai eläkesäätiön oikeus saada häntä ja hänen työskentelyään koskevat tiedot, jos lisäeläketurva järjestetään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä tiedoista, joita eläkelaitos tai Eläketurvakeskus voi antaa siinä vaiheessa, kun työnantaja etsii lisäeläketurvan järjestäjää. Tällöin työnantaja yleensä pyytää tarjoukset useammasta paikasta. Tarjouksen tekemistä varten esimerkiksi henkivakuutusyhtiö laskee vakuuttettavien henkilöiden lisäeläkkeen tavoitemäärän ja kustannukset. Tässä vaiheessa eläkelaitoksella ja Eläketurvakeskuksella olisi oikeus antaa vain tiedot työntekijöiden työsuhteista, eläkeoikeuksista, ikä- ja sukupuolijakaumasta ja eläkkeen määriin vaikuttavista seikoista ilman työntekijän nimeä ja henkilötunnusta.

205 §. *Tietojen antaminen rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi.* Pykälään siirrettäisiin TEL:n 17 f §:n 1 momentin 6 kohdassa oleva säännös kielellisesti tarkistettuna. Säännös olisi edelleen tarpeellinen. Sosiaaliturvaa toimeenpanevat vakuutusjärjestelmät muodostavat kokonaisuuden, jossa yhden järjestelmän maksamat etuudet vaikuttavat myös toisten järjestelmien etuuksiin ja vastuuseen ensisijaisten etuuksien vähentämisen ja takautumissäännösten kautta. Työntekijä saattaa saada päällekkäisiä korvauksia useasta eri järjestelmästä sen vuoksi, että hän on ilmoittanut väärin tai on syystä tai toisesta jättänyt kokonaan ilmoittamatta saamansa etuudet. Pykälässä säädettäisiin siitä, mitä tietoja eläkelaitokset ja Eläketurvakeskus voivat antaa poliisi- ja syyttäviviranomaiselle, ministeriölle, verohallinnolle ja lakisääteistä sosiaaliturvajärjestelmää hoitavalle laitokselle tai yhteisölle sosiaaliturvaan kohdistuvien rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi suoritettavaa henkilötietojen yhdistämistä ja muuta kertaluonteista valvontatointia varten. Säännös mahdollistaisi tämän lain mukaisten salassa pidettävien tietojen yhdistämisen muiden sosiaaliturvajärjestelmien etuudensaajia koskeviin rekisteritietoihin rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi. Lisäksi esimerkiksi edellä kuvatun henkilötietojen yhdistämisen perusteella ilmi tulleet väärinkäytös- ja rikosepäilytilanteet henkilötietoineen voitaisiin tarvittaessa antaa poliisille rikostutkintaa ja syyttäviviranomaiselle syytteen nostamista varten.

206 §. *Tietojen antaminen viranomaisille.* Pykälään siirrettäisiin TEL:n 17 f §:n 1 mo-

mentin 4, 7 ja 8 kohtien säännökset siitä, mitä tietoja voidaan antaa EY:n asetuksen tai sosiaaliturvasopimuksen mukaisia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle, verohallinnolle sekä luottotietotoimintaa harjoittavalle rekisterinpitäjälle. EY:n sosiaaliturva-asetuksen ja sosiaaliturvasopimusten toimeenpano edellyttää tietojen vaihtamista vastaavan ulkomaisen viranomaisen tai laitoksen kanssa. Sen vuoksi säännös on edelleen tarpeellinen. Verohallinnolle voitaisiin edelleen antaa sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä ennakkoperintälaissa säädettyyn tehtävään liittyvän valvontavelvollisuuden täyttämiseksi ja luottotietoviranomaiselle voitaisiin antaa edelleen tietoja työnantajan tämän lain mukaisesta ulosottokelpoisesta vakuutusmaksusaatavasta.

207 §. *Tietojen antaminen työntekijäin ryhmähenkivakuutusta varten.* Pykälään siirrettäisiin TEL:n 17 f §:n 2 momentin 1 kohdan säännös siitä, mitä tietoja Eläketurvakeskus voi luovuttaa työntekijöiden ryhmähenkivakuutuksen korvaustoimintaa hoitavalle työntekijäin ryhmähenkivakuutuspoolille, Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle, valtiokonttorille tai kunnalliselle eläkelaitokselle ryhmähenkivakuutuskorvausasian tai sitä vastaavan taloudellisen tuen käsittelyä ja myöntämistä varten. Kyse olisi tiedoista, joita tarvitaan ryhmähenkivakuutuksen vakuutussumman tai vastaavan taloudellisen tuen myöntöedellytysten täyttymistä ratkaistaessa.

208 §. *Tietojen luovuttaminen eteenpäin.* Pykälässä säädettäisiin siitä, millä edellytyksillä eläkelaitos ja Eläketurvakeskus voisivat luovuttaa julkisen puolen eläkelaitoksilta saamiensa tietoja eteenpäin ja millä edellytyksillä ne luovuttaisivat muualta saatuja tietoja julkisen puolen eläkelaitoksille. Nykyisin julkisen puolen eläkelaitoksilta saatujen tietojen luovuttamisesta eteenpäin säädetään TEL:n 17 f §:n 1 momentin 5 kohdassa ja tietojen luovuttamisesta julkisen puolen eläkelaitoksille säädetään TEL:n 17 f §:n 2 momentin 2 kohdassa. Ennen tässä pykälässä tarkoitettujen tietojen antamista eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen olisi sovittava julkisen puolen eläkelaitosten kanssa siitä, mitä tiedoista voidaan edelleen luovuttaa ja kenelle niitä luovutetaan. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 17 f §:n 3 momentissa.

209 §. *Tietojen eteenpäin luovuttajan vastu.* Pykälään siirrettäisiin TEL:n 17 h §:n 1 ja 2 momentin säännökset, joiden mukaan tietoja eteenpäin luovuttava taho vastaisi siitä, että luovutettavien tietojen sisältö on sama kuin luovuttajan saadessa tiedot niiden antajalta. Ennen tietojen luovuttamista eteenpäin tietojen luovuttajan olisi varmistettava, että saajalla on oikeus tiedot saada.

210 §. *Tietojen antaminen teknisen käyttöyhteyden avulla.* Pykälään siirrettäisiin TEL:n 17 i §:ssä oleva säännös kuitenkin siten täsmennettynä, ettei teknistä käyttöyhteyttä olisi enää oikeus avata vapaaehtoista eläkevakuutusta harjoittavalle vakuutusyhtiölle tietoihin, jotka ovat välttämättömiä vapaaehtoisen eläkevakuutusmaksun perusteella verotuksessa tehtävän vähennyksen selvittämiseksi. Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verokohtelu on muuttunut, joten säännös on käynyt tarpeettomaksi. Muilta osin säännöstä ei nykyiseen nähden muutettaisi.

15 luku **Erinäisiä määräyksiä**

211 § *Työntekijöiden ja työnantajien neuvonta.* Pykälään ehdotetaan uutta säännöstä, jolla selvennettäisiin sitä, mikä taho on ensisijainen neuvoja silloin, kun työnantaja tai työntekijä tarvitsee tietoja tämän lain soveltamisalaan kuuluvista asioista. Ensisijainen neuvoja tähän lakiin ja sen toimeenpanoon liittyvissä asioissa olisi se eläkelaitos, jossa työnantajalla on työeläkevakuutus. Työntekijän osalta ensisijainen neuvoja olisi hänen työskentelynsä viimeksi vakuuttanut eläkelaitos, jonne asiakas yleensä myös ohjataan hänen tiedustellessaan työeläketurvaansa.

212 §. *Eläkelaitosten yhteistyö.* Pykälä on uusi. Siinä säädettäisiin eläkelaitosten velvollisuudesta tehdä yhteistyötä tilastotietojen kokoamisessa ja muissa yksityisten alojen työeläkelakien toimeenpanoon liittyvissä asioissa. Eläketurvan sisältöä ja sen toimeenpanoa säädellään työeläkelainsäädännössä, mutta sen toimeenpano on hajautettu useaan eri eläkelaitokseen. Yhtenäinen soveltamiskäytäntö on tärkeää eläkkeenhakijoiden ja eläkkeensaajien oikeusturvan kannalta. Sen vuoksi eläkelaitoksilla olisi velvollisuus tehdä yhteistyötä lakien soveltamiseen ja täytäntöönpanoon liittyvissä asioissa sekä tilastotie-

tojen kokoamisessa.

213 §. *Korvaus erityisistä palveluista.* Pykälä on uusi. Sen perusteella eläkelaitos voisi harkintansa mukaan periä työnantajalta korvauksen työnantajan pyynnöstä antamistaan tämän lain toimeenpanon erityisjärjestelyihin liittyvistä kustannuksista. Tällaisia kustannuksia olisivat esimerkiksi työnantajan haluaman tietyn tyyppisen erityisen ilmoitusliikenteen järjestämisestä eläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset tai eläkelaitoksen suurtyönantajan pyynnöstä tekemän työnantajan vakuutuskannan analysoinnista aiheutuvat kustannukset. Työeläkelaitos voisi tehdä tällaisia erityistehtäviä ainoastaan siinä laajuudessa kuin työeläkevakuutusyhtiölain säännökset sallivat.

214 §. *Päätös teoreettisen eläkkeen määrästä.* Pykälä on uusi. Kansaneläkettä laskettaessa sitä vähentävänä otetaan huomioon EU- tai ETA-maassa työskennelleen työntekijän Suomen työeläke teoreettisena eläkkeenä. Tämä teoreettinen eläke lasketaan kaikkien EU- ja ETA-maassa työskentelyaikojen perusteella. Näin myös EU- tai ETA-maassa työskentely pienentää kansaneläkkeen määrää samoin kuin Suomessa tehdyn työn perusteella karttunut eläkekin pienentää. Työeläkelaitos laskee työntekijän teoreettisen eläkkeen määrän ja ilmoittaa sen Kansaneläkelaitokselle. Vaikka teoreettisen eläkkeen määrä pienentää kansaneläkkeen määrää, voimassa olevat säännökset eivät oikeuta työntekijää saamaan teoreettisesta eläkkeestä erillistä päätöstä. Myöskään kansaneläkettä koskevan muutoksenhaun yhteydessä teoreettisen eläkkeen määrää ei tutkita, koska se ei ole Kansaneläkelaitoksen laskema. Tämän epäkohdan poistamiseksi ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan työntekijällä olisi oikeus pyynnöstä saada eläkelaitokselta valituskelppoinen päätös siitä teoreettisen eläkkeen määrästä, jonka työeläkelaitos ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle työntekijän kansaneläkkeen laskemista varten.

215 §. *Eläkeoikeuden siirtäminen Euroopan yhteisöihin.* Euroopan yhteisöjen palvelukseen menevällä työntekijällä olisi oikeus siirtää tämän lain mukainen eläkeoikeutensa Euroopan yhteisöihin. Siirto tapahtuisi siten kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen

eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa (165/1999) säädetään. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 22 a §:ssä.

216 §. *Virka-apu.* Eläkelaitoksella ja Eläketurvakeskuksella olisi oikeus asian selvittämiseksi kuulustuttaa todistajia käräjäoikeudessa. Kuulustuttaminen tapahtuisi joko eläkelaitoksen aloitteesta tai asianosaisen pyynnöstä. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 16 §:ssä.

217 §. *Esteellisyys.* Pykälään siirrettäisiin sellaisenaan nykyisin TEL:n 10 c §:n 1 momentissa oleva erityinen esteellisyysäännös tämän lain täytäntöönpanoon kuuluvassa asiassa.

218 §. *Asiakirjojen säilyttäminen.* Pykälään ehdotetaan siirrettäväksi asiasisällöltään muuttamattomana TEA 23 a §:n säännös asiakirjojen säilyttämisestä.

219 §. *Voimaantulo.* Tämän lain voimaantulosta säädettäisiin erillisellä lailla.

1.2. Työntekijän eläkelain voimaantulolaki

1 §. Pykälän 1 momentissa säädetään TyEL:n voimaantulosta ja sen soveltamisesta. TyEL tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007. Sitä sovelletaan sen soveltamisalaan kuuluvassa työsuhteessa tehtyyn työhön ja luottamustoimeen lain voimaantulosta lukien.

TyEL:ia sovelletaan myös ennen sen voimaantuloa myönnettyihin TEL:n, LEL:n ja TaEL:n mukaisiin eläkkeisiin lain voimaantulosta lukien. Siten TyEL:n säännökset eläkkeen maksamisesta, takaisinperinnästä, viivästyskorosta, tarkistamisesta, lakkauttamisesta, muutoksenhausta sekä eläkkeen saajan ilmoitusvelvollisuudesta koskevat myös TEL:n, LEL:n ja TaEL:n mukaan myönnettyjä maksussa olevia eläkkeitä. Tämän mukaisesti esimerkiksi TEL:n, LEL:n tai TaEL:n mukainen eläke voidaan maksaa kertasuorituksena, jos TyEL:ssä säädetyt edellytyksen eläkkeen kertasuoritukselle täyttyvät.

TEL:n, LEL:n ja TaEL:n mukaisen eläkkeen määräytyminen ja eläkettä koskevat useat säännökset muuttuivat 1 päivänä tammikuuta 2005 voimaantulleilla lainmuutoksilla (634–636/2003, 885/2004, 997/2004 ja 990/2004). Näiden lainmuutosten voimaantulosäännösten mukaan muutettuja lakeja so-

velletaan eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma sattuu 1 päivänä tammikuuta 2005 tai sen jälkeen. Sellaisiin eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma sattuu ennen vuotta 2005, sovelletaan pääsääntöisesti edelleen ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevia säännöksiä. Lisäksi vuoden 2005 alusta voimaantulleiden TEL:n, LEL:n ja TaEL:n voimaantulosäännöksissä sekä voimaantulosäännösten muuttamisesta annetuissa laeissa (886/2004, 888/2004 ja 890/2004) säädetään tilanteista, joissa eläkkeeseen sovelletaan ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevia säännöksiä, vaikka eläketapahtuma on 1 päivän tammikuuta 2005 jälkeen. Voimaantulosäännösten mukaan muun muassa työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläke määräytyvät ennen 1 päivänä tammikuuta 2005 voimassa olevien säännösten mukaan, jos niiden eläketapahtuma sattuu vuonna 2005.

Vuoden 2005 alusta voimaantulleella lainmuutoksella ei muutettu eläkkeen maksamista, takaisinperintää, viivästyskorotusta, tarkistamista, lakkauttamista, muutoksenhaku tai eläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuutta koskevia säännöksiä, vaan ne siirtyvät pääsääntöisesti samansisältöisinä TyEL:iin. Näitä TyEL:n säännöksiä sovelletaan myös sellaisiin eläkkeisiin, joiden eläketapahtuma sattuu ennen vuotta 2005. Sen sijaan siltä osin kuin vuoden 2005 alusta voimaantulleiden muutosten voimaantulosäännöksissä säädetään, ennen vuotta 2005 voimassa olevien säännösten mukaisesti myönnettyihin eläkkeisiin sovelletaan edelleen ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevia TEL:n, LEL:n ja TaEL:n säännöksiä. Esimerkiksi sellainen työkyvyttömyyseläke, joka on myönnetty ennen 1 päivänä tammikuuta 2005 voimassa olevien säännösten mukaan, muuttuu vanhuuseläkkeeksi työntekijän 65 vuoden iässä, eikä 63 vuoden iässä, kuten TyEL:ssä säädetään. Tämän vuoksi 2 momentissa todetaan, että jos ennen 1 päivää tammikuuta 2007 myönnettyyn TEL:n, LEL:n tai TaEL:n mukaiseen eläkkeeseen on sovellettu ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevia säännöksiä, noudatetaan, mitä TEL:n, LEL:n ja TaEL:n muuttamisesta annettujen lakien (634–636/2003 ja 885/2004, 887/2004 ja 889/2004) voimaantulosäännöksissä ja näi-

den lakien voimaantulosäännösten muuttamisesta annetussa laissa (886/2004, 888/2004 ja 890/2004) säädetään.

2 §. TyEL korvaa TEL:n, LEL:n ja TaEL:n. Tästä syystä sillä kumotaan mainitut lait. Samassa yhteydessä kumotaan laki työeläkekassan muuttamisesta keskinäiseksi työeläkevakuutusyhtiöksi (255/2003) sekä laki, jolla TaEL:n mukainen eläkekassa sulautetaan edellä mainittuun keskinäiseen työeläkevakuutusyhtiöön (14/2004), koska työeläkekassan muuttaminen keskinäiseksi työeläkevakuutusyhtiöksi ja TaEL:n mukaisen eläkekassan sulauttaminen siihen on saatettu loppuun.

Useissa eri laeissa viitataan TEL:iin, LEL:iin tai TaEL:iin. Sen vuoksi 2 momentissa on yleinen viittaussäännöksiä koskeva soveltamissäännös. Sen mukaan viittauksen kumottaviin lakeihin on katsottava tarkoittavan TyEL:a. Myös Euroopan yhteisöjen säädöksissä viitataan TEL:iin. Tämänkin viittauksen katsotaan tarkoittavan viittausta TyEL:iin.

3 §. Laissa viitataan useissa kohdin TEL:iin, LEL:iin ja TaE:iin, jotka tällä lailla ehdotetaan kumottavaksi. Usein toistuvat pitkät lakien nimet huonontavat pykälien luettavuutta ja ymmärrettävyyttä. Sen vuoksi näistä kolmesta laista käytetään tässä laissa nimikettä työsuhde-eläkelait.

Työntekijän eläkelaki ja työntekijäin eläkelaki ovat siinä määrin samankaltaisia nimiä, että ne sotketaan helposti. Koska pykälissä on useissa kohdin mainittava sekä työntekijän eläkelaki että työntekijäin eläkelaki, tässä laissa käytetään selkeyden vuoksi työntekijäin eläkelaista nimikettä TEL-laki.

4 §. TEL:n mukaisen vakuutuksen ottaneilla työnantajilla on vakuutus sopimus valitsemassaan eläkelaitoksessa. TyEL:n voimaantulon ei ole tarkoitus katkaista tällaista vakuutus sopimussuhdetta. Sen vuoksi pykälän mukaan TEL-lain mukainen vakuutus muuttuu automaattisesti TyEL:n mukaiseksi vakuutukseksi TyEL:n voimaan tullessa. Tällainen TyEL:n mukainen vakuutus kattaa kaikki TEL:n soveltamisalaan kuuluneet työntekijät.

Etera (aiemmin LEL työeläkekassa ja siihen vuonna 2004 sulautunut ETEK) on ollut työntekijän eläkelain voimaantuloon saakka

monopolilaitos. Työeläkevakuuttaminen Eterassa on perustunut laissa määriteltyyn ilmoitusmenettelyyn eikä vakuutus sopimuksia ole ollut tarvetta tehdä. LEL:n ja TaEL:n mukaisia eläkejärjestelyjä on niin paljon, että kaikkien työnantajien kanssa on mahdotonta tehdä etukäteen TyEL:a koskeva vakuutus sopimus. Sen vuoksi pykälän 2 momentissa säädetään, että vuonna 2006 kuuden kuukauden yhtäjaksoisella ajalla vähintään 6000 euroa LEL- tai TaEL-palkkaa maksaneilla työnantajilla on TyEL:n voimaantulosta lähtien TyEL:n mukainen työeläkevakuutus sopimus Eteran kanssa. Säännöksellä on tarkoitus saattaa työeläkevakuutus sopimukseen muut kuin työntekijän 147 §:ssä tarkoitetut, tilapäisesti palkkaa maksavat työnantajat.

TyEL:n mukaiseen vakuutukseen sovelletaan TyEL:n vakuutusehtoja. Sekä TyEL:n mukaiseksi vakuutukseksi muuttunut entinen TEL:n mukainen vakuutus että TyEL:n mukaiseksi vakuutukseksi muuttunut entinen LEL:n tai TaEL:n mukainen vakuutus voidaan kuitenkin irtisanoa vakuutusehtojen vakuutuksen kestoajalle asettamista vaatimuksista huolimatta TyEL:n tultua voimaan. TyEL:n mukainen vakuutus voi siten irtisanomisen perusteella päättyä aikaisintaan 30 päivänä kesäkuuta 2007.

Pykälän 3 momentin mukaan työeläkevakuutusyhtiölle TEL:n, LEL:n tai TaEL:n mukaisen toiminnan harjoittamista varten myönnetty toimilupa muuttuu TyEL:n voimaantullessa ilman muita toimenpiteitä TyEL:n mukaisen toiminnan harjoittamista koskevaksi toimiluvaksi edellä mainittujen lakien osalta. Lisäksi vakuutuskassan ja eläkesäätiön sääntöjen mukainen TEL:n alainen vakuutustoiminta muuttuu vastaavasti TyEL:n mukaiseksi toiminnaksi ilman erillistä sääntöjen muutosta. Tällä pykälällä ei muuteta työeläkevakuutusyhtiön toimilupaa tai eläkekassan tai eläkesäätiön sääntöjen mukaista vakuutustoimintaa siltä osin kuin se koskee YEL:n mukaista toimintaa.

5 §. Pykälän 1 momentissa säädetään, että Eteran muiden työeläkevakuutusyhtiöiden työkyvyttömyyseläkemenoa korkeampi eläkemeno tasataan. Maksettavasta tasauksesta käytetään nimeä työkyvyttömyyseläkemenon täydennysmäärä.

Pykälän 2 momentin mukaan se osa Eteran

työkyvyttömyyseläkemenosta, johon TyEL:n 168 §:n nojalla vahvistettu vakuutusmaksun työkyvyttömyyseläkeosa ei riitä, kustannetaisiin ensi sijassa Eteran tasoitustavasta. Tasoitustavastuuseen siirretään tämän lain voimaan tullessa 4 momentissa tarkoitettu vanhuuseläkevastuun nykyperusteen mukaisen määrän alittava osa siltä osin, kuin sitä ei ole varattu muihin lain voimaantuloa edeltävältä ajalta syntyvien menojen varalle sekä se osa Eteran toimintapääomasta, jolla yhtiön vakavaraisuusaste ylittää muiden kilpailussa toimivien työeläkevakuutusyhtiöiden vakavaraisuusasteen mediaanin.

Jos Eteran tasoitustavastuun työkyvyttömyyseläkeosa suhteessa vakuutettuihin palkkoihin laskee merkittävästi alle muiden työeläkevakuutusyhtiöiden tasoitustavastuun keskimääräisen työkyvyttömyyseläkeosan, ministeriö vahvistaa vuosittain täydennysmäärän, joka takaa yhtiön tasoitustavastuun säilymisen lähellä muiden yhtiöiden tasoitustavastuiden keskiarvoa. Täydennysmäärä laskeaan vertaamalla Eteran työkyvyttömyyseläkeosaa muiden työeläkevakuutusyhtiöiden vastaavaan keskiarvoon. Jos se on pienempi kuin 70 prosenttia muiden yhtiöiden keskiarvosta, yhtiölle kustannetaan erotus 70 prosentin rajaan asti.

Pykälän 3 momentissa säädetään, että täydennysmääränä maksettava määrä kustannetaan yhteisesti tasausjärjestelmästä.

Pykälän 4 momentissa säädetään, miten työkyvyttömyyseläkemenon kustantamiseen käytetään tämän lain voimaantuloa edeltävältä ajalta kertynyttä vanhuuseläkevastuun ylijäämää. Ylijäämää käytettäisiin ensin ennen vuotta 2007 muodostuneeseen kantaan mahdollisesti tarvittaviin muihin täydennyksiin. Tämä on perusteltua, koska vanhan kannan katteena olevien varojen on ensisijaisesti riitettävä LEL:n ja TaEL:n voimassaoloaikana syntyneisiin menoihin. Näitä mahdollisia täydennyksiä olisivat muun muassa varaukset niitä eläketapahtumia varten, jotka ovat sattuneet ennen TyEL:n voimaantuloa, mutta jotka eivät ole tiedossa vielä tuolloin. Myös vanhasta kannasta aiheutuvat mahdolliset maksutappiot ja eläkekannan hoidosta aiheutuvat muita työeläkevakuutuksia korkeammat hoitokulut ajalta ennen 1 päivää tammikuuta 2007 otetaan tarvittaessa huomioon. Sosiaali-

ja terveysministeriö vahvistaa Eteran hakemuksesta sille sovellettavan erityisen kuolevuusperusteen laskuperusteet.

Loppuosa ylijäämistä varataan työkyvyttömyyseläkemenojen kustantamiseen. Varat siirretään erikseen vahvistettavien perusteiden mukaisesti tasoitustavastuuseen.

Pykälän 5 momentissa ehdotetaan, että jos 4 momentissa tarkoitettu erityisestä kuolevuusperusteesta aiheutuu merkittävää alijäämää, se katetaan tasausjärjestelmästä ja vastaavasti, jos vanha kannan osa tuottaa merkittävästi ylijäämää, se palautetaan tasausjärjestelmään. Näin varmistetaan, ettei Eteralle synny merkittävää voittoa tai tappiota 4 momentissa säädetyn erityisen kuolevuusperusteen takia. Yli- tai alijäämä katsotaan merkittäväksi, jos kuolleisuuden perusteella vapautuva vastuu poikkeaa enemmän kuin viisi prosenttia sovellettavan perusteen mukaisesti vapautuvasta vastuusta.

Pykälän 6 momentissa säädetään, että täydennysmäärä sekä se osa, joka arvioidaan tarvittavan yhtiön tasoitustavastuusta, voidaan rinnastaa vakuutusmaksutuloon, jolloin myös Eteran vakuutusmaksu voidaan katsoa riittäväksi TyEL:n 168 §:n mukaisesti. Vastavasti on perusteltua, että mainitut tasoituserät otetaan huomioon virallisessa raportoinnissa siten, että Eteran tulos esitetään myös mainituilla erillä tasoitettuna.

Pykälän 7 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa työeläkevakuutusyhtiöiden hakemuksesta täydennysmäärän laskuperusteet.

6 §. Pykälässä säädetään TEL:n, LEL:n ja TaEL:n mukaisista korjausmaksuista. Jos TEL:n, LEL:n tai TaEL:n mukaisen vakuutuksen mukaisia eläkkeeseen oikeuttavia ansioita muutetaan saadun selvityksen perusteella sen jälkeen, kun lopullinen vakuutusmaksu on määrätty, tästä korjauksesta aiheutuvia maksuja voidaan periä tai laskea. Perittävä tai laskettava maksu voidaan kokonaisuudessaan käyttää TyEL:n 179 §:n mukaisesti yhteisesti kustannettavista etuuksista aiheutuviin kustannuksiin. Vakuutusmaksuja ei korjata muulta ajalta kuin siltä ajalta, jolta eläkelaitoksella on oikeus periä vakuutusmaksu työnantajalta. Korvauksessa käytettävistä maksukertomista, maksun korkoutuksesta ja muista vastaavista seikoista määrää-

tään sosiaali- ja terveysministeriön, työeläkevakuutusyhtiön ja eläkekassan hakemuksen perusteella vahvistamissa tai eläkesäätiölle asetuksella antamissa laskuperusteissa.

7 §. Pykälässä säädetään viimeisen eläkelaitoksen periaatetta koskevien lainkohtien soveltamisesta. Viimeisen eläkelaitoksen periaate on tullut voimaan vuoden 2004 alusta. Sitä sovelletaan tilanteissa, joissa eläkehakemus tulee vireille 1 päivänä tammikuuta 2004 tai sen jälkeen. Viimeisen eläkelaitoksen periaatetta koskevien säännösten soveltamista on kuitenkin rajoitettu siten, että sitä ei sovelleta, jos eläkkeenhakija uutta eläkettä hakiessaan jo saa tai hänellä on oikeus saada ennen 1 päivänä tammikuuta 2004 vireille tulleen hakemuksen perusteella omaan työtai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuvaa yksityisten alojen työeläkelakien, kunnallisen eläkelain, valtion eläkelain tai evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain mukaista eläkettä tai Kansaneläkelaitoksen toisuhde-eläkettä. Viimeisen eläkelaitoksen periaatetta ei sovelleta myöskään silloin, kun ennen 1 päivänä tammikuuta 2004 myönnetty eläke on ollut keskeytettynä ja sitä ryhdytään uudelleen maksamaan, riippumatta siitä, milloin uudelleen maksaminen alkaa. Lisäksi perhe-eläkettä myönnettäessä viimeisen eläkelaitoksen periaatetta ei sovelleta, jos perhe-eläke perustuu edunjäntäjän kuollessaan saamaan sellaiseen eläkkeeseen, johon viimeisen eläkelaitoksen periaatetta ei ollut sovellettu. Rajoitukset viimeisen eläkelaitoksen periaatteen soveltamisesta koskevat myös sellaisia eläkehakemuksia, jotka tulevat vireille TyEL:n voimaantulon jälkeen. Sen vuoksi asiasta säädetään 7 §:ssä. Samassa yhteydessä aikaisempaa voimaantulosäännöstä muutetaan toimeenpanon selkeyttämiseksi siten, että eläkkeenhakijan aikaisempi, ennen 1 päivää tammikuuta 2004 vireille tulleen hakemuksen perusteella myönnetty eläke estää viimeisen eläkelaitoksen periaatteen soveltamisen myöhempää eläkettä myönnettäessä riippumatta siitä, minkä lain mukainen aikaisempi eläke on.

8 §. TyEL:n 75 §:ään ehdotetun säännöksen mukaan työntekijälle lähetetään vuosittain tieto hänen TyEL:n mukaan vakuutetuista ansioistaan sekä muista mainitussa lainkohdassa tarkoitetuista seikoista viideltä tie-

don lähettämistä edeltävältä kalenterivuodelta. Jos työntekijä havaitsee tiedoissaan puutteen tai virheen, eläkelaitoksen on työntekijän hakemuksesta selvittettävä tietojen oikeellisuus. Tietojen oikeellisuutta ei kuitenkaan selvitetä takautuvasti pidemmältä ajalta kuin viideltä otteen lähettämismvuotta edeltävältä kalenterivuodelta.

Työntekijän eläkeotteen lähettäminen edellyttää, että otteeseen tulevat tiedot saadaan yhdestä rekisteristä ja että ne ovat ajantasaiset. Otteen aikaansaamiseksi ja lähettämiseksi tarvittavat tietotekniset muutokset saadaan tehtyä loppuun vuoden 2007 aikana. Sen vuoksi pykälän 1 momentissa säädetään, että työntekijän eläkeote lähetetään ensimmäisen kerran vuonna 2008. Työntekijällä on kuitenkin oikeus pyynnöstä saada tieto rekisteröidyistä työansioistaan myös vuonna 2007, kuten nykyisinkin.

TyEL:n 75 §:ssä mainittu viiden vuoden määräaika on uusi. TEL:ssa ei ole määräaika sille, kuinka pitkältä ajalta takautuvasti eläkeoikeuteen vaikuttavien ansiotietojen oikeellisuus selvitetään. Tämän vuoksi viiden vuoden määräaika tulee voimaan asteittain siten, että viiden vuoden aikaa sovelletaan vuonna 2013 ja sen jälkeen. Vuoden 2008 aikana vireille tulleen selvittämisvaatimuksen perusteella eläkeoikeuteen vaikuttavat tiedot tulee selvittää takautuvasti kymmeneltä kalenterivuodelta. Takautuvan ajan pituus lyhenee vuoden kerrallaan niin, että vuonna 2009 aika on yhdeksän vuotta, vuonna 2010 kahdeksan vuotta, vuonna 2011 seitsemän vuotta ja vuonna 2012 kuusi vuotta. Selvittämisvaatimus takautuvalta ajalta on samanlainen kuin voimassa olevan TEL:n 10 a §:ssä säädetään. Kun kyse on työsuhteesta, jonka päättymisestä on kulunut yli viisi vuotta, työntekijän tulee esittää vaatimuksensa tueksi riittävä selvitys. Palkattomilta ajoilta ja opiskelun tai lapsen hoidon ajalta karttuu työeläkettä vuoden 2005 alusta lukien. Sen vuoksi näitä etuuksia koskevia tietoja ei ilmoitettaisi eläkeotteella takautuvalta ajalta pidemmältä kuin vuodesta 2005 lukien.

Pykälän 4 momentissa säädetään tilanteista, joissa työntekijä riidattomasti osoittaa, että hänellä on ollut viittä vuotta aikaisemmin työansioita, jotka on otettava huomioon eläkettä määrättäessä. Tällaiset työansiot ote-

taan TyEL:n 75 §:n 3 momentin mukaisesti eläkettä määrättäessä huomioon niiden ansaintavuoden ansiona. Silloin, kun ansiot on ansaittu ennen vuotta 2005, eläke määräytyy niistä ansioiden ansaintavuonna voimassa olevien TEL:n, LEL:n ja TaEL:n säännösten mukaisesti. Samalla tavoin eläke määräytyy myös niistä työntekijän riidattomasti osoittamista ansioista, jotka on ansaittu ennen vuotta 2006, jos työntekijälle tulee määrättäväksi sellainen työkyvyttömyys-, työttömyys- tai perhe-eläke, joka määrätään ennen vuotta 2005 voimassa olevien säännösten mukaisena.

9 §. TyEL:n 125 §:n mukaan oikeus saada tämän lain mukaista eläkettä vanhentuu viiden vuoden kuluttua siitä päivästä lukien, jona eläke olisi pitänyt maksaa, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Vastaavasti myös aiheettomasti maksettu eläke on 126 §:n 4 momentin mukaan perittävä takaisin viiden vuoden kuluessa sen maksupäivästä lukien. Lisäksi TyEL:n 158 §:n mukaan TyEL:n mukainen vakuutusmaksu on määrättävä viiden vuoden kuluessa saatavan syntymästä lukien ja 162 §:n mukaan aiheettomasti maksetun vakuutusmaksun palautus- saatava vanhentuu viiden vuoden kuluttua vakuutusmaksun maksupäivästä lukien, jollei saatavaa ole sitä ennen katkaistu. Näillä säännöksillä lyhennetään voimassa olevan TEL:n mukaisia mainittujen saatavien vanhentumisaikoja TEL:n mukaisesta 10 vuodesta viiteen vuoteen. Sen vuoksi viiden vuoden määräaika tulee voimaan asteittain siten, että vuosina 2007 ja 2008 tämä vanhentumisaika on kymmenen vuotta. Vanhentumisaika lyhenee vuoden kerrallaan niin, että lakiin ehdotettua viiden vuoden vanhentumisaikaa sovelletaan vuoden 2013 alusta lukien. Näiden saatavien vanhentumisaikaa laskettaessa otetaan huomioon myös ennen lain voimaantuloa kulunut aika.

LEL:n ja TaEL:n mukainen vakuutusmaksu voidaan LEL:n 10 §:n 4 momentin ja TaEL:n 8 §:n 1 momentin mukaan määrätä takautuvasti kuluvalta ja viideltä sitä edeltävältä kalenterivuodelta. Tätä määräaikaa säännöksellä ei ole tarkoitus muuttaa. Sen vuoksi pykälässä todetaan, että silloin, kun vakuutusmaksu määrätään takautuvasti ajalta ennen TyEL:n voimaantuloa LEL:n ja

TaEL:n mukaisena, se voidaan määrätä enintään viideltä vuodelta.

10 §. Vuoden 2005 alusta voimaantulleiden TEL:n, LEL:n ja TaEL:n säännösten mukaan työkyvyttömyyseläkettä korotetaan sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea on maksettu yhteensä viideltä täydeltä kalenterivuodelta. Kyseisiä lainmuutoksia sovelletaan eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma sattuu vuonna 2006 tai sen jälkeen. Mainittujen lakien voimaantulosäännöksen mukaan myös sellaista työkyvyttömyyseläkettä korotetaan, jonka eläketapahtuma on sattunut ennen lain voimaantuloa. Tällöin kerta- korotus tehdään yhteensovitettuun eläkkeeseen sen korotusprosentin mukaan, joka vastaa eläkkeensaajan ikää vuoden 2010 alussa. Myös silloin, kun perhe-eläke määrätään ennen vuotta 2005 voimassa olevien säännösten mukaan, korotetaan yhteensovitettua perhe-eläkettä. Mainittu säännös tulee sovellettavaksi myöhemmin kuin TyEL tulee voimaan. Sen vuoksi vastaava säännös otetaan 10 §:ään.

11 §. Vuoden 2005 alusta voimaantulleiden TEL:n, LEL:n ja TaEL:n säännösten mukaan eläketurva sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen siten, että vanhuuseläkkeen alkaessa vanhuuseläke muunnetaan vakuutetun 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Muunto elinaikakertomella on rajattu koskemaan 1 päivänä tammikuuta 2010 tai sen jälkeen alkavia eläkkeitä. Koska säännös tulee sovellettavaksi myöhemmin kuin TyEL tulee voimaan, asiasta säädetään 11 §:ssä.

12 §. TyEL:n 140 §:ään ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan eläkelaitoksen lainvoimaisen päätöksen purkuasiat siirretään vakuutusosikeudelta työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle. Säännöstä sovelletaan sellaisiin purkuasioihin, jotka tulevat vireille TyEL:n voimaantulon jälkeen. Ne poistohakemukset, jotka ovat vakuutusosikeudessa vireillä 31 päivänä joulukuuta 2006, tulisi käsitellä vakuutusosikeudessa.

13 §. Tulevan ajan ansion määräämistä muutettiin vuoden 2005 alusta voimaantulleella TEL:n, LEL:n ja TaEL:n muutoksella. Muutosäännösten voimaantulosäännöksessä säädetään tulevan ajan määrittelystä, jos elä-

ketapahtuma sattuu vuosina 2006–2009. Koska säännöksellä säädetään TyEL:n voimaantulon jälkeisestä ajasta, asiasta säädetään 13 §:ssä.

14 §. Säännös eläkepalkan harkinnanvaraisesta tarkistamisesta on kumottu vuoden 2005 alusta voimaantulleella TEL:n muutoksella. TEL:n muuttamisesta annetun lain (885/2004) voimaantulosäännöksen mukaan voidaan kuitenkin ennen 1 päivää tammikuuta 2005 päättyneen tai TEL:n muuttamisesta annetun lain (634/2003) voimaantulosäännöksen 4 momentin mukaan päätetyn työsuhteen eläkepalkka harkinnanvaraisesti tarkistaa ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevan TEL:n 7 d §:n mukaan ja ennen vuotta 1996 päättyneen työsuhteen eläkepalkka TEL:n muuttamisesta annetun lain (1482/1995) voimaantulosäännöksen 8 momentin mukaan.

Ennen vuotta 2005 voimassa olevan TEL:n 7 d §:n mukaan eläkepalkan harkinnanvaraisen tarkistaminen on tehty vasta eläketapahtuman yhteydessä. Tämän käytännön jatkaminen edellyttäisi, että ennen vuotta 2005 voimassa olevien säännösten mukainen eläkkeen laskentajärjestelmä säilytettäisiin vuosikymmeniä uuden, vuonna 2005 voimaantulleeseen eläkkeen laskentajärjestelmän rinnalla. Tätä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. Koska ennen vuotta 2005 voimassa olevien säännösten mukaista laskentajärjestelmää ei muissa kuin eläkepalkan harkinnanvaraisista tarkistamista koskevilla tilanteissa tarvittaisi enää vuoden 2011 jälkeen, pykälässä säädetään, että eläkepalkan harkinnanvaraisia tarkistuksia ei tehtäisi enää vuoden 2011 jälkeen. Ennen vuoden 2005 alkua päättyneen työsuhteen eläkepalkan harkinnanvarainen tarkistus tehdään työntekijän hakemuksesta. Eläkepalkan harkinnanvaraisista tarkistamista koskeva hakemus tulee tehdä eläkelaitokselle viimeistään vuonna 2011. Harkinnanvaraisen tarkistamisen edellyttämän muutoksen vaikutus kokonaiseläketurvaan määritellään laskemalla työntekijälle työkyvyttömyyseläke harkinnanvaraisen tarkistamisen hakemuksen vireille tulohetkellä. Työntekijöille tiedotetaan muun muassa heille vuosittain lähetettävän eläkeotteen yhteydessä siitä, että hakemus eläkepalkan harkinnanvaraisesta tarkistamisesta on tehtävä viimeistään vuonna

2011.

15 §. Vuoden 2005 alusta voimaantulleeseen TEL:n voimaantulosäännöksen mukaan eläke lasketaan sekä ennen vuotta 2005 voimassa olevien että vuoden 2005 alusta voimaantulleiden säännösten mukaan, jos ennen 1 päivää tammikuuta 2005 alkanut työsuhde jatkuu yhdenjaksoisena eläketapahtumaan, joka on ennen vuotta 2012. Jos eläke tällaisesta työsuhteesta on suurempi laskettuna ennen vuotta 2005 voimassa olevien säännösten mukaan, erotus lisätään vuoden 2005 alusta voimaantulleiden säännösten mukaan laskettuun eläkkeeseen. Säännöstä sovelletaan vielä TyEL:n tultua voimaan, joten siitä säädetään 15 §:ssä. Säännöstä kuitenkin täsmennetään niin, että ennen vuotta 1947 syntyneelle henkilölle myönnetyn osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävää muuta eläkettä ei lasketa sekä ennen vuotta 2005 voimassa olevien säännösten ja vuoden 2005 voimaantulleiden säännösten mukaan. Ennen vuotta 1947 syntyneen henkilön osa-aikaeläkkeen rinnalla tehdystä työstä ja osa-aikaeläkkeestä karttuu tämän lain 27 §:n mukaan eläkettä ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevien säännösten mukaan. Siten tällaisen osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävän eläkkeen määrä on jo suojasäännöksellä turvattu, eikä vuoden 2005 uudistuksen yhteydessä ollut tarkoitus tehdä tällaisen osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävään eläkkeeseen kaksinkertaista suojausta.

Pykälän 2 momentissa säädetään työsuhteen alkamis- ja päättymisaikatietojen ilmoittamisesta ja valvomisesta 1 momentissa tarkoitetuissa työsuhteissa. Työsuhteen alkamis- ja päättymisaikatieo on välttämätön sen selvittämiseksi, sovelletaanko eläkettä laskettaessa 1 momentin säännöksiä. Silloin kun eläke lasketaan 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, työsuhteen alkamis- ja päättymisaika vaikuttaa eläketurvan määrään. Lisäksi työsuhteen alkamis- ja päättymisaikaa koskeva tieto vaikuttaa eläkkeen määrään silloin, kun työttömyyseläke määräytyy TEL:n muuttamisesta annetun lain (634/2004) voimaantulosäännöksen 8 momentin perusteella ennen vuotta 2005 voimassa olevien säännösten mukaan. Sen vuoksi pykälän 2 momentissa todetaan, että työnantajan on näissä tilanteissa ilmoitettava eläkelaitokselle työnteki-

jöidensä työsuhteiden alkamis- ja päättymisaik tiedot. Eläkelaitokset ja Eläketurvakeskus valvovat näiden tietojen ilmoittamista ja niiden paikkaansa pitävyyttä.

16 §. Eläkkeen ulkomaille maksamista rajoittava TEL:n, LEL:n ja TaEL:n säännös on kumottu vuoden 2003 alusta lukien (1011/2002). Kumoamista koskevan lain voimaantulosäännöksellä eläkkeen maksamista ulkomaille on rajoitettu niissä tilanteissa, joissa hakemus eläkkeen maksamisesta ulkomaille oli ennen säännöksen kumoamista jo hylätty. Tällaisissa tilanteissa eläkkeestä maksetaan ulkomaille uuden maksamista koskevan hakemuksen saapumisen jälkeiset erät, jos uusi maksamista koskeva hakemus on tehty myöhemmin kuin kahden vuoden kuluessa kyseisen lainmuutoksen voimaantulosta. TyEL:n voimaantulon jälkeenkin voidaan tehdä hakemus eläkkeen maksamisesta ulkomaille edellä kuvatussa tilanteessa. Sen vuoksi vastaava rajoitus otetaan 16 §:ään.

17 §. SVL:n mukainen päiväraha muutettiin ensisijaiseksi korvaukseksi työeläkkeisiin nähden 1 päivänä tammikuuta 1982 voimaantulleella TEL-lain muutoksella (472/1981). Lain voimaantulosäännöksen mukaan lakia ei sovelleta aikaisemmin myönnettyyn työkyvyttömyyseläkkeeseen, joka keskeytyksettä jatkuu lain voimaantulon jälkeen. Jos lain voimaantulosäännöksen tarkoittama osaeläkkeenä maksettava työkyvyttömyyseläke muuttuu täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi, täysi työkyvyttömyyseläke alkaa ilman SVL:n mukaista ensisijaisuus aikaa. Koska tällaisia työkyvyttömyyseläkkeitä voi edelleen olla maksussa, 1 päivänä tammikuuta 1982 voimaan tulleen lain voimaantulosäännöstä vastaava säännös otetaan 17 §:ään.

18 §. Ennen 1 päivää heinäkuuta 1990 voimassa olevan TEL:n mukaan sellaisella pitkäaikaisesti työkyvyttömällä lapsella, joka oli edunjäätäjän kuollessa alle 21-vuotias, on oikeus saada perhe-eläkettä, jos työkyvyttömyys on alkanut ennen lapsen 18 vuoden ikää. Tällainen perhe-eläke ei lakkaa lapsen täytettyä 18 vuotta, vaan eri hakemuksesta eläkkeen maksaminen jatkuu niin kauan kuin työkyvyttömyys yhdenjaksoisesti jatkuu. Perhe-eläkejärjestelmän kokonaisuudistuksen

yhteydessä TEL:sta poistettiin työkyvyttömän lapsen oikeus perhe-eläkkeeseen 18 vuoden iän jälkeen (laki TEL:n muuttamisesta 199/1990). Mainittu lain muutos tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1990, mutta sen voimaantulosäännöksen mukaan sitä sovelletaan, jos edunjäätjä on kuollut lain tultua voimaan. Siten pitkäaikaisesti työkyvyttömän lapsen oikeus saada perhe-eläkettä 18 vuoden iän jälkeenkin säilyy niissä tilanteissa, joissa edunjäätjä on kuollut ennen heinäkuuta 1990. Lain 17 §:n säännöksellä turvataan mainitun edellytyksen täyttävälle edunsaajalle maksettavan perhe-eläkkeen jatkuminen myös TyEL:n tultua voimaan.

TyEL:n voimaantulon yhteydessä poistetaan mahdollisuus saada lapsen eläkkeeseen täysorvon lisä. Jos tällainen täysorvon lisä on jo myönnetty ja se sisältyy lapsen eläkkeeseen, oikeus täysorvon lisään ennen TyEL:n voimaantuloa voimassa olevien säännösten mukaisena säilyy myös silloin, kun lapsen eläkkeen määrä tulisi tarkistettavaksi TyEL:n tultua voimaan.

19 §. Ennen 1 päivää heinäkuuta 1990 voimassa olevan TEL:n mukaan leskeneläkkeeseen oli oikeus miespuolisen edunjäätäjän leskellä, jos avioliitto oli solmittu ennen kuin edunjäätjä oli täyttänyt 65 vuotta, leski oli edunjäätäjän kuollessa täyttänyt 40 vuotta ja avioliitto oli jatkunut vähintään kolme vuotta. Perhe-eläkejärjestelmän kokonaisuudistuksen yhteydessä leskeneläkeoikeutta laajennettiin muun muassa siten, että perhe-eläkeoikeus on myös miesleskillä. Samalla kuitenkin asetettiin lisäedellytyksenä leskeneläkeoikeudelle muun muassa se, että avioliiton tulee olla solmittu ennen kuin leski on täyttänyt 50 vuotta. Tämä edellytys koskee tilanteita, joissa puolisoilla ei ole ollut yhteistä lasta. Mainitun lain muutoksen voimaantulosäännöksen mukaan oikeus leskeneläkkeeseen kuitenkin säilyy sellaisella naisleskellä, joka on syntynyt 1 päivänä heinäkuuta 1950 tai sen jälkeen, jos hän on ollut 1 päivästä tammikuuta 1990 tai sitä aikaisemmasta ajasta lukien avioliitossa edunjäätäjän kanssa, avioliitto on solmittu ennen kuin edunjäätjä oli täyttänyt 65 vuotta ja avioliitto on edunjäätäjän kuollessa jatkunut vähintään kolme vuotta. Näitä leskiä ei koske heinäkuun alusta 1990 voimaantullut vaatimus sii-

tä, että avioliitto on tullut solmia ennen kuin leski täytti 50 vuotta. TyEL:n voimaantulon yhteydessä ei ole tarkoitus muuttaa voimassa olevia leskeneläkeoikeutta koskevia säännöksiä. Sen vuoksi vuoden 1990 perheläkeuudistuksen yhteydessä otettu voimaantulosäännös otetaan myös tämän lain 18 §:ään.

20 §. TyEL:n voimaantulon yhteydessä poistetaan säännös, jonka mukaan lesken solmiman uuden avioliiton takia lakkautettua leskeneläkettä voitaisiin ryhtyä maksamaan uudelleen, jos uusi avioliitto purkautuu viiden vuoden kuluessa sen solmimisesta. Tämän vuoksi pykälässä säädetään, että lesken eläkettä voidaan ryhtyä maksamaan uudelleen ennen TyEL:n voimaantuloa voimassa olevien säännösten mukaisesti, jos uusi avioliitto on purkautunut ennen TyEL:n voimaantuloa. Edellytyksenä kuitenkin on, että leski toimittaa hakemuksen leskeneläkkeen uudelleen maksamisesta eläkelaitokseen kuuden kuukauden kuluessa TyEL:n voimaantulosta.

21 §. TyEL:n 25 §:n mukaan kuntoutusoikeuden edellytyksenä on muun muassa, että työntekijän tulevan ajan ansiot ovat vähintään 25 133,40 euroa. Jos kuntoutuksen hakija saa työkyvyttömyyseläkettä sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, jonka eläketapahtuma on sattunut ennen vuotta 2006, hänen työkyvyttömyyseläkkeensä tuleva aika on määräytynyt ennen vuotta 2005 voimassa olevien säännösten mukaisesti. Pykälän mukaan tällaisenkin työntekijän osalta ammatillisen kuntoutuksen edellytyksenä oleva tulevan ajan oikeus täytyy, jos hänelle ennen vuotta 2005 myönnetty työkyvyttömyyseläkkeensä sisältää tulevan ajan.

22 §. Jos työntekijä työskentelee muussa EU tai ETA-maassa kuin Suomessa 53 vuotta täytettyään, teoreettiseen eläkkeeseen lisätään erillinen lisä, joka lasketaan TyEL:n 64 §:n mukaisten karttumisprosenttien perusteella. Jos työntekijä ei ole työskennellyt Suomessa 31 päivän joulukuuta 2004 jälkeen, tämä erillinen lisä lasketaan sen työsuhteen palkan perusteella, jonka perusteella ennen 1 päivää tammikuuta 2005 myönnettävää eläkettä määrättäessä olisi otettava huomioon tuleva aika tai sitä vastaava ansio ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevien TEL:n, LEL:n tai TaEL:n perusteel-

la.

23 §. TyEL:n voimaantullessa ehdotetaan kumottavaksi TEL:n 8 §:n 6 momentin säännös, jonka mukaan eläkkeitä yhteensovitettaessa ei oteta huomioon tapaturmavakuutuslakiin, liikennevakuutuslakiin tai sotilasvammalakiin perustuvaa sellaista korvausta, jota työntekijä on saanut vähintään kolmen vuoden ajan välittömästi ennen eläketapahtumaa siltä osin kuin korvaus ei ylitä eläketapahtumaa edeltänyttä tasoa vastaavaa korvausta eikä tällaiseen korvaukseen perustuvaa perheläkettä. Pykälän 1 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan mainittua TEL:n 8 §:n 6 momentin mukaista säännöstä kuitenkin sovellettaisiin sellaiseen TyEL:n voimaantulon jälkeenkin myönnettävään eläkkeeseen, jonka eläketapahtuma on ennen TyEL:n voimaantuloa. Säännöksen perusteella tällaista etuutta ei otettaisi huomioon ensisijaisena etuutena myöskään silloin, kun tällaisen eläkkeen määrä tulisi tarkistettavaksi TyEL:n voimaantulon jälkeen.

Pykälän 2 momentin mukaan myöskään TyEL:n mukaista eläkettä vähentävänä etuutena ei oteta huomioon sellaista sotilasvammalain mukaista korvausta, joka perustuu vuosien 1939 -1945 sodissa saatuun vammaan. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 8 §:n 6 momentissa.

24 §. Maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annettu laki (1317/1990) ja maatalousyrittäjien luopumiskorvauksessa annettu laki (1330/1992) ovat olleet voimassa vuoteen 1995 saakka. Kuitenkin näiden lakien mukaista eläkettä tai korvausta voi tulla maksettavaksi aina vuoteen 2010 saakka, jolloin tällainen korvaus tai eläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi. Koska mainittu korvaus tai eläke poistuu maksusta vuonna 2010, niitä koskevia säännöksiä ei ole tarkoituksenmukaista kirjoittaa TyEL:iin. Lisäksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annettu laki (1293/1994) on määräaikainen. Sen vuoksi voimaanpanolakiin ehdotetaan säännöstä niistä tilanteista, joissa mainittu korvaus tai eläke on huomioitava TyEL:a sovellettaessa.

Pykälän 1 momentin mukaan eläkettä karttuu 1,5 prosenttia niistä eläkkeen perusteena olevista ansioista, jotka työntekijä saa maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain mukaisen eläkkeen, maatalous-

yrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain mukaisen luopumiskorvauksen tai luopumistuen aikana. Muilta osin eläkkeen karttumisesta eläkkeen aikana tehdystä työstä säädetään TyEL:n 67 §:ssä. Vastaavansisältöisenä säännös on voimassa olevan TEL:n 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa.

Lesken ansiotyöhön perustuvana eläkkeenä otetaan huomioon voimassa olevan lain mukaan myös lesken mahdollisesti saama sukupolvenvaihdoseläke, luopumiskorvaus tai luopumistuki. Lisäksi mainittu eläke ja luopumiskorvaus tai luopumistuki otetaan huomioon voimassa olevan lain mukaan määriteltäessä sitä osuutta, joka maksetaan TEL:n mukaan silloin, kun vakuutetulla on oikeus saada sekä eläkettä useamman eri lain mukaan että ensisijaista etuutta. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan mainitut luopumiskorvaus, luopumistuki ja sukupolvenvaihdoseläke otetaan huomioon näitä TyEL:n säännöksiä sovellettaessa.

25 §. Voimassa olevan TEL:n 10 a §:n 3 momentin mukaan eläkelaitoksen on työnantajan hakemuksesta annettava päätös siitä, onko työntekijälle maksettava palkka tai muu vastike TEL:n mukaan vakuutettavaa, eläkettä kartuttavaa palkkaa. Vastaavaa säännöstä ehdotetaan TyEL:n 151 §:ään. Lisäksi voimassa olevan TEL:n 10 a §:n 3 momentin mukaan eläkelaitoksen on annettava työnantajan hakemuksesta päätös siitä, miltä ajalta työntekijän työansiot on vakuutettava TEL:n mukaan. Vuoden 2005 alusta voimaantulleen TEL:n muutoksen jälkeen työsuhteen pituudella ei ole enää vaikutusta eläkkeen määräytymiseen, joten vastaisuudessa tarve tällaiseen päätökseen poistuu, eikä siitä ehdoteta säädettäväksi TyEL:ssä. Koska vastaisuudessa eläke kuitenkin lasketaan ennen vuotta 2005 voimassa olevien säännösten mukaisena 15 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa, työnantajalla voi olla tarve saada päätös siitä, miltä ajalta ansiot on vakuutettava tämän lain mukaan. Työntekijä tai eläkelaitos ei voi etukäteen tietää, tuleeko ennen vuotta 1945 syntyneen työntekijän eläke määrättäväksi TEL:n muuttamisesta annetun lain (634/2004) voimaantulosäännöksen 8 momentin perusteella ennen vuotta 2005 voimassa olevien säännösten mukaisena. Sen vuoksi työnantajan oikeutta saada asiasta päätös ei ole rajattu

muutoin kuin siten, että työnantajalla on oikeus saada päätös siitä, miltä ajalta ennen vuotta 1945 syntyneen työntekijän työansiot, ja TEL-lain mukaisessa, ennen 1 päivää tammikuuta 2005 alkaneessa ja 1 päivänä tammikuuta 2005 jatkuneessa työsuhteessa olevan työntekijän työansiot, on vakuutettava TyEL:n mukaan

26 §. TyEL:ssä ei tehdä olennaisia muutoksia eläkkeen määräytymiseen TEL:n, LEL:n ja TaEL:n vuoden 2006 lopussa voimassa oleviin säännöksiin nähden. Siten TyEL:n soveltamista ei ole sidottu eläketapahtumaan. Eläke, joka myönnetään TyEL:n voimaantulon jälkeen, myönnetään TyEL:n mukaisena riippumatta siitä, milloin eläketapahtuma on sattunut, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Eläkkeen määräytyminen muuttui olennaisesti TEL:n, LEL:n ja TaEL:n muutoksilla, jotka tulivat voimaan vuoden 2005 alusta. Näitä muutoksia sovelletaan pääsääntöisesti sellaisiin eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma on lakien voimaantulon jälkeen tai työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkeasioissa sellaisiin eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma on vuonna 2005. Koska vielä TyEL:n voimaantulon jälkeen voi tulla myönnettäväksi eläkkeitä, joihin tulee vuoden 2005 alusta voimaantulleiden säännösten perusteella soveltaa ennen vuotta 2005 voimassa olevia säännöksiä, pykälässä säädetään näistä TyEL:n soveltamisen poikkeuksista.

Pykälän 1 momentin mukaan silloin, kun eläketapahtuma on ennen vuotta 2005, TyEL:n voimassa ollessakin myönnettävä eläke määrätty ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevien TEL:n, LEL:n ja TaEL:n säännösten mukaan, jollei vuoden 2005 alusta voimaantulleiden TEL:n, LEL:n ja TaEL:n muuttamisesta annettavien lakien voimaantulosäännöksistä tai näiden voimaantulosäännösten muuttamisesta annetuista laeista muuta johdu.

Vuoden 2005 alusta voimaantulleen TEL:n, LEL:n ja TaEL:n muutosten voimaantulosäännöksissä säädetään, että sellaiseen työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkkeeseen, jonka eläketapahtuma on vuonna 2005, sovelletaan ennen mainittuja muutoksia voimassa olleita säännöksiä. Tästä poiketaan kuitenkin muun muassa silloin, kun työntekijä on täyttänyt 63 vuotta ennen

työkyvyttömyyden alkamista. Tällöin työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläkkeen sijasta vanhuuseläke ansaitun suuruisena. Myös niissä tilanteissa, joissa työntekijä täyttää 63 vuotta ennen SVL:n mukaisen ensisijaisuusajan päättymistä, eläke lasketaan ja myönnetään työkyvyttömyyseläkkeen sijasta vanhuuseläkkeenä 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Koska TyEL:n voimaantulon jälkeen voidaan hakea eläkettä, jonka eläketapahtuma on vuonna 2005, pykälän 2 momenttiin otetaan vuoden 2005 lainmuutosten voimaantulosäännöstä vastaava säännös.

Pykälän 3 momentissa säädetään perhe-eläkkeen yhteensovituksista. Jos perhe-eläke määräytyy sellaisen edunjäntäjän saaman eläkkeen perusteella, joka on yhteen sovitettu ennen vuoden 2005 alusta voimaan tulleita lainmuutoksia voimassa olevien TEL:n, LEL:n tai TaEL:n säännösten mukaan, myös perhe-eläke yhteensovitetaan mainittujen säännösten mukaisesti, vaikka perhe-eläkkeen eläketapahtuma sattuu vuoden 2005 jälkeen. Tällöin yhteensovitusrajaa laskettaessa ei kuitenkaan vähennetä perhe-eläkelain mukaan suoritettavaa lapsen eläkkeen perusmäärää tai leskeneläkkeen perusmäärää.

27 §. Pykälässä säädetään ennen vuotta 1947 syntyneen vakuutetun oikeudesta osa-aikaeläkkeeseen. Ennen vuotta 1947 syntyneen vakuutetun osa-aikaeläkkeen määräytymistä ei tässä laissa muuteta siitä, miten se määräytyy ennen TyEL:n voimaantuloa voimassa olevien TEL:n ja LEL:n säännösten sekä niiden muuttamisesta annettujen lakien voimaantulosäännösten mukaan. Tällä työntekijäryhmällä säilyy oikeus osa-aikaeläkkeeseen 56 vuoden iässä. Ansion alenemasta karttuu heille eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa ja osa-aikatyöstä eläkettä karttuu 1,5 prosenttia vuodessa 60 vuoden ikään saakka ja 2,5 prosenttia vuodessa 60 vuoden iän täyttämistä 65 vuoden ikään saakka. Työntekijällä on oikeus saada hakemuksesta vanhuuseläke ansaitun suuruisena 63-vuotiaana, jos hän lopettaa työn tekemisen. Vanhuuseläkettä ei yhteensoviteta muiden työeläkkeiden kanssa. Jos työntekijä ei hae vanhuuseläkettä 63-vuotiaana, vaan jatkaa työntekoa osa-aikatyössä, osa-aikaeläke muuttuu työntekijän 65 vuoden iässä saman-

suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi ja sen jälkeiseltä ajalta osa-aikatyöstä karttuu uutta eläkettä 1,5 prosentin vuotuisen karttuman mukaan siihen saakka, kunnes työntekijä täyttää 68 vuotta.

Jos tähän työntekijäryhmään kuuluva työntekijä tulee työkyvyttömäksi tai työttömäksi, työkyvyttömyyseläke ja työttömyyseläke määräytyvät vuoden 2005 alusta voimaantulleiden säännösten mukaan. Siten työkyvyttömyyseläkkeen ja työttömyyseläkkeen tuleva aika lasketaan 63 vuoden ikään saakka ja karttumisprosentti on 1,3. Tulevan ajan ansio määräytyy viiden vuoden tarkasteluajan ansioiden perusteella.

28 §. Työttömyyseläkeoikeutta ei ole vuonna 1950 ja sen jälkeen syntyneillä. Koska työttömyyseläke on poistuva eläkemuto, siitä on tarkoituksenmukaista säätää TyEL:n voimaantuloa laissa.

Työttömyyseläkettä koskevia säännöksiä on muutettu muun muassa vuosina 1996, 2001 ja 2005 voimaan tulleilla lainmuutoksilla (1482 ja 1483/1995 ja 1263/2000, 634–636/2003, 885/2004, 887/2004 ja 889/2004) sekä viimeksi mainittujen lainmuutosten voimaantulosäännösten muuttamisesta annetuilla laeilla (886/2004, 888/2004 ja 890/2004). Näiden lakien voimaantulosäännöksillä on taattu tietyille ikäluokille oikeus työttömyyseläkkeeseen ennen lainmuutoksia voimassa olevien säännösten mukaan. Sen vuoksi pykälän 1 momentissa todetaan, että ennen vuotta 1950 syntyneellä pitkäaikaisesti työttömällä työntekijällä on oikeus työttömyyseläkkeeseen siten kuin edellä mainituissa säännöksissä, niiden voimaantulosäännöksissä ja näiden voimaantulosäännösten muuttamisesta annetuissa laeissa säädetään.

Pykälän 1 momentin mukaan työttömyyseläkkeeseen ja sen saajaan sovelletaan myös muilta osin, mitä työttömyyseläkkeestä TyEL:n voimaantullessa voimassa olevan TEL:n 4 c §:ssä, 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa ja 3 momentissa sekä 17 b §:ssä säädetään. Tämän mukaisesti työttömyyseläkkeen maksaminen voidaan keskeyttää ja sen maksamista jatkaa samoin säännöksin kuin nykyisinkin ja TyEL:n aikaan myönnetyn työttömyyseläkkeen aikaisesta työskentelystä karttuu uutta eläkettä ja työttömyyseläkkeellä oloajalta karttuu uutta eläkettä. Edelleen työt-

tömyyseläkkeen saajan on ilmoitettava oleskelustaan ulkomailla tai muusta syystä, mikä vuoksi hän ei voi ottaa vastaa työtä, ryhtymisestäään ansiotyöhön ja kieltäytymisestäään vastaanottamasta hänelle osoitettua vähintään kuukauden jatkuvaa työtä.

Pykälän 2 momentin mukaan työntekijän oikeus tulevan ajan eläkkeeseen määräytyy samalla tavoin kuin se määräytyisi, jos työttömyyseläkkeen eläketapahtuma olisi 31 päivänä joulukuuta 2006. Edellä mainittuna päivänä voimassa olevien TEL:n, LEL:n ja TaEL:n mukaan työttömyyseläkkeen tuleva aika määräytyy 2004 voimassa olleiden säännösten perusteella. Siten työttömyyseläkkeen tulevan ajan eläkepalkka lasketaan työttömyyseläkettä myöhemmin myönnettäessä vuoden 2004 TEL:n, LEL:n ja TaEL:n säännösten perusteella vuoden 2006 lopun tilanteen mukaisena, eivätkä vuonna 2007 ja sen jälkeen tehdystä työstä saadut ansiot muuta työttömyyseläkkeen tulevan ajan palkkaa tai tulevan ajan eläkettä. Vuonna 2007 tai sen jälkeen tehdyn työn perusteella saaduista ansioista karttuu eläkettä 1,9 prosenttia vuodessa, joka lisätään edellä kerrotulla tavalla laskettavaan työttömyyseläkkeeseen.

29 §. Pykälässä säädetään, miten eläkelaitokset vastaavat työttömyyseläkkeen kustantamisesta. Ehdotetut säännökset mahdollistavat nykyisen kaltaisen kustannustenjaon säilyttämisen mahdollisimman pitkään. Pykälän 1 momentin mukaan täysitehoisesta työttömyyseläkkeestä, kun työntekijä ei ole työskennellyt TyEL:n mukaisessa työsuhteessa, vastaa se eläkelaitos, jossa vakuutetun työsuhteen perusteella määräytyvään eläkkeeseen luetaan tuleva aika tai sitä vastaava ansio 31 päivänä joulukuuta 2004 voimassa olevan TEL:n 6 a §:n, LEL:n 7 §:n tai TaEL:n 4 §:n perusteella. Jos vakuutetun työsuhteen perusteella luetaan eläkkeeseen tuleva aika MEL:n säännösten perusteella, eläkkeestä vastaa Merimieseläkekassa. Eläkelaitoksen vastuu määräytyy siten kuin 31 päivänä joulukuuta 2006 voimassa olevassa TEL:ssa, LEL:ssa ja TaEL:ssa säädetään.

Voimassa olevien säännösten mukaan eläkelaitoksen vastuu ja sitä kautta työnantajan omavastuu työttömyyseläkkeestä lakkaa vasta kuuden tai, jos työsuhteeseen sovelletaan

55 vuotta täyttäneen työttömän työllistymisedellytysten parantamisesta annettua lakia (455/1998), kymmenen kuukauden kuluksua työsuhteen päättymisestä. Koska TyEL:n voimaantultua eläke määräytyy työansioiden eikä enää työsuhteen keston perusteella, eläkelaitoksen vastuuta työttömyyseläkekustannuksista ei voida määritellä työsuhteen keston perusteella. Sen vuoksi pykälän 2 momentin mukaan eläkelaitokset vastaisivat yhteisesti tulevan ajan sisältävän työttömyyseläkkeen kustannuksista, jos työntekijän TyEL:n mukaisesta työskentelystä saamat ansiot ovat vähintään 20 000 euroa. Tämä rahamäärä vastaa suuruusluokaltaan keskimääräisen työttömyyseläkkeen täyttä omavastuumaksua ja noin puolen vuoden keskipalkkaa.

Muutosta nykyiseen voi syntyä niiden ennen vuotta 1950 syntyneiden henkilöiden osalta, joilla on TyEL-aikana ansioita yli 20 000 euroa ja jotka vielä sen jälkeen ehtivät saada työttömyyseläkkeen. Käytännössä tämä tarkoittaa lähinnä vuosina 1948 ja 1949 syntyneitä henkilöitä, jotka jäävät työttömyyspäivärahaikauden jälkeen työttömyyseläkkeelle vuosina 2009 ja 2010. Näissä tapauksissa aikaisempien sääntöjen mukaan omavastuun piirissä olleen työttömyyseläkkeen kustantavat ehdotuksen mukaan eläkelaitokset yhteisesti. Työttömyyseläkkeitä, joissa nykysääntöjen mukaan olisi ollut merkittävässä määrin omavastuuta ja jotka eläkelaitokset kustantaisivat ehdotuksen mukaan yhteisesti, on arvioitu olevan 1 000–1 500. Arviossa on oletettu, että ehdotettu muutos ei vaikuttaisi työttömiksi joutuvien osuuteen edellä mainituista ikäluokista vuonna 2007 tai sen jälkeen. Eläketurvakeskuksen arvioiden mukaan yli 300 henkilöä työllistävien suurtyönantajien palveluksessa vuonna 2007 olisi noin 17 000 henkilöä, jotka ovat syntyneet 1948 tai 1949. Käytännössä ehdotus voisi myöhentää työttömyyseläkkeelle jäämistä.

LEL:n ja TaEL:n mukaisessa työttömyyseläkkeessä ei ole työnantajan omavastuuta. Ehdotetun mallin mukaan LEL:n ja TaEL:n mukaan vakuutettujen työntekijöiden työttömyyseläkkeestä ei tule työnantajille omavastuuta myöskään TyEL:n aikaisen työskentelyn perusteella. Perusteltua on myös, että

TEL:stä TyEL:iin siirtyneisiin vakuutuksiin noudatetaan samoja periaatteita kuin LEL- ja TaEL-vakuutuksiin. Omavastuun muodostuminen ei määräydy sen mukaan, minkä lain mukaisesta vakuutuksesta työnantajan vakuutus siirtyy TyEL:iin sen jälkeen, kun henkilöllä on TyEL:n alaisia ansioita vähintään edellä mainittu rahamäärä.

Pykälän 3 momentin mukaan tulevan ajan työttömyyseläkkeen kustannuksista vastaa se eläkelaitos, jossa vakuutetun työsuhteen perusteella määräytyvään eläkkeeseen luetaan tuleva aika tai sitä vastaava ansio 31 päivänä joulukuuta 2004 voimassa olevien TEL:n, LEL:n ja TaEL:n säännösten mukaan, jos työntekijällä on TyEL:n mukaisia ansioita vähemmän kuin 20 000 euroa.

30 §. Vuoden 2005 alusta voimaantulleiden TEL:n muutosten (634/2003 ja 886/2004) voimaantulosäännöksillä on säilytetty tiettyjen vakuutettujen oikeus TEL:n mukaiseen vanhuuseläkkeeseen 62 vuotta alemmassa iässä. Ehdotetun 29 §:n mukaan tämä oikeus koskee myös TyEL:n mukaista vanhuuseläkettä.

TEL:n muuttamisesta annetun lain (634/2004) voimaantulosäännöksen 18 momentissa todetaan, että jos mainittua TEL:n muuttamisesta annettua hallituksen esitystä annettaessa voimassa olevan työsuhteen ehtojen mukaan työntekijän vähimmäisturvan eläkeikä on 62 vuotta alempi, tai lisäeläketurva on rakennettu sen varaan, että peruseläkkeen saa varhennettuna 62 vuotta alemmassa iässä, ja alemman iän täyttäänsään työntekijä kuuluu tähän työsuhteeseen liittyvään

1. TEL:n 11 §:n mukaisesti rekisteröidyn lisäeläkejärjestelyyn,

1.2. TEL:n 11 §:n mukaisesti rekisteröidystä lisäeläkejärjestelystä vapaamuotoiseksi ryhmäeläkevakuutukseksi muunnettuun lisäeläkejärjestelyyn,

1.3. TEL:n 8 §:n 4 momentin 3–9 kohdassa mainitun lain mukaisen vähimmäisturvaa paremmän eläketurvan korvanneeseen vapaamuotoiseen ryhmäeläkevakuutukseen,

1.4. eläkesäätiössä tai eläkekassassa järjestetyn lisäeläketurvan korvanneeseen vapaamuotoisen ryhmäeläkevakuutukseen, tai

1.5. eläkesäätiössä tai eläkekassassa järjestettyyn lisäeläketurvaan, työntekijällä on oi-

keus siirtyä tästä työsuhteesta TEL:n mukaiselle eläkkeelle 62 vuotta alemmassa iässä. Mainitun lain voimaantulosäännöksen 19 momentin mukaan tällainen oikeus koskee myös työntekijää, jonka hallituksen esitystä annettaessa voimassa olleeseen työsuhteeseen liittyvä 1-3 kohdassa tarkoitettu järjestely korvataan eläkesäätiössä tai eläkekassassa järjestetyllä lisäeläketurvalla tai 1 ja 5 kohdassa tarkoitettu järjestely korvataan vapaamuotoisella ryhmäeläkevakuutuksella mainittua lakia koskevan hallituksen esityksen antamisen jälkeen.

Edellä mainitun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta annetun lain (886/2004) voimaantulosäännöksen 20 momentin mukaan oikeus saada TEL:n mukainen vanhuuseläke 62 vuotta alemmassa iässä koskee myös 18 momentissa tarkoitettua eläkejärjestelystä lain voimaantullessa eläkkeellä jo olevia henkilöitä sekä henkilöitä, jotka ovat jatkaneet vakuutusta ennen lain voimaantuloa voimassa olevan TEL:n 11 §:n 3 momentin mukaan (jatkovakuutus).

Pykälän 2 momentissa säädetään eläkkeen muuttamisesta elinaikakertoimella niissä 1 momentin mukaisissa tilanteissa, joissa vanhuuseläke alkaa aikaisemmin kuin sinä vuonna, jolloin vakuutettu täyttää 62 vuotta. Tällöin vanhuuseläke muunnetaan vanhuuseläkkeen alkamisvuodelle vahvistetulla kertoimella. Samoin menetellään, jos työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ennen sitä vuotta, jona vakuutettu täyttää 62 vuotta. Tämän lain 11 §:n mukaisesti eläkkeen muuntaminen elinaikakertoimella tehdään vanhuuseläkkeisiin, jotka alkavat vuonna 2010 tai sen jälkeen.

31 §. Pykälässä annetaan Eläketurvakeskukselle oikeus saada eläkkeen tulevan ajan oikeuden määrittelyä ja työeläkelisän laskemista varten tarvittavat tiedot sellaisten eläkkeiden laskemista varten, joissa eläke määräytyy ennen vuotta 2005 voimassa olevien säännösten perusteella. Tulevan ajan oikeuden ja työeläkelisän laskemista varten tarvittavia tietoja ovat tiedot vuoden 2004 lopussa voimassa olevan TEL:n 6 a §:n 2 momentissa ja 7 f §:n 1 momentissa tarkoitetuista etuuksista. Tällaiset tiedot Eläketurvakeskuksella on oikeus saada mainittujen etujen maksajilta.

32 §. Pykälässä säädetään lain voimaantuloa. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007. Lain täytäntöönpano edellyttää rekisteri- ja tietojärjestelmämuutoksia eläkelaitoksissa ja Eläketurvakeskuksessa. Sen vuoksi ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Pykälän 2 momentissa todetaan, että Eteran vastuuvelan laskemista koskevaa 5 §:n 4 momenttia sovelletaan 31 päivästä joulukuuta 2006 lukien.

Voimaanpanolain 4 §:n 2 momentissa ja 29 §:n 2 ja 3 momentissa mainitut rahamäärät vastaavat palkkakertoimen arvoa yksi (1,000) vuonna 2004. Tämä todetaan pykälän 3 momentissa.

Pykälän 4 momentissa säädetään Eteralle 5 §:n mukaan maksettavan täydennysmäärän voimaantuloa. Täydennysmäärää maksetaan niin kauan kuin Eteran työkyvyttömyyseläkemenot laskettuna vakuutetuista palkoista ylittää vähintään 0,3 prosenttiyksikköä muiden työeläkevakuutusyhtiöiden vastaavan menon kolmen viimeisimmän käytettävissä olevan vuoden tietojen perusteella. Menolla tarkoitetaan sitä osaa yhtiön työkyvyttömyyseläkemenosta, joka otetaan huomioon tasotusvastuusiirtoa laskettaessa.

Eteran LEL:n ja TaEL:n voimassaoloaikaan liittyvät varaukset ovat täysimääräisiä vuoden 2006 lopussa. Tästä syystä työkyvyttömyyseläkemenoon ei ole odotettavissa alijäämää niistä eläkkeistä, jotka on rahoitettu ja joita varten on tehty varaus ennen vuotta 2007. Koska mahdollinen alijäämä rahoitetaan lain voimaantulon jälkeen tasotusvastuusta, täydennysmäärä ei käytännössä voi tulla maksettavaksi ennen vuotta 2014. Sen vuoksi 3 momentissa tarkoitettu vertailu tehdään ensimmäisen kerran vuonna 2014 käyttäen vuosien 2011–2013 tulosten keskiarvoa.

Jos täydennysmäärän maksamistarpeen päättyessä Eteran tasotusvastuu ylittää muiden työeläkevakuutusyhtiöiden tasotusvastuun keskiarvon laskettuna vakuutetuista palkoista enemmän kuin 30 prosentilla, tämän rajan ylittävä vastuun osa käytetään tasausjärjestelmän kustannuksiin.

Pykälän 5 momentissa säädetään rekisteröidystä lisäeläketurvasta. Työnantajan työntekijöilleen ennen tämän lain voimaantuloa

järjestämään lisäeläketurvaan sovelletaan edelleen, mitä ennen 1 päivää tammikuuta 2007 voimassa olevassa TEL-lain 11 §:ssä ja sen nojalla annetuissa alemman asteisissa säädöksissä sekä TEL-lain muuttamisesta annettujen lakien (1482/1995 ja 1263/1999) voimaantulosäännöksissä säädetään. Alemman asteisilla säädöksillä tarkoitetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksia TEL:n 11 §:ssä tarkoitettujen vapaaehtoisten lisäetujen rekisteröimisehdoista ja työeläkkeen laskemisesta eräissä tapauksissa sekä sosiaali- ja terveysministeriön päätöksiä työeläkelakien mukaisista vähimmäisturvaa vastaavan vapaakirjan ehdoista ja perusteista sekä työeläkelakien mukaisten vapaaehtoisten lisäetujen vapaakirjan ehdoista ja perusteista.

Rekisteröity lisäeläketurva on suljettu TEL:n muuttamisesta annetulla lailla (654/2000), joka on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 2000. Vaikka tuolloin voimassa olevat lisäeläkevakuutukset säilyvät, vapaaehtoinen lisäeläketurva tulee aikaa myöten vähenemään. Sen vuoksi lisäeläketurvasta ei säädetä TyEL:ssä. Pykälän 4 momentin mukaan työnantajan työntekijöilleen järjestämään vapaaehtoiseen lisäeläketurvaan sovelletaan mitä ennen TyEL:n voimaantuloa voimassa olevassa TEL:ssä ja TEL:n muuttamisesta annettujen lakien (1482/1995, 263/1999 ja 634/2003) voimaantulosäännöksissä säädetään. Sen lisäksi eläkesäätiöiden ja eläkekassojen vapaamuotoiseen eläketurvaan sovelletaan näitä säännöksiä siltä osin kuin voimaantulosäännöksissä tämä erikseen mainitaan.

Lainmuutoksella (1482/1995) muutettiin muun muassa eläkepalkan laskentaa siten, että eläkepalkka lasketaan kunkin työsuhteen enintään kymmenen viimeisen vuoden ansioiden perusteella. Lainmuutoksen voimaantulosäännökseen otettiin säännös, jolla taatiin se, ettei lisäeläketurvalla jouduta korvaamaan peruseläketurvan pienentymistä, ellei tästä erikseen sovita. Säännös on kirjoitettu siten, että se koskee paitsi TEL:n mukaisesti rekisteröityjä lisäeläkkeitä, myös muita lisäeläkkeitä. Kyseisen voimaantulosäännöksen mukaan, jos työntekijä 1 päivänä tammikuuta 1996 kuuluu sellaiseen eläkejärjestelyyn, jossa hänelle on järjestetty TEL:n 11 §:n mukainen tai muutoin lain vähim-

mäisehtoja parempi eläketurva, ei sanottu lisäeläketurva korotu sen johdosta, että vähimmäisehtojen mukainen eläketurva alenee tämän lainsäädännön perusteella. Lisäeläketurvan ehdot taikka eläkekassan tai eläkesäätiön säännöt voidaan soveltuvin osin muuttaa vastaamaan TEL:iin tehtyjä muutoksia. Lisäksi voimaantulosäännöksessä todetaan, että mitä siinä säädetään, koskee myös etuuden tarkistamista 1 päivänä tammikuuta 1996 voimaan tulevan kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain (1487/1995) johdosta. Voimaantulosäännöksessä valtuutetaan sosiaali- ja terveysministeriö antamaan tarkempia määräyksiä sen soveltamisesta.

Vuoden 2000 alusta voimaan tulleella TEL:n muutoksella (1263/1999) muun muassa työttömyyseläkkeen määräytymistä koskevia säännöksiä muutettiin siten, että työttömyyseläkettä laskettaessa eläkkeeseen ei enää lisätä eläketapahtuman ja eläkeiän täyttämisen väliseltä ajalta eli tulevalta ajalta laskettavaa eläkkeenosaa. Tätä eläkkeenosaa ei lisätä eläkkeeseen myöskään silloin, kun työttömyyseläkkeen saaja tulee pitkäaikaisesti työkyvyttömäksi ja hänelle myönnetään työkyvyttömyyseläke, vaan täysi työkyvyttömyyseläke määrätään maksetun työttömyyseläkkeen suuruiseksi. Lain voimaantulosäännöksessä todetaan, että jos työntekijä 1 päivänä tammikuuta 2000 kuuluu sellaiseen eläkejärjestelyyn, jossa työntekijälle on järjestetty TEL:n 11 §:n mukainen tai muutoin lain vähimmäisehtoja parempi eläketurva, mainittua lisäeläketurvaa ei koroteta sen vuoksi, että vähimmäisehtojen mukainen eläketurva alenee tämän lain perusteella. Voimaantulosäädännön mukaan lisäeläketurvan ehdot taikka eläkekassan tai eläkesäätiön säännöt voidaan soveltuvin osin muuttaa vastaamaan tätä lakia. Lain voimaantulosäädännös on kirjoitettu koskemaan paitsi TEL:n mukaan rekisteröityjä lisäeläkkeitä, myös muita lisäeläkkeitä.

Pykälän 6 momentissa säädetään sellaisen työnantajan eläkejärjestelystä, joka on sisällyttänyt itsensä TEL-lain mukaista vähimmäisturvaa koskevaan eläkejärjestelyyn ennen kuin yrittäjiä koskevat työeläkelait säädettiin. Tällaiseen eläkejärjestelyyn sovellettaisiin sosiaali- ja terveysministeriön 20 päivänä joulukuuta 2004 vahvistamia työnanta-

jan eläkevakuutuksen vapaakirjan ehtoja ja perusteita.

1.3. Laki Eläketurvakeskuksesta

1 §. *Eläketurvakeskus.* Eläketurvakeskus on yhteisö, joka rinnastetaan muun muassa julkisuuslakia sovellettaessa julkista tehtävää hoitaviin yhteisöihin, jotka eivät kuitenkaan kuulu valtionhallintoon. Eräissä asioissa Eläketurvakeskus päättää lain nojalla yksityisen henkilön oikeuksista tai velvollisuuksista eli käyttää julkista valtaa.

Eläketurvakeskus on yksityisten alojen työeläkejärjestelmän toimeenpanon ja kehittämisen yhteiselin. Tästä säädetään pykälän 1 momentissa. Lisäksi 2 momentissa todetaan, että Eläketurvakeskus toimii yhteiselimenä myös julkisen alojen työeläkelakien toimeenpanosta vastaaville työeläkelaitoksille siten kuin tässä laissa tai muualla laissa säädetään. Ehdotettu pykälä on uusi, mutta sillä ei muuteta nykytilaa.

2 §. *Eläketurvakeskuksen tehtävät.* Eläketurvakeskuksen tehtävistä säädetään pääosin voimassa olevan TEL:n 14 §:ssä. Nämä tehtävät siirretään lain 2 §:ään osin täsmennettynä. Lisäksi pykälään on koottu muitakin Eläketurvakeskuksen tehtäviä, joista säädetään muussa laissa. Tehtävät on jaoteltu niin, että 1 momentissa säädetään Eläketurvakeskuksen sellaisista tehtävistä, joista ei säädetä muussa laissa ja 2 momentissa säädetään niistä tehtävistä, joita Eläketurvakeskus tekee muun lain säännöksen perusteella.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan Eläketurvakeskuksen tulee edistää yksityisten alojen työeläketurvan toimeenpanoa ja kehittämistä tekemällä esityksiä ja selvityksiä sekä antamalla viranomaisille lausuntoja yksityisten alojen eläketurvaa ja sen kehittämistä koskevissa asioissa. Säännös vastaa asiiasällöltään TEL:n 14 §:n 1 momentin johtolausetta sekä 1 momentin 5 kohdassa säädettyjä Eläketurvakeskuksen tehtäviä. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan Eläketurvakeskuksen tehtävänä on harjoittaa toimialaansa kuuluvaa tilasto- ja tutkimustoimintaa. Tästä säädetään nykyisin TEL:n 14 §:n 1 momentin 6 kohdassa.

Pykälän 1 momentin 3 ja 4 kohdissa todetaan Eläketurvakeskuksen velvollisuus hoitaa

yksityisten alojen työeläkelaitosten yhteistoimintaa edellyttäviä tehtäviä ja edistää työeläkelaitosten keskinäistä yhteistyötä eläkelaitosten yhteistoimintaa edellyttävissä tehtävissä sekä työeläkelaitosten yhteistyötä muiden laitosten ja viranomaisten välillä. Eläkelaitosten välistä yhteistyötä Eläketurvakeskus edistää niissä rajoissa, joita laki kilpailunrajoituksista (480/1992) ja TyEL asettavat. Vastaavat säännökset ovat nykyisin TEL:n 14 §:n 1 momentin 2 ja 7 kohdissa.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa säädetään Eläketurvakeskuksen velvollisuudesta huolehtia sille määrättyjen tehtävien hoitamiseksi tarvittavista rekistereistä sekä työeläkelaitosten työeläkelakien mukaista toimintaa varten tarvittavien tietojen saatavuudesta. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 14 §:n 1 momentin 8 kohdassa, jossa kuitenkin tehtävänä on mainittujen tietovarastojen ylläpito. Vuoden 2007 alusta otetaan käyttöön yksityisten alojen työeläkejärjestelmän yhteinen ansaintarekisteri. Eläketurvakeskuksen tehtäväksi jää kuitenkin vastata tarvittavan yhteistyön koordinoinnista ja muiden kuin TyEL:n mukaisten eläkelakien osalta tarvittavien keskusrekisteritasoisten työsuhde- ja ansaintatietojen rekisteröinnistä sekä muun muassa eläketurvaa määrättäessä tarvittavien palkattomia aikoja koskevien tietojen rekisteröinnistä. Säännöksen sanamuodon uusi muotoilu mahdollistaa näiden muidenkin rekisterien ylläpidon ulkoistamisen, mutta jatkossakin Eläketurvakeskus vastaa siitä, että tiedot ovat eläkelaitosten saatavissa.

Pykälän 1 momentin 6 kohtaan ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan Eläketurvakeskuksen tulee antaa eläkelaitoksille ohjeita yksityisten alojen työeläkelakien ja niiden nojalla annettujen asetusten ja muiden määräysten soveltamisesta. TEL:ssä säädetään useissa kohdissa erikseen, että Eläketurvakeskus antaa tarkemmat ohjeet kyseisen pykälän soveltamisesta. Tällaisia mainintoja TyEL:ssä ei enää ole, vaan ohjeiden antaminen eläkelaitoksille työeläkelakien soveltamisesta määräytyisi tämän ehdotetun lainkohdan mukaan. Eläketurvakeskuksen antamien soveltamisohjeiden tavoitteena on, että yksityisten alojen työeläkelakeja sovellettaisiin samalla tavoin eri eläkelaitoksissa. Tämä on tärkeää hakijoiden oikeusturvan kannalta. Soveltamisohjeet

valmistellaan yhteistyössä työeläkelaitosten kanssa kuten nykyisinkin. Eläketurvakeskuksen ohjeet eivät ole eläkelaitoksia sitovia.

Pykälän 1 momentin 7 kohdassa säädetään Eläketurvakeskuksen velvollisuudesta tiedottaa ja antaa neuvontaa työeläkkeistä. Voimassa olevan TEL:n 14 §:n 1 momentin 1 kohdassa on vastaava säännös, jonka sanamuotoa kuitenkin täsmennetään niin, että tiedottaminen ja neuvonta koskevat työeläkkeitä eikä työeläkejärjestelmää, kuten voimassa olevassa säännöksessä. Lisäksi säännöksen viittauksella TyEL:iin pyritään selkeyttämään Eläketurvakeskuksen neuvontatehtävää eläkelaitosten neuvontaan nähden. Sanamuodon muutos ei merkitse muutosta nykytilaan. TyEL:n mukaan vakuutetun ensisijainen neuvoja on hänen työskentelynsä viimeksi vakuuttanut eläkelaitos, jonne asiakas yleensä myös ohjataan hänen tiedustellessaan työeläketurvaansa. Tällä viimeisellä eläkelaitoksella on ajan tasalla olevat tiedot vakuutetusta ja tiedot työnantajan järjestämän työeläketurvan sisällöstä. Ehdotetulla säännöksellä ei muuteta tätä eläkelaitosten ensisijaista tiedotus- ja neuvontatehtävää. Käytännössä Eläketurvakeskuksen neuvontaan ottavat yhteyttä ne asiakkaat, jotka eivät tiedä, missä eläkelaitoksessa heidän työeläketurvansa on järjestetty. Myös ulkomailla asuvat henkilöt kysyvät Eläketurvakeskukselta neuvoja työeläkkeestään. Toisinaan vakuutettu kääntyy Eläketurvakeskuksen puoleen halutessaan varmistaa muualta saamansa informaation. Varsinaisen neuvontapalvelun lisäksi Eläketurvakeskus, samoin kuin työeläkelaitoksetkin, tuottaa vuosittain eri etuuksia koskevia oppaita ja esitteitä ja tiedottaa työeläkkeistä ja työeläkejärjestelmässä tapahtuneista muutoksista eri tiedotusvälineiden ja verkkopalvelujen kautta.

Pykälän 2 momenttiin on koottu ne Eläketurvakeskuksen tehtävät, jotka on TyEL:ssä tai muussa laissa säädetty Eläketurvakeskuksen tehtäviksi. Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan Eläketurvakeskuksen tehtävänä on valvoa työeläkelakien mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden noudattamista ja ottaa tarvittaessa työnantajan kustannuksella eläkevakuutus siten kuin TyEL:ssä ja yrittäjien eläkelaiissa säädetään. Voimassa olevassa TEL:ssä ei ole selkeää säännöstä Eläketurva-

keskuksen valvontavelvollisuudesta. Nykyisin Eläketurvakeskuksen valvontavelvollisuus seuraa TEL:n 15 §:n 1 momentin säännöksestä, jonka mukaan Eläketurvakeskus ottaa pakkovakuutuksen työnantajalle, joka on laiminlyönyt vakuuttamisvelvollisuutensa eikä korjaa laiminlyöntiään Eläketurvakeskuksen kehotuksesta. Nimenomaisen säännöksen puuttumisesta huolimatta vakuuttamisen valvonta on ollut Eläketurvakeskuksen olennainen tehtävä työeläkejärjestelmän alusta asti. Valvonnan merkitys kasvaa TyEL:n tullessa voimaan, koska muun muassa tilapäisesti palkkaa maksavien työnantajien mahdollisuus valita vakuutusyhtiö kuukausittain lisää erilaisten valvontaselvittelyjen määrää. Selkeä valvontavelvollisuutta koskeva säännös helpottaa osaltaan valvontatehtävää, koska tällöin Eläketurvakeskuksen valvontatoimien lainmukaisuus on yksiselitteisesti laista tarkistettavissa. Valvonnan työnjaosta Eläketurvakeskuksen ja eläkelaitosten välillä säädetään TyEL:ssä.

Eläketurvakeskuksen tulee TyEL:n 10 §:n, YEL:n 1 §:n ja MYEL:n 1 §:n mukaan ratkaista, minkä edellä mainitun lain mukaan työ on vakuutettava. Lisäksi Eläketurvakeskuksen tulee antaa asiasta asianosaisen pyynnöstä valituskelpoinen päätös. Tästä tehtävästä säädetään 2 momentin 2 kohdassa. Vastaava tehtävä Eläketurvakeskuksella on nykyisinkin, joten säännös ei tuo muutosta nykytilaan.

Ehdotetun 2 §:n 2 momentin 3 ja 4 kohtaan siirretään TEL:n 14 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan Eläketurvakeskus ratkaisee, onko työnantajaan, virkamieheen tai yrittäjään sovellettava Suomen lainsäädäntöä Euroopan yhteisön sosiaaliturvaa koskevien säädösten tai kansainvälisen sosiaaliturvasopimuksen sovellettavaa lainsäädäntöä koskevien säännösten tai määräysten mukaan. Eläketurvakeskus ratkaisee tällaisen asian työnantajan, työntekijän, virkamiehen tai yrittäjän hakemuksesta. Asianosaisen pyynnöstä Eläketurvakeskus antaa ratkaisusta valituskelpoisen päätöksen. Eläketurvakeskus on EU:n sosiaaliturva-asetuksessa ja sosiaaliturvasopimuksissa nimetty laitokseksi, joka toimittaa Suomessa asuvien eläkkeenhakijoiden eläkehakemuksen ulkomaiseen yhdyslaitokseen ja antaa EU-maiden eläkepäätöksistä

yhteenvedon. Lisäksi Eläketurvakeskus hoitaa Suomen sosiaalivakuutuslaitosten liika-maksujen perintää EU-maista myönnettävistä takautuvista eläkkeistä. Sen vuoksi momentin 4 kohdassa todetaan, että Eläketurvakeskus hoitaa ulkomaille lähetettäviä eläkehakemuksia koskevia tehtäviä siten kuin Euroopan yhteisöjen sosiaaliturvaa koskevissa säädöksissä ja sosiaaliturvasopimuksissa määrätään sekä hoitaa näistä säädöksistä johdettuja muita tehtäviä sosiaali- ja terveysministeriön määräämässä laajuudessa.

Eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetun lain (165/1999) 3 §:n 1 momentin mukaan lain soveltamisalaan kuuluvista tehtävistä huolehtivana yhdyslaitoksena toimii Eläketurvakeskus. Saman lain 3 §:n 2 momentissa on lueteltu tehtävistä, jotka Eläketurvakeskukselle yhdyslaitoksena muun muassa kuuluvat. Näihin Eläketurvakeskukselle säädettyihin tehtäviin viitataan ehdotetussa 2 §:n 2 momentin 5 kohdassa. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 14 §:n 2 momentissa.

TyEL:n mukaan Eläketurvakeskus ratkaisee, mikä eläkelaitos on viimeisenä eläkelaitoksen toimivaltainen käsittelemään eläkehakemuksen, jos asiasta syntyy epäselvyyttä. Tämä Eläketurvakeskuksen tehtävä todetaan 2 §:n 2 momentin 6 kohdassa. Eläketurvakeskus ratkaisee ehdotetun 7 kohdan mukaan eläkehakemuksen silloin, kun työntekijällä ei ole lainkaan työeläkelakien mukaista työskentelyä. Tämä on säädetty Eläketurvakeskuksen tehtäväksi TyEL:ssä.

Eläketurvakeskus voi vapauttaa työnantajan kokonaan tai osaksi vakuutusmaksuvelvollisuudesta, jos työnantajan olisi oikeuskäytännön muuttumisen tai muun siihen verrattavan syyn takia järjestettävä takautuvalta ajalta TyEL:n mukainen vakuutus sellaiselle työntekijälle, jota ei ole aikaisemmin katsottu TyEL:n alaiseksi. Tämä tehtävä Eläketurvakeskukselle säädetään TyEL:n 155 §:ssä. Lisäksi Eläketurvakeskus voi TyEL:n 149 §:n mukaan vapauttaa ulkomaalaisen työnantajan TyEL:n mukaisesta vakuuttamisvelvollisuudesta, jos tämä osoittaa, että Suomeen lähetetylle ulkomaalaiselle työntekijälle on järjestetty samalta ajalta eläketurva ulkomailta. Eläketurvakeskus voi vapauttaa työnantajan

vakuuttamisvelvollisuudesta myös silloin, kun ulkomailla työskentelevien työntekijöiden ryhmälle on järjestetty eläketurva muulla tavoin siten, että sen voidaan kokonaisuutena katsoa vastaavan tämän lain mukaista eläketurvaa. Tästä asiasta säädetään TyEL:n 150 §:n 1 momentissa. Nämä Eläketurvakeskuksen tehtävät todetaan 2 §:n 2 momentin 8 kohdassa.

TyEL:n mukaan työntekijälle lähetetään vuosittain eläkeote, josta käyvät ilmi ne työntekijän ansiot, palkattomat ajat sekä alle kolme - vuotiaan lapsen hoitoajat ja opiskeluaikat, jotka otetaan huomioon eläkettä määrittäessä. Tällaisen otteen työntekijälle lähetää Eläketurvakeskus silloin, kun työntekijällä ei ole ansiorekisteriin merkittyjä yksityisten alojen työeläkelakien mukaisia ansioita. Muussa tapauksessa otteen työntekijälle lähettää hänet viimeksi vakuuttanut työeläkelaitos. Tämä Eläketurvakeskuksen tehtävä todetaan 2 §:n 2 momentin 9 kohdassa.

Eläketurvakeskuksen tulee TyEL:n mukaan selvittää ja ratkaista kulujen jakautuminen eläkelaitosten kesken. Tämä Eläketurvakeskuksen tehtävä todetaan 2 §:n 2 momentin 10 kohdassa. Kulujen selvittäminen todetaan Eläketurvakeskuksen tehtäväksi myös TEL:n 14 §:n 1 momentin 3 kohdassa.

Ehdotetun 2 §:n 2 momentin 11 kohdassa todetaan nykyisin TEL:n 14 §:n 1 momentin 4 kohdassa todettu Eläketurvakeskuksen tehtävä valvoa yksityisten alojen eläkelaitosten toimintaa siinä laajuudessa kuin laissa säädetään.

Pykälän 2 momentin 12 kohtaan siirretään TEL:n 14 §:n 4 momentissa oleva täydentävä säännös, jonka mukaan Eläketurvakeskus hoitaa edellä erikseen mainittujen tehtävien lisäksi muita sellaisia tehtäviä, jotka sille laissa erikseen säädetään. Tällainen muu tehtävä on esimerkiksi Eläketurvakeskus tehtävä päättää kuolinpesän hakemuksesta, onko erityistä syytä vakuuttaa yrittäjä tämän kuoleman jälkeen. Asia säädetään Eläketurvakeskuksen tehtäväksi YEL:n 2 §:n 2 momentissa. Eläketurvakeskus antaa yhdestä kahteen tällaista päätöstä vuosittain.

3 §. *Muutoksenhaku ja päätöksen poistaminen.* Pykälä on uusi. Sen mukaan Eläketurvakeskuksen tämän lain 2 §:n 2 momentin 1–5 ja 7–9 kohtien perusteella antamaan päätökseen voitaisiin hakea muutosta tai Eläkelaitoksen lainvoimainen päätös voitaisiin poistaa siten kuin TyEL:ssä säädetään.

4 §. *Eläketurvakeskuksen oikeus saada tietoja tilasto- ja tutkimustoimintaan.* Pykälään siirretään asiasisällöltään muuttamattomana TEL:n 17 a §:n 2 momentin 2 kohdan säännös Eläketurvakeskuksen oikeudesta saada tietoja toimialaansa kuuluvaan tilasto- ja tutkimustoimintaan. Luettelossa ei mainita enää erikseen Valtiokonttoria, koska se katsotaan pykälässä mainituksi työeläkelaitokseksi samoin kuin Kuntien eläkevaikutuskin. Ahvenanmaan osalta tietojen antajaksi täsmennetään Ahvenanmaan maakunnan hallitus.

Pykälän 2 momentissa todetaan, että Eläketurvakeskuksella on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettut tiedot maksutta. Jos tietojen luovuttajalle kuitenkin aiheutuu erityisiä kustannuksia siitä, että Eläketurvakeskus haluaa tiedot tiettyssä muodossa, kustannukset on korvattava. Vastaava säännös on TEL:n 17 c §:ssä.

5 §. *Eläketurvakeskuksen kustannukset.* Eläketurvakeskuksen kustannuksista vastaavat TyEL:n 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua yksityisten alojen työeläkelakien mukaista eläketurvaa hoitavat eläkelaitokset siten kuin TyEL:n 180 §:ssä säädetään. Tästä säädetään 1 momentissa. Vastaava säännös on nykyisin TEL:n 12 §:n 5 momentin 1 kohdassa. Eläketurvakeskus hoitaa työeläkejärjestelmän toimeenpanoon ja kehittämiseen liittyviä työeläkejärjestelmän yhteisiä tehtäviä, joten eläkelaitokset saavat selkeästi vastineen suorittamilleen Eläketurvakeskuksen kustannusten korvaukselle. Pääsääntöisesti Eläketurvakeskus ei peri maksua eläkelaitoksille antamastaan palvelusta. Kuitenkin pykälän 2 momenttiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan Eläketurvakeskus voi harkintansa mukaan periä maksun palveluistaan. Tällaisella palvelulla tarkoitetaan ensisijaisesti erityispalveluja, joita ovat esimerkiksi eläkelaitoksen tai työnantajan tilaama, erityisesti tilaajan tarpeisiin suunnattu koulutus tai muu palvelu. TyEL:n voimaantulon yhteydessä otetaan käyttöä työeläkejärjestelmän yhteinen ansiorekisteri, jota ylläpitää Arek Oy. Arek Oy perii palveluistaan maksua. Ne eläkelaitokset sekä eläkepalvelutoimistot, jotka eivät

ole osakkaana tai asiakkaana Arek Oy:ssä, mutta, joilla on oikeus saada TyEL:n toimeenpanoon tarvittavia tietoja, saavat nämä tiedot Eläketurvakeskukselta. Koska vastaavat palvelut Arek Oy:n kautta ovat maksullisia, Eläketurvakeskus selvittää, tulisiko myös Eläketurvakeskuksen periä maksu Arek Oy:öön kuulumattomilta laitoksilta siltä osin kuin ne saavat Eläketurvakeskukselta saman palvelun, josta muut maksavat Arek Oy:lle. Tämän vuoksi pykälän 2 momentissa säädettyä Eläketurvakeskuksen oikeutta periä maksu antamistaan palveluista ei ole rajattu vain erityispalveluihin.

6 §. *Päätösvallan käyttäminen.* Pykälään siirretään TEL:n 14 a §:n 1 momentti asiasisällöltään muuttamattomana. Sen mukaan päätösvaltaa Eläketurvakeskuksessa käyttävät edustajisto ja hallitus.

7. *Edustajisto.* Pykälässä todetaan edustajiston jäsenten määrä. Sen lisäksi siihen siirretään TEL:n 14 a §:n 2 momentti asiasisällöltään muuttamattomana.

8 §. *Edustajiston tehtävät ja päätöksen teko.* Pykälän 1 momenttiin siirretään TEA 5 §:n säännökset edustajiston tehtävistä. Pykälän 2 momentissa säädetään edustajiston päätösvaltaisuudesta ja 3 ja 4 momentissa päätöksen tekemisestä. Vastaavat säännökset ovat nykyisin TEA:n 9 §:ssä.

9 §. *Hallitus.* Pykälän 1 momentissa säädetään Eläketurvakeskuksen hallituksen kokoonpanosta ja jäsenten valinnasta. Pykälän 2 momentissa säädetään niistä edellytyksistä, joita hallituksen jäsenen tulee täyttää. Vastaavat säännökset ovat nykyisin TEL:n 14 a §:n 3 momentissa.

10 § *Hallituksen tehtävät ja päätöksen teko.* Pykälän 1 momentissa säädetään hallituksen tehtävistä. Nykyiseen TEA 12 §:n säännökseen nähden säännöstä on tarkennettu. Hallituksen pääasiallinen tehtävä on Eläketurvakeskuksen toiminnan johtaminen ja kehittäminen. Sen lisäksi TEA 12 §:ssä mainittuihin hallituksen tehtäviin on lisätty vuosittaisen toiminta- ja taloussuunnitelman laatiminen, Eläketurvakeskuksen työjärjestyksen laatiminen ja muiden periaatteellista laatua olevien tai muuten tärkeiden asioiden päättäminen, mikäli se ei kuulu edustajistolle. Hallitus ottaa ja erottaa Eläketurvakeskuksen toimitusjohtajan ja muut johtajat ja sopii hei-

dän palkkauksestaan ja muista toimenhoidon ehdoista. Sen sijaan hallituksen tehtävänä ei enää ole ottaa ja erottaa muita Eläketurvakeskuksen toimihenkilöitä.

Pykälän 2 momentissa todetaan, että hallitus voi siirtää toimivaltaansa toimitusjohtajalle, johtajille ja toimihenkilöille. Pykälän 3-5 momentissa säädetään hallituksen päätösvaltaisuudesta, päätösten tekemisestä ja esteellisyydestä. Asiasisällöltään vastaavat säännökset ovat nykyisin TEA:n 13 §:ssä.

11 §. *Toimitusjohtaja.* Pykälä on uusi. Siinä säädetään osin työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain mukaisesti toimitusjohtajasta. Eläketurvakeskuksella on toimitusjohtaja, jolta edellytetään riittävää työeläkevakuutus toiminnan tuntemusta. Lisäksi toimitusjohtajan on oltava hyvämaineinen. Hallitus nimittää toimitusjohtajalle sijaisen. Ehdotetulla säännöksellä ei muuteta nykyisin noudatettua käytäntöä.

12 §. *Varajäsenet ja toimitusjohtajan sijainen.* Pykälään siirretään TEL:n 14 a §:n 5 momentin säännös. Sen mukaan edustajiston tai hallituksen jäsenen henkilökohtaiseen varajäsenen sovelletaan samoja säännöksiä kuin jäsenen. Lisäksi pykälään otetaan uusi säännös, jonka mukaan toimitusjohtajan sijaisen sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin toimitusjohtajaan.

13 §. *Eläketurvakeskuksen taloudellinen valvonta.* Pykälään siirretään TEL:n 14 a §:n 6 momentin säännös, jonka mukaan Eläketurvakeskuksen taloudellinen valvonta kuuluu Vakuutusvalvontavirastolle. Valvonnan toimeenpanosta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Eläketurvakeskuksen muu valvonta jää edelleen sosiaali- ja terveysministeriölle.

14 §. *Kirjanpito ja tilinpäätös.* Pykälään siirretään asiasisällöltään muuttamattomana TEL:n 14 b §:n säännökset Eläketurvakeskuksen kirjanpidosta ja tilinpäätöksen laadinnasta.

15 §. *Poikkeusoloihin varautuminen.* Pykälään siirretään asiasisällöltään muuttamattomana TEL:n 14 c §:n säännökset Eläketurvakeskuksen tehtävien hoitamisesta poikkeusoloissa.

16 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälän mukaan Eläketurvakeskuksen hallinnosta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

1.4. Laki työntekijäin eläkelain 7 §:n muuttamisesta

TEL:n 7 §:ssä säädetään, mitä pidetään eläkkeen perusteena olevana palkkana. Sen sisältö on viimeksi vahvistettu vuoden 2005 alusta voimaan tulleella lailla. Tulospalkkioiden kehittyessä on kuitenkin palkan käsitettä tarkistettava.

Tulospalkkiolla tarkoitetaan palkkiota, jonka suuruus määräytyy työntekijän, työntekijäryhmän, työyksikön tai jopa koko yrityksen tuloksen perusteella. Työntekijä voi työpanoksellaan vaikuttaa tulospalkkion suuruuteen, joten palkkio on selkeästi vastiketta työntekijän tekemästä työstä. Työntekijän eläkelain 7 §:n 1 momentin sanamuotoa ehdotetaan selvennettäväksi vakiintuneen soveltamiskäytännön mukaiseksi niin, että tulospalkkio todetaan eränä, joka otetaan huomioon eläkkeen perusteena olevaan palkkaa määrättäessä. Tulospalkkio voidaan maksaa muutoinkin kuin rahasuorituksena. Silloin kun tulospalkkiojärjestelmän perusteella annetaan työntekijälle vastikkeetta osakkeita, puhutaan osakepalkkiosta. Tällainen palkkio luetaan eläkkeen perusteena oleviin ansioihin riippumatta siitä, missä muodossa se maksetaan.

Jos palkkion saaminen riippuu työn tuloksen tai yrityksen tuloksen sijasta työntekijän tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan muun yhtiön osakkeen tulevasta arvonnäytöstä tietyllä aikavälillä, työntekijän työpanoksella ei voida katsoa olevan välitöntä vaikutusta palkkion saamiseen tai sen määrään. Tällöin kyse ei ole edellä mainitusta, eläkkeeseen oikeuttavaksi tuloksi luettavasta tulospalkkiosta tai osakepalkkiosta. Tällainen järjestelmä on pykälän 3 momentin 4 kohdassa tarkoitettu tuloverolain 66 §:n mukainen työsuhteoptiojärjestelmä. Olennaista sille on, että työntekijän optio-oikeuden perusteella saaman hyödyn arvo ei ole siitä sovittaessa palkan tavoin selvästi arvioitavissa, eikä työntekijä voi omalla työpanoksellaan välittömästi vaikuttaa sen arvoon. Optioedun suuruus määräytyy siinä vaiheessa, kun työntekijä voi käyttää optio-oikeutensa mukaisen oikeuden ostaa työntekijäyrityksen osakkeita. Kun kyseessä on yritys, jonka osakkeet ovat julkisen noteerauksen kohteena, optio-

järjestelmistä mahdollisesti tuleva hyöty perustuu yrityksen osakkeen arvon muutokseen. Eläkkeeseen oikeuttaviin ansioihin ei lueta myöskään muuta suoritusta, joka määräytyy yhtiön osakkeen arvon perusteella. Tällaisilla muilla suorituksilla tarkoitetaan esimerkiksi niin kutsuttuja synteettisiä optioita.

Työntekijälle annettavan suorituksen arvo voi määräytyä osakemarkkinoilla myös muissa kuin pykälän 3 momentin 4 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa. On johdonmukaista, että muutkin tällaiset palkitsemismuodot jäävät eläkettä kartuttavien ansioiden ulkopuolelle. Sen vuoksi pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 kohta, jonka mukaan eläkkeeseen oikeuttaviin ansioihin ei lueta palkkiota, joka annetaan työntekijäyhtiön tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan muun yhtiön viranomaisen valvonnan alaisessa arvopaperipörssissä noteerattuina osakkeina, edellyttäen, että saatavan edun arvo riippuu yhtiön osakkeen arvon kehityksestä palkkion lupaamisen jälkeisenä, vähintään vuoden mittaisena aikana. Vastaavasti myöskään sijoitustalleteuksina tai muulla vastaavalla tavalla annettu palkkio ei kartuttaisi eläkettä, jos saatavan edun arvo määräytyy työntekijäyhtiön tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yrityksen osakkeen arvon muutoksen perusteella vähintään vuoden mittaisena aikana. Pykälässä ehdotettu osakepalkkiojärjestelmä voidaan toteuttaa esimerkiksi niin, että työntekijälle annettavien osakkeiden lukumäärä määräytyy sen perusteella, täyttyvätkö osakkeiden lupaamisen yhteydessä määritellyt yrityksen tulostavoitteet ennalta määritellyn kannuste- tai muun jakson aikana. Osakkeiden arvo puolestaan määräytyy palkkion lupaamisen jälkeisenä, vähintään vuoden mittaisena aikana yhtiön osakkeiden kurssin kehityksen perusteella.

Vähintään vuoden mittainen odotusaika palkkion lupaamisen ja sen antamisen välillä aikaansaa sen, ettei saatavan edun lopullinen arvo ole määriteltävissä palkkion lupaamishetkellä. Koska saatavan edun lopullinen arvo määräytyy lupaamishetken jälkeen yhtiön osakkeen arvon muutoksen perusteella, työntekijän työpanoksella ei voida katsoa olevan välitöntä vaikutusta saatavan edun määrään.

Ehdotuksessa tarkoitettussa osakepalk-

kiojärjestelmässä osa osakkeina maksettavasta palkkiosta voidaan maksaa osakkeiden sijasta käteisenä verojen maksamista varten. Lisäksi palkkio voidaan maksaa osakkeiden sijasta kokonaan tai osaksi rahana myös silloin, kun tarvittavia osakkeita ei voidakaan luovuttaa kaikille kohderyhmään kuuluville työntekijöille. Edellytyksenä sille, ettei rahana maksettavaa palkkiota pidetä eläkkeen perusteena olevana ansiona, on, ettei 5 kohdassa tarkoitettun palkkiojärjestelmän tosiasiallinen luonne muutu sen takia, että palkkio maksetaan osakkeiden sijasta rahana.

Pykälän 4 momentin viittaus 3 momentin 9 kohtaa muutetaan viittaukseksi 3 momentin 10 kohtaan, mihin aikaisempi 9 kohta siirtyy.

Lainmuutos ehdotetaan tulevaksi voimaan jo 1 päivänä tammikuuta 2006.

1.5. Laki rikoslain muuttamisesta

29 luku

Rikoksista julkista taloutta vastaan

4 a §. *Työeläkevakuutusmaksupetos.* Nykyisen TEL:n mukaan, jos työnantajan laiminlyö työeläketurvan järjestämisen työntekijälleen laissa säädettyssä ajassa, eläkelaitos voi määrätä työnantajan maksamaan vakuutusmaksun korotettuna laiminlyönnin ajalta. Jos työnantaja ei kehotuksesta huolimatta järjestä työeläketurvaa työntekijöilleen ja Eläketurvakeskus ottaa työnantajan puolesta vakuutuksen eläkelaitoksessa, eläkelaitos voi tällöinkin määrätä työnantajan maksamaan vakuutusmaksun korotettuna laiminlyönnin ajalta. Vakuutusmaksu saadaan määrätä enintään kaksinkertaiseksi. Nämä seuraamukset ovat yleensä riittäviä silloin, kun työeläkevakuutus saadaan näin järjestettyä työntekijöille. Sama menettely on ehdotettu TyEL:iin.

Rikoslain 29 lukuun ehdotetaan uusia säännöksiä työeläkevakuutusmaksupetoksesta ja törkeästä työeläkevakuutusmaksupetoksesta. Säännökset antaisivat riittävät välineet vakavien työeläkevakuutusmaksupetosten käsittelyyn. Vakavat työeläkevakuutusmaksupetokset ovat harvinaisia, mutta periaatteellisesti merkittäviä ja nykysäännöksiin vaikeasti käsiteltävissä. Ne voivat liittyä esimerkiksi järjestäytyneeseen talousrikollisuu-

teen. Ehdotetuilla säännöksillä olisi ennaltaehkäisevä vaikutus sellaisissa tilanteissa, joissa työnantaja on jättämässä lakisääteiset maksunsa maksamatta. Riittävän ankarat rangaistusseuraamukset vaikuttaisivat yleisemminkin ennaltaehkäisevästi vakuuttamisen ja siihen liittyvien ilmoitusvelvoitteiden laiminlyönteihin.

Ehdotetussa 4 a §:ssä määriteltäisiin työeläkevakuutusmaksupetos. Petoksen tunnusmerkistö täyttyisi, jos työnantaja tahallaan laiminlyömällä TEL:n mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden tai muun työntekijän eläkeläisissä tarkoitettun ilmoitusvelvollisuuden, antamalla väärää tietoa työntekijän eläkelain mukaista tehtävää hoitavalle eläkelaitokselle, kieltäytymällä antamasta TyEL:n mukaisen vakuuttamisen hoitamista varten tarvittavia tietoja eläkelaitokselle, tai jättämällä työntekijältä perimänsä työntekijän työeläkevakuutusmaksun tilittämättä eläkelaitokselle, aiheuttaisi tai yrittäisi aiheuttaa työeläkevakuutusmaksun määräämättä jättämisen tai sen määräämisen liian alhaisena tai sen aiheuttoman palauttamisen. Lisäksi työeläkevakuutusmaksupetoksena voitaisiin pitää sitä, että työnantaja tai tämän edustaja muuten petollisesti toimien aiheuttaisi tai yrittäisi aiheuttaa edellä kuvatun seuraamuksen. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, kun eläketurvan järjestämisvelvollisuuden kiertämiseksi oikeustoimelle on annettu sellainen sisältö, joka ei vastaa asian todellista luonnetta tai tarkoitusta. Työeläkevakuutusmaksupetoksesta voitaisiin tuomita sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Työeläkevakuutusmaksun yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi ehdotettu rangaistusasteikko on samanlainen kuin veropetoksessa.

Jos työeläkevakuutusmaksupetos olisi kokonaisuutena arvioiden lievä, siitä voitaisiin jättää ilmoitus tekemättä, syyte ajamatta tai rangaistus tuomitsematta. Tällöin vakuutusmaksun korotus olisi riittävä seuraamus teosta. Tällainen teko olisi kyseessä esimerkiksi silloin, kun työnantaja tahallaan laiminlöisi vakuuttamisvelvollisuutensa tai vakuuttamiseen liittyviä muita velvoitteita, mutta tekoon liittyisi vain vähäinen taloudellinen hyöty tai teko olisi kokonaisuutena tarkasteltuna vähäpätöinen. Suurin osa työeläkevakuutusmaksupetoksista kuuluisi käytännössä 2 momen-

tissa tarkoitettuihin tilanteisiin, joissa työeläkelaitoksilla olisi mahdollisuus tyytyä vakuutusmaksun korotukseen.

4 b §. Törkeä työeläkevakuutusmaksupetos. Törkeän työeläkevakuutusmaksupetoksen tunnusmerkistö edellyttäisi huomattavan taloudellisen hyödyn saamista tai pitkälle vietyä suunnitelmallisuutta. Lisäksi edellyttäisiin, että teko olisi kokonaisuutena arvioiden poikkeuksellisen törkeä. Tällöin työeläkevakuutusmaksupetos liittyisi käytännössä lähes poikkeuksetta muuhun vakavaan ja suunnitelmalliseen talousrikollisuuteen. Huomattava taloudellinen hyöty tai suunnitelmallisuus edellyttäisi myös, että teolla on ollut ajallisesti jatkuvuutta ja toiminta koskee merkittävää määrää työntekijöitä. Rangastusta mitattaessa voitaisiin ottaa huomioon esimerkiksi toiminnan ajallinen jatkuminen, työnantajan toimenpiteet toiminnan ja kirjanpitosalassa pitämiseksi sekä toimet vakuuttamisvelvollisuuden selvittämisen estämiseksi.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

TyEL:ia koskevassa esityksessä ehdotetaan, että valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä osa-aikatyön ansioiden määrittämisestä (16 §), eläkkeen perusteena olevista ansioista (70 §), eläkkeen hakemiseen tarvittavista lomakkeista (101 §), eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen päätöksestä ja sen allekirjoittamisesta (105 §), toimivaltaisesta eläkelaitoksesta ja sen tehtävistä (111 §), eläkkeen maksamisesta, keskeyttämisestä ja päättämisestä (113 §), vakuutus sopimuksen hoitamista varten ilmoitettavista tiedoista ja tietojen antamisesta (144 §), tilapäisen työnantajan ilmoitettavista tiedoista ja työeläkevakuutusmaksun maksamisesta (147 §) sekä eläkelaitoksen velvollisuudesta ilmoittaa Eläketurvakeskukselle vakuutuksen hoitamiseen tarvittavat tiedot (198 §). Lisäksi Eläketurvakeskuksesta annetussa laissa ehdotetaan, että valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat määräykset Eläketurvakeskuksen taloudellisen valvonnan toimeenpanosta (13 §) ja Eläketurvakeskuksen hallinnosta (16 §).

Esityksen mukaan sosiaali- ja terveystoimintien

asetuksella annettaisiin tarkemmat määräykset TyEL:n mukaisen eläkkeen muuntamisesta vastaamaan 62 vuotta alemmaa eläkeikää kun työntekijä jää merimieseläkelainin mukaiselle vanhuuseläkkeelle tai varhennetulle vanhuuseläkkeelle ennen 62 vuoden ikää (11 §) ja kun työntekijällä on oikeus siirtyä vanhuuseläkkeelle 62 vuotta alemmassa eläkeikässä rekisteröidyn lisäedun perusteella (TyEL:n voimaannpanolaki 29 §). Lisäksi sosiaali- ja terveystoimintien vahvistaisi antamallaan asetuksella palkkakertoimen ja työeläkeindeksin (100 §), antaisi asetuksella sovellettavat kertasuorituskerroimen (114 §), työntekijän työeläkevakuutusmaksuprosentit (153 §) ja eläkevastuun laskuperusteet eläkesäätiöille (166 §) sekä tarkemmat säännökset kulujen jakamisesta eläkelaitosten kesken (179 §).

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007. Ehdotettu laki työntekijän eläkelainin 7 §:n muuttamisesta tulisi kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

4. Säättämisjärjestys

Esityksessä ei ehdoteta voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden sellaisia muutoksia, joilla olisi merkitystä arvioitaessa esitystä perustuslain kannalta. Kyseessä on pääsääntöisesti palkansaajia koskevien yksityisten alojen työeläkelakien yhdistäminen, jolla ei ehdoteta olennaisia muutoksia työntekijöiden, eläkkeensaajien tai työnantajien asemaan.

Esityksessä on otettu huomioon perustuslain 80 §:ään sisältyvä säännös, jonka mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Tämän vuoksi useita aikaisemmin TEA:ssa tai sitä alemmanasteisissa vakuutus-ehdoissa tai laskuperusteissa olleita määräyksiä on siirretty lakiin.

Työeläkevakuutusmaksusta säädetään TyEL:n 152 §:ssä ja työntekijän työeläkevakuutusmaksusta 153 §:ssä. Näihin maksuihin ei esityksessä ehdoteta muutoksia nykytilanteeseen nähden. Työeläkevakuutusmaksu on

lainsäädäntöhistoriassa katsottu vakuutusoi-
keudelliseksi maksuksi ja TEL, LEL ja TaEL
on hyväksytty tavallisessa lainsäätämisen jär-
jestyksessä. Työeläkevakuutusmaksujen saajana
on yksityisoikeudellinen eläkelaitos eikä
maksu mene välillisestikään valtiolle. Lisäksi
työeläkevakuutusmaksulla on selvä vakuu-
tuseriaatteen mukainen yhteys työntekijälle
aikanaan maksettavaan eläkkeeseen.

Työntekijän työeläkevakuutusmaksun val-
tiosääntöoikeudellinen luonne on ollut perus-
tuskivallion arvioitavana, kun työntekijän
eläkemaksusta ensimmäisen kerran
säädettiin erillisellä työntekijäin eläkema-
ksusta annetulla lailla. Perustuslakivaliokunta
totesi tuolloin, (PeVL 8/1992), että ehdote-
tunlainen ansioeläkejärjestelmän sisällä ta-
pahtuva kustannusvastuun jakaminen työnan-
tajien ja työntekijöiden kesken on tavallisen

lainsäädäntöjärjestyksen alaan kuuluva ky-
symys.

Eläketurvakeskuksen kustannuksista vas-
taavat yksityisten alojen työeläkelakien mu-
kaista eläketurvaa hoitavat eläkelaitokset.
Eläketurvakeskus hoitaa työeläkejärjestelmän
toimeenpanoon ja kehittämiseen liittyviä työ-
eläkejärjestelmän yhteisiä tehtäviä, joten elä-
kelaitokset saavat selkeästi vastineen suorit-
tamilleen Eläketurvakeskuksen kustannusten
korvaukselle.

Ehdotetut lait voidaan käsitellä tavallisena
lakina perustuslain 72 §:n mukaisessa järjes-
tyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Edus-
kunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdot-
ukset:

1.

Työntekijän eläkelaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

I OSA

2 §

YLEISET SÄÄNNÖKSET

Keskeiset määritelmät

1 luku

Tässä laissa tarkoitetaan:

Lain tarkoitus

1) eläkelaitoksella 1 §:n 3 momentin mukaista työeläkevakuutusyhtiötä, eläkekassaa tai eläkesäätiötä;

1 §

2) työsuhteella työsopimuslain (55/2001) 1 §:n mukaiseen työsopimukseen perustuvaa työsuhdetta;

Lain tarkoitus

3) työeläkkeellä 3 §:ssä tarkoitettujen lakien mukaista eläkettä;

Tässä laissa säädetään yksityisellä alalla työskentelevän työntekijän oikeudesta vanhuuseläkkeeseen, osa-aikaeläkkeeseen, kuntoutukseen ja työkyvyttömyyseläkkeeseen sekä työntekijöiden edunsaajan oikeudesta perhe-eläkkeeseen.

4) palkattomalla ajalla aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa taikka sairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa tai koulutusrahaa, julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaista ansiotukea, aikuiskoulutustuesta annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (xxx/xxxx) mukaista kuntoutusrahaa, tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/1991) tai liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta tai tapaturmavakuutuslain (608/1948), liikennevakuutuslain (279/1959) tai sotilastapaturmalain

Työnantaja on velvollinen järjestämään ja kustantamaan työntekijälleen tämän lain mukaisen eläketurvan Suomessa tehdystä työstä, jollei jäljempänä muuta säädetä. Työntekijä on velvollinen osallistumaan eläketurvansa kustantamiseen työntekijän työeläkevakuutusmaksulla.

Työnantaja voi järjestää tässä laissa säädetyn eläketurvan työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa (354/1997) tarkoitettussa työeläkevakuutusyhtiössä, vakuutuskassalaisissa (1164/1992) tarkoitettussa eläkekassassa tai eläkesäätiölaissa (1774/1995) tarkoitettussa eläkesäätiössä. Eläkelaitosten yhteiselimenä toimii Eläketurvakeskus. Eläketurvakeskuksen tehtävistä ja hallinnosta säädetään Eläketurvakeskuksesta annetussa laissa (xx/xx).

(1211/1990) mukaista päivärahaa;

5) ansaitulla eläkkeellä tämän lain alaisten työansioiden, 4 kohdassa tarkoitettujen palkattomien aikojen ja valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmi-vuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) perusteella karttunutta eläkettä;

6) ensisijaisella etuudella 92 ja 93 §:ssä tarkoitettua etuutta, joka maksetaan työeläkkeen määrästä riippumatta täysimääräisesti ja vähennetään tämän lain mukaisesta etuudesta; ja

7) EY:n sosiaaliturva-asetuksella neuvoston asetusta (ETY) N:o 1408/71 sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä;

8) EU- ja ETA-maalla maita, joissa sovelletaan EY:n sosiaaliturva-asetusta;

9) sosiaaliturvasopimuksella Suomea sitovaa kansainvälistä, sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta;

10) teoreettisella eläkkeellä laskennallista eläkettä, jota määrättäessä työeläkelakien alainen ja EU- ja ETA-maassa työskentelyaika luetaan tämän lain mukaiseksi työskentelyajaksi.

Tässä laissa eläketapahtumalla tarkoitetaan:

1) vanhuuseläkkeen saamisen edellytysten täyttymistä;

2) osa-aikaeläkkeen saamisen edellytysten täyttymistä 16 §:n mukaisesti;

3) työkyvyttömyyden alkamista 35 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla; tai

4) edunjättäjän kuolemaa.

3 §

Työeläkelait

Työeläkelakeja ovat yksityisten ja julkisten alojen työeläkelait. Yksityisten alojen työeläkelakeja ovat tämän lain lisäksi:

1) merimieseläkelaki (72/1956);

2) yrittäjien eläkelaki (468/1969); ja

3) maatalousyrittäjien eläkelaki (467/1969).

Julkisten alojen työeläkelakeja ovat

1) kunnallinen eläkelaki (549/2003) ja

kunnallisen eläkelain voimaanpanolaki (550/2003);

2) valtion eläkelaki (280/1966), valtion perhe-eläkelaki (774/1968) ja laki eräistä valtion varoista suoritettavista eläkkeistä (382/1969);

3) evankelis-luterilaisen kirkon eläkelaki (298/1966) ja evankelis-luterilaisen kirkon perhe-eläkelaki (258/1970);

4) ortodoksisesta kirkkokunnasta annettuun lakiin (521/1969) perustuvat eläkesäännökset;

5) Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 13 §:ään perustuvat eläkesäännökset;

6) Suomen Pankista annetun lain (214/1998) 11 §:n 2 momentin 6 kohdan nojalla annettu eläkesääntö; ja

7) eräiden valtakunnassa voimassa olevien valtion eläkkeitä koskevien säännösten soveltamisesta Ahvenanmaan maakunnassa annettu maakuntalaki (ÅFS 4/1997).

2 luku

Lain soveltamisala

4 §

Työsuhde

Työntekijällä on työsuhteensa perusteella oikeus eläketurvaan siten kuin tässä laissa säädetään.

Tämä laki ei koske työsuhdetta:

1) ajalta ennen sitä seuraavaa kalenterikuukautta, jona työntekijä täyttää 18 vuotta;

2) sen kalenterikuukauden jälkeen, jona työntekijä täyttää 68 vuotta;

3) jonka perusteella työntekijällä on oikeus eläkkeeseen 3 §:ssä tarkoitettua muun työeläkelain nojalla; tai

4) jossa työntekijä on työssä miehistön jäsenenä ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1707/1991) mukaiseen kauppa-alusluetteluun merkityssä suomalaisessa aluksessa.

Laki ei koske työntekijää

1) jolle työnantaja maksaa tässä laissa tarkoitettua työansiota kalenterikuukauden aikana yhteensä vähemmän kuin 41,89 euroa; tai

2) johon ei sovelleta Suomen lainsäädäntöä EY:n sosiaaliturva-asetuksen tai sosiaaliturvasopimuksen sovellettavaa lainsäädäntöä koskevien määräysten perusteella.

5 §

Työskentely ulkomailla

Tämä laki koskee sellaista ulkomailla työskentelevää työntekijää, johon sovelletaan Suomen lainsäädäntöä EY:n sosiaaliturva-asetuksen tai sosiaaliturvasopimuksen sovellettavaa lainsäädäntöä koskevien määräysten perusteella, jos tämän lain soveltamisalaan kuulumisen edellytykset muutoin täyttyvät.

Tämä laki koskee myös muuta kuin 1 momentissa tarkoitettua työntekijää, jonka suomalainen työnantaja lähettää työhön maahan, jossa ei sovelleta EY:n sosiaaliturva-asetusta tai sosiaaliturvasopimusta, edellyttäen että:

1) työntekijä työskentelee joko lähettävän suomalaisen työnantajan palveluksessa tai sen kanssa samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluvan ulkomaisen yrityksen palveluksessa;

2) työntekijän työsuhde lähettäneeseen suomalaiseen yritykseen jatkuu ulkomailla työskentelyn ajan; ja

3) työntekijä kuuluu Suomen sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen lähtiessään ulkomaille työhön.

Tämä laki koskee edellä 1 ja 2 momentissa säädetyn lisäksi muuta sellaista ulkomailla työskentelevää työntekijää, jonka suomalainen työnantaja vakuuttaa 150 §:n 2 momentin perusteella tämän lain mukaisesti.

Eläketurvakeskus voi hakemuksesta vapauttaa työnantajan tämän lain mukaisesta vakuuttamisvelvollisuudesta 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa siten kuin 150 §:n 1 momentissa säädetään.

6 §

Ulkomaisen työnantajan vapauttaminen vakuuttamisvelvollisuudesta

Eläketurvakeskus voi hakemuksesta vapauttaa ulkomaisen työnantajan tämän lain mukaisesta vakuuttamisvelvollisuudesta siten kuin 149 §:ssä säädetään.

7 §

Johtavassa asemassa oleva henkilö

Edellä 4 §:ssä tarkoitettuun työntekijään rinnastetaan johtavassa asemassa oleva osakeyhtiön toimihenkilö tai muussa yhteisössä johtavassa asemassa oleva henkilö, vaikka hän ei ole työsuhteessa osakeyhtiöön tai muuhun yhteisöön, paitsi jos:

1) johtavassa asemassa oleva osakeyhtiön toimihenkilö omistaa joko yksin tai yhdessä perheenjäsentensä kanssa enemmän kuin puolet yhtiön osakepääomasta;

2) 1 kohdassa tarkoitettujen henkilöiden omistamien osakkeiden äänimäärä on enemmän kuin puolet kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä; tai

3) muussa yhteisössä johtavassa asemassa olevalla henkilöllä on katsottava olevan yhteisössä 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua vastaava määräamisvalta.

Tämä laki ei koske avoimen yhtiön yhtiömiestä tai muun yhteisön tai yhtymän sellaista osakasta tai yhtiömiestä, joka on henkilökohtaisesti vastuussa yhteisön tai yhtymän velvoitteista ja sitoumuksista.

8 §

Luottamustehtävää hoitava henkilö

Tämä laki koskee luottamustehtävää hoitavaa henkilöä, jos hänelle palkkion maksava yksityisoikeudellinen yritys tai yhteisö vakuuttaa hänet tästä tehtävästä tämän lain mukaisesti.

Luottamustehtävänä pidetään tehtävää:

1) johon luottamustehtävää hoitava henkilö on valittu määräajaksi tai toistaiseksi edustamaan tiettyä yhteisöä, henkilöjoukkoa tai asiantuntemusta; ja

2) jossa hän ei ole työ- tai virkasuhteessa eikä toimi yrittäjien eläkelaisa tarkoitettuna yrittäjänä.

Luottamustehtävää hoitavasta henkilöstä on voimassa, mitä tässä laissa säädetään työntekijästä. Luottamustehtävästä on voimassa, mitä tässä laissa säädetään työsuhhteesta. Luottamustehtävän hoitamisesta saadut palkkiot vastaavat työsuhteesta saatua

työtuloa. Luottamustehtävän hoitamiseen perustuva eläke vastaa työsuhteeseen perustuvaa eläkettä.

9 §

Urheilijan vakuuttaminen

Tätä lakia ei sovelleta urheilemiseen. Urheilemista koskevasta eläketurvasta säädetään urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta annetussa laissa (575/2000).

10 §

Ratkaisu lain soveltamisesta

Eläketurvakeskus ratkaisee työn teettäjän, työntekijän, työn suorittajan tai eläkelaitoksen hakemuksesta, sovelletaanko työhön tätä lakia.

II OSA

ELÄKKEITÄ JA KUNTOUTUSTA SEKÄ
NIIDEN TOIMEENPANOJA KOSKEVAT
SÄÄNNÖKSET

3 luku

Eläke- ja kuntoutusetuudet*Vanhuuseläke*

11 §

Oikeus vanhuuseläkkeeseen

Työntekijällä on oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle 63–68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta, varhennetulle vanhuuseläkkeelle 62 vuotta täytettyään tai lykätylle vanhuuseläkkeelle 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden jälkeen. Vanhuuseläkkeen ja varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on, ettei työntekijä enää ole siinä työsuhteessa, josta hän jää eläkkeelle.

Jos työntekijä jää merimieseläkelain mukaiselle vanhuuseläkkeelle tai varhennetulle

vanhuuseläkkeelle ennen 62 vuoden ikää, hänellä on oikeus jäädä tämän lain mukaiselle vanhuuseläkkeelle merimieseläkelain mukaisessa eläkeiässä. Eläkkeen muuntamisesta vastaamaan 62 vuotta alemmaa ikää säädetään tarkemmin sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella.

12 §

Vanhuuseläkkeen määrä

Jos vanhuuseläke alkaa 63–68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta, vanhuuseläkkeen määrä on eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä ansaittu eläke.

Vanhuuseläkettä varhennettaessa eläkettä vähennetään pysyvästi 0,6 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä varhennetaan ennen 63 vuoden iän täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alkua (*varhennusvähennys*). Varhennusvähennys lasketaan eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä ansaitusta eläkkeestä.

Varhennusvähennystä ei tehdä, jos työttömyyspäivärahaa työttömyysturvalain 6 luvun 9 §:n 2 momentin lisäpäiväoikeuden perusteella saanut työntekijä jää vanhuuseläkkeelle 62 vuoden iässä.

Vanhuuseläkettä lykättäessä eläkettä korotetaan 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkkeen alkamisaikaa lykätään myöhemmäksi 68 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta (*lykkäyskorotus*). Lykkäyskorotus lasketaan 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun mennessä ansaitusta eläkkeestä.

13 §

Vanhuuseläkkeen alkaminen

Vanhuuseläke ja varhennettu vanhuuseläke alkaa sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien, jona työntekijä on täyttänyt vanhuuseläkkeen tai varhennetun vanhuuseläkkeen saamiseen oikeuttavan iän ja lopettanut työn, jonka perusteella hän hakee vanhuuseläkettä. Vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä ei kuitenkaan myönnetä ilman pätevää syytä takautuvasti pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskuukautta edel-

täneeltä kolmelta kuukaudelta.

Jos työntekijä jatkaa työntekoa 68 vuotta täytettyään, vanhuuseläke myönnetään eläkkeen hakemista seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien.

Vanhuuseläkkeen aikana alkaneen työsuhteen työansioista karttunut eläke myönnetään hakemuksesta aikaisintaan työntekijän 68 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona työntekijä täyttää 63 vuotta.

14 §

Vanhuuseläkkeen lakkauttaminen

Työntekijä voi hakea vanhuuseläkkeensä lakkauttamista, jos hänelle on myönnetty kuntoutustuki sellaisen määräaikaisen työkyvyttömyyden perusteella, jonka on kuntoutustukea myönnettäessä arvioitu jatkuvan sen jälkeen, kun työntekijä täyttää 63 vuotta. Vanhuuseläkkeen lakkauttamista on haettava kuukauden kuluessa arvioidun työkyvyttömyyden päättymisestä lukien ja vanhuuseläke lakkautetaan työkyvyttömyyden päättymiseen.

Osa-aikaeläke

15 §

Osa-aikaeläkkeeseen liittyviä käsitteitä

Osa-aikaeläkeoikeutta ratkaistaessa tässä laissa tarkoitetaan:

1) ansiotyöllä työeläkelakien perusteella vakuutettavaa työskentelyä;

2) kokoaikatyöllä 1 kohdassa tarkoitettua ansiotyötä, jossa työntekijän työaika on asianomaisella alalla normaalisti sovellettavan kokoaikaisen työntekijän enimmäistyöajan pituinen; jos työntekijä on samanaikaisesti useammassa ansiotyössä, hänen työskentelyään pidetään kokoaikaisena, jos hänen yhteenlaskettu työaikansa on vähintään 35 tuntia viikossa.

Jäljempänä 16, 17, 20, 21 ja 24 §:ssä mainitulla osa-aikatyöllä tarkoitetaan työeläkelakien perusteella vakuutettavaa työtä, jota

työntekijä tekee osa-aikaeläkkeellä ollessaan. Tällaiseen osa-aikatyöhön rinnastetaan osa-aikatyö, joka tehdään EU- tai ETA-maassa.

Jäljempänä 16 §:n 4 momentin 1 kohdassa ja 17 §:ssä tarkoitettulla vakiintuneella ansiolla tarkoitetaan 76 §:ssä tarkoitettua tulevan ajan ansiota.

16 §

Oikeus osa-aikaeläkkeeseen

Osa-aikatyöhön siirtyneellä 58–67 -vuotiaalla työntekijällä on oikeus osa-aikaeläkkeeseen, jos:

1) hän on osa-aikaeläkkeen alkamista välittömästi edeltäneiden 18 kuukauden aikana ollut kokoaikaisessa ansiotyössä vähintään 12 kuukautta;

2) hänellä on osa-aikaeläkkeen alkamista välittömästi edeltäneiden 15 kalenterivuoden aikana työeläkelakien tai niihin rinnastettavien lakien alaisia ansioita vähintään lukua 60 vastaava määrä; lukumäärä saadaan jakamalla kunkin kalenterivuoden ansiot 41,89 euron 25-kertaisella määrällä, pyöristämällä näin saatu osamäärä alaspäin lähimpään kokonaislukuun, joka voi olla enintään 12 ja laskemalla eri vuosien osamäärät yhteen;

3) hän ei saa muuta omaan työskentelyyn perustuvaa eläkettä tai vastaavaa ulkomaista tai kansainvälisen järjestön tai Euroopan yhteisöjen toimielimen palvelukseen perustuvaa etuutta; ja

4) hänellä ei ole tämän lain mukaisen työsuhteen päättymisen jälkeen julkisten alojen työeläkelakien mukaisen kokoaikaisen palvelun perusteella oikeutta mainittujen lakien mukaiseen osa-aikaeläkkeeseen.

Edellä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuun työskentelyyn rinnastetaan työskentely EU- tai ETA-maassa.

Jos työntekijä on 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna 18 kuukauden aikana saanut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, sairausajan palkkaa, liikennevakuutuslain nojalla myönnettyä ansionmenetykskorvausta tai tapaturmavakuutuslain säännöksiin perustuvaa päivärahaa, tätä 18 kuukauden aikaa pidennetään vastaavasti, kuitenkin enintään kuusi kuukautta.

Osa-aikaeläkkeen edellyttämä osa-aika-

työskentely täyttyy, jos:

1) työntekijän ansiotulo on vähentynyt niin, että hänen osa-aikatyöstä saamansa työansiot ovat 35–70 prosenttia 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen ansiotöiden yhteenlasketuista vakiintuneista ansiosta ja työajassa on tahtonut vastaava muutos;

2) työntekijä ei ole yhtäjaksoisesti työstä poissa kuutta viikkoa pidempää aikaa; tähän poissaoloaikaan ei lueta vuosilomaa eikä aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, sairausajan palkkaa, liikennevakuutuslain nojalla myönnettyä ansionmenetyskorvausta tai tapaturmavakuutuslain säännöksiin perustuvaa päivärahaa siltä osin kuin työntekijä on saanut mainittuja päivärahoja yhteensä enintään 12 kuukauden ajalta.

Tarkemmat säännökset 4 momentin 1 kohdan soveltamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

17 §

Osa-aikaeläkkeen määrä

Osa-aikaeläkkeen määrä on 50 prosenttia työeläkelakien alaisuuteen kuuluneen koko-aikatyön vakiintuneen ansion ja työeläkelakien alaisen osa-aikatyön ansion erotuksesta (*ansion alenema*).

Jos työntekijä on ennen osa-aikatyötä ollut samanaikaisesti kahdessa tai useammassa työeläkelakien mukaisessa ansiotyössä, osa-aikaeläkkeen määrä on 50 prosenttia näiden töiden vakiintuneen ansion ja osa-aikatyön ansion erotuksesta. Tällaisesta osa-aikaeläkkeestä tämän lain mukaisen osa-aikaeläkkeen osuus on yhtä suuri kuin tämän lain mukaan vakuutettujen työansioiden osuus on vakiintuneessa ansiossa huomioon otetuista, niiden lakien mukaisista työansioista, joiden perusteella osa-aikaeläke myönnetään.

Osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä on kuitenkin 75 prosenttia työntekijälle osa-aikaeläkkeen alkamisajankohtaan mennessä karttuneista, työeläkelakien ja valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain mukaisista eläkkeistä. Jos eläkkeestä on vähennettävä ensisijainen etuus

92 tai 93 §:ssä tarkoitetulla tavalla, osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä lasketaan näin vähennetystä eläkkeestä. Osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä tarkistetaan, jos osa-aikaeläkkeen saajalle myönnetään 92 tai 93 §:ssä tarkoitettu ensisijainen etuus tai tällaisen etuuden määrä muuttuu.

Edellä 3 momentissa mainittuun eläkkeeseen rinnastetaan eläke, joka työntekijälle on karttunut EU- tai ETA -maassa tai Suomen kanssa sosiaaliturvasopimuksen solmineessa maassa.

Jos työntekijällä on oikeus saada osa-aikaeläkettä myös muun työeläkelain mukaan ja 3 momentissa mainittu 75 prosentin enimmäismäärä vähentää osa-aikaeläkkeen määrää, vähennys tehdään näiden lakien kesken vakiintuneessa ansiotulossa huomioon otettujen työansioiden suhteessa.

18 §

Osa-aikaeläkkeen alkaminen

Osa-aikaeläke alkaa sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jona työntekijä täyttää 16 §:ssä säädetyt edellytykset, kuitenkin aikaisintaan hakemista seuraavan kuukauden alusta. Osa-aikaeläkettä ei kuitenkaan myönnetä takautuvasti.

19 §

Osa-aikaeläkkeen saajan ilmoitusvelvollisuus

Osa-aikaeläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle:

- 1) työaikajärjestelyjensä muutoksista;
- 2) muista kuin työehtosopimusten mukaisista palkan tarkistuksista;
- 3) työsuhteen tai yrittäjätoiminnan päättymisestä tai uuden alkamisesta;
- 4) muutoksista yrittäjätoiminnassa;
- 5) uuden työeläkkeen tai vastaavan EU- tai ETA-maasta myönnetyn etuuden alkamisesta;
- 6) yli kuuden viikon mittaisesta työstä poissaolosta, jos poissaolo ei johdu vuosilomasta tai sellaisesta sairaudesta, jonka perusteella osa-aikaeläkkeen saaja saa sairausva-

kuutuslain mukaista päivärahaa, sairausajan palkkaa, tapaturmavakuutuslain säännöksiin perustuvaa päivärahaa tai liikennevakuutuslain nojalla myönnettyä ansionmenetykskorvausta; ja

7) ensisijaisen etuuden alkamisesta tai sen muuttumisesta.

20 §

Osa-aikaeläkkeen tarkistaminen

Osa-aikaeläkkeen määrä tarkistetaan, jos:

1) osa-aikaeläkkeen saajan osa-aikatyön aikaisissa ansiotuloissa on tapahtunut pysyvä muutos, joka olennaisesti poikkeaa yleisestä palkkakehityksestä; tai

2) osa-aikaeläkkeen saaja saa oikeuden osa-aikaeläkkeeseen sellaisen työeläkelain mukaan, jonka perusteella hänellä ei aiemmin ole ollut oikeutta osa-aikaeläkkeeseen.

Tarkistaminen tehdään muutosta seuraavan kalenterikuukauden alusta lukien tai, jos muutos tapahtuu kalenterikuukauden ensimmäisenä päivänä, tästä päivästä lukien.

Kun osa-aikaeläkkeen määrä tarkistetaan, vakiintuneena ansiotulona pidetään ansiotuloa, joka oli perusteena osa-aikaeläkettä ensimmäisen kerran määrättäessä.

21 §

Osa-aikaeläkkeen keskeyttäminen

Jos työntekijän osa-aikatyön ansio tai työstä poissaoloaika muuttuu tilapäisesti siten, etteivät osa-aikatyölle 16 §:n 4 momentissa säädetyt edellytykset täyty, eläkelaitos keskeyttää osa-aikaeläkkeen maksamisen seuraavasta mahdollisesta maksujaksosta alkaen edellyttäen, että syy eläkkeen keskeyttämiselle on edelleen olemassa. Maksettu osa-aikaeläke peritään takaisin 126 §:ssä säädettyllä tavalla ajalta, jolta osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset eivät ole täyttyneet.

Keskeytettyä osa-aikaeläkettä ryhdytään hakemuksesta maksamaan uudelleen siitä lukien, kun osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät. Jos keskeytetyn osa-aikaeläkkeen uudelleen maksamista ei ole haettu kuuden kuukauden kuluessa osa-

aikaeläkkeen keskeyttämisestä, eläke katsotaan ilman eri päätöstä lakanneeksi keskeyttämisajankohdasta lukien.

22 §

Osa-aikaeläkkeen lakkauttaminen ja uudelleen alkaminen

Osa-aikaeläke lakkautetaan sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana työntekijä ei enää täytä 16 §:n 4 momentissa mainittuja eläkkeen saamisen edellytyksiä, jos 21 §:stä ei muuta johdu. Jos tämä päivä on kalenterikuukauden ensimmäinen päivä, osa-aikaeläke lakkautetaan kuitenkin tästä päivästä lukien. Osa-aikaeläke voidaan lakkauttaa myös takautuvasti.

Jos työntekijän osa-aikaeläke on lakkautettu, työntekijällä on oikeus saada uudelleen osa-aikaeläke, kun hän täyttää sen saamisen edellytykset. Jos osa-aikaeläke on ollut lakkautettuna enintään kuusi kuukautta, lakkautetun osa-aikaeläkkeen jälkeistä uutta osa-aikaeläkettä määrättäessä käytetään vakiintuneena kokoaikatyön ansiona aikaisemman osa-aikaeläkkeen perusteena ollutta vakiintunutta ansiota.

23 §

Työkyvyttömyyseläke osa-aikaeläkkeen jälkeen

Jos osa-aikaeläkettä saavalle työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläke samalle ajalle, jolta on jo maksettu osa-aikaeläkettä, osa-aikaeläke otetaan huomioon työkyvyttömyyseläkkeen osasuorituksena.

24 §

Osa-aikaeläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi

Jos työntekijä jatkaa osa-aikatyön tekemistä 68 vuotta täytettyään, osa-aikaeläke muutetaan 68 vuoden iässä osa-aikaeläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi. Kun työntekijä lopettaa osa-aikatyön, vanhuuseläke laskeaan hakemuksesta uudelleen.

Työeläkekuntoutus

25 §

Oikeus työeläkekuntoutukseen

Alle 63-vuotiaalla työntekijällä on oikeus saada työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi tarkoituksenmukaista ammatillista kuntoutusta, jos:

1) asianmukaisesti todettu sairaus, vika tai vamma todennäköisesti aiheuttaa sellaisen uhan, että hän tulee työkyvyttömäksi 35 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla;

2) työntekijällä on työskentelystä saatuja ansioita siten, että hänen 76 §:ssä tarkoitetut tulevan ajan ansiot ovat vähintään 25.133,40 euroa; ja

3) työntekijällä ei ole oikeutta kuntoutukseen tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus, vakiintuminen työelämään sekä se, johtaako haettu ammatillinen kuntoutus todennäköisesti työntekijän terveydentilalle sopivassa työssä jatkamiseen tai työhön palaamiseen. Lisäksi tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, lykkääkö ammatillinen kuntoutus työntekijän eläkkeelle jäämistä.

Työkyvyttömyyden uhkalla tarkoitetaan tilannetta, jossa on todennäköistä, että työntekijälle lähivuosina ilman ammatillista kuntoutusta tulisi myönnettäväksi täysi tai osatyökyvyttömyyseläke, vaikka hoidon ja lääkinnällisen kuntoutuksen toteutuksen mahdollisuudet otetaan huomioon.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetut tulevan ajan ansiot määräytyvät samoin kuin silloin, jos työntekijä olisi tullut työkyvyttömäksi kuntoutushakemuksen tullessa vireille.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisen työntekijän kuntoutukseen, joka on 35 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla työkyvytön. Tällöin tulevan ajan ansiot määräytyvät samoin kuin hänen työkyvyttömyyseläkkeessään.

26 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö ja kuntoutussuunnitelma

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan työkokeilua, työhön valmennusta, työhön tai ammattiin johtavaa koulutusta ja tukea elinkeinotoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen. Työntekijälle voidaan korvata ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät ja tarpeelliset kustannukset.

Ennen ammatillisen kuntoutuksen käynnistämistä työntekijällä on oltava suunnitelma ammatillisesta kuntoutuksesta (*kuntoutussuunnitelma*), jonka laatimista eläkelaitos voi tukea.

27 §

Ennakkopäätös oikeudesta työeläkekuntoutukseen

Työntekijällä on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täytyvätkö työeläkekuntoutuksen saamisen edellytykset. Ennakkopäätös on eläkelaitosta sitova, jos työntekijä toimittaa eläkelaitokselle kuntoutussuunnitelman yhdeksän kuukauden kuluessa siitä, kun ennakkopäätös on tullut lainvoimaiseksi.

28 §

Kuntoutusraha

Työntekijällä on oikeus kuntoutusrahaan niiltä kalenterikuukausilta, joiden aikana hän on kokonaan tai osittain estynyt tekemästä ansiotyötä ammatillisen kuntoutuksen vuoksi.

Kuntoutusraha on yhtä suuri kuin niiden työeläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33 prosentilla, joihin työntekijällä olisi oikeus, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi kuntoutushakemuksen tullessa vireille.

Jos työntekijä on jäänyt sairauslomalle työsuhteessa ollessaan ja kuntoutustarve oli olemassa jo sairausloman alkaessa, kuntoutusraha on kuitenkin yhtä suuri kuin niiden työeläkkeiden yhteismäärä korotettuna 33

prosentilla, joihin työntekijällä olisi oikeus, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi sairausloman alkaessa.

29 §

Osakuntoutusraha

Jos työntekijä ansaitsee ammatillisen kuntoutuksen aikana enemmän kuin puolet vaikiintuneesta ansiosta, kuntoutusrahan määrä on puolet 28 §:ssä tarkoitetusta kuntoutusrahasta.

30 §

Työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotus

Jos työntekijä saa 35 §:n mukaista työkyvyttömyyseläkettä, hänellä ei ole oikeutta 28 §:n mukaiseen kuntoutusrahan. Työkyvyttömyyseläkkeen saajalle maksetaan ammatillisen kuntoutuksen kestoajalta työkyvyttömyyseläkkeen lisäksi kuntoutuskorotus. Kuntoutuskorotus on 33 prosenttia työkyvyttömyyseläkkeen määrästä.

Osatyökyvyttömyyseläke voidaan maksaa ammatillisen kuntoutuksen ajalta täytenä eläkkeenä ja siten korotettuna kuin 1 momentissa säädetään.

31 §

Kuntoutusavustus

Työntekijälle voidaan myöntää kuntoutusrahaa työkyvyttömyyseläkkeen suuruisena harkinnanvaraisena kuntoutusavustuksena kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Harkinnanvarainen kuntoutusavustus voidaan myöntää myös 26 §:n 2 momentissa tarkoitetun kuntoutussuunnitelman laatimista varten.

Kuntoutusavustusta maksetaan enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden erikseen laskettuna kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta. Kuntoutusavustusta voidaan kuitenkin mak-

saa pidemmältäkin ajalta, jos se on kuntoutuksen turvaamiseksi perusteltua.

32 §

Kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeensaajan kuntoutuskorotuksen lakkauttaminen

Kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläkkeensaajalle maksettava kuntoutuskorotus voidaan lakkauttaa, jos sen saaja kieltäytyy ammatillisesta kuntoutuksesta tai keskeyttää tällaisen kuntoutuksen ilman pätevää syytä.

Työntekijällä ei ole oikeutta ilman pätevää syytä työkyvyttömyyseläkkeeseen ennen kuin hänen oikeutensa työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaiseen kuntoutusrahan on päättynyt.

33 §

Ilmoitusvelvollisuus

Eläkelaitoksen on ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle ammatillisesta kuntoutuksesta sekä kuntoutusrahaa ja -korotusta koskevasta päätöksestään.

34 §

Kuntoutusta koskevat muut säännökset

Mitä tässä laissa säädetään työkyvyttömyyseläkkeen hakemisesta, määräytymisestä entisiin perusteisiin, kertakorotuksesta, palkka- ja hintatason muutosten huomioon ottamisesta, ensisijaisten etuuksien vähentämisestä, maksamisesta, työkyvyttömyyseläkkeen tarkistamisesta ja määrän muuttamisesta, viivästyskorotuksesta, takaisinperinnästä, tietojen antamisesta ja saamisesta, muutoksenhausta ja työkyvyttömyyseläkkeen saajan ilmoitusvelvollisuudesta, koskee kuntoutusrahaa ja kuntoutuskorotusta sekä niiden saajaa, jollei tässä laissa muuta säädetä.

Kuntoutusraha ja -korotus voidaan maksaa myös kuukautta lyhyemmältä ajalta. Sairausvakuutuslain mukainen ensisijaisuusaika ei vaikuta kuntoutusrahan alkamisaikaan. Kuntoutusraha-ajalta ei kartu eläkettä 68 §:n mukaisesti eikä kuntoutusetuuksia oteta perhe-

eläkkeen perusteeksi. Kuntoutusraha-ajan aikaisesta työskentelystä karttuu uutta eläkettä siten kuin 64 §:ssä säädetään.

Työkyvyttömyyseläke

35 §

Oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen

Työntekijällä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen, jos hänen työkykynsä arvioidaan olevan heikentynyt sairauden, vian tai vamman vuoksi vähintään kahdella viidesosalla yhtäjaksoisesti ainakin vuoden ajan. Työkyvyttömyyseläke myönnetään täytenä eläkkeenä, jos työntekijän työkyky on heikentynyt vähintään kolmella viidesosalla. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osatyökyvyttömyyseläkkeenä.

Työkyvyn heikentymistä arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja sellaisella saatavissa olevalla työllä, jota työntekijän voidaan kohtuudella edellyttää tekevän. Tällöin otetaan huomioon myös työntekijän koulutus, aikaisempi toiminta, ikä, asuinpaikka ja muut näihin rinnastettavat seikat. Jos työkyky vaihtelee, otetaan huomioon työntekijän vuotuinen ansio.

Sen lisäksi, mitä 2 momentissa säädetään, arvioitaessa 60 vuotta täyttäneen työntekijän oikeutta työkyvyttömyyseläkkeeseen painotetaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta.

36 §

Kuntoutusmahdollisuuksien selvittäminen

Ennen kuin eläkelaitos tekee päätöksen työkyvyttömyyseläkkeestä, sen on varmistettava, että työntekijän mahdollisuudet kuntoutukseen on selvitetty.

37 §

Työkyvyttömyyseläke julkisten alojen työeläkelakien mukaan myönnetyn eläkkeen perusteella

Työntekijällä on oikeus työkyvyttömyys-

eläkkeeseen, jos hänelle tämän lain alaisen työskentelyn päätyttyä on myönnetty myöhempään virka- tai työsuhteeseen perustuva työkyvyttömyyseläke:

1) valtion eläkelain 9 §:n 1 momentin c tai d kohdan;

2) kunnallisen eläkelain 24 §:n 1 momentin 2 kohdan;

3) evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain 1 §:n edellä 1 kohdassa mainittuja säännöksiä vastaavien säännösten; tai

4) Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 13 §:n edellä 1 kohdassa mainittuja säännöksiä vastaavien säännösten perusteella.

Työntekijällä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen myös silloin, kun hänen yksityisten alojen työeläkelakien mukaisen eläkkeensä määrä kuukaudessa on enintään 688,02 euroa ja hänelle tämän lain alaisen työskentelyn päätyttyä on myönnetty myöhempään virka- tai työsuhteeseen perustuva työkyvyttömyyseläke palvelussuhteen kestäessä alkaneen työkyvyttömyyden perustella

1) valtion eläkelain 9 §:n 1 momentin a tai b kohdan;

2) kunnallisen eläkelain 24 §:n 1 momentin 1 kohdan;

3) evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain 1 §:n edellä 1 kohdassa mainittuja säännöksiä vastaavien säännösten; tai

4) Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 13 §:n edellä 1 kohdassa mainittuja säännöksiä vastaavien säännösten mukaan.

38 §

Työkyvyttömyyseläkkeen määrä

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrä on eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaitun eläkkeen ja 66 §:n mukaisen tulevan ajan eläkeosan yhteismäärä. Osatyökyvyttömyyseläke on puolet täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä.

39 §

Ennakkopäätös oikeudesta osatyökyvyttömyyseläkkeeseen

Työntekijällä on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän 35 §:n 1 momentissa

mainitut osatyökyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytykset. Ennakkopäätöksen antaa se eläkelaitos, joka olisi toimivaltainen ratkaistaan eläkehakemuksen, jos työntekijä hakisi ennakkopäätöksen sijasta eläkettä.

Ennakkopäätös on eläkelaitosta sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään yhdeksän kuukauden tai työntekijän ja hänen työnantajansa sopiman sitä pidemmän ajan kuluessa siitä, kun ennakkopäätös on tullut lainvoimaiseksi.

40 §

Eläkelaitoksen asiantuntijalääkäri

Yhden tai useamman laillistetun lääkärin on osallistuttava työkyvyttömyys- ja kuntoutusasioiden sekä muiden lääketieteellisiä kysymyksiä sisältävien asioiden valmisteluun eläkelaitoksessa. Eläkelaitoksen lääkäri voi merkitä kannanottonsa asiakirjoihin noudattamatta terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 23 §:ssä säädettyjä lääkintälaillisia todistuksia ja lausuntoja koskevia muotovaatimuksia.

41 §

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen alkaminen

Täysi työkyvyttömyyseläke alkaa aikaisintaan sairausvakuutuslain 12 luvun 3 §:ssä tarkoitettun päivärahan ensisijaisuusajan päättymistä seuraavan kuukauden alusta.

Täysi työkyvyttömyyseläke alkaa kuitenkin työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kuukauden alusta, jos:

1) eläkehakemus on tehty ennen kuin Kansaneläkelaitos on vahvistanut sairauspäivärahan ensisijaisuusajan ja eläkehakemuksen tekemistä seuraavan toisen kalenterikuukauden loppuun mennessä ei ole myönnetty vähintään kuukauden ajalta yhdenjaksoisesti maksettavaa päivärahaa, joka kohdistuu työkyvyttömyyden alkamisen jälkeiseen aikaan; tai

2) työkyvyttömyyden alkamisen jälkeiseen aikaan kohdistuva päiväraha hakemus on hylätty eikä työntekijälle ole myönnetty hylkäämisen jälkeiseen aikaan kohdistuvaa vähintään kuukaudelta yhdenjaksoisesti maksettavaa päivärahaa.

Jos työntekijällä on oikeus saada sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa vastaavaa ulkomailta maksettavaa etuutta, se otetaan huomioon työkyvyttömyyseläkkeen alkamisaikaa määrättäessä samalla tavalla kuin sairausvakuutuslain mukainen päiväraha, kuitenkin enintään sairausvakuutuslain mukaiseen enimmäissuoritusaikaan saakka.

42 §

Osatyökyvyttömyyseläkkeen alkaminen

Osatyökyvyttömyyseläke alkaa eläketapahutumaa seuraavan kuukauden alusta.

43 §

Työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen takautuvalla ajalta

Työkyvyttömyyseläkettä ei makseta ilman pätevää syytä takautuvasti pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskuukautta edeltäneeltä kuudelta kuukaudelta.

Jos työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti, sitä ei makseta ajalta, jolta työntekijä on saanut työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa tai ansionmenetyskorvausta tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain tai liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain perusteella.

Jos työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti osatyökyvyttömyyseläkkeenä tai täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä 41 §:n 2 momentin perusteella, ja samalta ajalta on maksettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, työkyvyttömyyseläkettä maksetaan tältä ajalta päivärahan määrän ylittävä osa.

44 §

Työkyvyttömyyseläkkeen kesto aika

Työkyvyttömyyseläke myönnetään toistaiseksi tai kuntoutustukena määräajaksi.

Jos työntekijän työkyky on heikentynyt määräaikaisesti ainakin vuoden ajan, hänellä on oikeus saada kuntoutustukea työkykynsä

palauttamiseksi niin pitkältä ajalta kuin hänen arvioidaan olevan työkyvytön tässä laisassa tarkoitettulla tavalla.

Kuntoutustukea myönnettäessä eläkelaitoksen on varmistettava, että työntekijälle on laadittu hoito- tai kuntoutussuunnitelma. Kuntoutustuki voidaan myöntää työkyvyttömälle työntekijälle myös hoito- tai kuntoutussuunnitelman valmistelun ajaksi.

45 §

Työkyvyttömyyseläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuus

Työkyvyttömyyseläkkeen saaja on velvolinen ilmoittamaan eläkelaitokselle työkykynsä palautumisesta, ryhtymisestä ansiotyöhön ja kuntoutuksen keskeytymisestä.

46 §

Selvitys työkyvyttömyyden jatkumisesta

Jos eläkelaitoksella on syytä olettaa, että eläkkeensaajan työkyky on palautunut, eläkkeensaaja on velvollinen käymään eläkelaitoksen määräyksestä työkyvyttömyyden jatkumisen selvittämistä varten tutkittavana eläkelaitoksen nimeämän laillistetun lääkärin luona tai eläkelaitoksen osoittamassa kuntoutus- tai tutkimuslaitoksessa. Eläkelaitoksen on tällöin korvattava tutkimuksesta ja mahdollisista matkoista aiheutuvat kohtuulliset kustannukset.

47 §

Työkyvyttömyyseläkeoikeuden tarkistaminen

Jos työkyvyttömyyseläkkeen saajan työkyky muuttuu, hänen oikeutensa työkyvyttömyyseläkkeeseen tarkistetaan hänen hakemuksestaan tai eläkelaitoksen aloitteesta.

Työkyvyttömyyseläkkeen saajan työkyvyn muuttumista tai palautumista arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän työansioissa tapahtuneet muutokset. Työntekijällä ei ole oikeutta täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen aikana, jolloin hänen työansionsa ovat enemmän kuin 40 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltävästä vakiintuneesta

keskiansiosta eikä osatyökyvyttömyyseläkkeeseen aikana, jolloin hänen työansionsa ovat enemmän kuin 60 prosenttia mainitusta keskiansiosta.

48 §

Työkyvyttömyyseläkkeen määrän muuttaminen

Jos täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavan työntekijän työkyky muuttuu siten, että hänellä on oikeus saada osatyökyvyttömyyseläkettä ja muutoksen voidaan arvioida kestävän vähintään vuoden, täysi työkyvyttömyyseläke muutetaan osatyökyvyttömyyseläkkeeksi muutosta seuraavan kuukauden alusta.

Jos osatyökyvyttömyyseläkettä saavan työntekijän työkyky muuttuu siten, että hänellä on oikeus saada täyttä työkyvyttömyyseläkettä, ja muutoksen voidaan arvioida kestävän vähintään vuoden, osatyökyvyttömyyseläke muutetaan täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi. Täysi työkyvyttömyyseläke alkaa siten kuin 41 §:ssä säädetään. Osatyökyvyttömyyseläkettä maksetaan täyden työkyvyttömyyseläkkeen alkamiseen saakka.

49 §

Työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttaminen

Jos työkyvyttömyyseläkkeensaajan työkyky palautuu siinä määrin, ettei hän enää täytä eläkkeen saamisen edellytyksiä, työkyvyttömyyseläke lakkautetaan työkyvyn palautumista seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Jos työkyvyttömyyseläke lakkautetaan tai kuntoutustuki päättyy, eläkettä voidaan työhön paluun tukemiseksi jatkaa osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruisena kuntoutustukena vuotta lyhyemmältäkin ajalta.

50 §

Työkyvyttömyyseläkkeen maksamisen keskeyttäminen

Työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen voidaan keskeyttää, jos eläkkeensaaja:

1) on ansiotyössä ja tästä työstä saadut ansiot ovat tilapäisesti yli 60 prosenttia työky-

vyttömyyden alkamista edeltävästä vakiintuneesta keskiansiosta;

2) ei suostu eläkelaitoksen 46 §:n mukaan määräämään tutkimukseen, ei kuitenkaan, jos kieltäytymiseen on hyväksyttävä syy;

3) ei toimita 46 §:ssä tarkoitetun tutkimuksen tuloksia eläkelaitokselle sen määräämässä kohtuullisessa ajassa; tai

4) kieltäytyy eläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta tai koulutuksesta ilman pätevää syytä.

51 §

Työkyvyttömyyseläkkeen takautuva tarkistaminen

Eläke voidaan lakkauttaa tai tarkistaa tai sen maksaminen voidaan keskeyttää enintään vuoden ajalta takautuvasti. Tämä vuoden aika lasketaan eläkkeensaajan tarkistushakemusta tai eläkelaitoksen tarkistustoimenpiteisiin ryhtymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta. Jos työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen on ollut keskeytettynä, eläke kuitenkin tarkistetaan tai lakkautetaan keskeyttämisajankohdasta lukien.

52 §

Työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi

Täysi työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ja osatyökyvyttömyyseläke täyttä työkyvyttömyyseläkettä vastaavaksi vanhuuseläkkeeksi sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana eläkkeensaaja täyttää 63 vuotta.

Työntekijällä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeen aikana tehdyn työn perusteella ansaittuun eläkkeeseen hakemuksesta, aikaisintaan kuitenkin 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien. Edellytyksenä on tällöin, ettei työntekijä ole enää siinä työsuhteessa, josta hän on siirtymässä eläkkeelle.

Työkyvyttömyyseläkkeen sijaan eläke lasketaan ja myönnetään vanhuuseläkkeenä 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, jos

1) työntekijä on täyttänyt 63 vuotta ennen sairausvakuutuslain 12 luvun 3 §:ssä tarkoitettua ensisijaisuusajan päättymistä; tai

2) työntekijälle ei vahvisteta sairausvakuutuslain 12 luvun 3 §:n 2 momentin perusteella ensisijaisuusaikaa, koska työntekijä on täyttänyt 63 vuotta.

53 §

Ohjaus kuntoutukseen

Jos työkyvyttömyyseläkettä tai työeläkekuntoutusta koskeva hakemus hylätään, eläkelaitoksen on huolehdittava siitä, että työntekijälle annetaan tietoa muista kuntoutusmahdollisuuksista ja että hänet ohjataan hänen kuntoutustarvettaan vastaavaan muuhun kuntoutukseen tai muihin palveluihin yhteistyössä niitä järjestävien tahojen kanssa. Lisäksi eläkelaitoksen on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä annetussa laissa (497/2003) säädetään.

Perhe-eläke

54 §

Perhe-eläke ja perhe-eläkkeen saajat

Edunjättäjä on työntekijä, jolle on karttunut eläkettä tämän lain mukaan ja jonka kuoleman jälkeen maksetaan perhe-eläkettä edunsaajille siten kuin jäljempänä säädetään.

Edunsaaja on henkilö, jolla on oikeus saada perhe-eläkettä edunjättäjän kuoleman jälkeen. Edunsaajia ovat jäljempänä säädetyin edellytyksin leski, edunjättäjän sekä lesken lapset ja edunjättäjän entinen puoliso.

Perhe-eläke maksetaan leskeneläkkeenä ja lapseneläkkeenä.

Perhe-eläkkeeseen ei ole oikeutta henkilöllä, joka on rikoksella tahallisesti aiheuttanut edunjättäjän kuoleman.

55 §

Lesken eläkeoikeus

Leskellä on oikeus leskeneläkkeeseen, jos hän on solminut avioliiton edunjättäjän kans-

sa ennen kuin tämä oli täyttänyt 65 vuotta ja hänellä on tai on ollut yhteinen lapsi edunjättäjän kanssa.

Leskeneläkkeeseen on oikeus myös sellaisella leskellä, jonka avioliitto on solmittu ennen kuin leski oli täyttänyt 50 vuotta ja edunjättäjä 65 vuotta ja avioliitto oli jatkunut vähintään viisi vuotta, jos:

1) leski on edunjättäjän kuollessa täyttänyt 50 vuotta; tai

2) leski sai edunjättäjän kuollessa työeläkelain tai kansaneläkelain (347/1956) mukaista työkyvyttömyyseläkettä, joka oli jatkunut vähintään kolmen vuoden ajan.

Leskellä ei ole oikeutta leskeneläkkeeseen 1 momentin nojalla, jos lapsi on annettu ottop lapseksi perheen ulkopuolelle ennen edunjättäjän kuolemaa, eikä sellaisen edunjättäjän lapsen perusteella, jonka leski on ottanut ottop lapsekseen edunjättäjän kuoltua.

Jos leskellä on aikaisemman avioliiton perusteella oikeus saada työeläkelain mukaista perhe-eläkettä, hänellä ei ole oikeutta uuteen perhe-eläkkeeseen.

56 §

Lapsen eläkeoikeus

Lapseneläkkeeseen on oikeus edunjättäjän kuollessa alle 18-vuotiaalla:

1) edunjättäjän lapsella; ja

2) lesken lapsella, joka asui edunjättäjän kuollessa tämän ja lesken kanssa samassa taloudessa.

Lapseneläke myönnetään ensisijaisesti oman vanhemman jälkeen. Lapseneläkkeeseen ei ole oikeutta useamman kuin kahden edunjättäjän jälkeen samanaikaisesti. Jos kahden edunjättäjän jälkeen lapseneläkettä saavalle lapselle myönnetään myöhemmin lapseneläke oman vanhemman jälkeen, muun edunjättäjän jälkeen ensiksi myönnetty lapseneläke lakkaa siitä ajankohdasta, josta oman vanhemman jälkeen myönnettävä lapseneläke alkaa.

57 §

Entisen puolison eläkeoikeus

Edunjättäjän entisellä puolisollla on oikeus

leskeneläkkeeseen, jos edunjättäjä oli kuollessaan tuomioistuimen lainvoimaisen päätöksen tai tuomion taikka sosiaalilautakunnan vahvistaman sopimuksen perusteella velvollinen määräajoin maksamaan hänelle elatusapua. Entisestä puolisosista ja hänen oikeudestaan leskeneläkkeeseen on voimassa, mitä leskestä ja lesken oikeudesta leskeneläkkeeseen säädetään.

58 §

Perhe-eläkkeen alkaminen ja takautuva maksaminen

Perhe-eläkettä maksetaan edunjättäjän kuolemaa seuraavan kuukauden alusta. Edunjättäjän kuoleman jälkeen syntyneelle lapselle perhe-eläkettä maksetaan lapsen syntymää seuraavan kuukauden alusta.

Perhe-eläkettä ei makseta takautuvasti ilman pätevää syytä pidemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemiskuukautta edeltäneen kuuden kuukauden ajalta.

59 §

Ilmoitusvelvollisuus

Leskeneläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle solmimistaan avioliitosta.

Jos lapseneläkettä saava lapsi annetaan ottop lapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän puolisolle, lapsen ottovanhemmat ovat velvolliset ilmoittamaan ottop lapseksi ottamisesta eläkelaitokselle.

60 §

Perhe-eläkkeen lakkaaminen

Leskeneläke lakkaa, jos leski solmii uuden avioliiton ennen kuin hän on täyttänyt 50 vuotta.

Lapseneläke lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta tai hänet annetaan ottop lapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän uudelle puolisolle.

61 §

Perhe-eläkkeen myöntäminen määräajaksi

Jos edunjättäjän kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, perhe-eläke voidaan myöntää määräajaksi.

Kun perhe-eläke myönnetään määräajaksi 1 momentin mukaisesti, edunjättäjän työeläke lakkautetaan perhe-eläkkeen alkamispäivästä.

62 §

Leskeneläkkeen maksaminen kertasuorituksena

Kun leskeneläke lakkautetaan 60 §:n mukaisesti, leskelle maksetaan kertasuorituksena määrä, joka on yhtä suuri kuin hänen leskeneläkkeensä kolmen vuoden ajalta olisi ollut.

Kertasuorituksen perusteena käytetään viimeksi maksettua kuukausieläkettä tai, jos eläkelaitos toimii 107 §:n mukaisena viimeisenä eläkelaitoksena, sen maksamaa eläkkeiden yhteismäärää kuukaudessa.

4 luku

Eläkkeen määräytyminen*Eläkkeen karttuminen*

63 §

Eläkkeen karttuminen

Eläkettä karttuu:

- 1) 70 ja 72 §:n mukaisista työansioista, jotka työntekijä on ansainnut 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta 68 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun;
- 2) 74 §:ssä tarkoitetuilta palkattomilta ajoilta; ja
- 3) tämän lain mukaisen työkyvyttömyys-

eläkkeen ja osa-aikaeläkkeen ajalta.

Eläkkeeseen eivät oikeuta työkyvyttömyyden alkamisvuoden työansiot, jos työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä tuleva aika on luettu eläkkeeseen oikeuttavaksi siten kuin 66 §:ssä säädetään.

64 §

Eläkkeen karttuminen työansioista

Eläkettä karttuu 70 ja 72 §:ssä tarkoitetuista kunkin vuoden eläkkeen perusteena olevista työansioista (*vuosiansio*):

- 1) 1,5 prosenttia sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 53 vuotta;
- 2) 1,9 prosenttia sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona työntekijä täyttää 53 vuotta, sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 63 vuotta;
- 3) 4,5 prosenttia sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona työntekijä täyttää 63 vuotta, sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 68 vuotta.

Kun 1 momentissa mainittu karttumisprosentti muuttuu kalenterivuoden aikana, eläkkeen karttuminen määräytyy keskimääräisen karttumisprosentin mukaan muista kuin vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeen ansaituista ansioista. Keskimääräinen karttumisprosentti lasketaan ottamalla 1 momentissa mainitut karttumisprosentit huomioon niiden kalenterivuoteen sisältyvien kalenterikuukausien lukumäärän suhteessa, joihin karttumisprosentit kohdistuvat.

Jos työntekijä työskentelee muussa EU- tai ETA-maassa kuin Suomessa 53 vuotta täytettyään, teoreettiseen eläkkeeseen lisätään 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun karttumisprosentin ja 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun karttumisprosentin erotuksen perusteella laskettu erillinen lisä. Erillinen lisä lasketaan Suomessa ansaittujen työansioiden perusteella.

65 §

Eläkkeen karttuminen palkattomilta ajoilta

Eläkettä karttuu 1,5 prosenttia työntekijän kunkin kalenterivuonna palkattomalta ajalta saaman, 74 §:ssä tarkoitetun etuuden perus-

teena olevasta tulosta.

66 §

Eläkkeen määräytyminen tulevalta ajalta

Työkyvyttömyyseläkettä määrätessä eläkkeeseen oikeuttaa aika sen kalenterivuoden alusta, jona työntekijä on tullut työkyvyttömäksi, sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 63 vuotta (*tuleva aika*). Tulevan ajan eläkkeen saamisen edellytyksenä on, että työntekijällä on työeläkelakien mukaisia työansioita yhteensä vähintään 12 566,70 euroa työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneen kymmenen kalenterivuoden aikana.

Tulevan ajan eläke on 76 §:ssä tarkoitetusta tulevan ajan eläkkeen perusteena olevasta ansiosta:

1) 1,5 prosenttia vuotta kohden siltä osin kuin eläkkeeseen luetaan tuleva aika 50 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun;

2) 1,3 prosenttia vuotta kohden siltä osin kuin tuleva aika luetaan 50 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alun ja 63 vuoden iän täyttämiskuukauden lopun väliseltä ajalta.

67 §

Eläkkeen karttuminen eläkkeen aikana tehdystä työstä

Eläkettä karttuu 1,5 prosenttia niistä eläkkeen perusteena olevista vuosiansioista, jotka eläkkeensaaja ansaitsee työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen, vanhuuseläkkeen tai niitä vastaavan ulkomailta maksettavan eläkkeen aikana.

68 §

Eläkkeen karttuminen päättyneeltä työkyvyttömyyseläkeajalta

Jos työkyvyttömyyseläkettä saaneelle työntekijälle myöhemmin myönnetään vanhuuden tai työkyvyttömyyden perusteella uusin perustein eläke, eläkkeeseen oikeuttavaksi luetaan myös aika, jona työntekijä sai työkyvyttömyyseläkettä. Tältä ajalta eläkettä laskettaessa käytetään perusteena päättyneen

työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansiota.

Edellä 1 momentin perusteella karttuu eläkettä työkyvyttömyyden alkamisvuoden alusta työkyvyttömyyseläkkeen päättämiskuukauden loppuun työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan eläkkeen perusteena olevasta ansiosta:

1) 1,5 prosenttia vuodessa siltä osin kuin eläkkeeseen luetaan aika 50 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun;

2) 1,3 prosenttia vuodessa siltä osin kuin eläkkeeseen luetaan 50 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alun ja 63 vuoden iän täyttämiskuukauden lopun välinen aika.

Jos työntekijä sai tämän lain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen lisäksi muun työeläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä, päättyneen työkyvyttömyyseläkkeen tämän lain mukainen tulevan ajan ansio on sama suhteellinen osuus työntekijän saamien työkyvyttömyyseläkkeiden tulevan ajan ansiosta kuin tämän lain alaisten työansioiden osuus on työeläkelakien mukaisten ansioiden yhteismäärästä 76 ja 78 §:n mukaisena tarkaste-lu aikana.

Jos työntekijä on saanut työkyvyttömyyseläkettä aiheuttomasti, uutta eläkettä laskettaessa ei lueta eläkkeeseen oikeuttavaksi tätä eläkkeellä oloaikaa.

69 §

Eläkkeen karttuminen osa-aikatyöstä ja osaaikaeläkkeen ajalta

Osa-aikaeläkkeen rinnalla tehdyn osa-aikatyön ansiosta sekä osa-aikatyön aikaisilta palkattomilta ajoilta saatujen 74 §:ssä tarkoitettujen etuuksien perusteena olevista tuloista karttuu eläkettä 64 ja 65 §:n mukaisesti.

Osa-aikaeläkeajalta karttuu vanhuuseläkettä 0,75 prosenttia vuodessa siitä 17 §:n 1 momentissa tarkoitettusta ansion alenemasta, jonka perusteella työntekijän osa-aikaeläke on ensimmäisen kerran laskettu.

Kun työkyvyttömyyseläke lasketaan osaaikaeläkkeen aikana alkaneen työkyvyttömyyden perusteella, osaaikaeläkeajalta karttuu eläkettä 1,5 prosenttia ansion alenemasta.

Jos työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä osa-aikaeläkkeen rinnalla tehdystä osa-aikatyöstä karttuvaan eläkkeeseen luetaan mukaan myös tulevan ajan eläke, eläke lasketaan tulevalta ajalta 66 §:ssä säädettyjen karttumisprosenttien mukaan myös ansion alenemasta.

Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot ja etuudet

70 §

Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot

Eläkkeen perusteena olevaa työansiota määrättäessä otetaan huomioon palkka, tulospalkkio tai muu vastike, joka on maksettu tai sovittu maksettavaksi korvauksena työstä. Tällainen vastike katsotaan eläkettä kartuttavaksi työansioksi myös silloin, kun sen maksaa työntekijälle työnantajan sijasta konkursipesä, palkkaturvalaissa (866/1998) tarkoitettu palkkaturvasta huolehtiva viranomainen tai muu maksaja (*sijaismaksaja*).

Eläkkeen perusteena olevaan työansioon luetaan myös työstä maksettava vastike, joka on sovittu osaksi tai kokonaan hyvitetäväksi:

1) yleisöltä saatavilla palvelu- tai lahjarahjoilla;

2) vakuutuskassalaissa tarkoitetun sairauskassan maksamalla päivärähällä, jota työntekijä saa laissa säädetyn tai työehto- tai muussa sopimuksessa sovittun palkan sijasta; tai

3) lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaisella yksityisen hoidon tuella tai vastaavalla muulla valtion tai kunnan maksamalla tuella.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna vastikkeena työstä ei pidetä muun muassa:

1) työnantajalta saatua henkilökuntaetua;

2) korkoetua työsuhteen perusteella saadusta lainasta;

3) etua työsuhteeseen perustuvasta oikeudesta merkitä yhteisön osakkeita tai osuuksia käypää alempaan hintaan, jos etu on henkilöstön enemmistön käytettävissä;

4) tuloverolain (584/1997) 66 §:ssä tarkoitettua työsuhdeoption käyttämisestä syntyvää etua tai sellaista työsuhteeseen perustuvaa

suoritusta, joka määräytyy yhtiön osakkeen arvon muutoksen perusteella;

5) palkkiota, joka annetaan työnantajayhtiön tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yhtiön viranomaisen valvonnan alaisessa arvopaperipörssissä noteerattuina osakkeina, sijoitustalletuksena tai muulla vastaavalla tavalla, taikka osakkeiden sijasta osin tai kokonaan rahana, edellyttäen, että tällaisen palkkiona saatavan edun arvo riippuu kyseisten osakkeiden arvon kehityksestä palkkion lupaamisen jälkeisenä, vähintään vuoden mittaisena;

6) työmatkasta saatua päivärahaa tai muuta kustannusten korvausta;

7) työsopimuslain 2 luvun 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua odotusajan palkkaa;

8) työsopimuksen päättämisestä maksettavaa korvausta tai muuta vahingonkorvausta;

9) henkilöstörahostolaissa (814/1989) tarkoitettuja voittopalkkioeriä, jotka on siirretty henkilöstörahostoon tai nostettu käteisenä tai henkilöstörahostosta nostettua rahastosuutua;

10) eriä, jotka maksetaan työntekijälle yhtiökokouksen päätöksen perusteella voitonjakona tai käteisenä voittopalkkiona edellyttäen, että käteinen voittopalkkio maksetaan koko henkilöstölle eikä sillä pyritä korvaamaan työehtosopimuksen tai työsopimuksen edellyttämää palkkausjärjestelmää, ja että käteisen voittopalkkion määräytymisperusteet ovat henkilöstörahostolain 2 §:n 2 momentin mukaiset ja että yhtiön vapaan pääoman määrä on suurempi kuin yhtiökokouksessa päätettävän käteisen voittopalkkion ja osakkeenomistajille maksettavien osinkojen yhteismäärä; eikä

11) yhtiön osakkaan nostamaa voittoosuutta tai osinkoa.

Edellä 3 momentin 10 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa edellytetään lisäksi, että voittopalkkion maksamisesta ei ole tehty työnantajaa velvoittavaa sopimusta, että omistajat tekevät sitovan päätöksen käteisen voittopalkkion maksamisesta yhtiökokouksessa tilikauden päätyttyä ja että voittopalkkiot maksetaan tämän jälkeen. Lisäksi edellytyksenä on, että asia käsitellään yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (725/1978) mukaisella tai muulla vastaavalla tavalla.

Eläkkeen perusteena olevasta ansiosta an-

netaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

71 §

Työansion kohdentaminen

Eläkkeen perusteena oleva työansio katsotaan sen kalenterivuoden ansioksi, jona se on maksettu (*maksuperiaate*). Jos työansion katsominen sen maksamisvuoden ansioksi väärinää eläkkeen määrää, työansio voidaan katsoa sen kalenterivuoden ansioksi, jona se on ansaittu.

72 §

Eläkkeeseen oikeuttavat työansiot ulkomaantyössä (vakuutuspalkka)

Kun työntekijä lähetetään Suomesta ulkomaille työskentelemään tai kun hänet otetaan ulkomaille palvelukseen siten, että hän kuuluu tämän lain soveltamisalaan, eläkkeen perusteena olevana työansiona on 70 §:ssä säädetystä poiketen pidettävä sitä palkkaa, jota vastaavasta työstä Suomessa olisi maksettava. Jos vastaavaa työtä Suomessa ei ole, työansiona pidetään sitä palkkaa, jonka muutoin voidaan katsoa vastavan sanottua työtä.

73 §

Työntekijäin työeläkevakuutusmaksun vähentäminen vuosiansiosta

Eläkkeen perusteena olevaa työansiota määrättäessä kunkin vuoden työansioista vähennetään määrä, joka vastaa sanotulle vuodelle vahvistettua 153 §:ssä tarkoitettua työntekijän työeläkevakuutusmaksua.

74 §

Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Palkattomat ajat oikeuttavat eläkkeeseen, jos työntekijällä on ennen eläketapahtumavuoden alkua työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita vähintään 12 566,70 euroa.

Eläkkeeseen oikeuttaa työntekijän 18 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuu-

kauden alusta eläketapahtumaa edeltävän vuoden loppuun saakka palkattomalta ajalta saaman etuuden perusteena oleva tulo 3 momentissa tarkoitettulla tavalla. Vanhuuseläkettä laskettaessa työntekijän saaman etuuden perusteena oleva tulo otetaan kuitenkin huomioon vanhuuseläketapahtumakuukauden loppuun.

Palkattoman ajan etuuksien perusteena olevat tulot katsotaan sen kalenterivuoden ansioksi, johon etuusaika kohdentuu. Etuuksien perusteena olevat tulot oikeuttavat eläkkeeseen seuraavasti:

1) 117 prosenttia äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahan perusteena olevasta sairausvakuutuslain mukaisesta työtulosta siltä ajalta, jolta etuus on maksettu työntekijälle ja 17 prosenttia siltä ajalta, jolta etuus on maksettu työnantajalle;

2) 75 prosenttia vuorotteluvapaalain mukaisen vuorottelukorvauksen perusteena olevasta ansiosta;

3) 75 prosenttia työttömyysturvalain mukaisen ansioon suhteutetun päivärahan perusteena olevasta ansiosta siltä osin kuin päivärahaa on saatu 63 vuoden iän täyttämiskauden loppuun mennessä;

4) 65 prosenttia julkisesta työvoimapaivärahasta annetun lain mukaisen ansiotuen perusteena olevasta ansiosta;

5) 65 prosenttia työttömyysturvalain 10 luvussa tarkoitettua koulutuspäivärahan perusteena olevasta ansiosta;

6) 65 prosenttia aikuiskoulutustuesta annetun lain mukaisen aikuiskoulutustuen perusteena olevasta ansiosta;

7) 65 prosenttia työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaisen kuntoutusrahan tai tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella myönnetyn ansionmenetykskorvauksen perusteena olevasta työansioista siltä ajalta, jolta etuus on maksettu työntekijälle, ei kuitenkaan, jos kuntoutusraha on maksettu eläkkeen lisänä;

8) 65 prosenttia sairauspäivärahan ja erityishoitorahan perusteena olevasta sairausvakuutuslaissa tarkoitettua työtulosta siltä ajalta, jolta etuus on maksettu työntekijälle;

9) 65 prosenttia tapaturma-, liikenne- tai sotilastapaturmavakuutusta koskevien sään-

nösten mukaisen ansionmenetykskorvauksen perusteena olevasta työansiesta siltä ajalta, jolta päiväraha on maksettu työntekijälle, ei kuitenkaan siltä osin kuin eläkettä karttuu samasta syystä 8 kohdan mukaisesti.

Jos 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu etuus on ansiotulojen puuttumisen tai niiden vähäisyyden vuoksi maksettu vähimmäispäivärahan suuruisena, etuuden perusteena olevana tulona pidetään 523,61 euroa kuukaudessa. Jos etuus on työhön paluun vuoksi maksettu vähimmäispäivärahan suuruisena, etuuden perusteena olevana tulona pidetään työntekijälle maksetun vähimmäispäivärahan määrää.

Etuuden perusteena olevan tulon perusteella ei kartu eläkettä siltä ajalta, jolta työntekijä on saanut työeläkelakien mukaista muuta eläkettä kuin osa-aika- tai perhe-eläkettä.

75 §

Työntekijän eläkeote ja sen tarkistaminen

Suomessa asuvalle 18–67-vuotiaalle työntekijälle lähetetään vuosittain työntekijän eläkeote, jossa ilmoitetaan:

1) eläkkeeseen oikeuttavat yksityisten alojen työeläkelakien mukaiset työansiot työntekijänsäntäjänsä;

2) eläkkeeseen oikeuttavilta palkattomilta ajoilta maksettujen etuuksien perusteena olevat tulot etuuslajeittain;

3) peruste ja aika, jolta eläkettä karttuu valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain mukaan; ja

4) otteen lähettämistä edeltävän vuoden loppuun mennessä karttuneen eläkkeen määrä.

Eläkeote sisältää 1 momentin 1—3 kohdissa tarkoitettut tiedot viideltä tiedon lähettämistä edeltävältä kalenterivuodelta. Otteen lähettää työntekijälle eläkelaitos, jossa työntekijän työsuhte on vakuutettu otteen lähettämistä edeltävän kalenterivuoden loppuun tai viimeksi sitä ennen.

Jos työntekijä toteaa 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitetuissa tiedoissaan puutteen tai virheen, otteen toimittaneen eläkelaitoksen on työntekijän vaatimuksesta selvitettävä tietojen oikeellisuus. Työntekijän on tarvittaessa esitettävä vaatimuksensa perusteista sel-

lainen selvitys kuin häneltä kohtuudella voidaan edellyttää. Eläkelaitoksella ei ole velvollisuutta selvittää näitä tietoja takautuvasti pidemmältä ajalta kuin 2 momentissa tarkoitettulta viideltä kalenterivuodelta.

Jos työntekijä osoittaa riidattomasti, että hänellä on ollut edellä mainittua viittä vuotta aikaisemmin sellaisia eläkkeeseen oikeuttavia 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettuja ansioita tai etuuksia, joita ei ole otettu huomioon oikein eläkkeeseen oikeuttavina, eläkelaitos ottaa tiedot huomioon takautuvasti. Riidattomasti osoitetut työansiot otetaan huomioon maksamisvuoden ansioina ja palkattomilta ajoilta maksettujen etuuksien perusteena olevat tulot sekä alle kolmevuotiaan lapsen hoitoaika sekä opiskeluaika otetaan huomioon niiden vuosien ansioina, joihin etuusajaksi, lapsen hoitoaika tai opiskelu kohdistuu.

Jos työntekijällä ei ole eläkkeeseen oikeuttavia yksityisten alojen työeläkelakien mukaan vakuutettuja työansioita, Eläketurvakeskus lähettää tiedon 1 momentin 2 ja 3 kohdissa tarkoitetuista etuuksista ja tarvittaessa selvittää tietojen oikeellisuuden 3 ja 4 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Työntekijällä on oikeus saada päätös 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista eläkeoikeuteensa vaikuttavista tiedoista. Päätöksen antaa otteen toimittanut eläkelaitos tai 5 momentissa tarkoitettussa tilanteessa Eläketurvakeskus. Jos 3 ja 4 momentin mukaiset tiedot liittyvät Eläketurvakeskuksen käsiteltävänä olevaan 10 §:n mukaiseen soveltamisasiaan, päätöksen myös 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista tiedoista antaa Eläketurvakeskus.

Tuleva aika

76 §

Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot

Tulevan ajan eläkkeen perusteena olevat ansiot (*tulevan ajan ansio*) määrätään niiden työeläkelakien mukaisten työansioiden ja 74 §:ssä tarkoitettujen palkattomilta ajoilta saatujen etuuksien perusteena olevien tulojen perusteella, jotka työntekijällä on ollut työkyvyttömyyden alkamisvuotta edeltäneiden

viiden kalenterivuoden aikana (*tarkasteluai-
ka*). Tulevan ajan ansio on kuukautta kohden
näiden tarkasteluaijana saatujen työansioi-
den, palkattoman ajan etuuksien perusteena
olevien tulojen ja 4 momentissa tarkoitettu-
jen tulojen summa jaettuna kuudellakymme-
nellä.

Tulevan ajan ansiota määrättäessä otetaan
huomioon:

1) äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhem-
painrahan perusteena oleva tulo 74 §:n 3
momentissa mainitun suuruisena; ja

2) muut 74 §:ssä tarkoitettujen palkatto-
malta ajalta saatujen etuuksien perusteena
olevat tulot 100 prosentin suuruisena.

Jos 1 momentissa tarkoitettu etuus on an-
siotulojen puuttumisen tai niiden vähäisyy-
den vuoksi maksettu vähimmäispäivärahan
suuruisena, tulevan ajan ansiota määrättäes-
sä otetaan huomioon 523,61 euroa kuukau-
dessa. Jos etuus on työhön paluun vuoksi
maksettu vähimmäispäivärahan suuruisena,
tulevan ajan ansiota määrättäessä otetaan
huomioon työntekijälle maksettu vähim-
mäispäiväraha.

Tulevan ajan ansiota määrättäessä otetaan
tulona huomioon 1 047,22 euroa jokaiselta
täydeltä kuukaudelta, jolta työntekijälle on
tarkasteluaijana maksettu

1) työttömyysturvalain mukaista peruspäi-
värahaa, työmarkkinatukea tai peruspäivära-
han suuruista koulutuspäivärahaa; tai

2) julkisesta työvoimapalvelusta annetun
lain mukaista koulutustukea perustukena.

Sairausvakuutuslain mukainen päiväraha
otetaan huomioon 4 momentissa tarkoitettu-
tavalla, jos se on myönnetty työttömyystur-
valain mukaisen peruspäivärahan suuruisena.

Jos työntekijällä ei ole tarkasteluaijana
eläkkeeseen oikeuttavia työansioita, tulevan
ajan eläkkeenosaa ei lueta eläkkeeseen
myöskään 74 §:ssä tarkoitettujen palkattomi-
ta ajoilta saatujen etuuksien perusteena ole-
vien tulojen tai 4 momentissa tarkoitettujen
tulojen perusteella.

77 §

Lapsenhoitoajan vaikutus tulevan ajan eläkkeeseen

Jos työntekijän työansiot ovat 76 §:n 1
momentissa tarkoitettuna tarkasteluaijana
hänen vakiintunutta ansiotasoaan pienemmät
alle kolmevuotiaan lapsen hoitamisen vuoksi
ja jos tällä seikalla on vähintään 20 prosentin
vaikutus hänen työeläkelakien mukaisen
eläkkeensä määrään, pidetään työntekijän
hakemuksesta hänen 76 §:n 1 momentin mu-
kaisena työansionaan sitä työansiota, jota
lapsenhoitoaika ei ole pienentänyt. Tällöin
työansioita otetaan kuitenkin huomioon enin-
tään kymmeneltä viimeiseltä vuodelta.

78 §

Tulevan ajan eläkkeen määräytyminen alle viiden vuoden ansioiden perusteella

Jos työntekijällä on eläkkeeseen oikeutta-
via työansioita, palkattomilta ajoilta saadun
etuuden perusteena olevia tuloja tai 76 §:ssä
tarkoitettuja tulevan ajan ansioita vain työ-
kyvyttömyyden alkamisvuonna tai sitä edel-
tävänä vuonna, tulevan ajan ansiota määrät-
täessä otetaan huomioon myös työkyvyttö-
myyden alkamisvuoden ansiot sen kuukau-
den loppuun asti, jona työntekijä on tullut
työkyvyttömäksi.

Jos työntekijä on tullut työkyvyttömäksi
ennen sen kalenterivuoden päättymistä, jona
hän täyttää 23 vuotta, tarkasteluaijana on 18
vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden al-
kamisen ja työkyvyttömyyden alkamiskuuk-
auden päättymisen välinen aika. Tällöin tu-
levan ajan ansio kuukautta kohden on tänä
tarkasteluaijana saatujen 76 §:ssä tarkoitettu-
jen tulevan ajan ansioiden summa, joka jae-
taan samaan ajanjaksoon sisältyvien kuukau-
sien lukumäärällä, kuitenkin enintään 60:llä.

79 §

Tämän lain mukainen osuus tulevan ajan an- sioista

Jos työntekijän eläkkeessä otetaan huomi-
oon tuleva aika useamman eri työeläkelain
perusteella, tämän lain alainen tulevan ajan
ansio on yhtä suuri osa tulevan ajan ansioi-
den yhteismäärästä kuin tämän lain alaisten
työansioiden osuus on työeläkelakien mu-
kaisten ansioiden yhteismäärästä 76 tai

78 §:n mukaisena tarkasteluaikana.
Työkyvyttömyyseläkkeen määrään vaikuttavat muut seikat

80 §

Eläke entisin perustein

Jos tämän lain mukaista kuntoutusrahaa saaneelle työntekijälle myönnetään työkyvyttömyyseläke sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin kuntoutusrahakauden päättymisestä on kulunut kaksi vuotta, eläke määrätään siten kuin se olisi määrätty, jos työkyvyttömyys olisi alkanut kuntoutusrahakauden alkaessa.

Jos työkyvyttömyyseläkettä saaneelle työntekijälle myöhemmin myönnetään työkyvyttömyyseläke sellaisen uuden työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin ensiksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta, uusi työkyvyttömyyseläke määrätään samoin perustein kuin ensiksi myönnetty työkyvyttömyyseläke. Samoin menetellään myöhemminkin, jos uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään työkyvyttömyyseläkettä saaneelle työntekijälle saman sairauden, vian tai vamman perusteella kuin aikaisempi työkyvyttömyyseläke.

Jos työkyvyttömyyseläkettä saaneelle työntekijälle myönnetään vanhuuseläke, joka alkaa ennen kuin työkyvyttömyyseläkkeen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta, vanhuuseläke määrätään samoin perustein kuin edellä mainittu työkyvyttömyyseläke.

81 §

Työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus

Työntekijän työkyvyttömyyseläkkeeseen lisätään kertakorotus sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä eläkkeen alkamisesta on kulunut viisi kalenterivuotta. Korotusta ei lisätä, jos työntekijä on korotusvuoden alussa täyttänyt 55 vuotta. Kertakorotusta ei lisätä kuntoutuskorotukseen.

Kertakorotus lasketaan työntekijälle myönnetyn yksityisten alojen työeläkelakien mukaisten eläkkeiden yhteismäärän perusteella. Korotus määrätään työntekijän iän mukaan

korotusvuoden alussa. Korotusprosentti on 21, jos työntekijä on korotusvuoden alussa 24–26-vuotias. Korotusprosentti pienenee kutakin ikävuotta kohden 0,7 prosenttiyksiköllä.

Elinaikakerroin

82 §

Eläketurvan sopeuttaminen yleiseen eliniän muutokseen

Eläketurva sopeutetaan eliniän odotteen muutokseen siten, että eläke muunnetaan työntekijän 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella vanhuuseläkkeen alkaessa.

Kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iässä, eläke tarkistetaan työntekijän 62 vuoden iän täyttämivuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella.

83 §

Elinaikakertoimen määrääminen

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vahvistaa asetuksella Eläketurvakeskuksen esityksestä 82 §:ssä tarkoitetun elinaikakertoimen vuosittain viimeistään kuukautta ennen sen kalenterivuoden alkua, josta sitä sovelletaan. Elinaikakerroin määrätään siten, että sillä muunnetun eläkkeen pääoma-arvo on kulloisenkin viiden viimeisen vuoden käytettävissä olevien Tilastokeskuksen kuolevuustilastojen perusteella laskettuna sama kuin muuntamattoman eläkkeen pääoma-arvo vuonna 2009 laskettuna vuosien 2003–2007 kuolevuustilastojen perustella. Pääoma-arvoa laskettaessa käytetään kahden prosentin korkokantaa.

Perhe-eläkkeen määräytyminen

84 §

Perhe-eläkkeen peruste

Perhe-eläke määrätään edunjättäjän kuollessaan saaman tämän lain mukaisen van-

huuseläkkeen tai täyden työkyvyttömyyseläkkeen perusteella. Kun perhe-eläkkeen perusteena on vanhuuseläke, se otetaan huomioon 82 §:n mukaisella elinaikakertoimella muuntamattomana. Perhe-eläkkeen perusteeksi laskettavaan edunjättäjän eläkkeeseen lisätään edunjättäjän eläkkeellä ollessaan ansaitsema eläke.

Jos edunjättäjä ei kuollessaan saanut 1 momentissa mainittua eläkettä, perhe-eläkkeen perusteeksi lasketaan eläke, jota edunjättäjä olisi saanut, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi kuolinpäivänään.

Jos edunjättäjä oli kuollessaan työkyvyttömyyseläkkeellä, johon ei sisällynyt 81 §:ssä tarkoitettua kertakorotusta, perhe-eläkkeen perusteeksi laskettavaan edunjättäjän työkyvyttömyyseläkkeeseen lisätään kertakorotus sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä edunjättäjän työkyvyttömyyseläke ja sen perusteella myönnetty perhe-eläke yhdessä ovat jatkuneet viisi kalenterivuotta. Jos edunjättäjä ei ollut kuollessaan eläkkeellä, kertakorotus lisätään perhe-eläkkeen perusteeksi laskettavaan edunjättäjän työkyvyttömyyseläkkeeseen sen kalenterivuoden alusta, johon mennessä perhe-eläke on jatkunut viisi kalenterivuotta. Kertakorotusprosentti määrätään 81 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla sen mukaan, mikä edunjättäjän ikä olisi korotushetkellä.

85 §

Lesken ja entisen puolison eläkkeen määrä

Leskeneläkkeen määrä on perhe-eläkkeen perusteesta, jollei 2 momentista tai 88–93 §:stä muuta johdu:

- 1) 6/12, jos edunsaajana on leski tai leski ja yksi lapsi;
- 2) 5/12, jos edunsaajana on leski ja kaksi lasta;
- 3) 3/12, jos edunsaajana on leski ja kolme lasta; sekä
- 4) 2/12, jos edunsaajana on leski ja neljä tai useampia lapsia.

Edunjättäjän entisen puolison perhe-eläkkeen suuruus määrätään siten, että sen osuus 1 momentin mukaisesti lasketusta les-

keneläkkeen määrästä on sama kuin mitä 60 prosenttia edunjättäjän entiselle puolisolleen maksamasta elatusavusta on 84 §:ssä tarkoitettu edunjättäjän eläkkeestä. Jos edunsaajana on myös leski, entisten puolisoitten perhe-eläkkeiden yhteismäärä on enintään puolet leskeneläkkeestä. Yhteismäärä vähennetään leskeneläkkeestä ja jaetaan entisten puolisoitten kesken elatusapujen suhteessa.

86 §

Lapseneläkkeen määrä

Lapseneläkkeiden yhteismäärä on perhe-eläkkeen perusteesta, jollei 92 tai 93 §:stä muuta johdu:

- 1) 4/12, jos lapsia on yksi;
- 2) 7/12, jos lapsia on kaksi;
- 3) 9/12, jos lapsia on kolme; sekä
- 4) 10/12, jos lapsia on neljä tai useampia.

Lapseneläkkeen yhteismäärä jaetaan tasan edunsaajina olevien lasten kesken.

87 §

Perhe-eläkkeen tarkistaminen

Perhe-eläkkeen määrä ja sen jakautuminen edunsaajien kesken tarkistetaan, kun edunsaajien lukumäärä muuttuu. Tarkistaminen tehdään muutosta seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Perhe-eläkkeen määrä tarkistetaan myös, kun perhe-eläkkeen perusteena olevaan työkyvyttömyyseläkkeeseen lisätään 84 §:n 3 momentin mukaisesti kertakorotus. Tällöin perhe-eläke tarkistetaan samasta ajankohdasta kuin kertakorotus lisätään.

88 §

Leskeneläkkeen vähentäminen

Lesken ansiotyön perusteella saamat työeläkelakeihin ja niihin rinnastettaviin lakeihin perustuvat eläkkeet vähentävät leskeneläkettä. Leskeneläkettä vähennettäessä lesken saamat eläkkeet otetaan huomioon vähentämättä niistä 92 ja 93 §:ssä tarkoitettuja ensisijaisia etuuksia ja lesken saama osa-

työkyvyttömyyseläke otetaan huomioon täyden työkyvyttömyyseläkkeen määräisenä. Lisäksi leskeneläkettä vähennettäessä otetaan huomioon edellä mainittua eläkettä vastaava etuus, joka maksetaan tai olisi maksettava leskelle ulkomailta tai Euroopan yhteisöjen toimielimen taikka kansainvälisen järjestön palveluksen perusteella.

Jos leski ei saa 1 momentissa tarkoitettua eläkettä, lesken työeläkkeenä pidetään kuitenkin sitä laskennallista eläkettä, joka leskelle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä (*lesken laskennallinen eläke*). Jos leski on työskennellyt ulkomailla tai Euroopan yhteisöjen toimielimen tai kansainvälisen järjestön palveluksessa, lesken työeläkkeenä pidetään sitä laskennallista eläkettä, joka leskelle olisi myönnetty, jos hänen ulkomailla, Euroopan yhteisöjen toimielimen tai kansainvälisen järjestön palvelukseen perustuvaan vakuutusaikaan luettava työskentelynsä olisi tämän lain alaista.

Jos eläkelaitos antaa lesken laskennallisen eläkkeen määrän julkisten alojen työeläkeläisten toimeenpanosta huolehtivalle eläkeläiselle julkisten alojen työeläkeläisten mukaisen leskeneläkkeen määräämistä varten, leskellä on oikeus pyynnöstä saada eläkeläiseltä päätös laskennallisen eläkkeensä määrästä.

89 §

Leskeneläkkeen vähentämisen ajankohta

Leskeneläkettä vähennetään edunjättäjän kuolemaa seuraavan seitsemännen kalenterikuukauden alusta. Kuitenkin, jos leski on edunjättäjän kuollessa täyttänyt 65 vuotta tai saa 88 §:n 1 momentissa tarkoitettua eläkettä, lesken eläkettä vähennetään edunjättäjän kuolemaa seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Jos edunjättäjän kuollessa hänen ja lesken kanssa samassa taloudessa asui lapsi tai lapsia, joilla on oikeus lapseneläkkeeseen edunjättäjän jälkeen, leskeneläkettä ei vähennetä

ennen kuin nuorin lapsista täyttää 18 vuotta. Tällöin lesken laskennallisena eläkkeenä pidetään sitä työkyvyttömyyseläkettä, joka hänelle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi nuorimman lapsen täyttäessä 18 vuotta.

90 §

Leskeneläkkeen vähennyksen peruste ja määrä

Leskeneläkettä vähennetään, jos lesken 88 §:ssä tarkoitetut työeläkkeet ylittävät eläkkeen vähennyksen perusteen. Eläkkeen vähennys on 50 prosenttia lesken 88 §:ssä tarkoitettujen työeläkkeiden ja eläkkeen vähennyksen perusteen erotuksesta. Eläkkeen vähennyksen peruste on:

1) 649,69 euroa kuukaudessa, jos edunjättäjän 84 §:n perusteella laskettu eläke ja muut työeläkkeet yhteensä ylittävät sanotun rahamäärän;

2) edunjättäjän 84 §:n perusteella lasketun eläkkeen ja muiden työeläkkeiden yhteismäärän suuruinen, jos näiden työeläkkeiden yhteismäärä ylittää 324,77 euroa ja on enintään 649,69 euroa;

3) 324,77 euroa, jos 1 kohdassa mainitut työeläkkeet yhteensä ovat enintään 324,77 euroa.

Eläkkeen vähentämisen perustetta määrätessä otetaan huomioon 1 momentin 1 ja 2 kohdassa mainittuja työeläkkeitä vastaava ulkomailta tai Euroopan yhteisöjen toimielimen tai kansainvälisen järjestön palveluksen perusteella maksettava etuus siten kuin 88 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään.

Jos leskellä on oikeus saada tämän lain mukaisen leskeneläkkeen lisäksi muun työeläkelain mukaista leskeneläkettä, tämän lain mukaisesta leskeneläkkeestä vähennetään määrä, joka on yhtä suuri osalla edellä tarkoitettua vähennyksestä kuin tämän lain mukainen leskeneläke on kaikista työeläkeläisten mukaisista leskeneläkkeistä.

Leskeneläkettä vähennettäessä leskeneläke muunnetaan 82 §:n mukaisella elinaikaker-toimella, joka on vahvistettu sille vuodelle, jona leskeneläkettä vähennetään.

91 §

Leskeneläkkeen vähentäminen erityistilan-teissa

Leskeneläkettä vähennettäessä otetaan lesken hakemuksesta työeläkkeiden asemesta huomioon hänen saamansa keskimääräiset ansiotulot ja niihin perustuvat etuudet sekä osatyökyvyttömyyseläke, jos:

1) leski ei saa omaan työhön perustuva työeläkettä tai jos leski saa osatyökyvyttömyyseläkettä;

2) leski on tehnyt asiasta hakemuksen viiden vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta tai silloin, kun leskeneläkettä vähennetään ensimmäisen kerran; ja

3) mainitut ansiotulot ja niihin perustuvat etuudet sekä osatyökyvyttömyyseläke, kun ansiotuloista otetaan huomioon 60 prosenttia, ovat yhteensä vähintään 25 prosenttia pienemmät kuin lesken 88 §:n mukaisesti määrätty eläke.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu keskimääräinen ansiotulo lasketaan lesken kuudelta kuukaudelta ennen hakemuksen tekemistä saamista ansioista ja eläkkeen vähentäminen 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tehdään aikaisintaan tämän takautuvan jakson alusta.

Leskeneläke tarkistetaan, kun lesken olosuhteissa tapahtuu sellainen muutos, jonka takia 1 momentissa tarkoitettut edellytykset eivät enää täyty. Lisäksi leskeneläke tarkistetaan, kun leskelle myönnetään työeläkelakien mukainen eläke muuna kuin osa-aika-eläkkeenä.

Leskeneläkettä tarkistettaessa käytetään samaa eläkkeen vähennyksen perustetta kuin leskeneläkettä ensimmäisen kerran vähennettäessä.

5 luku

Ensisijaisten etuuksien vähentäminen eläkkeestä

92 §

Eläkkeestä vähennettävät etuudet

Tämän lain mukaisesta eläkkeestä vähennetään työntekijän saama ensisijainen etuus ja perhe-eläkkeestä ensisijaista etuutta vastaava perhe-eläke tai korvaus. Ensisijaisia etuuksia ovat:

1) tapaturmavakuutuslain säännöksiin perustuva päiväraha tai tapaturmaeläke;

2) liikennevakuutuslain nojalla myönnetty omaan vammaan perustuva ansionmenetyskorvaus tai eläke;

3) tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain nojalla myönnetty ansionmenetyskorvaus;

4) liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain nojalla myönnetty ansionmenetyskorvaus;

5) sotilasvammalain (404/1948) nojalla myönnetty elinkorko; ja

6) sotilastapaturmalain nojalla myönnetty päiväraha tai tapaturmaeläke.

Jos työntekijällä on oikeus 1 momentissa mainittuun etuuteen, tämän lain mukaisena eläkkeenä maksetaan kaikkien työeläkkeiden yhteismäärän ja 1 momentissa mainitun etuuden erotuksesta yhtä suuri osa kuin tämän lain mukainen eläke on kaikista työeläkkeistä.

93 §

Ulkomailta saatavan etuuden vähentäminen

Ensisijaisena etuutena pidetään myös 92 §:n 1 momentissa tarkoitettua etuutta vastaavaa muusta valtiosta maksettavaa etuutta.

Jos työntekijän eläkettä määrättäessä otetaan huomioon tuleva aika kahden tai useamman EU- tai ETA- taikka sosiaaliturvasopimusmaan eläkelainsäädännön mukaan, tulevan ajan päällekkäisyys estetään siten, että tulevaa aikaa myönnetään tämän lain perusteella siinä suhteessa kuin työntekijän työeläkelakien mukainen vakuutus aika on kaik-

kien tulevan ajan myöntävien maiden vakuutusaikaan.

94 §

Ensisijaisen etuuden muutoksen vaikutus eläkkeen määrään

Jos eläkkeensaajalle myönnetään ensisijainen etuus tai jos ensisijaisen etuuden tai tämän lain mukaisen eläkkeen määrä muuttuu muutoin kuin indeksitarkistuksen vuoksi, eläkkeen määrä tarkistetaan. Eläkkeen määrä tarkistetaan myös, jos tämän lain mukaisesta eläkkeestä on vähennetty ensisijainen etuus ja eläkkeensaajalle myönnetään muu työeläke. Osatyökyvyttömyyseläkkeestä ei kuitenkaan vähennetä tapaturmavakuutuslain, liikennevakuutuslain tai sotilastapaturmalain mukaista päivärahaa tai ansionmenetyskorvausta, jos se on myönnetty osatyökyvyttömyyseläkkeen aikana sattuneen tapaturman tai liikennevahingon perusteella.

Perhe-eläkkeen määrä tarkistetaan, jos eläkkeensaajalle myönnetään ensisijaista etuutta vastaava perhe-eläke tai työeläkelakien mukainen perhe-eläke ja tämän lain mukaisesta perhe-eläkkeestä on vähennetty ensisijainen etuus.

Eläke tarkistetaan siitä ajankohdasta, josta 1 momentissa tarkoitettu etuus myönnetään tai josta etuuden tai tämän lain mukaisen eläkkeen määrä muuttuu. Jos eläkkeensaajalle myönnetään 93 §:n 1 momentissa tarkoitettu etuus ulkomailta tai sen määrä muuttuu, eläkkeen määrä tarkistetaan sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jonka aikana eläkelaitos saa tiedon tällaisen etuuden myöntämisestä tai muuttumisesta.

Eläkkeen määrää ei tarkisteta, jos ensisijainen etuus myönnetään tai sen määrä muuttuu enintään neljän kuukauden ajaksi etuuden alkamisesta tai sen muuttumisesta laskettuna.

95 §

Takautumisoikeus

Tämän lain mukainen eläke voidaan maksaa vähentämättömänä, kunnes ensisijaisen etuuden määrä on lopullisesti ratkaistu. Eläkkeensaajan oikeus ensisijaiseen etuuteen siir-

tyy eläkelaitokselle siltä osin kuin etuus olisi vähentänyt eläkettä.

6 luku

Palkka- ja hintatason muutosten huomioon ottaminen

96 §

Ansiorajojen, rahamäärien ja vuosiansioiden tarkistaminen palkkakertoimella

Tässä laissa säädetty ansiorajat, rahamäärät ja rajamäärät tarkistetaan vuosittain tammikuun alusta lukien kertoimella (*palkkakerroin*), jossa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,8 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,2.

Eläkettä laskettaessa vuosiansiot tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Tämän lain ansiorajat, rahamäärät ja rajamäärät vastaavat 1 momentissa tarkoitettua palkkakertoimen arvoa yksi (1,000) vuonna 2004.

97 §

Palkkakertoimen määräytyminen

Palkkakertoimen perusteena käytetään Tilastokeskuksen laskemien ansiotasojen ja kuluttajahintaindeksin vuotuisia muutoksia edellisen kalenterivuoden kolmannella vuosineljänneksellä. Palkkakerrointa määrättäessä palkkatason muutoksesta vähennetään määrä, joka vastaa 153 §:n ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua työntekijän työeläkevakuutusmaksun muutosta edeltävän kalenterivuoden alussa.

98 §

Eläkkeiden indeksitarkistus

Maksussa oleva eläke tarkistetaan vuosittain tammikuun alusta lukien indeksillä (*työeläkeindeksi*), jota laskettaessa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,2 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,8.

99 §

Työeläkeindeksin määräytyminen

Työeläkeindeksin perusteena käytetään Tilastokeskuksen laskemien ansiotasojen ja kulutajahintaindeksin vuotuisia muutoksia edellisen kalenterivuoden kolmannella vuosineljänneksellä. Indeksia määrättäessä palkkatason muutoksesta vähennetään määrä, joka vastaa 153 §:n ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua työntekijän työeläkevakuutusmaksun muutosta edeltävän kalenterivuoden alussa.

100 §

Palkkakertoimen ja työeläkeindeksin vahvistaminen

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vahvistaa asetuksella palkkakertoimen ja työeläkeindeksin kullekin kalenterivuodelle viimeistään kaksi kuukautta ennen sen kalenterivuoden alkua, josta niitä sovelletaan.

7 luku

Eläkkeen hakeminen ja päätökset

101 §

Eläkehakemus

Eläkettä on haettava eläkelaitokselta Eläketurvakeskuksen sitä varten vahvistamalla lomakkeella. Hakemukseen on liitettävä eläkeasian ratkaisemiseksi tarvittava selvitys.

Tarkemmat säännökset eläkkeen hakemiseen tarvittavista lomakkeista annetaan valtioneuvoston asetuksella.

102 §

Työkyvyttömyyseläkkeen hakijan terveydentilaselvitys

Työkyvyttömyyseläkkeen hakijan on toi-

mitettava eläkelaitokselle terveydentilastaan laadittu lääkärinlausunto, joka sisältää hoito- tai kuntoutussuunnitelman. Eläkelaitos voi kuitenkin hyväksyä muunkinlaisen lääkärinlausunnon tai sitä vastaavan selvityksen. Eläkelaitos voi myös omalla kustannuksellaan hankkia lääkärinlausunnon, jos hakija on hoidettavana sairaalassa tai siihen on muu erityinen syy.

Työkyvyttömyyseläkkeen hakija on velvollinen eläkelaitoksen osoituksesta käymään työkyvyn heikentymisen selvittämistä varten tutkittavana eläkelaitoksen nimeämän laillistetun lääkärin luona tai eläkelaitoksen osoittamassa kuntoutus- tai tutkimuslaitoksessa. Jos hakija ilman hyväksyttävää syytä kieltäytyy tutkimuksesta, eläkehakemus voidaan ratkaista eläkelaitoksen käytettävissä olevan selvityksen nojalla.

Eläkelaitos on velvollinen korvaamaan työkyvyttömyyseläkkeenhakijalle 2 momentissa tarkoitettua tutkimuksesta ja mahdollisista matkoista aiheutuvat kohtuulliset kustannukset.

103 §

Eläkkeen hakeminen työntekijän puolesta

Jos työntekijä ei itse pysty hakemaan eläkettä tai muutoin hoitamaan eläkettään koskevia asioita iän, vamman, sairauden tai muun syyn takia eikä hänellä ole edunvalvojaa, eläkelaitoksen hyväksymä työntekijän lähiomainen tai työntekijästä huolehtinut henkilö voi hakea työntekijän puolesta eläkettä ja muutoinkin käyttää puhevaltaa hänen puolestaan tämän lain mukaista eläkettä koskevassa asiassa.

104 §

Eläkehakemuksen vireilletulo

Eläkehakemus katsotaan tehdyksi sinä päivänä, jona se on saapunut 3 §:ssä mainituissa laeissa tarkoitettulle eläkelaitokselle tai Eläketurvakeskukselle tai eläkelaitoksen tai Eläketurvakeskuksen sitä varten valtuuttamalle

asiamiehelle.

105 §

Päätös ja sen tiedoksianto

Oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen ja eläkkeen määrä ratkaistaan eläkelaitoksen antamalla päätöksellä. Toimivaltaisen eläkelaitoksen on ratkaistava eläkehakemus viipymättä, kun se on saanut tarpeelliset selvitykset.

Eläkelaitos ja Eläketurvakeskus antavat päätöksensä tiedoksi kirjeellä lähettämällä sen vastaanottajalle hänen ilmoittamaansa osoitteeseen.

Tarkemmat säännökset eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen päätöksestä ja päätöksen allekirjoittamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

106 §

Työskentelyä vain yksityisten alojen työeläkelakien mukaisilla aloilla

Työntekijän eläkehakemuksen käsittelee ja ratkaisee se eläkelaitos, jossa työntekijän eläketurva oli järjestetty eläketapahtumahetkellä tai viimeksi ennen eläketapahtumaa. Tämä eläkelaitos (*yksityisten alojen eläkelaitos*) maksaa myös muiden yksityisten alojen eläkelakien mukaisen eläkkeen ja hoitaa eläkkeeseen liittyvät eläkelaitoksen muut tehtävät. Lisäksi tämä eläkelaitos ratkaisee 74 §:ssä mainitun palkatoman ajan perusteella karttuneen eläkkeen sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmevuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain mukaan karttuneen etuuden.

Jos eläkettä määrättäessä otetaan huomioon tuleva aika, 1 momentissa tarkoitetut tehtävät hoitaa se eläkelaitos, jossa työntekijän eläketurva oli järjestetty eläketapahtumavuotta edeltävän kalenterivuoden lopussa tai viimeksi sitä ennen.

107 §

Työskentelyä sekä yksityisten että julkisten alojen työeläkelakien mukaisilla aloilla

Jos työntekijä on kuulunut sekä yksityisten alojen työeläkelain että 3 §:n 2 momentin 1, 2, 3 tai 5 kohdassa tarkoitetun lain mukaiseen eläketurvaan ja jos hänellä eläketapahtumahetkellä tai viimeksi ennen eläketapahtumaa oli järjestettynä eläketurva yksityisten alojen eläkelaitoksessa, tämä eläkelaitos (*viimeinen eläkelaitos*):

1) antaa omasta 106 §:n mukaisesta päätöksestään sekä edellä mainittujen julkisten alojen työeläkelakien mukaisesta eläketurvasta ja vastaavasta perhe-eläketurvasta huolehtivien eläkelaitosten (*julkisten alojen eläkelaitos*) päätöksistä päätösyhdistelmän, ja

2) maksaa päätösyhdistelmän mukaiset eläkkeet ja hoitaa eläkkeisiin liittyvät muut tehtävät.

Jos työntekijän eläketurva oli eläketapahtumahetkellä tai viimeksi ennen eläketapahtumaa järjestetty julkisten alojen eläkelaitoksessa, tämä hoitaa viimeisenä eläkelaitoksena 1 momentissa tarkoitetut tehtävät myös yksityisten alojen eläkelakien mukaisen eläketurvan osalta.

Jos eläkettä määrättäessä otetaan huomioon tuleva aika, 1 momentissa tarkoitetut tehtävät viimeisenä eläkelaitoksena hoitaa se yksityisten tai julkisten alojen eläkelaitos, jossa työntekijän eläketurva oli järjestetty eläketapahtumavuotta edeltävän kalenterivuoden lopussa tai viimeksi sitä ennen.

Mitä 1, 2 ja 3 momentissa säädetään viimeisestä eläkelaitoksesta, ei sovelleta työkyvyttömyyseläkkeeseen, jos työntekijän eläketurva on järjestetty eläketapahtumavuotta edeltävän kalenterivuoden lopussa tai viimeksi sitä ennen julkisten alojen eläkelaitoksessa ja työntekijällä on tämän lain ja merimieseläkelain mukaisia ansioita yhteensä vähintään 12 566,70 euroa eläketapahtumavuotta edeltäneen kahden kalenterivuoden aikana.

Jos osa-aikaeläke myönnetään samanaikaisesti sekä yksityisten että julkisten alojen eläkelain mukaisena, eläkkeen myöntävät yksityisten alojen eläkelaitos ja julkisten alojen eläkelaitokset erikseen.

108 §

Neuvotteluvollisuus

Viimeisenä eläkelaitoksena toimivan julkisten alojen eläkelaitoksen on ennen päätöstään pyydettävä yksityisten alojen eläkelaitoksen arvio työntekijän työkyvystä, jos yksityisten alojen eläkelaitoksen eläkkeen määrä kuukaudessa ylittää 688,02 euroa ja julkisten alojen eläkelaitos viimeisenä eläkelaitoksena ratkaisee työntekijän oikeuden työkyvyttömyyseläkkeeseen:

1) valtion eläkelain 9 §:n 1 momentin a tai b kohdan;

2) kunnallisen eläkelain 24 §:n 1 momentin 1 kohdan;

3) evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain edellä 1 kohdan säännöksiä vastaavien säännösten; tai

4) Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 13 §:n edellä 1 kohdan säännöksiä vastaavien säännösten nojalla

Jos yksityisten alojen eläkelaitos ja viimeinen eläkelaitos ovat tällöin eri mieltä työntekijän työkyvyn arvioinnista, ne ratkaisevat eläkeasian erikseen.

109 §

Eläkettä maksava eläkelaitos viimeisenä eläkelaitoksena

Eläkkeensaajalle vanhuus-, työkyvyttömyys- tai osa-aikaeläkettä maksavaa yksityisten tai julkisten alojen eläkelaitosta pidetään viimeisenä eläkelaitoksena silloinkin, kun eläkkeensaajalle myönnetään vanhuuseläke. Eläkkeensaajalle osa-aikaeläkettä tai työkyvyttömyyseläkettä maksavaa eläkelaitosta pidetään viimeisenä eläkelaitoksena myös silloin, kun eläkkeensaajalle myönnetään työkyvyttömyyseläke, jollei 107 §:n 4 momentista muuta johdu.

Jos yksityisten alojen eläkelaitoksesta osa-aikaeläkettä saavan työntekijän osa-aikatyö on vakuutettu muussa yksityisten alojen eläkelaitoksessa kuin osa-aikaeläkettä maksavassa eläkelaitoksessa, työkyvyttömyyseläkeasian käsittelee se eläkelaitos, jossa osa-aikatyö on vakuutettu.

110 §

Sopimismahdollisuus

Eläkelaitokset voivat sopia, että viimeisen eläkelaitoksen järjestelyä noudatetaan myös 107 §:n 4 tai 5 momentissa tarkoitettussa tilanteessa tai muussa tilanteessa, jossa sitä ei lain säännöksen mukaan olisi noudatettava. Eläkkeenhakijalle on tällöin ilmoitettava, missä eläkelaitoksessa hänen eläkeasiansa hoidetaan.

111 §

Eläketurvakeskuksen ratkaisovalta ja tarkemmat säännökset

Jos syntyy epäselvyyttä siitä, mikä eläkelaitos on toimivaltainen käsittelemään eläkehakemuksen, Eläketurvakeskus ratkaisee asian eläkelaitoksen pyynnöstä. Eläketurvakeskuksen tässä asiassa antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

Jos työntekijällä ei ole työeläkelakien alaisista työskentelyä, Eläketurvakeskus ratkaisee eläkehakemuksen.

Edellä 106, 107 ja 109 §:ssä säädetyistä toimivaltaisesta eläkelaitoksesta ja sen tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

8 luku

Eläkkeen maksaminen, viivästyskorotus ja takaisinperintä

112 §

Eläkkeen maksaminen

Eläke maksetaan eläkkeensaajalle, jollei tässä luvussa muuta säädetä.

Eläke maksetaan kuukausittain siten, että eläke on eläkepäätöksessä ilmoitettuna eräpäivänä nostettavissa eläkkeensaajan ilmoitamalta tililtä Suomessa toimivassa rahalaitoksessa. Eläke voidaan maksaa myös eläkkeensaajan ulkomailla olevalle tilille.

113 §

Maksamisen alkaminen, päättäminen, keskeyttäminen ja lakkauttaminen

Eläkettä aletaan maksaa sitä seuraavan kalenterikuukauden alusta, jona oikeus eläkkeen saamiseen on syntynyt, ellei 3 luvun säännöksistä muuta johdu. Eläkettä maksetaan sen kalenterikuukauden loppuun, jonka aikana oikeus eläkkeen saamiseen on lakanut.

Jos eläkelaitoksella on syytä epäillä, että eläkkeensaaja ei enää täytä eläkkeen saamisen edellytyksiä, eläkelaitos voi keskeyttää eläkkeen maksamisen. Edellytyksenä on, että eläkelaitos on pyytänyt eläkkeensaajalta selvityksen eläkkeen määrään tai eläkeoikeuteen liittyvistä seikoista, mutta eläkkeensaaja ei tällaista selvitystä eläkelaitoksen ilmoittamassa kohtuullisessa ajassa esitä.

Jos eläkkeensaajan kuolemasta ei voida esittää selvitystä, mutta on todennäköistä, että hän on kuollut hukkumisen, muun onnettomuuden tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi, eläkelaitos voi lakkauttaa eläkkeen eläkkeensaajan katoamispäivään.

114 §

Eläke kertasuorituksena

Jos vanhuuseläke, perhe-eläke tai täysi työkyvyttömyyseläke on ennen 92–94 §:n mukaisen ensisijaisen etuuden vähentämistä pienempi kuin 20 euroa kuukaudessa, eläkelaitos voi maksaa sen kertasuorituksena.

Kun 1 momentissa tarkoitettuna eläkkeen määrä on vähintään 20 euroa, mutta enintään 50 euroa kuukaudessa, eläkelaitos voi maksaa eläkkeen kertasuorituksena, jos eläkkeensaajalle on ilmoitettu eläkkeen maksamisesta kertasuorituksena eikä eläkkeensaaja ole vastustanut sitä eläkelaitoksen ilmoittamassa kohtuullisessa ajassa.

Toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen kertasuoritus sisältää myös sen jälkeä myönnettävän vanhuuseläkkeen.

Kun työkyvyttömyyseläke maksetaan kertasuorituksena, takautuvaa eläkettä ei makse-

ta sairausvakuutusrahastolle.

Kun eläke maksetaan viimeisen eläkelaitoksen järjestelyn mukaisesti 107 §:ssä tarkoitettulla päätösyhdistelmällä, 1 ja 2 momentissa tarkoitettuna eläkkeen määrällä tarkoitetaan päätösyhdistelmään sisältyvien eläkkeiden yhteismäärää.

Sosiaali- ja terveysministeriö antaa Eläketurvakeskuksen esityksestä asetuksella kertasuorituskertoimet, jotka tulee määrätä vakuutusmatemaattisten perusteiden mukaan.

115 §

Viivästyskorotus

Jos tämän lain mukaisen eläkkeen maksaminen viivästyy, eläkelaitoksen on maksettava viivästynyt eläke viivästysajalta korotettuna. Eläkkeen korotus on vuotta kohden laskettuna korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuna korkokannan mukainen. Velvollisuus maksaa eläke korotettuna koskee myös niitä eläkkeitä, jotka eläkelaitos maksaa 107 §:n mukaisena viimeisenä eläkelaitoksena.

Velvollisuus maksaa eläke 1 momentin mukaan korotettuna ei koske sitä osaa eläkkeestä, joka maksetaan toiselle lakisääteistä vakuutusta harjoittavalle vakuutus- tai eläkelaitokselle tai Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle tämän takautumisvaatimuksen vuoksi.

Viivästyskorotusta ei makseta, jos sen määrä on pienempi kuin 5,39 euroa.

116 §

Aika, jolta viivästyskorotus lasketaan

Eläkkeen korotus lasketaan viivästysajan jokaiselta päivältä, ei kuitenkaan ennen kuin kolme kuukautta on kulunut sen kalenterikuukauden päättymisestä, jonka aikana työntekijä on esittänyt eläkelaitokselle vaatimuksensa sekä eläkkeen perustetta koskevan sellaisen selvityksen, joka häneltä voidaan kohtuudella vaatia ottaen huomioon myös eläkelaitoksen mahdollisuudet hankkia selvitys. Viivästyskorotus lasketaan eräpäivästä saman päätöksen perusteella myöhemmin maksettavalle eläke-erälle.

Jos eläkkeen maksaminen viivästyy eläkkeensaajasta johtuvasta syystä, eläkelaitos ei ole velvollinen maksamaan eläkettä korotettuna pidemmältä ajalta kuin siitä päivästä, jona eläkelaitos on saanut tietää esteen lakkaamisesta.

Jos eläkkeen maksaminen viivästyy lain säännöksen tai maksuliikenteen keskeytyksen tai muun sen kaltaisen yleisen esteen takia, eläkelaitos ei ole velvollinen maksamaan eläkettä korotettuna tällaisen esteen aiheuttamalta viivästysajalta.

117 §

Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen työnantajalle tai sairauskassalle

Jos eläkelaitos on myöntänyt työntekijälle takautuvasti työkyvyttömyyseläkkeen ja työnantaja on maksanut hänelle samalta ajalta sairausajan palkkaa, eläke maksetaan tältä ajalta hakemuksesta työnantajalle enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä. Vakuutuskassalaissa tarkoitetun sairauskassan maksama täydennyspäiväraha vastaa työnantajan maksamaa palkkaa, ja eläke maksetaan hakemuksesta sairauskassalle samoin kuin työnantajalle.

Jos työntekijälle on myönnetty työkyvyttömyyseläkkeen sijasta vanhuuseläke 52 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla takautuvasti 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta ja työnantaja on maksanut hänelle samalta ajalta sairausajan palkkaa, eläke maksetaan työkyvyttömyysajalta hakemuksesta työnantajalle enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä.

Jos eläkelaitos on myöntänyt työntekijälle takautuvasti työkyvyttömyyseläkkeen tai 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa vanhuuseläkkeen ja työnantaja on maksanut hänelle samalta ajalta sairausajan palkan sijasta irtisanomisajan palkkaa, eläke maksetaan tältä ajalta hakemuksesta työnantajalle enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä.

Jos työnantaja maksaa työntekijälle palkkaa samalta ajalta, jolta työntekijä saa kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta, kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläke siihen liittyvine kuntoutuskorotuksineen maksetaan tältä

ajalta hakemuksesta työnantajalle enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä.

Eläkettä, kuntoutusrahaa tai kuntoutuskorotusta ei makseta työnantajalle tai sairauskassalle siltä osin kuin se on 118 §:n perusteella maksettava sairausvakuutusrahastolle eikä silloin, kun työnantaja tai sairauskassa on saanut korvauksen maksamastaan palkasta muun lain mukaan.

118 §

Eläkkeen ja kuntoutusetuuden maksaminen sairausvakuutusrahastolle

Jos työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään vanhuuseläke, vanhuuseläke maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua sairauspäivärahaa.

Jos täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti 41 §:n 1 momentissa tarkoitetun ensisijaisuusajan jälkeen ja samalta ajalta on maksettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, työkyvyttömyyseläke maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa.

Jos kuntoutusraha tai -korotus myönnetään takautuvasti samalle ajalle, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, kuntoutusraha ja kuntoutuskorotus maksetaan sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin ne vastaavat määrältään samalta ajalta maksettua sairausvakuutuslain mukaisista päivärahaa.

119 §

Eläkkeen maksaminen kunnalle tai sosiaalihuoltolain mukaiselle toimielimelle

Jos työntekijä on saanut toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 23 §:ssä tarkoitetun toimeentulotukea enakkona, eläkelaitoksen on maksettava samalta ajalta takautuvasti myönnettävä eläke tai osa siitä jo annetun toimeentulotuen korvaamiseksi sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitetulle toimielimelle tämän vaatimuksesta.

Jos kunta tai kuntayhtymä on järjestänyt

eläkkeeseen oikeutetulle laitoshoidon tai -huoltoa tai perhehoitoa, eläkelaitoksen on kunnan tai kuntayhtymän vaatimuksesta maksettava eläke laitoshoidon, -huollon tai perhehoidon ajalta kunnalle tai kuntayhtymälle käytettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusta annetun lain (734/1992) 14 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

120 §

Eläkkeen maksaminen Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle

Jos työntekijä on väliaikaisesti saanut Kansaneläkelaitoksen maksamaa eläkettä kansaneläkelain 70 §:n mukaan tai edellä mainittua eläkettä ja eläkkeensaajien asumistukilain (591/1978) 1 §:n mukaista asumistukea samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään muutoksenhaun perusteella tämän lain mukainen eläke takautuvasti, eläkelaitoksen on maksettava takautuva eläke Kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta sille siltä osin kuin se vastaa määrältään Kansaneläkelaitoksen samalta ajalta liikaa maksaman etuuden määrää.

Eläkelaitos voi maksaa takautuvasti myöntämänsä eläkkeen 1 momentissa säädetyllä tavalla Kansaneläkelaitokselle myös silloin, kun eläkelaitos:

- 1) jatkaa muutoksenhaun perusteella myönnettyä kuntoutustukea;
- 2) myöntää edunsaajalle tämän lain mukaisen perhe-eläkkeen;
- 3) oikaisee 139 §:n mukaisesti aikaisemman päätöksen;
- 4) tarkistaa muutoin myönnetyn eläkkeen määrän; tai
- 5) myöntää oikaisupäätöksen jälkeen kuntoutustuella jatkoa.

Eläkettä ei kuitenkaan makseta Kansaneläkelaitokselle sen liikaa maksaman asumistuen korvaamiseksi, jos samalla ei makseta takautuvaa eläkettä Kansaneläkelaitoksen liikaa maksaman eläkkeen korvaamiseksi.

Jos työntekijä on saanut työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea tai koulutuspäivärahaa tai julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaista koulutustukea samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään eläkettä takautuvasti, eläkelaitoksen on työttömyyskassan tai Kansan-

eläkelaitoksen vaatimuksesta maksettava takautuvasti maksettava eläke työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea, koulutustukea tai koulutuspäivärahaa.

Jos työntekijä on saanut opintotukilain (65/1994) mukaista opintorahaa, aikuisopintorahaa tai asumislisää samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti muuta kuin osatyökyvyttömyyseläkettä, eläkelaitoksen on Kansaneläkelaitoksen vaatimuksesta maksettava takautuvasti maksettava eläke Kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se vastaa määrältään samalta ajalta maksettua opintotukea.

121 §

Määräaika maksuvaatimuksen esittämiseksi

Eläke maksetaan 117–120 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa sairausvakuutusrahastolle, työnantajalle, sairauskassalle, kunnalle, kuntayhtymälle, sosiaalihuollon toimielimelle, Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle vain sillä edellytyksellä, että eläkkeen maksamista koskeva vaatimus on tehty eläkelaitokselle vähintään kaksi viikkoa ennen maksupäivää.

122 §

Eläkkeen maksaminen sosiaalihuoltolain mukaiselle toimielimelle suostumuksen perusteella

Eläkelaitos voi eläkkeensaajan suostumuksella päättää, että tämän lain mukainen eläke maksetaan eläkkeen saajan asuinkunnan sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle niin, että se käytetään eläkkeensaajan ja sellaisen henkilön huoltoon, jonka eläkkeensaaja on toimeentulotuesta annetun lain 2 §:n mukaan velvollinen huolehtimaan. Edellytyksenä on, ettei eläkkeen maksamista sen saajalle itselleen voida pitää tarkoituksenmukaisena hänen elämäntapojensa, sairautensa tai muun erityisen syyn vuoksi eikä hänelle ole määrätty edunvalvojaa.

Esityksen eläkkeen maksamisesta sosiaali- huoltolaisissa tarkoitettulle toimielimelle voi tehdä eläkkeensaaja, hänen puolisonsa, muu omaisensa tai henkilö, joka pääasiallisesti huolehtii hänestä tai kunnan asianomainen toimielin.

Eläkettä ei saa käyttää vastoin eläkkeensaajan suostumusta muuhun kuin sen kuukauden aikana annettavaan huoltoon, jolta eläke on maksettu.

123 §

Takautuvan eläkkeen maksamisjärjestys

Jos eläke on maksettava muulle kuin eläkkeensaajalle itselleen tämän tai muun lain perusteella, ja kahdella tai useammalla viranomaisella, kunnalla, laitoksella tai toimielimellä taikka muulla taholla on oikeus siihen, eläke maksetaan seuraavassa järjestyksessä:

- 1) sairausvakuutusrahastolle 118 §:n mukaan;
- 2) eläkelaitokselle yrittäjien eläkelain 12 §:n 6 momentin mukaan tai maatalousyrittäjien eläkelaitokselle maatalousyrittäjien eläkelain 12 §:n 5 momentin mukaan makSAMATTOMINA vakuutusmaksuina;
- 3) eläkelaitokselle aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperintänä 126 §:n mukaan;
- 4) työnantajalle tai sairauskassalle 117 §:n mukaan;
- 5) työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle 120 §:n 2 momentin mukaan;
- 6) Kansaneläkelaitokselle 120 §:n 1 momentin mukaan;
- 7) sosiaalihuoltolain mukaiselle toimieli- melle 119 §:n 1 momentin mukaan;
- 8) kunnalle tai kuntayhtymälle 119 §:n 2 momentin mukaan;
- 9) Kansaneläkelaitokselle 120 §:n 3 mo- mentin mukaan;
- 10) Potilasvakuutuskeskukselle potilasva- hinkolain (585/1986) 9 §:n mukaan,
- 11) EU- tai ETA-maan laitokselle ja Sveit- sille eläkkeen aiheeton maksu EY:n sosiaali- turva-asetuksen täytäntöönpanosta annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 574/72 111 artiklan 1 kohdan mukaan;
- 12) ulosottoviranomaiselle ulosottolain

(37/1895) 4 luvun 7 §:n mukaan;

13) EU- tai ETA-maan laitokselle ja Sveit- sille muun etuuden kuin eläkkeen aiheeton maksu EY:n sosiaaliturva-asetuksen täytän- töönpanosta annetun neuvoston asetuksen (ETY) 111 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaan;

14) sosiaaliturvasopimusten mukaisille so- siaaliturvasopimusmaiden laitokselle eläk- keen ja muun etuuden aiheeton maksu sosi- aaliturvasopimuksen määräysten mukaan; sekä

15) sosiaalihuoltolain mukaiselle toimieli- melle 122 §:n mukaan.

124 §

Eläkkeen siirtäminen tai panttaaminen

Eläkettä ei saa siirtää toiselle henkilölle. Eläkkeen panttaamista tarkoittava sopimus on mitätön.

Tämän lain mukaan maksettavaa kustan- nusten korvausta ei saa ulosmitata.

125 §

Eläkkeen vanhentuminen

Oikeus saada eläkettä vanhentuu viiden vuoden kuluttua siitä päivästä lukien, jona eläke olisi pitänyt maksaa, jollei vanhentu- mista ole sitä ennen katkaistu. Vanhentumi- sen katkaisemisesta alkaa kulua uusi viiden vuoden vanhentumisaika. Vanhentuminen katkeaa siten kuin velan vanhentumisesta an- netun lain (728/2003) 10 tai 11 §:ssä sääde- tään. Vanhentumisaika voi pidentyä siten kuin velan vanhentumisesta annetun lain 11 §:n 3 momentissa säädetään.

126 §

Aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisin- perintä

Jos eläkettä on maksettu enemmän kuin mihin sen saajalla on oikeus, eläkelaitoksen on perittävä aiheettomasti maksettu eläke ta- kaisin.

Eläkelaitos voi luopua aiheettomasti mak- setun eläkkeen takaisinperimisestä kokonaan tai osittain, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi

eikä eläkkeen maksaminen ole johtunut eläkkeen saajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä. Eläkelaitos voi luopua aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperimisestä myös silloin, kun takaisin perittävä määrä on vähäinen.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös silloin, kun eläkelaitos on yksityisten alojen eläkelaitoksena tai 107 §:ssä tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitoksena toimiessaan maksanut yksityisten alojen eläkelakien mukaista eläkettä aiheettomasti. Jos viimeinen eläkelaitos on maksanut aiheettomasti julkisten alojen eläkelakien mukaista eläkettä, takaisinperinnästä päättää asianomainen julkisten alojen eläkelaitos siten kuin sitä koskevassa laissa säädetään. Viimeinen eläkelaitos antaa takaisin perittävistä eläkkeistä päätösyhdistelmän ja perii takaisin perittävän määrän.

Eläkelaitoksen on perittävä aiheettomasti maksettu eläke takaisin viiden vuoden kuluessa sen maksupäivästä lukien. Takaisinperintäpäätöksellä vahvistettu saatava vanhentuu viiden vuoden kuluttua päätöksen antamisesta, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Takaisinperintäpäätöksellä vahvistetun saatavan vanhentuminen katkeaa siten kuin velan vanhentumisesta annetun lain 10 tai 11 §:ssä säädetään. Vanhentumisajan katkaisemisesta alkaa kulua uusi viiden vuoden vanhentumisaika. Viiden vuoden vanhentumisaika voi pidentyä siten kuin velan vanhentumisesta annetun lain 11 §:n 3 momentissa säädetään.

127 §

Aiheettomasti maksetun eläkkeen kuittaus

Eläkelaitos voi periä aiheettomasti maksamansa eläkkeen myös kuittaamalla sen vastaisuudessa maksettavista eläke-eristä. Ilman eläkkeensaajan suostumusta kulloinkin maksettavasta eläke-erästä saa vähentää enintään kuudesosan siitä eläke-erän osasta, joka jää jäljelle sen jälkeen, kun eläke-erästä on toimitettu ennakkoperintälain (1118/1996) mukainen ennakkopidätys tai peritty lähdevero rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain (627/1978) nojalla.

Jos 107 §:ssä tarkoitettu viimeinen eläkelaitos perii takaisinperittävän määrän kuittaamalla, 1 momentissa tarkoitettuna eläke-eränä pidetään viimeisen eläkelaitoksen maksettavana olevien eläke-erien yhteismäärää.

9 luku

Muutoksenhaku

128 §

Muutoksen hakeminen

Muutoksenhakua varten on työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta ja vakuutus-oikeus. Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta ja sen jäsenistä säädetään laissa työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta (xx/xx) ja vakuutus-oikeudesta vakuutus-oikeuslaissa (132/2003). Valtioneuvosto nimittää sosiaali- ja terveysministeriön esityksestä enintään viideksi vuodeksi kerrallaan työeläkeasioiden muutoksenhakulautakuntaan työelämän ja työmarkkinoiden olosuhteita tuntevia jäseniä, joista vähintään neljä on määrättävä työnantajyhdistysten edustavimpien keskusjärjestöjen ja vähintään neljä työntekijäin ja toimihenkilöiden ammattiyhdistysten edustavimpien keskusjärjestöjen ehdotuksesta.

Asianosainen, joka ei tyydy eläkelaitoksen tai Eläketurvakeskuksen tämän lain perusteella antamaan päätökseen tai ennakkopäätökseen, saa hakea siihen muutosta työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalta kirjallisella valituksella.

Asianosainen, joka ei tyydy työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan muutoksenhakuasiassa antamaan päätökseen, saa hakea siihen muutosta vakuutus-oikeudelta kirjallisella valituksella.

Eläkelaitoksen päätökseen, joka koskee 26 §:ssä tarkoitettua ammatillisen kuntoutuksen sisältöä tai 31 §:ssä tarkoitettua kuntoutusavustusta, ja Eläketurvakeskuksen 111 §:n 1 momentin perusteella antamaan päätökseen viimeisestä eläkelaitoksesta, ei saa hakea muutosta valittamalla.

129 §

Muutoksen hakeminen viimeisen eläkelaitoksen päätösyhdistelmään ja EU-päätösten yhteenvetoon

Eläkelaitoksen 107 §:ssä tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitoksena antamaan päätösyhdistelmään sovelletaan, mitä tässä luvussa säädetään päätöksestä. Kun eläkelaitoksen päätös sisältyy 107 §:n 2 momentissa tarkoitettujen julkisten alojen eläkelaitoksen viimeisenä eläkelaitoksena antamaan päätösyhdistelmään, siihen haetaan muutosta ja valitusasia käsitellään siten kuin julkisten alojen eläkelaeissa säädetään.

Asianosainen, joka on ollut vakuutettuna kahdessa tai useammassa EU-maassa ja joka ei tyydy eläkelaitoksen tämän lain nojalla antamaan päätökseen, voi hakea siihen muutosta saatuaan EY:n sosiaaliturva-asetuksen täytäntöönpanosta annetun neuvoston asetuksen (ETY) 48 artiklassa tarkoitettua yhteenvetoon, johon on liitetty kaikkien EU-maiden päätökset. Työkyvyttömyyseläkkeen saamisen edellytyksiä koskevaan eläkelaitoksen päätökseen haetaan kuitenkin muutosta siten kuin tässä laissa säädetään.

130 §

Muutoksenhaku aika

Muutoksenhaku aika on 30 päivää siitä päivästä lukien, jona asianosainen on saanut tiedon eläkelaitoksen, Eläketurvakeskuksen tai työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksestä. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen päivän jälkeen, jona päätös on postitettu hänen ilmoittamaansa osoitteeseen, jos muutoksenhaun yhteydessä ei muuta näytetä.

131 §

Perustevalitus maksuunpanosta

Asianosainen saa tehdä maksuunpanoa koskevan perustevalituksen, jos hän katsoo, että eläkelaitoksen tai Eläketurvakeskuksen tämän lain perusteella määräämä maksuun-

pano tai työnantajan 152 tai 154 § perusteella tekemä työntekijän työeläkevakuutusmaksun pidätys on ollut lain tai sopimuksen vastainen. Perustevalitus on tehtävä kirjallisesti ja se on toimitettava työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle viimeistään kahden vuoden kuluessa sitä seuraavan vuoden alusta lukien, jona saaminen on määrätty tai maksuunpantu.

Jos perustevalitus tehdään ulosmittauksen takia, on lisäksi voimassa, mitä verojen ja maksujen perimisestä ulosottoimin annetussa laissa (367/1961) säädetään perustevalituksesta.

132 §

Valituskirjelmän jättöpaikka

Asianosaisen on toimitettava valituskirjelmä muutoksenhakuajassa valituksenalaisen päätöksen tehneelle eläkelaitokselle. Jos muutosta haetaan Eläketurvakeskuksen antamaan päätökseen, valituskirjelmä on toimitettava Eläketurvakeskukselle. Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksestä tehty valituskirjelmä on toimitettava asiaa päätöksen antaneelle eläkelaitokselle tai Eläketurvakeskukselle.

133 §

Päätöksen oikaisu muutoksenhaun yhteydessä

Valituksenalaisen päätöksen antanut eläkelaitos tai Eläketurvakeskus tutkii, voiko se itse oikaista päätöksensä. Jos eläkelaitos tai Eläketurvakeskus hyväksyy kaikilta osin sille toimitetussa valituksessa esitetyt vaatimukset, sen on annettava asiasta oikaisupäätös. Oikaisupäätökseen saa hakea muutosta siten kuin tässä luvussa säädetään.

Päätösyhdistelmän viimeisenä eläkelaitoksena antaneen eläkelaitoksen on pyydettävä lausunto julkisten alojen eläkelaitokselta ennen asian käsittelemistä siltä osin kuin valitus koskee julkisten alojen eläkelaitoksen hoitamaa eläketurvaa. Lausuntoa ei kuitenkaan pyydetä, jos valitus koskee yksinomaan työkyvyn arviointia.

Jos kaikki ne eläkelaitokset, joiden päätöksiä valitus koskee, hyväksyvät muutoksenhakijan vaatimukset, viimeinen eläkelaitos antaa uuden, oikaistun päätösyhdistelmän. Viimeinen eläkelaitos antaa uuden, oikaistun päätösyhdistelmän myös silloin, kun päätösyhdistelmästä tehty valitus koskee yksinomaan työkyvyn arviointia ja yksityisten alojen eläkelaitos viimeisenä eläkelaitoksena hyväksyy sille toimitetussa valituksessa esitetyt vaatimukset. Näin oikaistuun päätösyhdistelmään saa hakea muutosta siten kuin tässä luvussa säädetään.

Jos eläkelaitos, viimeinen eläkelaitos tai Eläketurvakeskus oikaisee aikaisemman päätöksensä vain osin, sen on annettava asiasta väliaikainen päätös. Väliaikaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta.

134 §

Valituksen siirto muutoksenhakuelimelle

Jos eläkelaitos tai Eläketurvakeskus ei hyväksy muutoksenhakijan vaatimuksia kaikilta osin, sen on toimitettava valituskirjelmä sekä valitusta koskeva lausuntonsa 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle. Jos valitus koskee työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan päätöstä, eläkelaitoksen tai Eläketurvakeskuksen on toimitettava valituskirjelmä ja lausuntonsa mainitussa ajassa vakuutusosikeudelle.

Jos eläkelaitos tai Eläketurvakeskus hyväksyy valituksessa esitetyt vaatimukset osin tai kokonaan sen jälkeen, kun valituskirjelmä on toimitettu muutoksenhakuelimelle, eläkelaitos tai Eläketurvakeskus voi antaa asiasta väliaikaisen päätöksen. Väliaikaisesta päätöksestä on ilmoitettava viipymättä muutoksenhakuelimelle. Väliaikaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta.

Eläkelaitos tai Eläketurvakeskus voi poiketa 1 momentissa mainitusta määräajasta, jos valituksen käsittelyssä tarvittavan lisäselvityksen hankkiminen sitä edellyttää. Lisäselvityksen hankkimisesta on tällöin viipymättä ilmoitettava valittajalle. Valituskirjelmä ja lausunto on kuitenkin toimitettava asianomaiselle muutoksenhakuelimelle viimeis-

tään 60 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä.

Jos viimeisenä eläkelaitoksena päätösyhdistelmän antanut eläkelaitos on pyytänyt 133 §:n 2 momentissa tarkoitettua lausunnon julkisten alojen eläkelaitokselta eikä se oikaise päätöstään muutoksenhakijan vaatimalla tavalla, eläkelaitoksen on toimitettava valituskirjelmä ja siitä annetut lausunnot 1 momentissa tarkoitettulle muutoksenhakuelimelle 60 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä.

135 §

Muutoksenhakuajan jälkeen tullut valitus

Jos työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle tai vakuutusosikeudelle annettava valitus on saapunut asianomaiselle eläkelaitokselle tai Eläketurvakeskukselle tai työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnalle tai vakuutusosikeudelle 130 §:ssä tai 131 §:ssä säädetyn määräajan jälkeen, valitus voidaan tästä huolimatta ottaa tutkittavaksi, jos myöhästymiseen on ollut painava syy.

136 §

Päätöksen täytäntöönpano

Eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on ratkaistu lainvoimaisella päätöksellä.

Eläkelaitoksen, Eläketurvakeskuksen ja työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan lainvoimainen päätös saadaan panna täytäntöön niin kuin riita-asiassa annettu lainvoimainen tuomio.

137 §

Kirjoitus- tai laskuvirheen korjaaminen

Eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen on korjattava antamassaan päätöksessä oleva ilmeinen kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu niihin verrattava selvä virhe. Virhettä ei kuitenkaan saa korjata, jos sen korjaaminen johtaa asianosaiselle kohtuuttomaan tulokseen.

138 §

Asiavirheen oikaiseminen

Eläkelaitos tai Eläketurvakeskus voi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen, jos eläkelaitoksen tai Eläketurvakeskuksen päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen, ilmeisen väärään lain soveltamiseen taikka päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe.

Eläkelaitos tai Eläketurvakeskus ei saa muuttaa päätöstään tai poistaa sitä asianosaisen vahingoksi, jollei asianosainen ole suostunut siihen.

139 §

Lainvoimaisen päätöksen oikaisu uuden selvityksen perusteella

Jos asiassa ilmenee uutta selvitystä, eläkelaitoksen on tutkittava lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu asia uudelleen. Eläkelaitos voi tällöin aikaisemman lainvoimaisen päätöksen estämättä myöntää evätyksen eläkkeen tai tarkistaa jo myönnetyn eläkkeen aikaisempaa suuremmaksi. Myös työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta ja vakuutus-oikeus voivat menetellä samoin muutoksenhakuasiaa käsitellessään. Tällaiseen päätökseen saa hakea muutosta siten kuin 128–130 §:ssä säädetään.

140 §

Lainvoimaisen päätöksen poistaminen

Jos eläkelaitoksen tämän lain perusteella antama lainvoimainen päätös tai päätösyhdistelmä perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai se on ilmeisesti lain vastainen, työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunta voi asianosaisen tai eläkelaitoksen vaatimuksesta poistaa päätöksen tai päätösyhdistelmän ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Sama koskee asianosaisen tai Eläketurvakeskuksen vaatimuksesta Eläketurvakeskuksen tämän lain perusteella antamaa

lainvoimaista päätöstä. Päätöksen poistamista on haettava viiden vuoden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman. Erityisen painavista syistä päätös voidaan poistaa määräajan jälkeenkin tehdystä hakemuksesta. Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan on varattava asianosaisille tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisemista.

Jos työeläkeasiain muutoksenhakulautakunnan tämän lain perusteella antama lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai se on ilmeisesti lain vastainen, vakuutus-oikeus voi asianosaisen tai eläkelaitoksen vaatimuksesta poistaa päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Vakuutus-oikeuden on varattava asianosaisille tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisemista.

Jos eläkelaitos tekee päätöksen poistamista koskevan vaatimuksen, se voi keskeyttää eläkkeen maksamisen tai maksaa sen vaatimuksensa mukaisena siihen asti kunnes asia on uudelleen ratkaistu.

III OSA

VAKUUTTAMISTA JA KUSTANNUSTEN
JAKOA KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET

10 luku

**Eläketurvan järjestäminen ja työeläke-
kuutusmaksu***Eläketurvan järjestäminen*

141 §

Työnantajan velvollisuus järjestää työntekijän eläketurva

Työnantajan on järjestettävä 4, 5 ja 7 §:ssä tarkoitetulle työntekijälleen eläketurva palkanmaksua seuraavan kuukauden aikana, jos työnantaja on maksanut työntekijälle 70 tai 72 §:ssä tarkoitettua työansiota vähintään 41,89 euroa kuukaudessa.

Työnantajan on järjestettävä työntekijänsä eläketurva:

- 1) työeläkevakuutusyhtiössä;

2) eläkekassassa perustamalla vakuutus-kassalaissa tarkoitetulla tavalla eläkekassa tai liittymällä sellaisen eläkekassan osakkaaksi, jonka toimintapiiriin työnantaja kuuluu; tai

3) eläkesäätiössä perustamalla eläkesäätiölaissa tarkoitetulla tavalla eläkesäätiö tai liittymällä sellaiseen yhteiseläkesäätiöön, johon työnantaja eläkesäätiölain mukaan voi kuulua.

Työnantaja voi järjestää työntekijöidensä eläketurvan kahdessa tai useammassa eläkelaitoksessa edellyttäen, että kuhunkin järjestykseen kuuluvat työntekijäryhmät on riittävän selkeästi määritelty.

142 §

Eläketurvan järjestäminen ottamalla vakuutus työeläkevakuutusyhtiössä

Kun työnantaja järjestää työntekijänsä eläketurvan ottamalla vakuutuksen työeläkevakuutusyhtiöstä, työnantajan on tehtävä vakuutushakemus valitsemaansa työeläkevakuutusyhtiöön palkanmaksua seuraavan kuukauden aikana. Vakuutushakemuksen hyväksymisellä syntyy vakuutus sopimus työeläkevakuutusyhtiön ja työnantajan välillä. Tarkempia määräyksiä vakuutuksen toimeenpanosta annetaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamissa vakuutusehdoissa.

143 §

Vakuutuksen antaminen ja päättäminen

Työeläkevakuutusyhtiön on annettava ja pidettävä voimassa yhtiöltä haettu vakuutus. Työeläkevakuutusyhtiö voi kuitenkin päättää vakuutuksen ilman erillistä irtisanomismenettelyä, jos työnantaja ei ole tammikuun loppuun mennessä ilmoittanut maksaneensa edeltävän kalenterivuoden aikana tämän lain mukaista palkkaa. Tällöin työeläkevakuutusyhtiön on varmistettava, ettei työnantaja ole enää vakuuttamisvelvollinen.

Työnantaja päättää vakuutuksen irtisanomalla sen kirjallisesti viimeistään kolme kuukautta ennen vakuutuksen päättämispäivää siten kuin vakuutusehdoissa tarkemmin määrätään. Vakuutuksen irtisanominen ei vapauta työnantajaa tämän lain mukaisesta

vakuuttamisvelvollisuudesta.

144 §

Vakuutuksen hoitamista varten tehtävät ilmoitukset

Vakuutus sopimuksen tehneen työnantajan on ilmoitettava työeläkevakuutusyhtiölle vakuutus sopimuksen mukaisessa määräajassa tunnistetietonsa, tämän lain mukaisessa työsuhteessa työskentelevien työntekijöidensä nimet, henkilötunnukset ja palkkatiedot siten kuin valtioneuvoston asetuksella näistä tarkemmin säädetään.

Ilmoitusvelvollisuus koskee myös työnantajaa, joka on järjestänyt työntekijöidensä eläketurvan eläkekassassa tai eläkesäätiössä.

145 §

Työsuhteen alkamis- ja päättymisaikaa koskevan tiedon korjaaminen

Sen estämättä, mitä henkilötietolain (523/1999) 29 §:ssä säädetään, työsuhteen alkamis- ja päättymisaikaa koskeva tieto oikaistaan vain työnantajan ilmoituksen perusteella.

146 §

Työnantajan velvoittaminen kuukausittaiseen ilmoittamis- ja maksumenettelyyn

Jos työnantaja on laiminlyönyt tämän lain, valtioneuvoston asetuksen tai vakuutus sopimuksen mukaiset ilmoitus- tai maksuveloitteensa, työeläkevakuutusyhtiö voi velvoittaa vakuutus sopimuksen tehneen työnantajan antamaan 144 §:n mukaiset tiedot ja maksamaan ilmoitettuihin tietoihin perustuvan työeläkevakuutusmaksun kuukausittain. Sama koskee tilannetta, jossa työnantaja on järjestänyt työntekijöidensä eläketurvan eläkekassassa tai eläkesäätiössä.

147 §

Tilapäinen työnantaja

Työnantaja, jonka:

1) palveluksessa ei ole jatkuvasti työntekijää; ja

2) määräaikaisissa työsuhteissa oleville työntekijöille kuuden kuukauden ajalta maksumat palkat yhteensä ovat alle 6 000 euroa, voi järjestää työntekijänsä eläketurvan työeläkevakuutusyhtiössä tekemättä vakuutus-hakemusta. Tällöin työnantajan on ilmoitettava tunnistetietonsa, työntekijänsä nimi, henkilötunnus ja palkkatiedot valitsemaansa työeläkevakuutusyhtiöön ja maksettava ilmoitettuun palkkaan perustuva työeläkevakuutusmaksu palkanmaksukuukautta seuraavan kuukauden 20 päivään mennessä (*tilapäinen työnantaja*).

Tarkemmat säännökset tilapäisen työnantajan 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusvelvollisuudesta ja työeläkevakuutusmaksun maksamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

148 §

Eläkelaitoksesta tiedottaminen

Työnantajan on annettava työntekijälle tieto siitä, missä eläkelaitoksessa työnantaja on järjestänyt työntekijöilleen tämän lain mukaisen eläketurvan.

149 §

Ulkomaisen työnantajan vapauttaminen vakuuttamisvelvollisuudesta

Eläketurvakeskus voi hakemuksesta vapauttaa ulkomaisen työnantajan velvollisuudesta järjestää tämän lain mukainen eläketurva työntekijälle, jonka tämä työnantaja lähettää Suomeen työhön. Edellytyksenä vapautukselle on, että työnantaja on velvollinen järjestämään lähettämälleen työntekijälle Suomessa tehtävän työn ajalta kohtuullisen eläketurvan toisessa valtiossa. Kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon eläketurvan sisältö, kuten myönnettävät eläke-etuudet ja niiden taso, sekä eläkeoikeuden ja eläkkeiden arvon säilyminen. Työnantajan on esitettävä selvitys näistä seikoista. Vapautus myönnetään enintään kahdeksi vuodeksi kerrallaan.

150 §

Ulkomailla työskentelevän työntekijän vakuuttaminen

Suomalaisen työnantajan on vakuutettava tämän lain mukaisesti 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu työntekijä. Jos työnantaja kuitenkin osoittaa, että 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen työntekijöiden ryhmälle on järjestetty eläketurva muulla tavoin siten, että eläketurvan voidaan kokonaisuutena katsoa vastaavan tämän lain mukaista eläketurvaa, Eläketurvakeskus voi hakemuksesta vapauttaa työnantajan velvollisuudesta vakuuttaa tällaiseen ryhmään kuuluvat työntekijät siltä ajalta, jonka työsuhte ulkomailla on jatkunut yli kaksi vuotta. Vapautus myönnetään aikaisintaan sen kalenterivuoden alusta, jona sitä on haettu.

Suomalainen työnantaja voi vakuuttaa tämän lain mukaisesti myös

1) sellaisen ulkomaille lähetetyn työntekijän, joka muussa kuin 5 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa työskentelee samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluvan emo-, tytärtai sisaryrityksen palveluksessa tai sellaisen muun yrityksen palveluksessa, jossa suomalaisella yrityksellä on määräämisvaltaa;

2) suomalaisen työnantajan tai 1 kohdassa tarkoitettun ulkomaisen työnantajan ulkomailta palvelukseen ottaman työntekijän, joka työsuhteen alkaessa kuuluu Suomen sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen;

3) sellaisen 4 §:n 3 momentin 2 kohdassa tai tämän momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettun työntekijän, jonka eläketurva on järjestettävä työntekijänsä EY:n sosiaaliturvasäätöasetuksen tai sosiaaliturvasopimuksen määräysten mukaan.

Kun työnantaja järjestää 1 momentin mukaista eläketurvaa kahden vuoden jälkeen tai 2 momentin mukaista eläketurvaa, eläkkeen perusteena oleva työansio voidaan määrätä pienemmäksi kuin mitä se muutoin tämän lain mukaan olisi, edellyttäen että työntekijälle on järjestetty samasta työstä muu eläketurva.

151 §

Työnantajan oikeus saada päätös vakuutuksen perusteena olevasta työansioista

Eläkelaitoksen on työnantajan hakemuksesta annettava päätös siitä, onko työntekijälle maksettava palkka tai muu vastike sellaista työansiota, jonka perusteella työnantajan on järjestettävä tämän lain mukainen eläketurva. Päätöksen antaa se eläkelaitos, jossa työnantaja on järjestänyt tai on järjestämässä työntekijöidensä tämän lain mukaisen eläketurvan.

Työeläkevakuutusmaksu

152 §

Työeläkevakuutusmaksu

Tämän lain mukaisen eläketurvan kustantamiseksi perittävä työeläkevakuutusmaksu koostuu työnantajan ja työntekijän maksusta.

Työnantaja pidättää työntekijältä työntekijän työeläkevakuutusmaksun maksamastaan palkasta (*työansio*) sen maksamisen yhteydessä ja maksaa työeläkevakuutusmaksun kokonaisuudessaan sille eläkelaitokselle, jossa työnantaja on järjestänyt työntekijänsä tämän lain mukaisen eläketurvan. Työnantaja vastaa eläkelaitokselle myös työntekijän työeläkevakuutusmaksun osuudesta. Tarkempia säännöksiä työntekijän työeläkevakuutusmaksun pidättämisestä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Työntekijän työeläkevakuutusmaksu pidetään myös vakuutuskassalaissa tarkoitetun sairauskassan myöntämästä täydennyspäivärahasta sekä muun sijaismaksajan maksamasta palkasta.

Työeläkevakuutusmaksun perusteena oleva työansio määräytyy 70 ja 72 §:n perusteella.

Kun työeläkevakuutus on järjestetty:

1) työeläkevakuutusyhtiössä, työeläkevakuutusmaksu määräytyy 166 §:ssä mainittujen laskuperusteiden mukaisesti;

2) eläkekassassa, työeläkevakuutusmaksu määräytyy 166 §:ssä mainittujen laskuperusteiden ja eläkekassan sääntöjen mukaisesti;

tai

3) eläkesäätiössä, työeläkevakuutusmaksu eli säätiön kannatusmaksu määräytyy eläkesäätiölain ja eläkesäätiön sääntöjen mukaisesti.

153 §

Työntekijän työeläkevakuutusmaksun määrä

Työntekijän työeläkevakuutusmaksu on kolme prosenttia lisättynä puolella siitä prosenttimäärästä, jolla tämän lain mukaisen vakuutuksen keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu prosentteina palkasta ylittää luvun 18,2. Keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu lasketaan ottaen huomioon 169 §:n 3 momentissa tarkoitetut maksun alennukset, mutta ilman 53 vuotta täyttäneiden maksun korotusta. Työntekijän työeläkevakuutusmaksu on 53 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien edellä tarkoitettu työntekijän työeläkevakuutusmaksu kerrottuna luvulla 19/15.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa asetuksella seuraavana kalenterivuonna sovellettavat työntekijän työeläkevakuutusmaksuprosentit.

154 §

Työntekijän työeläkevakuutusmaksun pidättäminen takautuvasti

Jos työntekijän työeläkevakuutusmaksu on ilmeisen virheen vuoksi jäänyt palkanmaksun yhteydessä pidättämättä, työnantaja voi pidättää edellisen palkanmaksun yhteydessä pidättämättä jääneen maksun enintään kahden seuraavan palkanmaksun yhteydessä.

Jos työntekijälle ei palkanmaksun yhteydessä ole maksettu työntekijän työeläkevakuutusmaksun pidättämiseen riittävää rahapalkkaa ja hänelle kuitenkin kertyy eläketurvaa, työnantaja voi pidättää työntekijän työeläkevakuutusmaksun vuoden kuluessa seuraavien palkanmaksujen yhteydessä.

155 §

Vapauttaminen takautuvan työeläkevakuutusmaksun maksamisesta

Jos työnantajan on oikeuskäytännön muuttumisen tai muun siihen verrattavan erityisen syyn takia järjestettävä takautuvalta ajalta tämän lain mukainen vakuutus työntekijälle, jonka työsuhdetta ei ole aikaisemmin katsottu tämän lain alaiseksi, Eläketurvakeskus voi työnantajan hakemuksesta vapauttaa työnantajan kokonaan tai osaksi työeläkevakuutusmaksuvelvollisuudesta ajalta ennen tällaisen syyn ilmaantumista.

156 §

Osakkaan tai yhtiömiehen vastuu työeläkevakuutusmaksusta

Jos työnantaja on yhteisö tai yhtymä, jonka velvoitteista osakas tai yhtiömies vastaa kuin omasta velastaan, osakas tai yhtiömies on vastuussa myös yhteisön tai yhtymän työeläkevakuutusmaksuista.

157 §

Konkurssipesän vastuu työeläkevakuutusmaksuista

Jos työnantaja, joka on ottanut tämän lain mukaisen vakuutuksen, asetetaan konkurssiin, työnantajan tähän vakuutukseen perustuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät konkurssin alkamisesta lukien konkurssipesälle. Työeläkevakuutusmaksut konkurssin ajalta maksaa konkurssipesä.

158 §

Työeläkevakuutusmaksun vanhentuminen

Eläkelaitoksen on määrättävä tähän lakiin perustuva työeläkevakuutusmaksu viiden vuoden kuluessa vakuutusehtojen tai sääntöjen mukaisesta työeläkevakuutusmaksun erä-

päivästä tai, kun kyseessä on 147 §:ssä tarkoitetulla tavalla eläketurvan järjestänyt tilapäinen työnantaja, palkanmaksuvuotta seuraavan vuoden alusta lukien.

Jos työntekijälle lisätään hänen selvityksensä perusteella 75 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla tai muulla perusteella takautvasti yli viisi vuotta vanhoja eläkkeeseen oikeuttavia työansioita, eläkelaitoksen on määrättävä näiden työansioiden perusteella työeläkevakuutusmaksu kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona kyseisen työsuhteen työeläkevakuutusmaksu olisi vakuutusehtojen mukaan erääntynyt maksettavaksi. Tilapäisen työnantajan työeläkevakuutusmaksu on kuitenkin määrättävä kymmenen vuoden kuluessa palkanmaksuvuotta seuraavan vuoden alusta lukien.

159 §

Työeläkevakuutusmaksun ulosottokelpoisuus

Eläkelaitoksen tämän lain perusteella määräämä työeläkevakuutusmaksu viivästyskorkeineen saadaan ulosmitata ilman tuomiota tai päätöstä niin kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottoin annettussa laissa säädetään.

160 §

Aiheettomasti maksetun työeläkevakuutusmaksun palautus

Jos työnantaja on ilmoittanut eläkelaitokselle alle 41,89 euron kuukausiansioita, näistä ansioista karttuu eläkettä sen estämättä mitä 4 §:n 3 momentin 1 kohdassa säädetään.

Työnantajan hakemuksesta työnantajalle palautetaan alle 41,89 euron kuukausiansioista maksettu työeläkevakuutusmaksu, ei kuitenkaan pidemmältä ajalta kuin kuluvalta ja sitä välittömästi edeltävältä kalenterivuodelta. Työnantajan on tällöin palautettava työntekijälle tämän maksuosuus. Palautettujen työeläkevakuutusmaksujen perusteena olleista ansioista ei kartu eläkettä.

161 §

Aiheettomasti pidätetyn työntekijän työeläkevakuutusmaksun palautus

Työnantajan on työntekijän vaatimuksesta palautettava työntekijälle aiheettomasti pidätämänsä työntekijän työeläkevakuutusmaksu tai lain mukaisen työntekijän työeläkevakuutusmaksun ylittävä osa.

Työntekijälle ei palauteta alle 41,89 euron kuukausiansioista pidätettyä työntekijän työeläkevakuutusmaksua, jos työntekijälle karttuu näistä kuukausiansioista 160 §:ssä tarkoitettulla tavalla eläkettä.

162 §

Aiheettomasti maksetun työeläkevakuutusmaksun ja työntekijän työeläkevakuutusmaksun palautuksen vanhentuminen

Aiheettomasti maksetun työeläkevakuutusmaksun ja työntekijän työeläkevakuutusmaksun palautus vanhentuu viiden vuoden kuluttua työeläkevakuutusmaksun maksupäivästä tai työntekijän työeläkevakuutusmaksun pidätyspäivästä lukien, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Vanhentuminen katkeaa siten kuin velan vanhentumisesta annetun lain 10 tai 11 §:ssä säädetään. Vanhentumisaajan katkaisemisesta alkaa kulua uusi viiden vuoden vanhentumisaika. Viiden vuoden vanhentumisaika voi pidentyä siten kuin velan vanhentumisesta annetun lain 11 §:n 3 momentissa säädetään.

163 §

Laiminlyöntikorotus

Eläkelaitos voi määrätä työnantajalle arvioidun perusteella enintään kaksinkertaiseksi korotetun, kohtuullisena pidettävän työeläkevakuutusmaksun, jos työnantaja laiminlyö:

1) tämän lain mukaisen eläketurvan järjestämisen 141 §:n 1 momentissa tarkoitettussa määräajassa;

2) 144 §:n 1 momentissa tai 146 §:ssä tarkoitettujen tietojen antamisen kyseisessä lainkohdassa tarkoitettussa määräajassa; tai

3) 147 §:ssä tarkoitettujen tietojen antamisen kyseisessä lainkohdassa tarkoitettussa määräajassa.

Korotettu vakuutusmaksu määrätään 1—3 kohdassa tarkoitettun laiminlyönnin ajalta siten kuin sen suuruuden määräytymisestä valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

164 §

Työeläkevakuutusmaksun viivästyskorko

Jos työnantaja on laiminlyönyt työeläkevakuutusmaksun maksamisen tässä laissa, vakuutusehdoissa tai eläkekassan tai eläkesäätiön säännöissä tarkoitettussa ajassa, työnantajan on maksettava eläkelaitokselle maksun viivästymisen ajalta korkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettun korkokannan mukainen viivästyskorko.

11 luku

Eläkevakuutuksen ehdot ja laskuperusteet

165 §

Eläkevakuutuksen ehdot

Työeläkevakuutusyhtiön on haettava 142 §:ssä tarkoitetuille eläkevakuutuksen vakuutusehdoille sosiaali- ja terveysministeriön vahvistus.

Eläkekassan ja eläkesäätiön säännöissä on oltava eläketurvan toimeenpanon kannalta tarpeelliset määräykset.

166 §

Vakuutusmaksujen, vastuuvelan ja eläkevastuun laskuperusteet

Työeläkevakuutusyhtiön ja eläkekassan on haettava vakuutusmaksujen ja vastuuvelan laskuperusteille sosiaali- ja terveysministeriön vahvistus.

Sosiaali- ja terveysministeriö antaa asetuksella eläkesäätiöille eläkevastuun laskuperusteet.

167 §

Ehtojen ja laskuperusteiden yhdenmukaisuus

Sosiaali- ja terveysministeriö ei saa ilman erityistä syytä vahvistaa eläkevakuutuksen ehtoihin tai laskuperusteisiin eroja, jotka vaikeuttavat tämän lain toimeenpanoa tai eläkelaitosten yhteisten asioiden hoitamista.

168 §

Laskuperusteiden laatiminen

Vakuutusmaksujen, vastuuvelan ja eläkevastuun laskuperusteet on laadittava ottaen huomioon ensisijaisesti työntekijöiden ja eläkkeensaajien tämän lain mukaan vakuutettujen etujen turvaaminen ja mitä 174–182 §:ssä säädetään eläkkeistä aiheutuvan vastuun ja muiden kulujen jakautumisesta. Lisäksi 178–181 §:ssä tarkoitettujen yhteisesti kustannettavien kulujen suorittamista varten voidaan käyttää ennakolta rahastoivaa menetelmää.

169 §

Työeläkevakuutusyhtiölle maksettavien vakuutusmaksujen laskuperusteet

Työeläkevakuutusyhtiölle maksettavien vakuutusmaksujen laskuperusteista on käytävä ilmi, miten vakuutusmaksut lasketaan ja miten vakuutusmaksu jakautuu eri kululajeja varten perittäviin osiin. Laskuperusteet voidaan laatia siten, että työnantajan toteutunut työkyvyttömyyseläke- ja kuntoutusrahakorvausmeno otetaan huomioon vakuutusmaksua määrättäessä.

Työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutusmaksun suuruutta määrättäessä otetaan vuosittain huomioon työeläkevakuutusyhtiön osuus 178–181 §:ssä mainituista yhteisesti kustannettavista kuluista.

Kun työeläkevakuutus on järjestetty työeläkevakuutusyhtiössä, työnantajalla on oikeus osuuteen vakuutusliikkeen mahdollisesti tuottamasta ylijäämästä. Laskuperusteet tästä aiheutuville vakuutusmaksujen alennuksille tai muille vastaaville eduille on laadittava siten, että kohtuullisessa määrin otetaan huomioon ylijäämän kokonaismäärä ja muodostumistapa. Vakuutusmaksujen alennukset ja muut vastaavat edut eivät saa vaarantaa työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 7 luvun mukaisten vakavaraisuusvaatimusten täyttymistä.

Mitä 3 momentissa säädetään, ei koske sellaista tilapäistä työnantajaa, joka on järjestänyt työntekijöidensä eläketurvan 147 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

170 §

Vastuuvelan laskuperusteiden muuttaminen

Jos vastuuvelan tai eläkevastuun laskuperusteita muutetaan 168 §:n vaatimusten johdosta siten, että eläkkeistä ja karttuneista eläkeoikeuksista aiheutuvan vastuun määrä kasvaa, tästä aiheutuvat kustannukset sisällytetään 179 §:ssä tarkoitettuihin työeläkelaitosten yhteisesti vastattaviin kustannuksiin.

Jos vastuuvelan tai eläkevastuun laskuperusteita muutetaan siten, että eläkkeistä ja karttuneista eläkeoikeuksista aiheutuvan vastuun määrä pienenee, käytetään vapautuvat varat 179 §:ssä tarkoitettuihin kustannuksiin.

171 §

Vanhuuseläkevastuiden täydentäminen eläkevastuun täydennyskertomella

Vanhuuseläkkeiden rahastoituja osia täydennetään rahastoinnin lisäämiseksi vuosittain määrällä, joka lasketaan 166 §:n mukaisesti laskuperusteisiin sisällytettävän eläkevastuun täydennyskertomien avulla. Täydennyskerroin on määriteltävä ottaen huomioon eläkkeiden turvaamisesta johtuvat vaatimukset ja eläkelaitosten vakavaraisuus.

172 §

Eläkelaitosten yhteistyö vakuutusehtojen ja laskuperusteiden valmistelussa

Eläkelaitosten on toimittava yhteistyössä vakuutusehtojen, mallisääntöjen ja laskupe-

rusteiden valmistelussa 167 §:ssä säädetyn tavoitteen saavuttamiseksi.

12 luku

Kustannusten jako eläkelaitosten kesken

173 §

Eläkelaitosten keskinäinen vastuu eläkkeistä ja kuntoutuskustannuksista

Kukin eläkelaitos vastaa tämän lain mukaisen eläkkeen ja kuntoutusrahan siitä osasta, joka on 174–177 §:n mukaisesti rahastoitu kyseiseen eläkelaitokseen. Muilta osin eläkelaitokset vastaavat eläkkeiden kustannuksista yhdessä.

174 §

Eläkelaitoksen vastuu vanhuuseläkkeestä

Kukin työeläkelaitos on vastuussa

1) työntekijän ja eläkkeensaajan vanhuuseläkkeen siitä osasta, joka perustuu työntekijän ennen 55 vuoden iän täyttämivuotta tekemään työhön ja joka vastaa puolen prosentin vuotuista eläkkeen karttumaa käyttäen eläkeikänsä 65 vuotta ja laskettuna sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien tai antamien laskuperusteiden mukaan; eläkelaitoksen vastuuseen ei kuitenkaan lueta 96 §:n mukaisesta vuosiansioiden palkkakertoimella tarkistamisesta tai eläkkeen alkamisen jälkeen tehdystä 98 §:n mukaisesta indeksitarkistuksesta johtuvaa korotusta eikä elinaikakertomesta johtuvaa muutosta;

2) määrästä, joka 171 §:n ja sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien tai antamien laskuperusteiden mukaan on siirretty eläkelaitoksen vastuulla olevaan osaan; ja

3) määrästä, joka on erikseen siirretty eläkelaitoksen vastuulla olevaan vanhuuseläkkeen osaan rahastoidun osan kasvattamiseksi.

175 §

Eläkelaitoksen vastuu työkyvyttömyyseläkkeestä

Sellaisesta työkyvyttömyyseläkkeestä aiheutuvista kustannuksista, jossa vakuutetun tämän lain ja merimieseläkelain mukaisten työansioden yhteismäärä 76 §:n mukaisen tarkasteluajan kahden viimeisen kalenterivuoden aikana on vähintään 12 566,70 euroa, vastaa kukin eläkelaitos, jonka toimintapiiriin vakuutettu kuului mainittujen kalenterivuosien aikana, samassa suhteessa kuin mikä on kyseisessä eläkelaitoksessa vakuutettujen tämän lain alaisten työansioden osuus vastaavien 3 §:ssä mainittujen eläkelakien mukaisen työansioden sekä 74 §:ssä ja 76 §:n 2 momentissa tarkoitettujen työ- tai ansiotulojen yhteismäärästä mainittuina kalenterivuosina.

Eläkelaitos ei vastaa työkyvyttömyyseläkkeestä siltä osin kuin eläkelaitoksessa vakuutetut tämän lain alaiset työansiot tämän lain 147 §:ssä tarkoitettuna tilapäisen työnantajan osalta tai muun työnantajan saman vakuutuksen osalta alittavat 2 094,45 euroa mainittuina kahtena kalenterivuonna.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun eläkkeeseen luetaan myös merimieseläkelain 3 a §:n 4 momentissa tarkoitettu, mainitun lain perusteella saatava eläkkeenosa.

Eläkelaitoksen vastuuseen ei kuitenkaan kuulu:

- 1) 30 §:n mukainen kuntoutuskorotus;
- 2) 74 §:ssä tarkoitettua palkattomalta ajalta karttunut eläkkeen osa;
- 3) eläkkeen alkamisen jälkeen tehdystä 98 §:n mukaisesta indeksitarkistuksesta johtuva korotus; eikä
- 4) 81 §:n mukainen työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus.

176 §

Eläkelaitoksen vastuu kuntoutusrahasta ja muista kuntoutuskustannuksista

Eläkelaitoksen vastuu kuntoutusrahasta on yhtä suuri kuin 175 §:ssä tarkoitettulla tavalla määräytyvä eläkelaitoksen vastuu sellaisesta

työkyvyttömyyseläkkeestä, johon vakuutetulla olisi oikeus, jos hän olisi tullut työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavasti työkyvyttömäksi 28 §:ssä tarkoitettulla hetkellä.

Kuntoutukseen liittyvistä muista kuin kuntoutustuen ja kuntoutusrahan aiheuttamista kustannuksista vastaa yksin kuntoutuksesta huolehtiva eläkelaitos.

177 §

Eläkelaitoksen vastuu rekisteröidystä lisäedusta

Tämän lain voimaanpanolain (xx/2xxx) 32 §:n 5 momentissa tarkoitettua työntekijäin eläkelain mukaisesti rekisteröidystä lisäedusta eläkelaitos on vastuussa siltä osin, kuin etu vastaa sosiaali- ja terveysministeriön antamien tai vahvistamien laskuperusteiden mukaisesti eläkelaitokselle suoritettavia vakuutusmaksuja tai laskettavaa eläkevastuuta.

178 §

Eläkelaitoksen vastuu palkattomilta ajoilta karttuneesta eläkkeen osasta

Edellä 74 §:ssä tarkoitetuilta palkattomilta ajoilta karttuneesta eläkkeen osasta vastaavat 3 §:n 1 ja 2 momentissa mainittujen eläkeläiden mukaista eläketurvaa hoitavat eläkelaitokset yhteisesti eläkelaitoksessa vakuutettujen työansioiden mukaisessa suhteessa. Eläketurvakeskuksen hakemat perusteet eläkelaitosten mahdolliselle ennakkomaksulle ja lopulliselle maksulle sekä näiden maksujen suoritusajat sisältyvät 183 §:n 2 momentissa mainittuihin vastuunjakoperusteisiin.

179 §

Eläkelaitoksen vastuu yhteisesti kustannettavista etuuksista

Eläkelaitokset, mukaan lukien merimieseläkekassa, vastaavat yhteisesti seuraavista kuluista siltä osin kuin niitä ei saada muualta

kustannetuiksi:

1) muut kuin edellä 174 ja 175 §:ssä tarkoitettut vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeet, lukuun ottamatta merimieseläkelain 3 a §:n 2 momentin 2 kohdan mukaisesti maksettavaa määrää;

2) eläkkeiden ja kuntoutusrahojen ne osat, jotka ylittävät 174—177 §:n mukaiset määrät;

3) perhe-eläke;

4) osa-aikaeläke;

5) kuntoutuskorotus;

6) 170 §:ssä tarkoitettut vastuuvelan ja eläkevastuun laskuperusteiden muuttamisesta aiheutuvat kustannukset;

7) 174 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetuista siirroista johtuvat kustannukset;

8) vajoitus, joka syntyy sen vuoksi, että työnantaja on 155 §:n perusteella vapautettu vakuutusmaksusta; ja

9) merimieseläkelain 3 a §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettut, mainittuun lakiin perustuvan eläketurvan aiheuttamien kulujen osuudet.

Edellä 1 momentissa lueteltuihin kuluihin ei sisällytetä 178 §:ssä tarkoitettuja eläkkeen osia.

Eläkelaitosten osuus 1 momentin 1 kohdan mukaisista vanhuuseläkekuluista määräytyy yhteisesti kustannettaviin kuluihin tarkoitettujen varojen mukaisessa suhteessa. Eläkelaitosten osuus muista kuluista määräytyy eläkelaitoksessa vakuutettujen työansioiden mukaisessa suhteessa. Määrättäessä eläkelaitoksen osuutta sanotuista kustannuksista otetaan huomioon myös siirtymämaksu, joka on määritelty siirtymämaksusta muutettaessa valtion virastoja, laitoksia tai liikelaitoksia osakeyhtiöiksi annetussa laissa (1341/1992).

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 momentin kulujen jakamisesta eläkelaitosten kesken. Yhteisesti kustannettavien kulujen jakamista varten tarvittavat suureet määritellään:

1) työeläkevakuutusyhtiön 166 §:ssä tarkoitetuissa laskuperusteissa;

2) sosiaali- ja terveysministeriön eläkekassalle asetuksella antamissa laskuperusteissa; ja

3) eläkesäätiön 166 §:ssä tarkoitetuissa laskuperusteissa.

180 §

Vastuu Eläketurvakeskuksen kustannuksista

Eläketurvakeskuksen kustannuksista eläkelaitokset vastaavat yhteisesti eläkelaitoksessa vakuutettujen työansioiden mukaisessa suhteessa. Eläkelaitosten on eläketurvakeskuksen kustannusten korvaamiseksi suoritettava ennakkomaksu ja lopullinen maksu, joiden suuruus ja suoritusajat määritellään tarkemmin 183 §:n 2 momentissa mainituissa vastuunjakoperusteissa.

Eläketurvakeskuksen vuotuisten kustannusten kattamiseksi perittävää maksua vahvistettaessa on otettava huomioon Eläketurvakeskuksen muut tuotot. Maksua vahvistettaessa on huolehdittava siitä, että Eläketurvakeskuksen varat riittävät kattamaan Eläketurvakeskuksen tehtävistä ja toiminnasta aiheutuvat menot ja ylläpitämään riittävän maksuvalmiuden.

181 §

Vastuu eläkelaitoksen joutuessa konkurssiin

Jos eläkelaitoksen konkurssin vuoksi eläke, kuntoutusetuus, 98 §:n mukaisesta indeksitarkistuksesta johtuva korotus taikka tämän lain voimaantulon 32 §:n 5 momentissa tarkoitettu rekisteröity lisäetu jää kokonaan tai osittain turvaamatta, eläkelaitokset vastaavat niistä yhteisesti sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella antamien perusteiden mukaisesti.

Eläkelaitokset vastaavat tällöin yhteisesti myös työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 14 §:n 3 momentissa tai vakuutuslainsäädännön 79 §:n 3 momentissa tarkoitettua tasoitustasoa sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien laskuperusteiden mukaiseen vähimmäismäärään saakka.

182 §

Työttömyysvakuutusrahaston maksu

Työttömyyssetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) tarkoitettu työttömyysvakuutusrahasto maksaa Eläketurva-

keskukselle maksun, jolla katetaan työttömyys- ja koulutusajan huomioon ottamisesta aiheutuva vastuuta ja kuluja:

1) tässä laissa tarkoitetuille työntekijäin eläkevakuutusta hoitaville eläkelaitoksille;

2) merimieseläkelaiissa laissa tarkoitettulle merimieseläkekassalle;

3) kunnallisessa eläkelaiissa tarkoitettulle kunnalliselle eläkelaitokselle;

4) evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain ja evankelis-luterilaisen kirkon perhe-eläkelain mukaista eläketurvaa hoitavalle kirkon keskusrahastolle;

5) Kansaneläkelaitokselle siltä osin kuin se hoitaa Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 13 §:ssä tarkoitettua eläketurvaa;

6) Suomen Pankista annetun lain 11 §:n 2 momentin 6 kohdan nojalla annetun eläkesäännön mukaista eläketurvaa hoitavalle eläkelaitokselle; ja

7) ortodoksisesta kirkkokunnasta annettuun lakiin perustuvan eläkesäännön mukaista eläketurvaa hoitavalle kirkkokunnan keskusrahastolle.

Työttömyysvakuutusrahaston maksu määrätään siten, että se arvion mukaan vastaa määrää, joka saataisiin, jos 74 §:n 1 momentin 2–6 kohdissa tarkoitettujen etuuksien perusteena olevista työ- ja ansiotuloista suoritettaisiin tämän lain mukaista keskimääräistä vakuutusmaksua vastaava maksu. Keskimääräisessä vakuutusmaksussa ei tällöin oteta huomioon 53 vuotta täyttäneiden työntekijöiden korotettua maksua.

Työttömyysvakuutusrahaston tulee maksaa maksu Eläketurvakeskukselle vuosittain vastuunjakoperusteissa asetetussa määräajassa. Eläketurvakeskus hyvittää maksuna saamansa varat 1 momentissa mainituille eläkelaitoksille eläkelaitoksessa vakuutettujen työansioiden suhteessa. Eläketurvakeskus hyvittää maksuna saamansa varat ensin 1 momentin 3–7 kohdassa mainituille eläkelaitoksille, jonka jälkeen maksusta vähennetään Eläketurvakeskuksen kustannusosuus. Jäljelle jäänyt osa maksusta hyvitetään 1 momentin 1 ja 2 kohdassa mainituille eläkelaitoksille. Tarkeimmat määräykset maksun hyvittämisestä sisältyvät 183 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin vastuunjakoperusteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä vahvistetaan Eläketurvakeskuksen esitykses-

tä 2 momentissa tarkoitettu työttömyysvakuutusrahaston maksu. Sosiaali- ja terveysministeriö voi myös vahvistaa työttömyysvakuutusrahastolle ennakkomaksun Eläketurvakeskuksen ja työttömyysvakuutusrahaston yhteisestä esityksestä.

183 §

Kustannusten selvittely

Eläketurvakeskus selvittää kalenterivuositain, miten 3 §:n mukaisten lakien toimeenpanosta huolehtivien eläkelaitosten keskinäinen vastuu 174–181 §:ssä tarkoitetuista kustannuksista ja 182 §:ssä tarkoitettu työttömyysvakuutusrahaston maksusta edellisen kalenterivuoden ajalta jakautuu ottaen huomioon, mitä yksityisten ja julkisten alojen eläkelaitokset ovat 107 ja 109 §:ssä tarkoitettuna viimeisenä eläkelaitoksena toimiessaan maksaneet toisen eläkelaitoksen vastuulla olevaa eläkettä tai muuta etuutta.

Selvityksen perusteella Eläketurvakeskus määrää eläkelaitokselle hyvityksen niistä kustannuksista, joista jokin muu eläkelaitos tai eläkelaitokset yhteisesti ovat vastuussa, tai 182 §:ssä tarkoitettu maksusta, sekä määrää eläkelaitokselle maksun sen vastuulle tulevista kustannuksista. Hyvitys ja maksu korkoineen sekä niiden suorittamiseksi mahdollisesti määrättävä ennako määrättyvät sosiaali- ja terveysministeriön Eläketurvakeskuksen esityksestä vahvistamien vastuunjakoperusteiden mukaan, lukuun ottamatta yksityisten ja julkisten alojen eläkelaitosten välistä kustannusten selvittelyä, jonka osalta noudatetaan Eläketurvakeskuksen ja julkisten alojen eläkelaitosten sopimusta kustannusten selvittelystä. Vastuunjakoperusteissa määrätään myös, miten Eläketurvakeskukselle vastuunjaon toimittamisen yhteydessä mahdollisesti muodostunut ylitte tai alite otetaan huomioon.

Eläkelaitoksen on perusteissa tai sopimuksessa määrätyn mukaisesti toimitettava Eläketurvakeskukselle 1 momentissa tarkoitettuja selvityksiä varten tarvittavat tiedot Eläketurvakeskuksen määräämässä muodossa ja ajassa. Jos eläkelaitos laiminlyö ilmoitusvelvollisuutensa, Eläketurvakeskus arvioi eläke-

laitoksen kustannusosuuden. Eläketurvakeskus tarkistaa kustannusosuuden seuraavan selvityksen yhteydessä.

Eläketurvakeskus antaa tarvittaessa tarkempia ohjeita vastuun jakamisesta. Jos yksityisten alojen eläkelaitosten kesken syntyy erimielisyyttä kustannusten jaosta, Eläketurvakeskus ratkaisee asian.

184 §

Päätös kustannusten jakamisesta

Eläketurvakeskus antaa yksityisten alojen eläkelaitoksille päätöksen 183 §:n tarkoitettujen kustannusten jakamisesta. Päätökseen saa hakea muutosta siten kuin 9 luvussa säädetään.

185 §

Eläkelaitosten sopimisoikeus

Eläkelaitokset voivat yksittäistapauksissa tai toimeenpanon helpottamiseksi sopia kustannusten jaosta toisin kuin tässä luvussa säädetään. Tällöin on noudatettava tässä luvussa olevia periaatteita.

13 luku

Vakuuttamisen valvonta

186 §

Vakuuttamisen yleisvalvonta ja pakkovakuuttaminen

Eläketurvakeskus valvoo, että työnantaja täyttää tämän lain mukaisen vakuuttamisvelvollisuutensa.

Jos työnantaja laiminlyö hänelle 141 tai 142 §:ssä säädetyn velvollisuuden järjestää eläketurva työntekijöilleen, Eläketurvakeskuksen on kehotettava työnantajaa korjaamaan laiminlyöntinsä. Jos työnantaja ei Eläketurvakeskuksen asettamassa määräajassa korjaa laiminlyöntiään, Eläketurvakeskus ottaa työnantajan kustannuksella eläkevakuu-

tuksen valitsemastaan eläkelaitoksesta (*pakkovakuuttaminen*).

Jos työnantaja, joka on järjestänyt työntekijöidensä eläketurvan kahdessa tai useammassa eläkelaitoksessa, on laiminlyönyt eläketurvan järjestämisen osalle työntekijöitään eikä kehotuksesta huolimatta korjaa laiminlyöntiään Eläketurvakeskuksen asettamassa määräajassa, Eläketurvakeskus voi määrätä, mihin eläkejärjestelyyn vakuuttamatta jätetyt työntekijät on liitettävä.

Jos tilapäinen työnantaja laiminlyö hänelle 141 tai 147 §:ssä säädetty velvollisuutensa, Eläketurvakeskus valitsee työnantajalle eläkelaitoksen, joka määrää ja perii työnantajalta vakuutusmaksun.

Kun Eläketurvakeskus on ottanut 2—4 momentissa tarkoitetun vakuutuksen eläkelaitoksesta, tällä eläkelaitoksella on oikeus periä työnantajalta enintään kaksinkertaiseksi korotettu vakuutusmaksu laiminlyönnin ajalta.

187 §

Eläkelaitoksen valvontavelvollisuus

Eläkelaitos valvoo, että työnantaja, joka on järjestänyt eläketurvan mainitussa eläkelaitoksessa, täyttää tämän lain mukaiset velvoitteensa.

Eläkelaitos ja Eläketurvakeskus voivat sopia 1 momentin ja 186 §:n 1 momentin mukaisen valvonnan tarkemmasta toimeenpanosta.

188 §

Eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen tarkastusoikeus

Eläkelaitoksella ja Eläketurvakeskuksella on oikeus tehdä tarkastus työnantajan toimittoloissa ja oikeus ryhtyä muihin valvontatoimenpiteisiin sen selvittämiseksi, onko työnantaja täyttänyt tämän lain mukaiset velvoitteensa. Tarkastettavan työnantajan on esitet-

tävä tarkastuksessa palkkakirjanpitoa, työaikakirjanpitoa sekä esitys- tai tallennusmuodosta riippumatta kaikki muu aineisto, jolla voi olla vaikutusta tarkastettavan tämän lain mukaiseen vakuuttamisvelvollisuuteen. Tarkastuksen tekemistä varten Eläketurvakeskuksella ja eläkelaitoksella on oikeus saada virka-apua poliisilta ja muilta viranomaisilta.

189 §

Eläketurvan järjestämisvelvollisuuden kiertäminen ja väärinkäyttö

Jos:

1) eläketurvan järjestämisvelvollisuuden kiertämiseksi;

2) työeläkevakuutusmaksun välttämiseksi;

3) perusteettoman eläketurvan järjestämiseksi; tai

4) muusta vastaavasta syystä oikeustoimelle on annettu sellainen sisältö, joka ei vastaa asian todellista luonnetta tai tarkoitusta, tätä järjestämisvelvollisuutta ratkaistaessa, työeläkevakuutusmaksua määrättäessä tai eläkeasiaa käsiteltäessä on meneteltävä asian todellisen luonteen tai tarkoituksen mukaisesti.

Jos yrityksessä tapahtuneen järjestelyn ilmeisenä tarkoituksena on ollut kiertää työnantajan työkyvyttömyysvastuuta koskevia säännöksiä, eläkelaitos voi määrätä vakuutusmaksun ennen mainittua järjestelyä vallinneen tilanteen mukaan.

190 §

Työeläkevakuutusmaksupetos

Jos työnantaja on rikkonut tämän lain mukaisia velvollisuuksiaan, hänet voidaan tuomita rangaistukseen työeläkevakuutusmaksupetoksesta, törkeästä työeläkevakuutusmaksupetoksesta siten kuin rikoslain (39/1889) 29 luvun 4 a ja 4 b §:ssä säädetään.

IV OSA

ERINÄISET SÄÄNNÖKSET

14 luku

Tietojen antaminen, saaminen ja salassapito

191 §

Sovellettavat säännökset

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999; *julkisuuslaki*) sovelletaan eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen asiakirjojen ja toiminnan julkisuuteen siltä osin kuin eläkelaitokset ja Eläketurvakeskus käyttävät julkisuuslain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua julkista valtaa, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

Myös silloin, kun kysymys ei ole julkisuuslain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettun julkisen vallan käytöstä, sovelletaan eläkelaitoksessa ja Eläketurvakeskuksessa tämän lain toimeenpanoon liittyvissä asioissa julkisuuslain:

- 1) asiakirjasalaisuutta;
- 2) vaitiolovelvollisuutta;
- 3) hyväksikäyttökieltoa;
- 4) salassa pidettäviä asiakirjoja koskevia 22—24 §:ää; ja
- 5) rangaistussäännöksiä sisältävää 35 §:ää.

Sovellettaessa 2 momenttia tietojen luovuttamisesta on voimassa, mitä salassapidosta poikkeamista ja sen lakkaamisesta säädetään julkisuuslain 7 luvussa.

Tätä lakia toimeenpantaessa ei sovelleta, mitä vakuutusyhtiölain (1062/1979) 18 luvun 6, 6 b ja 6 c §:ssä, eläkesäätiölain 132, 132 a ja 132 c §:ssä tai vakuutuskassalain 165, 165 a ja 165 c §:ssä säädetään vaitiolovelvollisuudesta ja tietojen luovuttamisesta.

192 §

Työnantajan taloudellista asemaa koskevat tiedot

Myös sellaiset tämän lain toimeenpanoon perustuvat asiakirjat ja tiedot, jotka koskevat työnantajan taloudellista asemaa, ovat salassa pidettäviä sen lisäksi, mitä säädetään jul-

kisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohdassa elinkeinonharjoittajaa koskevien tietojen salassa pitämisestä.

Eläkelaitoksella ja Eläketurvakeskuksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa tietoja työnantajan maksuhäiriöistä toisille yksityisten alojen työeläkelakien mukaista tehtävää hoitaville eläkelaitoksille ja Eläketurvakeskukselle tämän lain mukaisen vakuuttamisen valvontaa ja toimeenpanoa varten.

193 §

Työntekijän ja eläkkeenhakijan oikeus saada tietoja

Eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen on annettava työntekijälle tämän pyynnöstä halussaan olevat työntekijän eläkeoikeutta koskevat tiedot. Asianosaisen tiedonsaantioikeudesta, oikeudesta saada tieto itseään koskevasta asiakirjasta sekä oikeudesta tarkastaa itsestään rekisteriin talletetut tiedot on muutoin voimassa, mitä julkisuuslaissa ja henkilötietolaissa säädetään.

Eläkelaitoksen on annettava eläkkeenhakijalle etukäteen eläkehakemuslomakkeella tai muulla vastaavalla tavalla tiedot siitä, mistä hänen tietojaan voidaan hankkia ja mihin niitä voidaan säännönmukaisesti luovuttaa.

194 §

Työnantajan oikeus saada tietoja

Työnantajalla on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä kirjanpitoaan ja tämän lain nojalla myönnettyistä etuuksista aiheutuvien työeläkevakuutusmaksujen määrittämistä varten tiedot työntekijälleen myönnetystä tämän lain mukaisesta eläkkeestä ja sen määrästä sekä muut edellä mainittuja tarkoituksia varten välttämättömät tiedot. Oikeus saada tiedot on sillä työnantajalla, jonka palveluksessa etuuden saanut työntekijä on tai jolle työntekijän työsuhteen perusteella määräytyvät vastuut eläkkeistä ja kuntoutusrahas- ta tämän lain mukaan kuuluvat.

195 §

Työnantajan velvollisuus antaa tietoja

Jos käsiteltävänä olevan vakuuttamis-, eläke- tai kuntoutusasian ratkaisemiseksi tai muuten tämän lain tai Eläketurvakeskuksesta annetun lain mukaisten tehtävien toimeenpanossa tarvitaan tietoja työntekijän työskentelystä ja työolosuhteista tai muista vastaavista seikoista, työnantaja on velvollinen antamaan tiedot eläkelaitokselle, Eläketurvakeskukselle ja tämän lain mukaiselle muutoksenhakuelimelle.

Pyydettyä työnantajalta työntekijän eläke- tai kuntoutusasian käsittelyä varten tarvittavia tietoja, työnantajalle saa ilman työntekijän suostumusta ilmoittaa vain ne työntekijää koskevat salassa pidettävät tiedot, jotka ovat välttämättömiä työnantajalta pyydettyjen tietojen yksilöimiseksi.

196 §

Selvitys eläkkeensaajalta eläkkeen määrään ja eläkeoikeuteen liittyvistä seikoista

Eläkelaitos voi eläkkeensaajan ilmoitusvelvollisuudesta riippumatta vaatia eläkkeensaajalta selvityksen eläkkeen määrään ja eläkeoikeuteen vaikuttavista seikoista, jos on aihetta epäillä, että näissä seikoissa on tapahtunut muutoksia.

197 §

Tiedot eläkkeeseen oikeuttavien palkattomalta ajalta saatujen etuuksien perusteena olevista tuloista

Eläkkeeseen oikeuttavan 74 §:ssä tarkoitetun palkattomalta ajalta maksetun etuuden maksaja on velvollinen ilmoittamaan Eläketurvakeskukselle etuuden maksamisvuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun tai Eläketurvakeskuksen ilmoittamaan muuhun ajankohtaan mennessä tiedot maksamansa etuuden saajasta, maksetun etuuden ajankohdasta sekä maksetun etuuden perusteena olevasta tulosta.

198 §

Oikeus saada tietoja asian ratkaisemiseksi ja lakisääteisten tehtävien toimeenpanemiseksi

Eläkelaitoksella, Eläketurvakeskuksella ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada

1) työnantajalta, lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, viranomaiselta ja muulta taholta, johon julkisuuslakia sovelletaan, tiedot, jotka ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan vakuuttamis-, eläke- tai etuusasian ratkaisemista varten tai jotka muuten ovat tarpeellisia tässä laissa, EY:n sosiaaliturva-asetuksessa tai sen täytäntöönpanoasetuksessa taikka sosiaaliturvasopimuksessa säädettyjen tehtävien toimeenpanossa;

2) lääkäriltä ja muulta terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitetulta ammattihenkilöltä, potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 2 §:n 4 kohdassa tarkoitettua terveydenhuollon toimintayksiköltä sekä kuntoutusta toimeenpanevalta taholta ja muulta terveydenhuollon toimintayksiköltä, sosiaalipalvelujen tuottajalta tai hoitolaitokselta pyynnöstä tämän laatima lausunto ja muut välttämättömät tiedot eläkkeenhakijan potilasasiakirjoista, kuntoutuksesta, terveydentilasta, hoidosta sekä työkyvystä, jollei hakija itse toimita edellä mainittuja tietoja.

199 §

Eläketurvakeskuksen oikeus saada tietoja valvontaa varten

Eläketurvakeskuksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada työnantajalta, lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, viranomaiselta ja muulta taholta, johon julkisuuslakia sovelletaan, tiedot, jotka ovat tarpeellisia 186 §:n 1 momentissa sekä eläketurvakeskuksesta annetun lain 2 §:n 2 momentin 11 kohdassa säädetyn valvontavelvollisuuden täyttämi-

seksi. Eläketurvakeskuksella on lisäksi oikeus saada mainittua tarkoitusta varten veroviranomaisilta joukkotietoina palkkaa tai muuta vastiketta työntekijöille maksaneiden työnantajien nimet, yritys- ja yhteisötunnukset, yhteystiedot ja vuosi-ilmoitukset tai vuosi-ilmoituksia vastaavat tiedot, toimialat sekä tiedot näiden työnantajien työstä maksamista vastikkeista ja niihin liittyvistä työnantajasuorituksista.

Eläketurvakeskuksella on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettut tiedot, vaikka se ei olisi tietopyynnössään yksilöinyt joukkotietona valvontakäsittelyyn otettavia työnantajia tai vaikka valvontakäsittely ei olisi vielä vireillä. Lisäksi Eläketurvakeskuksella on oikeus saada edellä mainitut joukkotiedot, vaikka verotusta ei olisi vielä vahvistettu. Tämän momentin täytäntöönpanoa varten Eläketurvakeskuksella on oikeus käsitellä henkilötietoja siten kuin henkilötietolaissa säädetään.

Tässä pykälässä tarkoitettuja tietoja saa haakea teknisen käyttöyhteyden avulla ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty.

200 §

Eläkelaitoksen oikeus saada tietoja valvontaa varten

Eläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada 187–189 §:ssä tarkoitettua valvontaa varten välttämättömät tiedot toisilta työeläkelakien mukaista tehtävää hoitavilta eläkelaitoksilta ja Eläketurvakeskukselta.

201 §

Tiedot eläkevastuun täydennyskertoimen laskemiseksi

Eläketurvakeskuksella on oikeus määräämässään ajassa ja muodossa salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada eläkelaitokselta eläkevastuun täydennyskertoimen laskemi-

seksi tarvittavat tiedot eläkelaitoksen vastuvelasta ja toimintapääomasta.

202 §

Tietojen maksuttomuus

Eläkelaitoksella, Eläketurvakeskuksella ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus saada maksutta ne tiedot, jotka niillä on tämän lain mukaan oikeus saada. Jos tiedot tarvitaan tietystä muodosta ja siitä aiheutuu tietojen luovuttajalle olennaisia lisäkustannuksia, kustannukset on kuitenkin korvattava.

203 §

Tietojen antaminen vakuutusyhtyröryhmän sisällä

Työeläkevakuutusyhtiöllä ja sen asiamiehellä on salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus luovuttaa samaan vakuutusyhtiölain 14 b luvussa tarkoitettuun vakuutusyhtyröryhmään tai vakuutusyhtiölain 18 luvun 6 b §:n 2 momentissa tarkoitettuun taloudelliseen yhteenliittymään kuuluvalla toiselle yritykselle sellaisia vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja, jotka ovat välttämättömiä tämän lain mukaisten tehtävien hoitamista varten.

Työeläkevakuutusyhtiö voi salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä luovuttaa 1 momentissa tarkoitettulle toiselle yritykselle asiakaspalvelua, asiakassuhteen hoitoa ja muuta asiakashallintaa varten tarpeelliset tiedot. Tällaisia ovat tiedot työnantajan tai yrittäjän nimestä, henkilö-, yritys- ja yhteisö- sekä asiakastunnuksesta, tiedot yhteydenpitoa varten, tiedot yrityksen omistussuhteista ja vakuutusjärjestelystä, palkkasummasta sekä näihin tietoihin rinnastettavat, asiakashallintaan liittyvät tiedot.

Mitä tässä laissa säädetään salassapitovelvollisuudesta ja sen rikkomisesta, koskee myös niitä, jotka ovat saaneet salassa pidettäviä tietoja tämän pykälän perusteella.

204 §

Tietojen antaminen vapaaehtoista ryhmälisäeläketurvaa varten

Eläkelaitoksella ja Eläketurvakeskuksella on oikeus sen lisäksi, mitä julkisuuslaissa säädetään, salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa henkivakuutusyhtiölle, eläkekassalle tai eläkesäätiölle työntekijöiden nimet ja osoitteet, henkilötunnukset, tiedot eläkkeiden määrästä ja eläkkeen määrään vaikuttavista tekijöistä sekä muut alla mainittua tarkoitusta varten välttämättömät tiedot:

1) tämän lain mukaiseen eläketurvaan liittyvän rekisteröimättömän vapaaehtoisen ryhmälisäeläketurvan jatkuvaa hoitamista varten;

2) uuden ryhmälisäeläketurvan ehtojen sopimista varten, jos aikaisempi lisäeläketurva työnantajan aloitteesta lopetetaan ja korvataan vastaavanlaisella uudella lisäeläketurvalla; uuden lisäeläketurvavakuutuksen antajan on tällöin esitettävä Eläketurvakeskukselle selvitys siitä, että uusi lisäeläketurva merkitsee aikaisemman lisäeläketurvan korvaamista uudella;

3) uuden järjestettävän lisäeläketurvan lopullisen sisällön määrittelemistä varten; edellytyksenä on kuitenkin, että henkivakuutusyhtiö, eläkekassa tai eläkesäätiö on huolehtinut siitä, että lisäeläkejärjestelyn piiriin kuuluville työntekijöille on vakuutus sopimuksen tai eläkejärjestelyn tultua hyväksytyksi asianmukaisesti selvitetty henkivakuutusyhtiön, eläkekassan tai eläkesäätiön mahdollisuus saada tarvittavat tiedot ja ettei työntekijä nimenomaisesti ole kieltäytynyt lisäeläkejärjestelystä tai kieltänyt antamasta tietoaan.

Uuden lisäeläketurvan järjestäjää haettaessa eläkelaitoksella ja Eläketurvakeskuksella on oikeus sen lisäksi, mitä julkisuuslaissa säädetään, salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa henkivakuutusyhtiölle, eläkekassalle tai eläkesäätiölle lisäeläketurvan ja sen kustannusten määrittelemistä varten tiedot työntekijöiden työsuhteista, eläkeoikeuksista, ikä- ja sukupuolijakaumasta ja eläkkeen määrään vaikuttavista tekijöistä.

205 §

Tietojen antaminen rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi

Eläkelaitoksella ja Eläketurvakeskuksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi tämän lain toimeenpanoon perustuvia tietoja ministeriölle, verohallinnolle ja sellaiselle lakisääteistä sosiaaliturvajärjestelmää hoitavalle laitokselle tai yhteisölle, jonka hoidettavaksi kuuluvaan sosiaaliturvatuuteen tämän lain mukainen eläke vaikuttaa.

Annettavia tietoja ovat tämän lain mukaista eläkettä saavan tai saaneen henkilön:

- 1) henkilötunnus ja muut yksilöintitiedot;
- 2) tiedot maksetuista eläkkeistä;
- 3) tiedot työnantajasta; ja

4) muut näihin rinnastettavat tiedot, jotka ovat välttämättömiä sosiaaliturvaan kohdistuvien rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi tehtävää henkilötietojen yhdistämistä ja muuta kertaluonteista valvontatointia varten.

Eläkelaitoksella ja Eläketurvakeskuksella on 1 momentissa tarkoitettu oikeus antaa 2 momentissa mainittuja tietoja myös poliisi- ja syyttäväviranomaiselle siltä osin kuin ne ovat välttämättömiä rikosten selvittämistä ja syytteesen panoa varten.

Tässä pykälässä tarkoitetuissa tilanteissa ei kuitenkaan saa antaa työntekijän terveydentilaa koskevia tietoja tai tietoja, jotka ovat tarkoitettuja kuvaamaan työntekijän sosiaalihuollon tarpeen perusteita.

206 §

Tietojen antaminen viranomaisille

Eläkelaitoksella ja Eläketurvakeskuksella on oikeus sen lisäksi, mitä julkisuuslaissa säädetään, salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa tämän lain toimeenpanoon perustuvia tietoja seuraavasti:

1) asianomaiselle viranomaiselle ja toimielimelle ne tiedot, jotka ovat välttämättömiä

EY:n sosiaaliturva-asetuksen tai sosiaaliturvasopimuksen mukaisten tehtävien toimeenpanossa;

2) verohallinnolle tiedot, jotka ovat välttämättömiä sille ennakkoperintälaissa säädetyn valvontavelvollisuuden täyttämiseksi silloin, kun on aihetta epäillä, että työnantaja ei ole täyttänyt ennakonpidätysvelvollisuuttaan;

3) luottotietotoimintaa harjoittavalle rekisterinpitäjälle tiedot työnantajan tähän lakiin perustuvasta ulosottokelpoisesta työeläkevaikutusmaksusaatavasta.

207 §

Tietojen antaminen työntekijäin ryhmähenkivakuutusta varten

Työntekijäin ryhmähenkivakuutuksen korvaustoimintaa henkivakuutus- ja tapaturmavakuutusyhtiöiden valtuuttamana hoitavalla työntekijäin ryhmähenkivakuutuspoolilla ja maatalousyrittäjien eläkelaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä Eläketurvakeskukselta tämän lain mukaisessa työsuhteessa työskennelleiden, kuolleiden työntekijöiden nimet, henkilötunnukset ja kuolinpäivät, heidän edunsaajiensa nimet ja henkilötunnukset sekä muut vastaavat tiedot, joita tarvitaan ryhmähenkivakuutuksen vakuutussumman myöntöedellytysten täyttymistä ratkaistaessa.

Myös Valtiokonttorilla ja kunnalliselle eläkelaitoksella on oikeus saada Eläketurvakeskukselta salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä 1 momentissa tarkoitetut tiedot ryhmähenkivakuutusta vastaavan taloudellisen tuen käsittelemiseksi.

208 §

Tietojen luovuttaminen eteenpäin

Sen lisäksi, mitä julkisuuslaissa säädetään, eläkelaitoksella ja Eläketurvakeskuksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa julkisten alojen työeläkelakien toi-

meenpanosta huolehtivalta eläkelaitokselta saadut eläkettä, eläkeoikeutta tai vakuuttamista koskevat tiedot Kansaneläkelaitokselle tai muulle sellaiselle tietojen vastaanottajalle, jolla on oikeus saada nämä tiedot lain perusteella.

Eläketurvakeskuksella on 1 momentissa mainittu oikeus antaa 195 §:n nojalla työnantajalta saamansa tiedot ja 198 §:n nojalla työnantajalta, lakisääteistä vakuutusta toimeenpanevalta vakuutus- ja eläkelaitokselta, vero- ja muulta viranomaiselta sekä muulta julkisuuslain soveltamisalaan kuuluvalla taholta saamansa tiedot julkisten alojen työeläkelakien toimeenpanosta huolehtiville sellaisille eläkelaitoksille, joilla on oikeus saada nämä tiedot lain perusteella mainittujen tietojen antajilta tai Eläketurvakeskukselta.

Eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen on ennen 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen antamista sovittava julkisten alojen työeläkelakien toimeenpanosta huolehtivien eläkelaitosten kanssa siitä, mitä edellä tarkoitettuja tietoja voidaan luovuttaa edelleen ja kenelle niitä voidaan edelleen luovuttaa.

209 §

Tietojen eteenpäin luovuttajan vastuu

Ennen kuin eläkelaitos tai Eläketurvakeskus luovuttaa tietoja eteenpäin, sen on varmistettava, että tietojen saajalla on lain mukaan oikeus saada luovutettavat tiedot niiden alkuperäiseltä antajalta.

Eläkelaitos tai Eläketurvakeskus, joka luovuttaa tässä luvussa säädetyillä perusteilla tietoja eteenpäin, on vastuussa siitä, että luovutettavien tietojen sisältö vastaa tietojen antajalta saatuja tietoja.

210 §

Tietojen antaminen teknisen käyttöyhteyden avulla

Eläketurvakeskuksella ja sen suostumuksella eläkelaitoksella on oikeus avata tekninen käyttöyhteys sen lisäksi, mitä tietojen antamisesta teknisellä käyttöyhteydellä sääde-

tään julkisuuslain 29 §:n 3 momentissa:

1) lakisäätteistä sosiaalivakuutusta toimeenpanevalle yhteisölle tai laitokselle henkilökisterinsä sellaisiin tietoihin, jotka sillä on tämän tai muun lain perusteella oikeus saada tehtäviensä toimeenpanoa varten;

2) EY:n sosiaaliturva-asetuksen tai sosiaaliturvasopimuksen mukaisten tehtävien toimeenpanosta huolehtivalle viranomaiselle sellaisiin tietoihin, joita sillä on 206 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan oikeus saada;

3) Kansaneläkelaitokselle sekä muulle sellaiselle tietojen vastaanottajalle, jolla on oikeus saada julkisten alojen työeläkelakien toimeenpanosta huolehtivalta eläkelaitokselta eläkettä, eläkeoikeutta ja vakuuttamista koskevat tiedot 208 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tietoihin; ja

4) henkivakuutusyhtiölle, eläkekassalle tai eläkesäätiölle 204 §:ssä tarkoitettujen ryhmälisäeläketurvan hoitamista tai järjestämistä varten välttämättömiin tietoihin.

Eläketurvakeskuksella on 1 momentissa säädetyn lisäksi oikeus avata tekninen käyttöyhteys työntekijäin ryhmähenkivakuutuspoolille, maatalousyrittäjien eläkelaitokselle, valtiokonttorille tai kunnalliselle eläkelaitokselle 207 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin ja julkisten alojen työeläkelakien toimeenpanosta huolehtiville eläkelaitoksille 208 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin tietoihin.

Tekninen käyttöyhteys on kuitenkin oikeus avata julkisten alojen työeläkelakien toimeenpanosta huolehtivilta eläkelaitoksilta saatujen tietojen antamiseksi 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla tai tietojen antamiseksi julkisten alojen työeläkelakien toimeenpanosta huolehtiville eläkelaitoksille 2 momentissa tarkoitettulla tavalla vain, jos tästä on 208 §:n 3 momentin mukaisesti sovittu.

Tämän pykälän perusteella avatun teknisen käyttöyhteyden avulla saa hakea myös salassa pidettäviä tietoja ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty.

Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietojen pyytäjän on esitettävä käyttöyhteyden avaajalle selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

15 luku

Erinäisiä määräyksiä

211 §

Työntekijöiden ja työnantajien neuvonta

Ensisijainen vastuu tämän lain soveltamisalaa kuuluvien asioiden neuvonnasta on sillä eläkelaitoksella, jossa työnantaja on järjestänyt työntekijänsä eläketurvan.

212 §

Eläkelaitosten yhteistyö

Eläkelaitosten on toimittava yhteistyössä tilastotietojen kokoamisessa ja muissa työeläkelakien toimeenpanoon ja kehittämiseen liittyvissä asioissa.

213 §

Korvaus erityisistä palveluista

Eläkelaitos voi periä työnantajalta korvauksen työnantajan pyynnöstä antamistaan erityisistä palveluista.

214 §

Päätös teoreettisen eläkkeen määrästä

Jos työntekijä on työskennellyt kahdessa tai useammassa EU- tai ETA-maassa ja hän hakee kansaneläkettä, hänellä on oikeus pyynnöstä saada päätös siitä teoreettisen eläkkeen määrästä, jonka eläkelaitos ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle hänen kansaneläkkeensä laskemista varten.

215 §

Eläkeoikeuden siirtäminen Euroopan yhteisöihin

Työntekijällä on oikeus siirtää tämän lain mukainen eläkeoikeutensa Euroopan yhteis-

söihin siten kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa (165/1999) säädetään.

Euroopan yhteisöihin siirtyvään ja sieltä palautettavaan eläkeoikeuteen sovelletaan tämän lain säännöksiä siltä osin kuin eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetussa laissa on tämän lain säännöksistä poikkeavia säännöksiä.

216 §

Virka-apu

Eläkelaitoksella ja Eläketurvakeskuksella on oikeus kuulusteluttaa todistajia käräjäoikeudessa omasta aloitteestaan tai asianosaisen pyynnöstä käsiteltävänä olevan asian selvittämistä varten.

217 §

Esteellisyys

Sen estämättä, mitä hallintolain (434/2003) 28 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdassa säädetään, eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen toimihenkilö ja hallituksen jäsen voivat käsi-

tellä tämän lain täytäntöönpanoon kuuluvaa asiaa, joka koskee eläkelaitoksessa eläketurvan järjestänyttä työnantajaa tai tällaisen työnantajan palveluksessa olevaa työntekijää taikka yrittäjää.

218 §

Asiakirjojen säilyttäminen

Eläkelaitoksen on säilytettävä eläketurvan järjestämiseen tai eläkeasiaan liittyvät asiakirjat ja tiedot siten kuin arkistolaisissa (831/1994) säädetään. Jos arkistolaitos ei ole määrännyt säilytettäväksi mainittuja asiakirjoja pysyvästi, sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan säätää mainituille asiakirjoille sellainen säilytysaika, joka ei vaaranna työntekijän tai hänen edunsaajansa oikeutta eläkkeeseen. Ministeriön asetuksella voidaan lisäksi säätää asiakirjojen tallennusmenetelmästä, jolla luotettavasti säilytetään asiakirjojen sisältö. Tällä tavoin tallennetun asiakirjan katsotaan vastaavan alkuperäistä asiakirjaa, jollei muuta näytetä.

219 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

2.

Työntekijän eläkelain voimaantulolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Työntekijän eläkelaki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007. Sitä sovelletaan lain soveltamisalaan kuuluvassa työsuhteessa tehtyyn työhön lain voimaantulosta lukien.

Työntekijän eläkelakia sovelletaan myös ennen 1 päivää tammikuuta 2007 myönnettyyn työntekijäin eläkelain (395/1961), lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/1962) ja taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain (662/1985) mukaiseen eläkkeeseen. Jos ennen 1 päivää tammikuuta 2007 myönnettyä eläkettä määrättäessä kuitenkin on noudatettu ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevia säännöksiä, noudatetaan, mitä 1 päivänä tammikuuta 2005 voimaan tulleen työntekijäin eläkelain, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain ja taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain muuttamisesta annettujen lakien (634–636/2003 ja 885/2004, 887/2004 ja 889/2004) voimaantulosäännöksissä ja näiden lakien voimaantulosäännösten muuttamisesta annetuissa laeissa (886/2004, 888/2004 ja 890/2004) säädetään.

2 §

Tällä lailla kumotaan seuraavat lait niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen:

- 1) työntekijäin eläkelaki;
- 2) lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki;
- 3) taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelaki;
- 4) laki työeläkekassan muuttamisesta keskinäiseksi työeläkevakuutusyhtiöksi (255/2003); ja
- 5) laki taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain mukaisen eläkekassan sulautumisesta työeläkekassan muuttamisesta keskinäiseksi työeläkeva-

kuutusyhtiöksi annetun lain mukaiseen työeläkevakuutusyhtiöön (14/2004).

Jos muussa laissa, sen nojalla annetussa säännöksessä tai Euroopan yhteisöjen säädöksissä viitataan työntekijäin eläkelakiin, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelakiin tai taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelakiin, viittaus tarkoittaa työntekijän eläkelain mukaisia vastaavia säännöksiä, jollei työntekijän eläkelaista tai tästä laista muuta johdu.

3 §

Tässä laissa tarkoitetaan työsuhte-eläkelaeilla työntekijäin eläkelakia, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelakia ja taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelakia.

Tässä laissa tarkoitetaan TEL-lailla 8 päivänä heinäkuuta 1961 annettua työntekijäin eläkelakia siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

4 §

TEL-lain mukaisen vakuutuksen katsotaan muuttuneen työntekijän eläkelain voimaan tullessa sen 142 §:ssä tarkoitetuksi vakuutukseksi.

Jos työnantajan vakuuttamat lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain tai taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain mukaiset ansiot ovat vuonna 2006 kuuden kuukauden yhtäjaksoisella ajalla vähintään 6.000 euroa, katsotaan niiden työntekijöiden, joille työnantajan olisi ollut järjestettävä mainittujen lakien mukainen eläketurva vuonna 2006 lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 1 §:n tai taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain 1 §:n nojalla, kuuluvan vuonna

2007 työntekijän eläkelain mukaiseen vakuutus sopimukseen, jonka vakuutuksenantajana on Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin työntekijän eläkelain mukaisiin vakuutuksiin sovelletaan työntekijän eläkelain mukaisia vakuutusehtoja. Vakuutuksenottaja voi kuitenkin kirjallisesti irtisanoa työntekijän eläkelain voimaantulovuonna vakuutuksen päättymään kesä-, syys- tai joulukuun viimeisenä päivänä. Irtisanomisen on tapahduttava viimeistään kolme kuukautta ennen vakuutuksen päättymispäivää.

Valtioneuvoston työeläkevakuutusyhtiölle myöntämä työsuhde-eläkelakien mukaisen toiminnan harjoittamista koskeva toimilupa muuttuu työntekijän eläkelain voimaan tullessa työsuhde-eläkelakien osalta työntekijän eläkelain mukaista toimintaa koskevaksi toimiluvaksi. Työntekijän eläkelaisissa tarkoitettun vakuutuskassan ja eläkesäätiön sääntöjen mukainen TEL-lain alainen vakuutustoiminta muuttuu työntekijän eläkelain tultua voimaan työntekijän eläkelain mukaiseksi vakuutus-toiminnaksi.

5 §

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Eteralle (*Etera*) maksettavaksi työkyvyttömyyseläkemenon täydennysmäärän muita työeläkevakuutusyhtiöitä korkeamman työkyvyttömyyseläkemenon tasaamiseksi.

Täydennysmäärä on osuus, jolla Eteran tasoitusvastuun työkyvyttömyyseläkeosa alittaa tason, joka on 70 prosenttia muiden työeläkevakuutusyhtiöiden tasoitusvastuiden työkyvyttömyyseläkeosien keskimäärästä laskettuna vakuutetuista palkoista.

Eläkelaitokset ovat yhteisesti vastuussa maksettavasta täydennysmäärästä siten kuin työntekijän eläkelain 179 §:n 2 momentissa säädetään.

Eteran vastuuelka lasketaan 31 päivänä joulukuuta 2006 ja siitä lähtien vuosittain ennen tämän lain voimaantuloa kertyneen lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain mukaisen vanhuuseläkkeen rahastoidun osan ja siihen myöhemmin tehtävien täydennysten osalta kyseisen vakuutuskannan kuolleisuuteen perustuvan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman erityisen

kuolevuusperusteen mukaan. Tämän perusteen ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 9 §:n 1 momentin perusteella vahvistettujen perusteiden mukaan 31 päivälle joulukuuta 2006 laskettujen vastaisten ja alkaneiden vanhuuseläkevastuuvelkojen erotus siirretään, siltä osin kuin sitä ei ole käytetty muihin lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain mukaisiin vastuisiin, osaksi Eteran tasoitusvastuun työkyvyttömyyseläkeosaa. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa Eteralle laskuperusteet, joiden mukaan lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 10 §:n 3 momentin mukaisesti 31 päivänä joulukuuta 2006 lasketusta vastuuelasta erotetaan vastuuelan eri osat ja toimintapääomaan kuuluva osa siten, että nämä laskuperusteet vastaavat muiden työeläkevakuutusyhtiöiden noudattamaa laskuperusterakennetta ja turvaavuutta.

Jos 4 momentissa tarkoitettu erityinen kuolevuusperuste tuottaa merkittävästi ylijäämää, se on käytettävä työntekijän eläkelain 179 §:n mukaisten yhteisesti kustannettavien etuuksien kustantamiseen. Jos erityinen kuolevuusperuste tuottaa merkittävästi alijäämää, työeläkelaitokset vastaavat siitä yhteisesti työntekijän eläkelain 179 §:n 2 momentin mukaisesti.

Vahvistettaessa vakuutusmaksun perusteita työntekijän eläkelain 168 §:n 1 momentin mukaisesti Eteran tasoitusvastuun työkyvyttömyyseläkeosa ja 2 momentissa tarkoitettu täydennysmäärä otetaan huomioon vakuutusmaksun turvaavuuteen vaikuttavana tekijänä.

Täydennysmäärän laskuperusteet vahvistetaan työntekijän eläkelain 168 §:n mukaisesti.

6 §

Työsuhde-eläkelakien mukaisen työeläkevakuutuksen korjauksista aiheutuvia maksuja voidaan periä tai laskea vain, kun työsuhde-eläkelakien mukaisia eläkkeeseen oikeuttavia ansioita muutetaan saadun selvityksen perusteella lopullisen vakuutusmaksun määräämisen jälkeen. Perittävä tai laskettava maksu voidaan käyttää kokonaisuudessaan työntekijän eläkelain 179 §:n mukaisiin yhteisesti kustannettavien etuuksien kustannuksiin.

Vakuutusmaksuja korjataan vain siltä ajalta, jolta eläkelaitoksella on vielä oikeus periä vakuutusmaksu työnantajalta. Korjauksessa käytettävistä maksukertoimista, maksun korkoutuksesta ja muista vastaavista seikoista määrätään sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamissa tai asetuksella antamissa laskuperusteissa.

7 §

Mitä työntekijän eläkelain 37 §:ssä ja 107–111 §:ssä säädetään viimeisen eläkelaitoksen järjestelystä, ei sovelleta silloin, kun eläkkeenhakija saa tai hänellä on oikeus saada ennen 1 päivää tammikuuta 2004 vireille tulleen hakemuksen perusteella omaan työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuvaa eläkettä taikka maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) mukaista eläkettä, maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain (1330/1992) mukaista luopumiskorvausta tai maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) mukaista luopumistukea ja hän hakee uutta eläkettä tai hänelle aikaisemmin myönnetyn eläkkeen jatkamista. Mainittuja säännöksiä ei sovelleta myöskään silloin, kun ennen 1 päivää tammikuuta 2004 vireille tulleen hakemuksen perusteella myönnettyä ja sittemmin keskeytettyä eläkettä ryhdytään maksamaan uudelleen. Jos edunjättäjä sai kuollessaan sellaista eläkettä, johon ei ole sovellettu tämän momentin 1 virkkeessä mainittuja säännöksiä, niitä ei sovelleta myöskään hänen jälkeensä myönnettävään perhe-eläkkeeseen.

8 §

Työntekijän eläkelain 75 §:ssä tarkoitettu eläkeote lähetetään työntekijälle ensimmäisen kerran viimeistään vuonna 2008. Työntekijällä on kuitenkin oikeus saada pyynnöstä tieto rekisteröidyistä työansioistaan jo vuonna 2007.

Työntekijän eläkelain 75 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua viiden vuoden määräaika sovelletaan vuonna 2013 ja sen jälkeen.

Vuonna 2008 lähetettävällä työntekijän eläkeotteella on tiedot työntekijän eläkelain 75 §:n 1 momentin 1–3 kohdissa tarkoitettua työansioista ja etuuksista kymmeneltä eläkeotteen lähettämistä edeltävältä kalente-

rivuodelta, vuonna 2009 vastaavat tiedot ovat yhdeksältä, vuonna 2010 kahdeksalta, vuonna 2011 seitsemältä ja vuonna 2012 kuudelta eläkeotteen lähettämistä edeltävältä vuodelta. Työntekijän eläkelain 75 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja tietoja ei kuitenkaan ilmoiteta eläkeotteella aikaisemmalta ajalta kuin vuodesta 2005 lukien.

Jos työntekijän eläkelain 75 §:n 4 momentin mukaiset, työntekijän riidattomasti osoittamat työansiot on ansaittu ennen vuotta 2005, eläke määräytyy näistä ansioista niiden ansaintavuonna voimassa olevien työsuhte-eläkelakien mukaisesti. Eläke määräytyy samalla tavoin myös sellaisista työntekijäin riidattomasti osoittamista työansioista, jotka on ansaittu ennen vuotta 2006, jos työntekijälle tulee määrättäväksi työkyvyttömyys-, työttömyys- tai perhe-eläke 26 §:n 2 momentin mukaisesti.

9 §

Työntekijän eläkelain 125 §:n ja 126 §:n 4 momentin sekä 158 ja 162 §:n mukaista viiden vuoden vanhentumisaikaa sovelletaan vuoden 2013 alusta lukien. Vuosina 2007 ja 2008 mainittu vanhentumisaika on kymmenen vuotta, vuonna 2009 yhdeksän, vuonna 2010 kahdeksan, vuonna 2011 seitsemän ja vuonna 2012 kuusi vuotta. Mainittuja vanhentumisaikoja laskettaessa otetaan huomioon myös ennen lain voimaantuloa kulunut aika. Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain tai taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain mukaista vakuutusmaksua ei kuitenkaan määrätä takautuvasti pidemmältä ajalta kuin lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin 10 §:n 4 momentin ja taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain 8 §:n 1 momentin mukaiselta viideltä kalenterivuodelta vuoden 2007 alusta lukien.

10 §

Työkyvyttömyyseläkkeen kertakorotus lisätään ensimmäisen kerran 1 päivänä tammikuuta 2010. Kertakorotus lisätään myös sellaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen, jossa eläketapahtuma on sattunut ennen 1 päivää tammikuuta 2006. Tällöin kertakorotus lisätään sen korotusprosentin mukaisesti, joka

vastaa työntekijän ikää vuoden 2010 alussa, edellyttäen, että työkyvyttömyyseläkkeen alkamisesta on tuolloin kulunut vähintään viisi kalenterivuotta.

Kun työkyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on sattunut ennen 1 päivää tammikuuta 2006, kertakorotus lisätään ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevan TEL-lain 8 ja 8 a §:n mukaisesti yhteensovitettuun eläkkeeseen. Jos perhe-eläke määrätään ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olevien säännösten mukaan, kertakorotus lisätään ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevan TEL-lain 8 ja 8 a §:n mukaan yhteensovitettuun perhe-eläkkeeseen.

11 §

Vuonna 2010 ja sen jälkeen alkavat vanhuuseläkkeet muunnetaan elinaikakertoimella työntekijän eläkelain 82 §:n mukaisesti. Elinaikakerroin vahvistetaan ensimmäisen kerran vuodelle 2009.

12 §

Työntekijän eläkelain 140 §:ää sovelletaan poistohakemuksiin, jotka tulevat vireille 1 päivänä tammikuuta 2007 tai sen jälkeen.

13 §

Jos eläketapahtuma sattuu vuosina 2006–2009, tulevan ajan ansiota määrättäessä otetaan vuoden 2004 työansiona huomioon vuosiansioksi muutettuna se eläkepalkka, jonka perusteella tulevan ajan eläkeosuus olisi laskettu, jos työntekijä olisi tullut työkyvyttömäksi 31 päivänä joulukuuta 2004, ja vuoden 2005 työansiot otetaan huomioon siten kuin työntekijän eläkelain 76–78 §:ssä säädetään. Tällöin tarkasteluaikana käytetään vastaavasti tulevan ajan ansion perusteena huomioon otettavien vuosien määrää. Jos eläketapahtuma sattuu vuonna 2010, otetaan vuoden 2005 työansiot huomioon siten kuin työntekijän eläkelain 68 §:ssä, 76–78 §:ssä ja 80 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään ja tarkasteluaika määrätään vastaavasti vuosien 2005–2010 perusteella. Työntekijän eläkelain 25 §:n 1 momentin 2 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettua ansioedellytystä määrättäessä otetaan huomioon työansioita kuntoutushakemuksen vireille tuloa edeltävän viiden kalenterivuoden ajalta.

14 §

Ennen vuotta 2005 päättyneen tai TEL-lain muuttamisesta annetun lain (634/2003) voimaantulosäännöksen 4 momentin mukaisesti päätetyn työsuhteen eläkepalkka voidaan harkinnanvaraisesti tarkistaa työntekijän hakemuksesta ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevan TEL-lain 7 d §:n mukaan ja ennen vuotta 1996 päättyneen työsuhteen eläkepalkka TEL-lain muuttamisesta annetun lain (1842/1995) voimaantulosäännöksen 8 momentin mukaan. Edellytyksenä tarkistamiselle on, että eläkepalkan harkinnanvaraista tarkistamista koskeva työntekijän hakemus tulee eläkelaitokseen viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2011.

15 §

Jos ennen 1 päivää tammikuuta 2005 alkanut ja 1 päivänä tammikuuta 2005 jatkunut TEL-lain mukainen työsuhte jatkuu yhdenjaksoisena eläketapahtumaan saakka ja eläketapahtuma sattuu ennen vuotta 2012, eläke lasketaan sekä ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevan TEL-lain säännösten mukaan että työntekijän eläkelain säännösten mukaan. Eläkettä määrättäessä työsuhteen ei tällöin katsota katkenneen 1 päivänä tammikuuta 2005. Eläkettä laskettaessa sovelletaan myös TEL-lain 2, 5, 5a, 6, 7, 7 c ja 7 d §:n sekä 9 §:n 2 momentin säännöksiä sellaisina kuin ne ovat voimassa ennen 1 päivää tammikuuta 2005. Jos työsuhteesta TEL-lain ennen vuotta 2005 voimassa olevien säännösten mukaan laskettu eläke on suurempi kuin työntekijän eläkelain mukaan laskettu eläke, erotus lisätään työntekijän eläkelain mukaan laskettuun eläkkeeseen. Tämä ei kuitenkaan koske osa-aikaeläkettä eikä ennen vuotta 1947 syntyneelle henkilölle myönnetyn osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävää muuta eläkettä.

Jos työnantajalla on palveluksessaan työntekijöitä, joihin sovelletaan 1 momenttia tai joiden työttömyyseläke määräytyy TEL-lain muuttamisesta annetun lain (634/2005) voimaantulosäännöksen 8 momentin mukaan ennen vuotta 2005 voimassa olevien säännösten mukaan, työnantajan on ilmoitettava näiden työntekijöidensä osalta eläkelaitokselle työntekijän eläkelain 144 §:ssä säädettyjen tietojen lisäksi työsuhteiden alkamis- ja päät-

tymisaikatiedot. Eläkelaitokset ja Eläketurvakeskus valvovat tietojen ilmoittamista ja niiden paikkansa pitävyyttä.

16 §

Jos työntekijä, jonka hakemus eläkkeen maksamisesta ulkomaille on hylätty ennen 1 päivää tammikuuta 2003 voimassa olleen TEL-lain 9 a §:n nojalla, hakee eläkkeensä maksamista ulkomaille uudelleen, eläkkeestä maksetaan ulkomaille uuden hakemuksen saapumisen jälkeen eräntyneet erät.

17 §

Jos ennen 1 päivää tammikuuta 1982 alkunutta ja yhdenjaksoisesti jatkunutta osatyökyvyttömyyseläkettä saavan työntekijän työkyky muuttuu siten, että hänellä on oikeus saada täyttä työkyvyttömyyseläkettä ja muutoksen voidaan arvioida kestävän vähintään vuoden, osatyökyvyttömyyseläke muutetaan täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi muutosta seuraan kuukauden alusta lukien.

18 §

Ennen 1 päivää heinäkuuta vuonna 1990 kuolleen edunjättäjän jälkeen perhe-eläkettä saavalla pitkäaikaisesti työkyvyttömällä lapsella on oikeus saada perhe-eläkettä niin kauan kuin työkyvyttömyys yhdenjaksoisesti jatkuu. Perhe-eläkkeen maksamisen jatkaminen sen jälkeen, kun lapsi täyttää 18 vuotta, edellyttää eri hakemusta.

Täysorvon lisää saavan perhe-eläkkeen saajan oikeus täysorvon lisäksi määräytyy ennen työntekijän eläkelain voimaantuloa voimassa olevien työsuhde-eläkelakien mukaisesti silloinkin, kun perhe-eläkkeen määrä tulee tarkistettavaksi työntekijän eläkelain tultua voimaan.

19 §

Oikeus leskeneläkkeeseen on 1 päivänä heinäkuuta 1950 tai sitä ennen syntyneellä naisleskellä, jos:

- 1) hän on ollut 1 päivästä tammikuuta 1990 tai sitä aikaisemmasta ajasta lukien avioliitossa edunjättäjän kanssa;
- 2) avioliitto on solmittu ennen kuin edunjättäjä oli täyttänyt 65 vuotta; ja
- 3) avioliitto on edunjättäjän kuollessa jatkunut vähintään kolme vuotta.

20 §

Lesken uuden avioliiton takia lakkautettua leskeneläkettä aletaan maksaa lesken hakemuksesta uudelleen ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olevan TEL-lain 4 b §:n 2 momentin mukaisesti, jos lesken uusi avioliitto purkautuu ennen työntekijän eläkelain voimaantuloa ja hakemus uudelleen maksamisesta toimitetaan eläkelaitokselle kuuden kuukauden kuluessa työntekijän eläkelain voimaantulosta.

21 §

Ammatillisen kuntoutuksen edellytyksenä oleva tulevan ajan ansioiden edellytys täyttyy, kun työntekijän eläkkeessä on otettu huomioon tuleva aika ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevan TEL-lain 6 a §:n ja 6 b §:n mukaisena.

22 §

Jos työntekijä on työskennellyt Suomessa ennen 1 päivää tammikuuta 2005, työntekijän eläkelain 64 §:n 3 momentissa tarkoitettu teoreettiseen eläkkeeseen tuleva erillinen lisä lasketaan sen työsuhteen palkan perusteella, jonka perusteella ennen 1 päivää tammikuuta 2005 myönnettävää eläkettä määrättäessä olisi otettava huomioon tuleva aika tai sitä vastaava ansio ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevien työsuhde-eläkelakien perusteella.

23 §

Eläkkeeseen, jonka eläketapahtuma on ennen 1 päivää tammikuuta 2007, sovelletaan ennen 1 päivää tammikuuta 2007 voimassa olevaa TEL-lain 8 §:n 6 momenttia myös työntekijän eläkelain voimaantulon jälkeen.

Työntekijän eläkelain mukaisesta eläkkeestä ei vähennetä sellaista sotilasvammalain mukaista korvausta, joka perustuu vuosien 1939–1945 sodissa saatuun vammaan.

24 §

Jos työntekijä saa maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain mukaista eläkettä, maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain mukaista luopumiskorvausta tai maatalousyrittäjien luo-

pumistuesta annetun lain mukaista luopumistukea, eläkettä karttuu sen aikaisesta työskentelystä 1,5 prosenttia vuodessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua sukupolvenvaihdoseläkettä, luopumiskorvauksen ja luopumistuen perusmäärä otetaan huomioon:

- 1) eläkkeenä, jota saavalla ei ole oikeutta osa-aikaeläkkeeseen;
- 2) lesken eläkettä määrättäessä lesken ansiotyön perusteella saamana eläkkeenä; ja
- 3) työntekijän eläkelain 92 §:n 2 momentissa tarkoitettuna eläkkeenä.

25 §

Työnantajalla on oikeus saada päätös siitä, miltä ajalta ennen vuotta 1945 syntyneen työntekijän työansiot ja TEL-lain mukaisesti, ennen 1 päivää tammikuuta 2005 alkaneessa ja 1 päivänä tammikuuta 2005 jatkuneessa työsuhteessa olevan työntekijän työansiot on vakuutettava työntekijän eläkelain mukaan. Päätöksen antaa se eläkelaitos, jossa työnantaja on järjestänyt työntekijän eläketurvan.

26 §

Eläke, jonka eläketapahtuma on ennen vuotta 2005, määräytyy ennen vuotta 2005 voimassa olevien työsuhte-eläkelakien mukaisesti, jollei mainittujen lakien muuttamisesta annettujen lakien (885/2004, 887/2004 ja 889/2004) voimaantulosäännöksistä ja näiden lakien voimaantulosäännösten muuttamisesta annetuista laeista (886/2004, 888/2004 ja 890/2004) muuta johdu.

Sellaiseen työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkkeeseen, jonka eläketapahtuma on vuonna 2005, sovelletaan 31 päivään joulukuuta 2004 voimassa olevien työsuhte-eläkelakien säännöksiä. Jos kuitenkin työntekijä on täyttänyt 63 vuotta ennen työkyvyttömyyden alkamista, hänelle myönnetään työkyvyttömyyseläkkeen sijaan vanhuuseläke ansaitun suuruisena. Jos työntekijä täyttää 63 vuotta ennen sairausvakuutuslain (1224/2004) 12 luvun 3 §:ssä säädetyn ensisijaisuusajan täyttymistä, työkyvyttömyyseläkkeen sijaan eläke lasketaan ja myönnetään vanhuuseläkkeenä 63 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Jos perhe-eläkkeen eläketapahtuma on vuoden 2005 jälkeen, mutta perhe-eläke mää-

räytyy sellaisen edunjättäjän saama eläkkeen perusteella, joka on yhteensovitettu ennen 1 päivää tammikuuta 2005 voimassa olevien työsuhte-eläkelakien mukaisesti, myös perhe-eläke yhteensovitetaan edellä mainittujen lakien mukaisesti. Tällöin yhteensovitusrajaa laskettaessa ei kuitenkaan vähennetä perhe-eläkelain (38/1969) mukaan suoritettavaa lapsen eläkkeen perusmäärää tai lesken eläkkeen perusmäärää.

27 §

Ennen vuotta 1947 syntyneen työntekijän osa-aikaeläkkeeseen ja sen jälkeen myönnettävään vanhuuseläkkeeseen sovelletaan, mitä TEL-lain 4 §:n 2 momentissa, 4 f §:n 1 momentin johdantokappaleessa, 4 g §:n 2 momentissa sekä 5 §:n 4 momentissa, sellaisina kuin ne ovat voimassa 31 päivänä joulukuuta 2004, sekä 5 §:n 6 momentissa, sellaisena kuin se on voimassa 31 päivänä joulukuuta 2002, säädetään. Tällaisella työntekijällä on oikeus varhennettuun vanhuuseläkkeeseen 60 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Varhennusvähennys tehdään 65 vuoden iästä eläkkeen alkamiseen 31 päivänä joulukuuta 2004 voimassa olevan TEL-lain 5 a §:n 2 momentissa mainittujen varhennuskertoimien mukaisesti.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulla työntekijällä on oikeus saada vanhuuseläke vähentämättömänä 63 vuotta täytettyään. Jos kuitenkin työntekijä jatkaa osa-aikatyössä 65 vuotta täytettyään, osa-aikaeläke muuttuu samansuuruiseksi vanhuuseläkkeeksi 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta. Tällöin työansioista karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuodessa 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden alun ja 68 vuoden iän täyttämiskuukauden lopun välisenä aikana. Jos osa-aikatyöstä karttunut vanhuuseläke alkaa myöhemmin kuin 68 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, lykättyä eläkkeen osaa korotetaan siten kuin työntekijän eläkelain 12 §:n 4 momentissa säädetään. Mitä tässä pykälässä säädetään, sovelletaan myös silloin, kun myönnetään uutta eläkettä sellaisen osa-aikaeläkkeen jälkeen, jonka eläketapahtuma on ennen 1 päivää tammikuuta 2005.

28 §

Ennen vuotta 1950 syntyneellä pitkäaikaisesti työttömällä työntekijällä on oikeus työttömyyseläkkeeseen siten kuin työntekijän eläkelain voimaan tullessa voimassa olevien työsuhde-eläkelakien, niiden muuttamisesta annettujen lakien voimaantulosäännöksissä ja mainittujen voimaantulosäännösten muuttamisesta annetuissa laeissa säädetään. Muilta osin työttömyyseläkkeeseen ja sen saajaan sovelletaan, mitä työntekijän eläkelain voimaan tullessa voimassa olevan TEL-lain 4 c §:ssä, 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa ja 3 momentissa ja 17 b §:n 3 momentissa säädetään.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, työntekijän oikeus tulevan ajan eläkkeeseen määräytyy samalla tavoin kuin se määräytyisi, jos työttömyyseläkkeen eläketahtuma olisi 31 päivänä joulukuuta 2006. Tällöin tulevan ajan eläkkeen perusteena olevaa palkkaa laskettaessa ansiot otetaan huomioon 31 päivään joulukuuta 2006 saakka.

29 §

Jos työntekijällä ei ole työntekijän eläkelain alaista työskentelyä, tulevan ajan oikeuden sisältävästä työttömyyseläkkeestä vastaa se eläkelaitos, jossa vakuutetun työsuhteen perusteella määräytyvään eläkkeeseen luetaan tuleva aika tai sitä vastaava ansio 28 §:n 1 momentin perusteella.

Jos työntekijä on työskennellyt työntekijän eläkelain mukaisessa työsuhhteessa ja hänen tästä työskentelystä saamansa työansiot ovat vähintään 20 000 euroa, tulevan ajan oikeuden tai sitä vastaavan ansion sisältävän työttömyyseläkkeen kustannuksista vastaavat eläkelaitokset yhteisesti siten kuin työntekijän eläkelain 179 §:ssä säädetään. Eläkelaitokset vastaavat yhteisesti myös sellaisen työttömyyseläkkeen kustannuksista, johon ei sisälly tulevan ajan oikeutta tai sitä vastaavaa ansiota.

Jos työntekijällä on työntekijän eläkelain mukaisia työansioita vähemmän kuin 20 000 euroa, tulevan ajan oikeuden tai sitä vastaavan ansion sisältävän työttömyyseläkkeen kustannuksista vastaa se eläkelaitos, jossa vakuutetun työsuhteen perusteella määräytyvään eläkkeeseen luetaan tuleva aika tai sitä vastaa-

va ansio 28 §:n 2 momentin perusteella.

Työttömyyseläkettä koskevat laskuperusteet, jotka sisältyvät työntekijän eläkelain 166 §:ssä tarkoitettuihin laskuperusteisiin, voidaan laatia siten, että työnantajan toteutunut työttömyyseläkemenot otetaan huomioon vakuutusmaksua määrättäessä.

30 §

Työntekijällä, jolla on TEL-lain muuttamisesta annetun lain (634/2003) voimaantulosäännöksen 18 ja 19 momentin sekä mainitun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta annetun lain (886/2004) voimaantulosäännöksen 20 momentin mukaan oikeus siirtyä vanhuuseläkkeelle 62 vuotta alemmassa iässä, on oikeus saada myös työntekijän eläkelain mukainen vanhuuseläke 62 vuotta alemmassa iässä. Eläkkeen muuttamisesta vastaamaan 62 vuotta alempaa ikää säädetään tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Vanhuuseläke muunnetaan vanhuuseläkkeen alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella, jos vanhuuseläke alkaa ennen sitä vuotta, jona työntekijä täyttää 62 vuotta. Vastaavasti, jos työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ennen sitä vuotta, jona työntekijä täyttää 62 vuotta, eläke tarkistetaan sille vuodelle vahvistetulla elinaikakertoimelle, jolloin työntekijän eläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

31 §

Eläketurvakeskuksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada 8 §:n 4 momentissa ja 26–28 §:ssä tarkoitettujen eläkkeen laskemista varten TEL-lain 6 a §:n mukaisen eläkkeeseen oikeuttavan tulevan ajan oikeuden määrittelyä sekä TEL-lain 7 f §:n mukaisen työeläkelisän laskemista varten välttämättömät tiedot.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen etuuksien myöntäjän tai maksajan on annettava tiedot Eläketurvakeskukselle sen määräämällä tavalla kultakin kalenterivuodelta seuraavan vuoden toukokuun loppuun tai muuhun Eläketurvakeskuksen kanssa sovittuun ajankohtaan mennessä.

32 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tämän lain 5 §:n 4 momenttia sovelletaan 31 päivästä joulukuuta 2006 lukien.

Tämä lain 4 §:n 2 momentissa ja 29 §:n 2 ja 3 momentissa mainitut rahamäärät vastaavat työntekijän eläkelain 96 §:n 1 momentissa tarkoitetun palkkakertoimen arvoa yksi (1,000) vuonna 2004.

Edellä 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua täydennysmäärää ei vahvisteta enää sen jälkeen, kun Eteran työkyvyttömyyseläkemenon ei ole kolmen peräkkäisen vuoden keskiarvona laskettuna ylittänyt muiden työeläkevakuutusyhtiöiden keskimääräistä työkyvyttömyyseläkemenoa 0,3 prosenttiyksiköllä laskettuna vakuutetuista palkoista. Jos Eteran tasoituvastuun työkyvyttömyyseläkeosa tällöin ylittää muiden työeläkevakuutusyhtiöiden tasoituvastuun keskimääräisen työkyvyttömyyseläkeosan laskettuna vakuutetuista palkoista enemmän kuin 30 prosentilla, ylittävä osa käytetään työntekijän eläkelain 179 §:n mu-

kaisten yhteisesti kustannettavien etuuksien kustantamiseen. Edellä mainittu kolmen peräkkäisen vuoden keskimääräinen työkyvyttömyyseläkemenon lasketaan ensimmäisen kerran vuonna 2014 vuosien 2011–2013 työkyvyttömyyseläkemenojen keskiarvona.

Työnantajan työntekijöilleen ennen tämän lain voimaantuloa järjestämään lisäeläketurvaan sovelletaan edelleen, mitä ennen 1 päivää tammikuuta 2007 voimassa olevassa TEL-lain 11 §:ssä ja sen nojalla annetuissa alemman asteisissa säädöksissä sekä TEL-lain muuttamisesta annettujen lakien (1482/1995 ja 1263/1999) voimaantulosäännöksissä säädetään.

TEL-lain mukaista vähimmäisturvaa koskevaan eläkejärjestelyyn, johon työnantaja on sisällyttänyt itsensä TEL-lain 1 §:n 3 momentin mukaisesti, sellaisena kuin se on 8 päivänä heinäkuuta 1961 (395/1961) ja 16 päivänä joulukuuta 1966 (639/1966) annetuissa laeissa, sovelletaan sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön 28 päivänä joulukuuta 2004 vahvistamia työnantajan eläkevakuutuksen vapaakirjan ehtoja ja perusteita.

3.

Laki**Eläketurvakeskuksesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Eläketurvakeskus

Eläketurvakeskus on työntekijän eläkelais- (x/2005), yrittäjien eläkelaisissa (468/1969), maatalousyrittäjien eläkelaisissa (467/1969) ja merimieseläkelaisissa (72/1956) tarkoitetun yksityisten alojen työeläketurvan toimeenpanon ja kehittämisen yhteiselin.

Eläketurvakeskus toimii yhteiselimenä myös työntekijän eläkelain 3 §:n 2 momentissa mainittujen julkisten alojen työeläkeläisten toimeenpanosta vastaaville työeläkeläisille siten kuin tässä tai muussa laissa säädetään.

2 §

Eläketurvakeskuksen tehtävät

Eläketurvakeskuksen tulee:

1) edistää yksityisten alojen työeläketurvan toimeenpanoa ja kehittämistä tekemällä esityksiä ja selvityksiä sekä antamalla viranomaisille lausuntoja yksityisten alojen työntekijöiden ja yrittäjien eläketurvaa tai sen kehittämistä koskevissa asioissa;

2) harjoittaa toimialaansa kuuluvaa tilasto- ja tutkimustoimintaa;

3) edistää eläkelaitosten keskinäistä yhteistyötä eläkelaitosten yhteistoimintaa edellyttävissä tehtävissä ja hoitaa eläkelaitosten yhteistoimintaan liittyviä tehtäviä;

4) edistää työeläkelaitosten yhteistyötä muiden laitosten ja viranomaisten välillä;

5) huolehtia laissa sille määrättyjen tehtävien hoitamiseksi tarvittavista rekistereistä ja työeläkelaitosten työeläkeläisten mukaista toimintaa varten tarvitsemien tietojen saavuudesta;

6) antaa eläkelaitoksille ohjeita yhdenmukaisen soveltamiskäytännön varmistamiseksi yksityisten alojen työeläkeläisten, niiden nojalla annettujen asetusten ja muiden määräysten soveltamisesta; sekä

7) tiedottaa ja antaa neuvontaa työeläkkeistä ottaen kuitenkin huomioon, mitä työntekijän eläkelain 211 §:ssä säädetään.

Eläketurvakeskuksen tehtävänä on:

1) valvoa työeläkeläisten mukaisen vakuutusvelvollisuuden noudattamista ja ottaa tarvittaessa työnantajan kustannuksella eläkevakuutus siten kuin työntekijän eläkelain 186 ja 187 §:ssä sekä yrittäjien eläkelain 12 §:ssä säädetään;

2) ratkaista, sovelletaanko työhön työntekijän eläkelakia, yrittäjien eläkelakia tai maatalousyrittäjien eläkelakia ja antaa ratkaisusta asianosaisen pyynnöstä valituskelpoinen päätös, siten kuin työntekijän eläkelain 10 §:ssä, yrittäjien eläkelain 1 §:ssä ja maatalousyrittäjien eläkelain 1 §:ssä säädetään;

3) ratkaista työnantajan, työntekijän, virkamiehen tai yrittäjän hakemuksesta, onko sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 (EY:n sosiaaliturvasopimusten sovellettavaa lainsäädäntöä koskevien säännösten mukaan ulkomailta työskentelevään henkilöön sovellettava Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöä, ja antaa ratkaisusta asianosaisen pyynnöstä valituskelpoinen päätös;

4) hoitaa ulkomaille lähetettäviä eläkehakemuksia koskevia tehtäviä siten kuin EY:n sosiaaliturvasopimuksissa määrätään sekä hoitaa näistä sääöksistä johtuvia muita tehtäviä sosiaali- ja

terveysministeriön määräämässä laajuudessa;
5) hoitaa eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetun lain (165/1999) 3 §:ssä säädettyt yhdyslaitostehtävät;

6) ratkaista, mikä eläkelaitos on viimeisenä eläkelaitoksena toimivaltainen käsittelemään eläkehakemuksen, siten kuin työntekijän eläkelain 111 §:ssä säädetään;

7) ratkaista eläkehakemus, jos työntekijällä ei ole työeläkelakien alaista työskentelyä, siten kuin työntekijän eläkelain 111 §:ssä säädetään;

8) ratkaista ja antaa päätös siitä, täyttyvätkö edellytykset vakuutusmaksun maksuvelvollisuudesta vapauttamiselle siten kuin työntekijän eläkelain 155 §:ssä säädetään tai vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamiselle siten kuin työntekijän eläkelain 149 §:ssä tai 150 §:n 1 momentissa säädetään;

9) lähettää työntekijälle tieto rekisteriin merkityistä eläkkeeseen oikeuttavista palkattomista ajoista, jos työntekijällä ei ole rekisteriin merkittyjä yksityisten alojen työeläkelakien alaisia ansioita, sekä antaa niistä työntekijän pyynnöstä päätös siten kuin työntekijän eläkelain 75 §:ssä säädetään;

10) selvittää ja ratkaista työntekijän eläkelain 183 ja 184 §:ssä ja yrittäjien eläkeasetuksen (668/1969) 16–17 §:ssä tarkoitettulla tavalla kulujen jakautuminen eläkelaitosten välillä ja määrittellä yrittäjien eläkeasetuksen 17 a §:n mukainen valtion osuus sekä valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) mukainen valtion kustannus;

11) valvoa yksityisten alojen eläkelaitosten toimintaa siinä laajuudessa kuin laissa säädetään; sekä

12) hoitaa muita sellaisia tehtäviä, jotka sille erikseen laissa säädetään.

3 §

Muutoksenhaku ja päätöksen poistaminen

Eläketurvakeskuksen 2 §:n 2 momentin 1—5 ja 7—10 kohdan perusteella antamaan päätökseen voidaan hakea muutosta tai Elä-

keturvakeskuksen antama lainvoimainen päätös voidaan poistaa siten kuin työntekijän eläkelaisissa säädetään.

4 §

Eläketurvakeskuksen oikeus saada tietoja tilasto- ja tutkimustoimintaan

Eläketurvakeskuksella on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus saada toimialaansa kuuluvaan tilasto- ja tutkimustoimintaan tarvittavat henkilö- ja muut tiedot:

- 1) työeläkelaitoksilta;
- 2) Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta;
- 3) Kansaneläkelaitokselta;
- 4) Tapaturmavakuutuslaitosten liitolta;
- 5) Liikennevakuutuskeskukselta;
- 6) lakisääteistä tapaturma- ja liikennevakuutusta hoitavalta vakuutusyhtiöltä;
- 7) Vakuutuskuntoutus VKK ry:ltä; sekä
- 8) sosiaalivakuutuksen alalla toimivalta muulta viranomaiselta tai laitokselta näiden tahojen hoitamasta eläke- ja muusta sosiaaliturvasta.

Eläketurvakeskuksella on oikeus saada 1 momentissa mainitut tiedot maksutta. Jos tiedot tarvitaan tietystä muodosta ja siitä aiheutuu tietojen luovuttajalle olennaisia lisäkustannuksia, kustannukset on kuitenkin korvattava.

5 §

Eläketurvakeskuksen kustannukset

Eläketurvakeskuksen kustannuksista vastaavat työntekijän eläkelain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua yksityisten alojen työeläkelakien mukaista eläketurvaa hoitavat eläkelaitokset siten kuin työntekijän eläkelain 180 §:ssä säädetään.

Eläketurvakeskuksella on oikeus periä maksu antamistaan palveluista.

6 §

Päätösvallan käyttäminen

Eläketurvakeskuksen päätösvaltaa käyttä-

vät edustajisto ja hallitus.

7 §

Edustajisto

Eläketurvakeskuksen edustajiston nimittää sosiaali- ja terveysministeriö. Edustajistossa on enintään 30 jäsentä. Edustajistoon on määrättävä jäseniksi työnantaja-, työntekijä- ja yrittäjäjärjestöjen edustajia sekä henkilöitä, jotka ovat perehtyneet vakuutusyhtiö-, vakuutuslainsäädäntöön ja eläkesäätiötoimintaan sekä vakuutuslainsäädäntöön, vakuutuslääketieteeseen ja vakuutusmatematiikkaan. Edustajiston kullekin jäsenelle on nimitettävä henkilökohtainen varajäsen. Hallituksen jäsenenä toimivaa henkilöä ei saa nimittää edustajiston jäseneksi.

Edustajiston jäsenet on nimitettävä tehtävänsä enintään kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Tarkemmat säännökset edustajiston nimittämisestä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Edustajiston tehtävät ja päätöksen teko

Edustajiston tehtävänä on:

- 1) päättää Eläketurvakeskuksen toiminnan yleisistä suuntaviivoista sekä valvoo Eläketurvakeskuksen hallituksen toimintaa;
- 2) valita hallituksen 11 jäsentä sekä kullekin henkilökohtainen varajäsen;
- 3) päättää hallituksen jäsenten palkkioista;
- 4) valita tilintarkastaja ja tarvittaessa hänen varamiehensä sekä päättää heidän palkkioistaan; ja
- 5) käsitellä tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus sekä päättää toimenpiteistä, joihin ne antavat aiheutta.

Edustajisto on päätösvaltainen, kun vähintään puolet sen jäsenistä, niihin luettuna puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja, on kokouksessa saapuvilla. Milloin sekä puheenjohtaja että varapuheenjohtaja ovat estyneitä saapumasta kokoukseen tai esteellisiä otta-
maan osaa jonkin asian käsittelyyn, puhetta johtaa kokouksen siihen tehtävään valitsema edustajiston jäsen.

Kokouksessa on kullakin jäsenellä yksi ääni. Äänen mennessä tasan tulee päätökseksi puheenjohtajan kannattama mielipide, paitsi vaaleissa, joissa arpa ratkaisee. Tarkemmat säännökset edustajiston päätöksenteosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

9 §

Hallitus

Eläketurvakeskuksen hallitukseen kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön määräämät puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja. Hallitukseen kuuluu myös 11 edustajiston valitsemaa muuta jäsentä, joille kullekin on nimitettävä henkilökohtainen varajäsen. Edustajiston työnantajajärjestöjä edustavat jäsenet valitsevat kolme, työntekijäjärjestöjä edustavat jäsenet samoin kolme ja yrittäjäjärjestöjä edustavat jäsenet kaksi hallituksen jäsenistä. Edustajiston kaikki jäsenet yhdessä valitsevat muut kolme hallituksen jäsentä.

Hallituksen jäsenistä yhden on oltava vakuutuslakimies, yhden vakuutuslääkäri ja yhden vakuutusmatematiikko. Hallituksen jäsenen on oltava hyvämaineinen.

Hallituksen jäsenet on nimitettävä tehtävänsä enintään kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Tarkemmat säännökset hallituksen valinnasta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

10 §

Hallituksen tehtävät ja päätöksen teko

Hallitus johtaa ja kehittää Eläketurvakeskuksen toimintaa. Hallituksen tehtävänä on:

- 1) laatia vuosittain toiminta- ja taloussuunnitelma;
- 2) laatia vuosittain tilinpäätös, joka käsittää myös toimintakertomuksen;
- 3) laatia Eläketurvakeskuksen työjärjestys;
- 4) ottaa ja erottaa Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja ja muut johtajat sekä sopia heidän palkkauksestaan ja muista toimenhoidon ehdoista;
- 5) päättää muut periaatteellista laatua olevat tai muuten tärkeät asiat, jos ne eivät kuulu edustajistolle; ja

6) kantaa ja vastata Eläketurvakeskuksen puolesta.

Hallitus voi siirtää toimivaltaansa toimitusjohtajalle, johtajille sekä toimihenkilöille.

Hallitus on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään puolet muista jäsenistä on saapuvilla.

Asioita käsiteltäessä tulee päätökseksi se mielipide, jota useimmat ovat kannattaneet. Äänten jakaantuessa tasan tulee päätökseksi se mielipide, jonka puolesta puheenjohtaja on äänestänyt.

Hallituksen jäsen ei saa ottaa osaa sellaisen asian käsittelyyn, joka koskee hänen tai sellaisen yhteisön, jonka hallituksen jäsenenä, toimitusjohtajana tai toimihenkilönä hän on, yksityistä etua. Tarkemmat säännökset hallituksen tehtävistä ja päätöksenteosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

11 §

Toimitusjohtaja

Eläketurvakeskuksella on toimitusjohtaja. Toimitusjohtajan on oltava hyvämaineinen ja hänellä on oltava riittävä työeläkevakuutus-toiminnan tuntemus. Hallitus nimittää toimitusjohtajan sijaisen.

12 §

Varajäsenet ja toimitusjohtajan sijainen

Mitä 7–11 pykälässä ja valtioneuvoston asetuksessa säädetään edustajiston tai hallituksen jäsenestä taikka toimitusjohtajasta, sovelletaan vastaavasti edustajiston tai hallituksen jäsenen henkilökohtaiseen varajäseneseen sekä toimitusjohtajan sijaiseen.

13 §

Taloudellinen valvonta

Eläketurvakeskuksen toiminnan taloudellinen valvonta kuuluu Vakuutusvalvontavirastolle. Tarkemmat säännökset taloudellisen valvonnan toimeenpanosta annetaan valtio-

neuvoston asetuksella.

14 §

Kirjanpito ja tilinpäätös

Eläketurvakeskuksen kirjanpidossa ja tilinpäätöksen laadinnassa on noudatettava soveltuvin osin kirjanpitolakia (1336/1997) sekä kirjanpitoasetusta (1339/1997). Vakuutusvalvontavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä, ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain ja kirjanpitoasetuksen soveltamisesta Eläketurvakeskukseen sekä Eläketurvakeskuksen tuloslaskelman ja taseen kaavoista ja liitetiedoista.

Vakuutusvalvontavirasto voi Eläketurvakeskuksen hakemuksesta erityisestä syystä määrääjäksi myöntää luvan poiketa 1 momentissa tarkoitetuista säännöksistä ja määräyksistä, jos poikkeus on tarpeen oikean ja riittävän kuvan saamiseksi Eläketurvakeskuksen tai sen konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Jos tässä pykälässä tarkoitettu tilinpäätöstä koskeva määräys, ohje tai lausunto on kirjanpitolain tai kirjanpitoasetuksen yleisen soveltamisen kannalta merkittävä, Vakuutusvalvontaviraston on ennen määräyksen, ohjeen tai lausunnon antamista pyydettävä siitä kirjanpitolautakunnan lausunto.

Vakuutusvalvontavirasto voi erityisistä syistä määrääjäksi myöntää yksittäistapauksissa poikkeuksia kirjanpitolain 3 luvun 1 §:n 2 momentin toisessa virkkeessä mainitusta velvollisuudesta, tilinpäätöksen tai konsernitilinpäätöksen laatimisajasta, konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta, konsernituloslaskelman ja konsernitaseen laatimisessa noudatettavista kaavoista ja liitetiedoista sekä konsernitilinpäätökseen yhdisteltävän tytäryhtiön tilikaudesta. Poikkeuksen myöntämisen edellytyksenä on, ettei se ole tilinpäätöstä ja konsernitilinpäätöstä koskevien Euroopan yhteisöjen säädösten vastainen.

15 §

Poikkeusoloihin varautuminen

Eläketurvakeskuksen tulee varmistaa teh-

täviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa osallistumalla vakuutusalan valmiussuunnitteluun, valmistelemalla etukäteen poikkeusoloissa tapahtuvaa toimintaa ja muilla toimenpiteillä.

Jos 1 momentista aiheutuvat tehtävät edellyttävät sellaisia toimenpiteitä, jotka selvästi poikkeavat tavanomaisena pidettävästä Eläketurvakeskuksen toiminnasta ja joista aiheutuu olennaisia lisäkustannuksia, tällaiset kustannukset voidaan korvata huoltovarmuuden turvaamisesta annetussa laissa (1390/1992) tarkoitetusta huoltovar-

muusrahastosta.

Vakuutusvalvontavirasto voi antaa ohjeita 1 momentin soveltamisesta.

16 §

Tarkemmat säännökset

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2007. Ennen tämän lain täytäntöönpanoa voidaan ryhtyä sen edellyttämiin toimenpiteisiin.

4.

Laki**työntekijäin eläkelain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 7 §:n 1 momentti, 7 §:n 3 momentin 4 kohta ja 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 885/2004, ja *lisätään* 7 §:n 3 momenttiin sellaisena, kuin se on mainitussa laissa 885/2004, uusi 5 kohta, jolloin nykyinen 5—10 kohta siirtyvät 6—11 kohdaksi seuraavasti:

7 §

Eläkkeen perusteena olevaa työansiota määrättäessä otetaan huomioon palkka, tulospalkkio tai muu vastike, joka on maksettu tai sovittu maksettavaksi korvauksena työstä. Tällainen vastike katsotaan eläkettä kartuttavaksi työansioksi myös silloin, kun sen maksaa työntekijälle työnantajan sijasta konkursipesä, palkkaturvalaissa (866/1998) tarkoitettu palkkaturvasta huolehtiva viranomainen tai muu maksaja (sijaismaksaja).

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna vastikkeena työstä ei pidetä muun muassa:

4) tuloverolain (1535/1992) 66 §:ssä tarkoitettua työsuhdeoption käyttämisestä syntyvää etua tai sellaista työsuhteeseen perustuvaa suoritusta, joka määräytyy yhtiön osakkeen arvon muutoksen perusteella;

5) palkkiota, joka annetaan työnantajayhtiön tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yhtiön viranomaisen valvonnan alaisessa arvo-paperipörssissä noteerattuina osakkeina, sijoitustalletuksena tai muulla

vastaavalla tavalla, taikka osakkeiden sijasta osin tai kokonaan rahana, edellyttäen, että tällaisen palkkiona saatavan edun arvo riippuu kyseisten osakkeiden arvon kehityksestä palkkion lupaamisen jälkeisenä, vähintään vuoden mittaisena aikana.

Edellä 3 momentin 10 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa edellytetään lisäksi, että voittopalkkion maksamisesta ei ole tehty työnantajaa velvoittavaa sopimusta ja että omistajat tekevät sitovan päätöksen käteisen voittopalkkion maksamisesta yhtiökokouksessa tilikauden päätyttyä ja että voittopalkkiot maksetaan tämän jälkeen. Lisäksi edellytyksenä on, että asia käsitellään yhteistoinnasta yrityksissä annetun lain (725/1978) mukaisella tai muulla vastaavalla tavalla.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2006. Sitä sovelletaan sellaiseen palkkioon, joka maksetaan työntekijälle lain voimaantulon jälkeen.

5.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 29 luvun 9 §:n otsikko, sellaisena kuin se on laissa 814/1998 ja
lisätään 29 lukuun uusi 4 a ja 4 b § ja saman luvun 9 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 814/1998, uusi 5 ja 6 momentti seuraavasti

29 LUKU

Rikoksista julkista taloutta vastaan

4 a §

Työeläkevakuutusmaksupetos

Työnantaja tai tämän edustaja, joka
 1) laiminlyömällä työntekijän eläkelain mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden tai muun työntekijän eläkelaisa tarkoitetun ilmoitusvelvollisuuden;
 2) antamalla työntekijän eläkelain mukaista tehtävää hoitavalle työntekijän eläkelain mukaan tarvittavan, vakuutusmaksuun tai eläkkeistä aiheutuvien kulujen jakamiseen vaikuttavan tiedon virheellisenä tai kieltäytymällä antamasta tässä kohdassa mainittuja tietoja;

3) jättämällä työntekijältä perimänsä työntekijän työeläkevakuutusmaksun tilittämättä työntekijän eläkelain mukaiselle eläkevakuutusta hoitavalle eläkelaitokselle; tai

4) muuten petollisesti toimien aiheuttaa tai yrittää aiheuttaa työeläkevakuutusmaksun määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai sen aiheettoman palauttamisen, on tuomittava *työeläkevakuutusmaksupetoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Kun 1 momentissa tarkoitettu teko on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, siitä voidaan jättää ilmoitus tekemättä, syyte ajamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos vakuutusmaksun korotus harkitaan riittäväksi seuraamukseksi.

4 b §

Törkeä työeläkevakuutusmaksupetos

Jos työeläkevakuutusmaksupetoksessa
1) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä; tai
2) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti
ja työeläkevakuutusmaksupetos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksente-
kijä on tuomittava *törkeästä työeläkevakuutusmaksupetoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

9 §

Määritelmät ja vastuun kohdentaminen

Tämän luvun 4 a ja 4 b §:ssä tarkoitettuun työnantajaan ja tämän edustajaan sovelletaan, mitä rikoslain 47 luvun 8 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa säädetään työnantajasta tai työnantajan edustajasta.

Tämän luvun 4 a ja 4 b §:ssä mainittuun rikokseen sovelletaan, mitä rikoslain 47 luvun 7 §:ssä säädetään vastuun kohdentamisesta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 2007.

Helsingissä 21 päivänä huhtikuuta 2005

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Sinikka Mönkäre*

4.

Laki**työntekijäin eläkelain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 7 §:n 1 momentti, 7 §:n 3 momentin 4 kohta ja 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 885/2004, ja *lisätään* 7 §:n 3 momenttiin sellaisena, kuin se on mainitussa laissa 885/2004, uusi 5 kohta, jolloin nykyinen 5—10 kohta siirtyvät 6—11 kohdaksi seuraavasti:

Voimassa oleva laki

7 §

Eläkkeen perusteena olevaa työansiota määrättäessä otetaan huomioon palkka tai muu vastike, joka on maksettu tai sovittu maksettavaksi korvauksena työstä. Tällainen vastike katsotaan eläkkeen perusteena olevaan työansioon kuuluvaksi myös silloin, kun sen suorittaa työntekijälle työnantajan sijasta konkurssipesä, palkkaturvalaisa (866/1998) tarkoitettu palkkaturvasta huolehtiva viranomainen tai muu maksaja (sijaismaksaja).

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna vastikkeena työstä ei pidetä muun muassa:

4) tuloverolain 66 §:ssä tarkoitettua työsuhdeoption käyttämisestä syntyvää etua tai sellaista työsuhteeseen perustuvaa suoritusta, joka määräytyy yhtiön osakkeen arvon muutoksen perusteella;

Ehdotus

7 §

Eläkkeen perusteena olevaa työansiota määrättäessä otetaan huomioon palkka, tulospalkkio tai muu vastike, joka on maksettu tai sovittu maksettavaksi korvauksena työstä. Tällainen vastike katsotaan eläkettä kartuttavaksi työansioksi myös silloin, kun sen maksaa työntekijälle työnantajan sijasta konkurssipesä, palkkaturvalaissa (866/1998) tarkoitettu palkkaturvasta huolehtiva viranomainen tai muu maksaja (sijaismaksaja).

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna vastikkeena työstä ei pidetä muun muassa:

4) tuloverolain (1535/1992) 66 §:ssä tarkoitettua työsuhdeoption käyttämisestä syntyvää etua tai sellaista työsuhteeseen perustuvaa suoritusta, joka määräytyy yhtiön osakkeen arvon muutoksen perusteella;

5) palkkiota, joka annetaan työnantajayh-

tiön tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yhtiön viranomaisen valvonnan alaisessa arvo-paperipörssissä noteerattuina osakkeina, sijoitustalletuksena tai muulla vastaavalla tavalla, taikka osakkeiden sijasta osin tai kokonaan rahana, edellyttäen, että tällaisen palkkiona saatavan edun arvo riippuu kyseisten osakkeiden arvon kehityksestä palkkion lupaamisen jälkeisenä, vähintään vuoden mittaisena aikana ja että annettuihin osakkeisiin liittyy vähintään vuoden mittainen luovutuskielto;

Edellä 3 momentin 9 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa edellytetään lisäksi, että voittopalkkion maksamisesta ei ole tehty työnantajaa velvoittavaa sopimusta ja että omistajat tekevät sitovan päätöksen käteisen voittopalkkion maksamisesta yhtiökokouksessa tilikauden päätyttyä ja että voittopalkkiot maksetaan tämän jälkeen. Lisäksi edellytyksenä on, että asia käsitellään yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (725/1978) mukaisella tai muulla vastaavalla tavalla.

Edellä 3 momentin 10 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa edellytetään lisäksi, että voittopalkkion maksamisesta ei ole tehty työnantajaa velvoittavaa sopimusta ja että omistajat tekevät sitovan päätöksen käteisen voittopalkkion maksamisesta yhtiökokouksessa tilikauden päätyttyä ja että voittopalkkiot maksetaan tämän jälkeen. Lisäksi edellytyksenä on, että asia käsitellään yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (725/1978) mukaisella tai muulla vastaavalla tavalla.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006. Sitä sovelletaan sellaiseen palkkioon, joka maksetaan työntekijälle lain voimaantulon jälkeen.

5.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 29 luvun 9 §:n otsikko, sellaisena kuin se on laissa 814/1998 ja
lisätään 29 lukuun uusi 4 a ja 4 b § ja saman luvun 9 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 814/1998, uusi 5 ja 6 momentti seuraavasti

Voimassa oleva laki

Ehdotus

29 LUKU

Rikoksista julkista taloutta vastaan

4 a §

Työeläkevakuutusmaksupetos

Työnantaja tai tämän edustaja, joka

1) *laiminlyömällä työntekijän eläkelain mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden tai muun työntekijän eläkelaisissa tarkoitetun ilmoitusvelvollisuuden;*

2) *antamalla työntekijän eläkelain mukaista tehtävää hoitavalle työntekijän eläkelain mukaan tarvittavan, vakuutusmaksuun tai eläkkeistä aiheutuvien kulujen jakamiseen vaikuttavan tiedon virheellisenä tai kieltäytymällä antamasta tässä kohdassa mainittuja tietoja;*

3) *jättämällä työntekijältä perimänsä työntekijän työeläkevakuutusmaksun tilitämättä työntekijän eläkelain mukaiselle eläkevakuutusta hoitavalle eläkelaitokselle; tai*

4) *muuten petollisesti toimien aiheuttaa tai yrittää aiheuttaa työeläkevakuutusmaksun määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai sen aiheuttoman palauttamisen, on tuomittava työeläkevakuutusmaksupetoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.*

Kun 1 momentissa tarkoitettu teko on ko-

konaisuutena arvostellen vähäinen, siitä voidaan jättää ilmoitus tekemättä, syyte ajamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos vakuutusmaksun korotus harkitaan riittäväksi seuraamukseksi.

4 b §

Törkeä työeläkevakuutusmaksupetos

Jos työeläkevakuutusmaksupetoksessa

1) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä; tai

2) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti

ja työeläkevakuutusmaksupetos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä työeläkevakuutusmaksupetoksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

9 §

Määritelmät

9 §

Määritelmät ja vastuun kohdentaminen

Tämän luvun 4 a ja 4 b §:ssä tarkoitettuun työnantajaan ja tämän edustajaan sovelletaan, mitä rikoslain 47 luvun 8 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa säädetään työnantajasta tai työnantajan edustajasta.

Tämän luvun 4 a ja 4 b §:ssä mainittuun rikokseen sovelletaan, mitä rikoslain 47 luvun 7 §:ssä säädetään vastuun kohdentamisesta.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 2007.*
